

MSB Fejlesztési Tanácsadó Zrt.

Baranya megyei Befektetésösztönzési Stratégia és Akcióterv

2020

Megrendelő: Baranya Megyei Önkormányzat

JÓVÁHAGYÓ NYILATKOZAT

Alulírott dr. Óri László Szabolcs, mint „A TOP-5.1.1-15-BA1-2016-00001 kódszámú „Foglalkoztatási Szövetkezés Baranya Felzárkózásáért 2020” című projektet megvalósító Konzorcium hivatalos képviselője a mai napon a Baranya megyei befektetésösztönzési stratégiát és akciótervet jóváhagyom.

Pécs, 2020. augusztus 14.

.....
dr. Óri László Szabolcs
elnök
Baranya Megyei Önkormányzat

TARTALOMJEGYZÉK

Ábrák és táblázatok jegyzéke	III
Preambulum	VIII
1 Bevezetés.....	1
1.1 A backcasting-modell	2
1.2 Ökoszisztéma alapú megközelítés.....	9
1.3 Települési és regionális megközelítés	14
1.4 Módszertan	16
2 Stratégiai környezet	17
2.1 Vállalkozói és befektetői igények, telephelyválasztási tényezők	18
2.2 Nemzetközi trendek	29
2.3 Megyei helyzetelemzés – státuszvizsgálat	46
2.4 Lokális stratégiai dokumentumok	99
2.5 Kormányzati támogatási politika.....	123
3 A gazdaságösztönzési eszközrendszer bemutatása	134
3.1 A. Gazdaságösztönzést szolgáló infrastruktúrák (infrastrukturális jellegű eszközök és feltételek) eszközcsoporth	135
3.2 B. Helyi pénzügyi jellegű gazdasági ösztönzők eszközcsoporth	159
3.3 C. Üzleti szolgáltatások és promóció eszközcsoporth	173
3.4 D. Gazdasági szereplők együttműködését előmozdító eszközcsoporth.....	181
3.5 E. Gazdasági szereplők működését támogató közszolgáltatások eszközcsoporth.....	189
4 Baranya megyei települések elemzése	194
4.1 A stratégia: Települési és regionális megközelítés	195
4.2 Csoportosítás indoklása.....	201
4.3 Települések által használt eszközrendszer	209

5	A stratégia célrendszere és akcióterve.....	216
5.1	A stratégiai célok származtatása	217
5.2	Stratégiai célok I.: települési szint	220
5.3	Stratégiai célok II.: megyei (regionális) szint	232
5.4	Időbeliség	241
6	Függelékek.....	243
6.1	Szakképzés Baranya megyében.....	244
6.2	Ágazati helyzetelemzés	260

MELLÉKLETEK

1. Melléklet: Hazai és nemzetközi jó gyakorlatok
Külön dokumentumban kerül csatolásra.
2. Melléklet: Települések adottságainak az összehasonlítása
Külön dokumentumban kerül csatolásra.
3. Melléklet: Települési adottsági nyilvántartás
Elektronikusan kerül megküldésre.

ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. Ábra: A Backcasting-módszer	3
2. Ábra: Telepítési tényezők	6
3. Ábra: Gazdaságösztönzési stratégia víziója	8
4. Ábra: Stratégia alkotás folyamata	9
5. Ábra: A helyi gazdasági szereplők együttműködése elengedhetetlen	10
6. Ábra: A helyi gazdaság érettségi szintjei	11
7. Ábra: Döntési mátrix	25
8. Ábra: Befektetői kérdőív	26
9. Ábra: Ipar 4.0	31
10. Ábra: Smart City komponensek	33
11. Ábra: Magyarországi SSC-k száma településenként	38
12. Ábra: Magyarországi SSC-k munkaerő megoszlása	39
13. Ábra: Online kereskedelem trendek	40
14. Ábra: Globális FDI trendek	43
15. Ábra: 2017-es globális FDI összefoglaló statisztika	44
16. Ábra: Európa ki- és befolyó FDI statisztikái (2017)	45
17. Ábra: Európai FDI szektorok szerint (2017)	46
18. Ábra: Baranya megye főbb mutatószámai	49
19. Ábra: Baranya megye lakossága 2000 és 2018 között	50
20. Ábra: Vándorlási egyenleg (ezrelék) Magyarországon 2018-ban	51
21. Ábra: A települések méret szerinti felosztása Baranya, Hajdú-Bihar és Csongrád megyékben	52
22. Ábra: Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson (2018)	58
23. Ábra: Bruttó hozzáadott érték megoszlása Baranyában szektoronként	60
24. Ábra: Egy főre jutó kutatási, kísérleti fejlesztési ráfordítás megyékre bontva (2018)	62
25. Ábra: Szabadalmak száma a magyar egyetemeken 2007-2016 között dokumentum típusa szerint	63
26. Ábra: A K+F ráfordítások egy lakosra jutó értéke és a K+F költségek megoszlása a kutatás-fejlesztési tevékenység típusa szerint (2018)	64
27. Ábra: Baranya megye népessége gazdasági aktivitás alapján, 2019 éves adatok	65
28. Ábra: A nyilvántartott álláskereső aránya a 15-64 éves állandó népességből, 2018	66

29. Ábra: Születéskor várható átlagos élettartam megyékre bontva, 2019	67
30. Ábra: Az ingázás felvállalása a (kedvezőbb) munkalehetőség reményében a 15-29 évesek körében, 2018. IV. negyedév	68
31. Ábra: Köznevelésben tanulók száma Baranya megyében.....	71
32. Ábra: Köznevelésben tanulók száma 100 000 lakosra vetítve megyénként, 2018	71
33. Ábra: Hallgatók száma (képzési hely szerint) és 100 000 lakosra vetített aránya megyénként, 2018	72
34. Ábra: Iskolai rendszerű képzésekben végzetek száma szakmacsoportonként 2017-2019 között (fő)	74
35. Ábra: Iskolarendszeren kívül vizsgázók száma szakmacsoportonként 2017-2019 között (fő).....	75
36. Ábra: Teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete telephely területe szerint (2019)	77
37. Ábra: Havi bruttó átlagkereset Baranya megyében nemzetgazdasági áganként	77
38. Ábra: Iroda bérleti díjak Magyarország nagyobb városiban (2019)	78
39. Ábra: Csarnok bérleti díjak Magyarország nagyobb városaiban (2019).....	79
40. Ábra: 4 csillagos szállodai szobák átlagárai (2019 éves adat)	80
41. Ábra: 4 csillagos szálláshelyek száma Baranya megyében	81
42. Ábra: Baranya közúti kapcsolatai, M6-M60-as autópálya térképe	82
43. Ábra: Magyarországot átszelő Helsinki-folyosók	83
44. Ábra: Magyarországi vízi közlekedési útvonalak és a közeli tengeri kikötők	85
45. Ábra: Pécs elérhetősége autóbusszal.....	86
46. Ábra: Komló és Bóly elérhetősége autóbusszal	87
47. Ábra: Szigetvár és Bóly elérhetősége autóbusszal	87
48. Ábra: Vállalkozások száma a szállítás, raktározás iparágban 100 000 fő lakosra vetítve.....	88
49. Ábra: Egy főre jutó közvetlen külföldi tőkeberuházás (2018)	91
50. Ábra: A gazdasági szervezetek egy lakosra jutó beruházási teljesítményértéke és a beruházások megoszlása nemzetgazdasági ágak főbb csoportjai szerint, 2018*	92
51. Ábra: A gazdasági szervezetek beruházásainak megoszlása gazdálkodási forma szerint, 2018* ...	93
52. Ábra: Problémafa	98
53. Ábra: A Baranya Megyei Területfejlesztési Program (2014) stratégiai tématerületei	100
54. Ábra: A Baranya Megyei Területfejlesztési Program (2014) stratégiájának a célrendszere és prioritásai	101
55. Ábra: A versenygazdaság kapacitásainak bővítése érdekében megfogalmazott prioritások	103

56. Ábra: Baranya megye területrendezési tervének az iparfejlesztési célterületeket ábrázoló térképe	104
57. Ábra: Baranya megye területrendezési tervének a turizmusfejlesztési célterületeket ábrázoló térképe	105
58. Ábra: PBKIK által célzott területek KFI fejlesztésekre és/vagy beruházásokra	109
59. Ábra: A városfejlesztés lehetséges tematikus céljai a város fenntarthatósága és az önkormányzat általi befolyásolhatósága szempontjából	111
60. Ábra: A Pécsi Területfejlesztési Konceptió stratégiai céljai	112
61. Ábra: Regionális stratégiai célokat szolgáló egyetemi fejlesztési irányok	117
62. Ábra: Önálló- és közreműködő szerepet vállaló területek és tudásövezetek a Dél-Dunántúlon..	119
63. Ábra: A pécsi Tudományos és Innovációs Park	120
64. Ábra: Baranya megyét átszelő autópálya tervei	122
65. Ábra: Egyes iparágak és szolgáltatások fejlesztésével kapcsolatos célok a kormányzati programokban	126
66. Ábra: Támogatott beruházások régiók szerinti alakulása 2010-2017. között.....	128
67. Ábra: A kohéziós politikai operatív programok forrásai és azok felhasználása	129
68. Ábra: Munkahely teremtési célból kifizetett források 2010-2017. között.....	130
69. Ábra: TOP fejlesztési források felhasználása	131
70. Ábra: NEMZETI FEJLESZTÉSI PRIORITÁSOK (2020-2030)	132
71. Ábra: Gazdaságösztönzési eszközök összefoglaló ábrája	135
72. Ábra: Gazdaságösztönzést szolgáló infrastruktúrák, mint a helyi gazdaságfejlesztési célú szolgáltatások befogadó keretei	136
73. Ábra: Felvétel a Debreceni Science Park-ról	140
74. Ábra: Ipari parkok Magyarországon, 2016	141
75. Ábra: Ipari parkok összehasonlítása	147
76. Ábra: Bólyi ipari park	149
77. Ábra: Helsinki folyosók, LSZK körzetek és jellemző vasúti tranzit áruáramlatok	150
78. Ábra: Logisztikai Szolgáltató Központ szolgáltatásai	151
79. Ábra: Felvétel a pécsi Lakits Villáról	154
80. Ábra: A pécsi Tudományos és Innovációs Park	157
81. Ábra: Helyi kedvezményes területértékesítési és bérleti politikák egyes településeken	162
82. Ábra: Legfontosabb információforrások, amelyek befolyásolják egy adott terület üzleti környezetének vezetői megítélését (százalék)	177

83. Ábra: A befektetésösztönzés rendszere	178
84. Ábra: Hazai kétoldalú együttműködések formái	181
85. Ábra: Forum Virium Helsinki projektjei	186
86. Ábra: A területi célok térképi ábrázolása	198
87. Ábra: Baranyai települések csoportosítása	201
88. Ábra: Az egyes települések autópályához mért távolsága	202
89. Ábra: Az egyes települések megyeszékhelytől mért távolsága	202
90. Ábra: Gazdaságfejlesztési területek település csoportok szerinti átlagos mérete	203
91. Ábra: Vizsgált települések beruházásra alkalmas vagy alkalmassá tehető területei (hektár)	204
92. Ábra: A települések járásának munkanélküliségi rátája	205
93. Ábra: A települések járásában álláskereső legmagasabb végzettség szerinti megoszlása	206
94. Ábra: Munkanélküliségi ráta és az álláskereső legmagasabb iskolai végzettsége járásonként Baranya megyében (2018)	207
95. Ábra: Üzleti szolgáltatók átlagos száma település csoportonként	208
96. Ábra: Turisztikai vonzatú üzleti szolgáltatások átlagos száma településcsoportonként	209
97. Ábra: Helyi iparűzési adó (az adóalap százalékában)	211
98. Ábra: Idegenforgalmi adó (Ft/nap)	212
99. Ábra: Diákok száma 1000 lakosra vetítve járásonként	214
100. Ábra: Magyarországi képzési rendszer	236
101. Ábra: Pécsi Szakképzési Centrum tagintézményeinek földrajzi elhelyezkedése	246
102. Ábra: Végzetek ágazati megoszlása – iskolai rendszerű képzések	249
103. Ábra: Végzetek ágazati megoszlása – iskolarendszeren kívüli képzések	250
104. Ábra: Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken Baranya megyében (fő)	265
1. Táblázat: Működő vállalkozások száma Baranya megyében járásokra bontva	54
2. Táblázat: Működő vállalkozások száma Baranya megyében gazdálkodási forma és létszámkategória alapján	56
3. Táblázat: A működő vállalkozások száma Baranya megyében és a pécsi járáson kívül	56
4. Táblázat: Bruttó hozzáadott érték nemzetgazdasági ágak szerint Baranya megyében	60
5. Táblázat: Baranya megyei ipari parkok listája	61
6. Táblázat: Egyes területek gazdasági aktivitásának az összehasonlítása, 2019	65
7. Táblázat: Alkalmazásban állók száma közfoglalkoztatottakkal együtt gazdasági ág szerint (fő)	69
8. Táblázat: Alkalmazottak szektoronkénti felosztása egyes megyékben, 2019	70

9. Táblázat: Telephelyválasztást befolyásoló legfontosabb tényezők	199
10. Táblázat: Vállalkozások befektetési döntéseinek tényezői	219
11. Táblázat: Duális képzésben ipari, kereskedelmi és egészségügyi szakmákban résztvevők száma Baranya megye 2015-2020.....	252
12. Táblázat: A duális agrárszakképzésben résztvevő tanulók és képzőhelyek száma Baranya megyében 2017-2019	253

PREAMBULUM

“A kiemelkedően sikeres gazdasági terek jobbára olyan koncentrációk, amelyek erős belső kapcsolatrendszerrel, valamint tematikus és térben kijelölt határokkal rendelkeznek; a globális gazdaság szövetébe ágyazódva, de megkülönböztetve magukat környezetüktől (Sokkal ritkább jelenség, hogy egy ipari térség a „semmiből” vagy a destruktív dezindusztrializáció kiteljesedését követően önállóan teremtsen új fejlődési pályákat. Fejlesztési projektek sorának megbicsaklása mutatja, hogy az innovatív, magas hozzáadott értékű iparágak meghonosítása milyen nehézségekkel küzd a periférián, s hogyan véreznek el vagy maradnak csökevényesek elégtelen kritikus tömegük, az őket körülvevő hálózatok alulfejlettsége, vagy alapvető tőkefinanszírozási problémák következményeként. A perifériák újraiparosítása sokkal összetettebb és nehezebb feladat, mint a meglévő képességek és növekedési tényezők átalakítása, új formákba öntése... A posztindusztriális gazdaság nem jelenthet ipar nélküli fejlődést; kiegyensúlyozott gazdaságszerkezet megteremtésére van szükség, ennek érdekében pedig az ipari és szolgáltató tevékenységek kombinációira alapozott stratégiákat érdemes követni.

VIII

Az iparfejlődés fenntartható fejlődésének legfontosabb záloga azonban a tényezőellátottság tartós javítása. Ez a tőkefinanszírozás lehetőségeinek javítását, a megfelelő munka-ellátottságot, a szabályozási, adóztatási környezet javítását is szükségessé teszi, kulcstényezője azonban a tudásalapú társadalom fő erőforrása, a humán tőke lesz.”¹

Tudatos gazdaságösztönzési tevékenység nélkül nincs sikeres, versenyképes település, és így nincs sikeres, versenyképes megye sem.

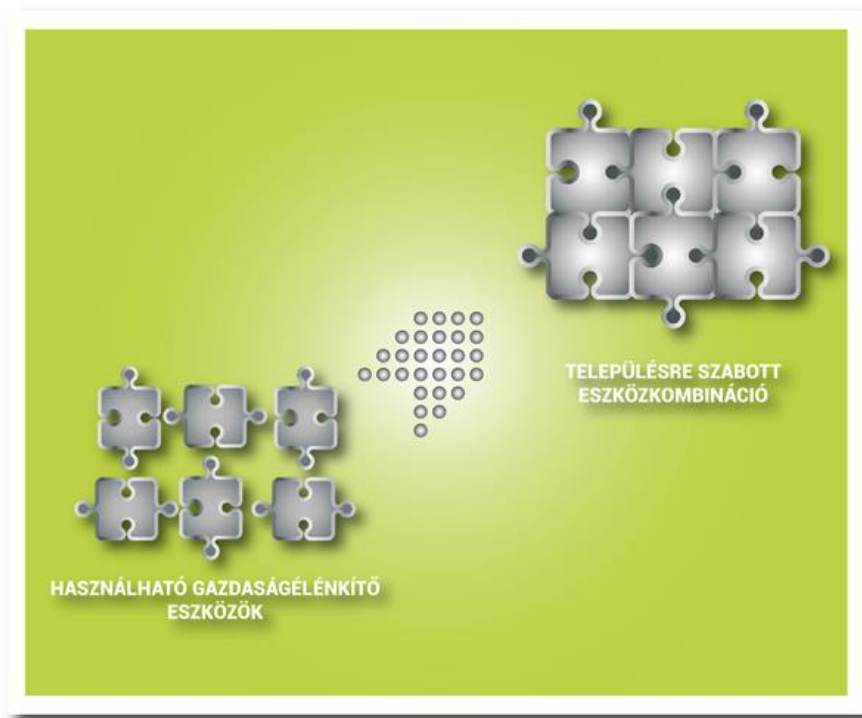
A 21. század elejére jellemző módon a vállalkozásokhoz hasonlóan a települések is folyamatosan versenyeznek egymással. Versenyeznek a lakosokért, a lakosok életminőségének fenntartását közvetve támogató gazdasági szereplőkért, a támogatási forrásokért, a befektetőkért. Kulcskérdéssé vált a hatékonyság, a versenyképesség, és az ezeket támogató fejlesztési tevékenységek eredményessége.

¹ Lux Gábor: A külföldi működőtőke által vezérelt iparfejlődési modell és határai Közép-Európában, 39.o.
<https://tet.rkk.hu/index.php/TeT/article/view/2801>

Míg korábban a demográfiai folyamatok és az adóerő-képesség voltak a sikeresség fokmérői addig a ma már a lakosságnak nemcsak a száma, hanem korösszetétele vagy képzettségi szintje, a vállalkozások adóerején túl a helyi gazdaság is egyre jelentősebbé válik.

Az önkormányzatok kötelező feladatainak ellátásához, a közszolgáltatások megfelelő színvonalú biztosításához a gazdasági stabilitás fenntartása és a növekedés feltételeinek biztosítása nélkülözhetetlen.

Az önkormányzatok tehát versenyeznek a befektetőkért/befektetésekért és ebben a versenyben sokáig azonos eszközöket használtak. Idővel azonban bizonyos eszközök (pl. ipari park, inkubátorház, HIPA csökkentése) önmagukban elveszítették korábbi hatékonyságukat². A befektetésösztönzési eszköz-portfólió elemeinek kombinált, az erőforrásokkal, helyi adottságokkal összhangban történő, a vállalkozói döntéseket befolyásoló tényezőkre reflektáló, tervezett, tudatos alkalmazása az elmúlt években egyre inkább versenyelőnyre lett, a potenciális eszközök közül pedig különösen az önkormányzatok által nyújtott professzionális akvizíciós szolgáltatások, az általánosan magas minőségű üzleti környezet biztosítása, valamint a célzott promóciós tevékenység (pl. gazdasági- illetve általános településmarketing).

² Ez az ún. hamis összetétel problémája. Ha valaki egy futball mérkőzésen feláll a lelátón, hogy jobban lásson, előnybe kerül a többi nézőhöz képest. De ha mindenki feláll, ez az előny elvész.

A települések a versenyképességhez, a sikerességhez vezető úton, törekvéseik fenti kulcstényezőinek felismerése függvényében, máshol-máshol tartanak. A Financial Times „fDi Intelligence”^{3,4} projektje évről-évre rangsorolja Európa városait és régióit befektetési vonzerejük különféle aspektusai szempontjából. Ezen a listán Debrecen, az európai kisvárosok (100-250.000 fő) kategóriájában a tavalyi első helyezése után 2020/2021-ben második, Miskolc pedig ötödik lett, de felbukkant már az ún. mikrovárosok (- 100.000 fő) listáján Székesfehérvár és Tatabánya is. (TOP 10 SMALL EUROPEAN CITIES OF THE FUTURE 2020/21 – FDI STRATEGY)⁵ A Financial Times nemcsak a településeket rangsorolja befektetési vonzerejük szempontjából, hanem az egyes régiókat is. Magyar megye vagy régió eddig csak két alkalommal bukkant fel a listán: egy alkalommal az Észak-Alföld régió a harmadik helyen (TOP 10 MID-SIZED EUROPEAN REGIONS OF THE FUTURE 2020/21 – COST EFFECTIVENESS) az sem sikeres fDI-vonzereje, hanem olcsósága miatt, ellenben Közép Magyarország régió negyedik helye a kínált üzleti környezet vonatkozásában már annál inkább figyelemre méltó (TOP 10 MID-SIZED EUROPEAN REGIONS OF THE FUTURE 2020/21 – BUSINESS FRIENDLINESS).⁶

Akad tehát néhány olyan magyar nagyváros és régió, amely már az európai, sőt a globális térben versenyez, meghatározó európai innovációs-technológiai központokhoz zárkózik fel, (Helsinki, Middlesbrough, Derby, Plzen), míg mások az ehhez vezető úton még csak az első lépéseket teszik meg (Pécs).

A BM OKI⁷ gazdaság-ösztönzési kutatása keretében több részterületen zajlottak le vizsgálatok, történetek elemzések. Önkormányzati és vállalkozói kérdőíves lekérdezés mellett Magyarország valamennyi régiójában, kis falvaktól a megyeszékhely városokig ötven településen készültek interjúk településvezetőkkel, intézményvezetőkkel.: A jellemző vélemények alapján a polgármesterek és a jegyzők az önkormányzatot alkalmasnak tartják gazdaságfejlesztési feladatokra, bár több településvezető is fenntartásokkal élt, szerintük érdemi eszközök hiányában ez az alkalmasság megkérdőjelezhető. Abban nincs vita, hogy a települések fejlődését, a minőségi közszolgáltatásokat, általában további attraktivitásnövekedést, további befektető vonzást (jó körök beindítását) a sikeres gazdaságfejlesztés alapozza meg.

³ **Foreign Direct Investment (FDI)** is an investment in the form of a controlling ownership in a business in one country by an entity based in another country. Magyarul: Közvetlen külföldi tőkebefektetés.

⁴ <http://minisites.specialist.titles.s3-website-eu-west-1.amazonaws.com/fdiintelligence.com/report/2018/thankyou.html>

⁵ <https://www.fdiintelligence.com/article/76767> 21.o.

⁶ <https://www.fdiintelligence.com/article/76767> 25.o.

Az önkormányzatok anyagi helyzetét a helyi adóerő képesség alapvetően befolyásolja. Abban is egyetértés van, hogy a vállalkozások bevonása „rendkívül nehéz”. Az önkormányzatnál nagy erőket köt le a versenyképesség növelése. Úgy a meglévőkért, mint a leendőkéért folyamatos a küzdelem a legtöbb településen, bár a lehetőségeket a területi elhelyezkedés is nagyban befolyásolja. Az igazán fontos eszközök azonban valóban hiányoznak, így az **önkormányzatok befektetés és gazdaságösztönző lehetőségei korlátozottak:**

- nincs érdemi ráhatásuk a munkaerő képzésre (képzési, átképzési programok indítása),
- az adópolitika jelentősebb részben kormányzati kompetencia.

Az önkormányzatok közvetlenül **leginkább a földterület hasznosításával kisebb részben a helyi adókkal tudnak hatni**. Azt azonban aligha teheti meg egy település, hogy nem fogalmazza meg gazdasági stratégiáját, programját, s abban kijelölje helyét, szerepét. A sikeresebb településeken is inkább a tudatosság és a következetesség, mint az igazán innovatív ötletek hoztak eredményt. Van, ahol a helyi vállalkozásokról összeállított online adatbázis kapcsolja össze a helyi vállalkozásokat a helyi igényekkel, s ez jól működik. Személyes jó kapcsolatok kellenek a vállalkozókkal, más fejlesztő intézményekkel. E tekintetben egyet tudunk érteni azokkal a polgármesterekkel, akik az önkormányzat legfontosabb feladatait **elsősorban megfelelő együttműködések kialakításában** fogalmazzák meg. Az önkormányzat nem egyedüli szereplője a gazdaságfejlesztésnek, azt a vállalkozókkal, kamarákkal, az állammal és más intézményekkel, akár civil szervezetekkel együtt valósítják meg. A partnerekkel való együttműködés tehát alapvető követelmény és feltétel. A gazdaságfejlesztésben a szabadpiaci elveknek megfelelően mindenkinek részt kell vennie, nem csak az államnak, nem csak a helyi önkormányzatnak, de nagy arányban a vállalkozóknak is. Alapvetően hibásan gondolkodunk, ha úgy véljük, mindent az államnak, vagy az önkormányzatnak kell megteremtenie. A versenyképesség növelése érdekében folyamatosan **növelni kell a szolgáltatások színvonalát, bővíteni kell az infrastruktúrát és eszközállományt**. Abban is egyetértés van, hogy az infrastruktúra fejlesztése (csarnokok, területek, közutak) egyértelműen olyan terület, amelyben az önkormányzatoknak (helyzetüktől függően) van érdemi hatása. Mindez nem kis részben pénzfüggő, márpedig **a forráshiány a sikeres gazdaságfejlesztés egyik komoly akadálya**.

A versenyképesség erősítéséhez szükséges szolgáltatások és fejlesztések körében hasonló elemeket sorolnak a településvezetők. Első helyeken **a jó közműellátottság, megközelíthetőség javítása** (utak, bekötőutak), általában az infrastrukturális fejlesztések szerepelnek, **de a legfontosabb a rendelkezésre álló terület**.

Gyakran említik a fejlesztendő eszközök között a **tömegközlekedést, a bérlakásokat, a turizmus és általában a közszolgáltatások** fejlesztését. Hangsúlyos a **szolgáltatások** komplex fejlesztésének igénye (oktatás, inkubátorház, tanácsadás, könyvelés). Az oktatást többek szerint kellene „újra gondolni”. Ahhoz, hogy a műszaki értelmiség számára is vonzóvá tegyenek egy kisvárost, ahhoz nagyon jó minőségű szolgáltatások kellenek (óvoda, bölcsőde, sportolási lehetőségek, internet, jó közlekedés, közbiztonság), de nagyon fontos a zöld területek állapota, a színvonalas kulturális programok elérhetősége is. A versenyképes település egyre inkább alternatív energiákkal üzemel és egységes, korszerű településképet mutat. S végül egy nagyon fontos feltétele **a sikeres befektetés ösztönzésnek a gyorsaság. A vállalkozások gyorsan döntenek, ehhez alkalmazkodni kell az ügyintézésnek.**

A megyék gazdaságösztönzési, illetve befektetés-akvizíciós tevékenysége jelen szabályozási környezetben meglehetősen ellentmondásos. A megyei önkormányzat a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény, a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény, valamint a Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény 88. § (5) rendelkezései alapján területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el. Fenti jogszabályi meghatalmazottság alapján láthatjuk, hogy a megyéknek vannak gazdaságösztönzési, befektetés-akvizíciós feladatai, de rendelkezésükre bocsátott eszköztár az ambiciózus célkitűzéshez képest meglehetősen szegényes.

1 BEVEZETÉS

1.1 A backcasting-modell

A megszokott induktív és evolúciós jellegű gondolkodás helyett jelen dokumentum a célokból levezetett deduktív („**backcasting**”) gondolkodási modellt alkalmazza. A backcasting⁷ olyan módszer, amely komplex társadalmi szerveződések (egy vállalat, egy város vagy akár egy egész társadalom) lehetséges pozitív jövőképeit tárja fel. A módszer nem a jelenlegi helyzetet használja kiindulópontként egy várható jövő előrejelzéséhez, inkább egy ideális, normatív jövőképet köt össze a jellel, és azonosítja azokat a lépéseket, amelyek elvezethetnek az elképzelt jövőhöz.

A módszer azt feltételezi, hogy a szereplők jövőképe komoly hatással van cselekedeteikre. Megszokott gondolkodásmódunk, illetve a jelen bezáródó (lock-in) hatásai korlátozzák, hogy mit vagyunk hajlandók most megtenni. Így, ha egy lehetséges pozitív kimenetelből indulunk ki, jelentősen bővül a lehetséges cselekvéseink tárháza. A backcasting ebből a szempontból jelentősen különbözik az előrejelzés (forecasting) alapvetéseitől.

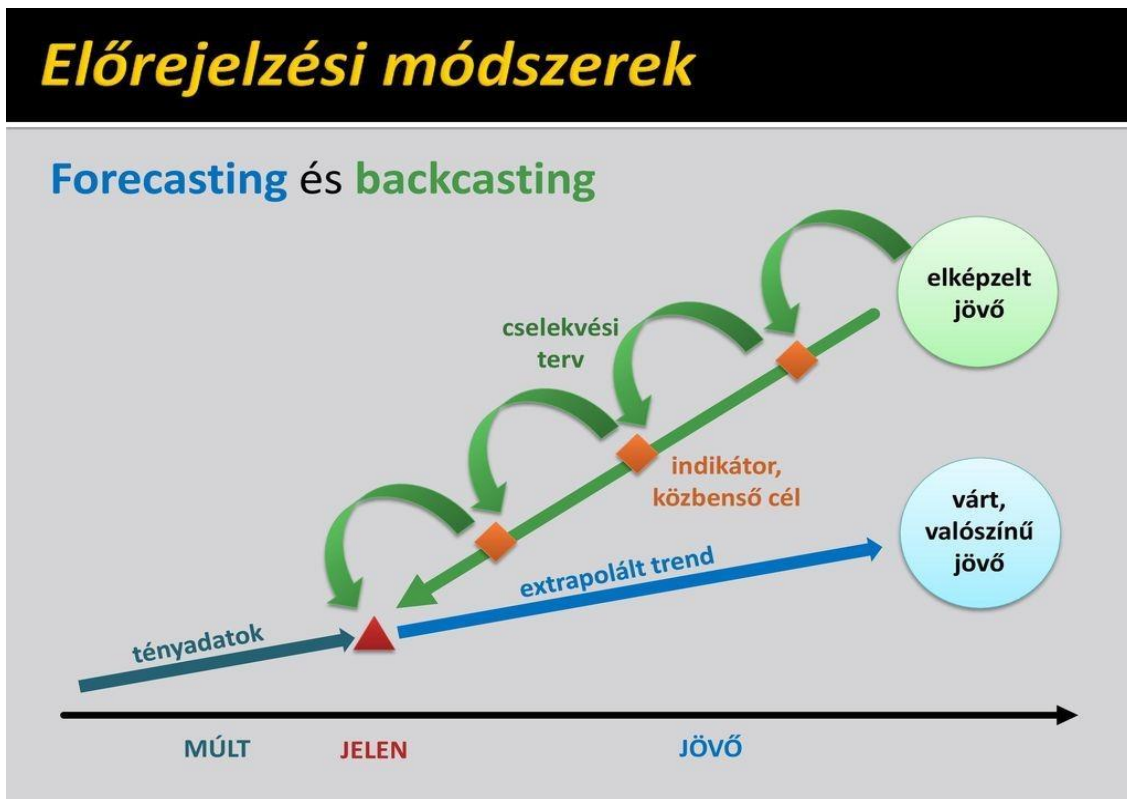
Egy másik fontos eltérés a szereplők attitűdje. Míg az előrejelzés azt feltételezi, hogy „...a szereplők egyszerűen sodródnak a külső trendekkel és eseményekkel, a backcasting arra épít, hogy a szereplők maguk is elmozdulhatnak bizonyos jövőbeli scenáriók felé. Ez nem azt jelenti, hogy feltétlenül a vágyott jövőt érik el, de visszacsatolási folyamatok révén a cselekvés és a jövőkép szüntelen kölcsönhatásban van, így mind a cselekvések, mind a jövő irányai befolyásolhatók.

A backcasting olyan környezeti feltételek között igazán hatékony, ahol a jövő bizonytalan, az érintett rendszerek bonyolultak, és a jelenlegi trendek alapján megjósolható kimenetek elfogadhatatlanok. Ilyen gyorsan változó ökológiai, technológiai és társadalmi környezetben a kimenetek befolyásolása csak folyamatos társadalmi tanulás révén történhet meg. A backcasting tehát leginkább akkor szükséges, amikor a rendszerszintű innovációk nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy a jelenlegi trendektől elszakadjunk.⁸

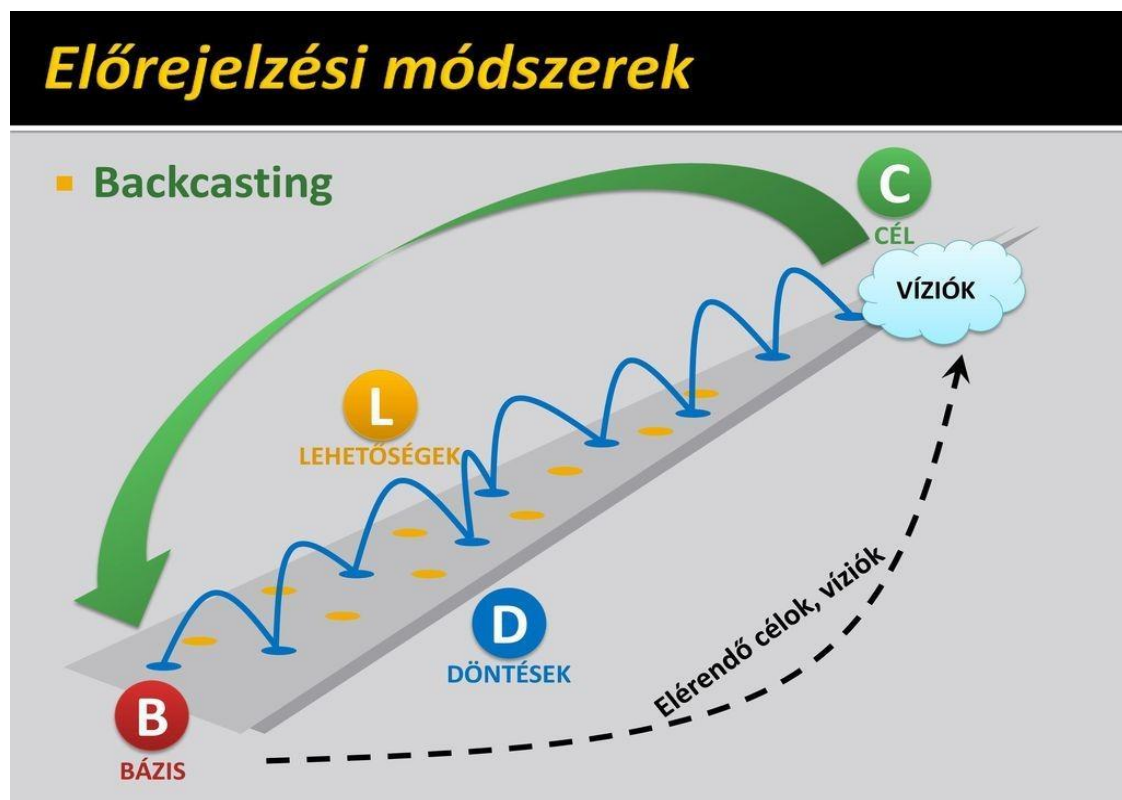
⁷ Köves Alexandra: Vissza a jövőből: Komplex, rendszerszintű problémákra adott lehetséges válaszok kutatása a backcasting módszer segítségével (Prosperitas Vol. III. 2016/2. (17–36.))

⁸ Köves Alexandra: Vissza a jövőből: Komplex, rendszerszintű problémákra adott lehetséges válaszok kutatása a backcasting módszer segítségével (Prosperitas Vol. III. 2016/2. (17–36.)), 18.o.

1. Ábra: A Backcasting-módszer

3

Forrás: <https://slideplayer.hu/slide/12434830/>

Az önkormányzatok gazdaságösztönzési, befektetés-akvizíciós tevékenységei tartalmilag azokat az aktivitásokat ölelik fel, amelyek a bel- és külföldi vállalatok beruházásai döntéseit befolyásolják annak érdekében, hogy azokat a vállalkozások az illető önkormányzat illetékességi területére tervezzék, illetve azokat ott is hajtsák végre. Ezen aktivitások közvetlen célja tehát a vállalkozások beruházási kiadásainak ösztönzése/befolyásolása, a helyben működő vállalkozások esetében a helyben képződő jövedelmeik helyben történő újrabefektetését, a máshol működő vállalkozások esetében a másutt megtermelt jövedelmeikből finanszírozott beruházásaik az illető önkormányzat működési területére történő bevonzását célozva.

Baranya Megye 2014 szeptemberében elfogadott **Területfejlesztési Programja**⁹ a korábban elfogadott Koncepcióban már lefektetett átfogó és stratégiai célokat fogalmazta meg, melyek az alábbiak:

- helyi gazdaságok fejlesztése,
- tartós növekedésre képes gazdaság megteremtése,
- piaci igényekre reagálni képes emberi erőforrás fejlesztés,
- társadalmi felzárkózás elősegítése,
- stratégiai erőforrások fenntartható használata,
- elérhetőség és mobilitás javítása,
- nagytérégi csomóponttá válás.

Jelen befektetésösztönzési, gazdaságfejlesztési stratégia a fenti célok teljesítéséhez kíván hozzájárulni, méghozzá a reálgazdasági aktivitás motorját jelentő beruházási tevékenység ösztönzése révén.

A Területfejlesztési Program, és a vállalatok beruházási döntései közti összefüggés meglehetősen komplex, és ahogy majd azt a későbbiekben bemutatjuk, a megye 7 stratégiai célja közül három a beruházási döntések előfeltételeit célozza (humán erőforrás fejlesztés, társadalmi felzárkózás, elérhetőség és mobilitás) másik három pedig a vállalkozói beruházási döntések következménye (gazdaság fejlődése, tartós növekedés, nagytérégi csomópont)¹⁰.

Jóllehet, a fenti stratégiai célok a szociális és humán közszolgáltatások, vagy éppen a közlekedési infrastruktúra fejlesztése tekintetében állami és önkormányzati fejlesztéseket, beruházásokat kívánnak meg, amelyek „ösztönzése” más típusú tervezési és érdekérvényesítési tevékenységeket

⁹ Teta Térképes Kereső: <https://teta.teir.hu/#>

¹⁰ A fenntartható erőforráshasználat részben feltétele, részben következménye a vállalati beruházási döntéseknek.

involvál, a Megye hosszútávú, fenntartható fejlődésének zálogát mégis a Megye lakosságának munkahelyeket és versenyképes jövedelmeket kínáló reálgazdaság jelenti.

A vállalkozások tervezett beruházásaiért, azok a megyék területén történő megvalósulásáért, a vállalkozások helyben maradásáért, illetve a megyében történő megtelepedéséért, mint azt korábban is említettük, egyre élesebb verseny zajlik. Ha egy önkormányzat ebben a beruházásokért folyó versenyben sikeresen kíván szerepelni, akkor meg kell tanulnia a vállalkozások „fejével gondolkodni”, befektetésösztönzési stratégiájának központjába a **vállalkozások beruházási, telephelyválasztási döntéseit befolyásoló tényezőket kell állítania.**

Ugyan a **vállalkozások befektetési döntéseit befolyásoló tényezőkkel**¹¹ egy későbbi fejezetben részletesen foglalkozunk, e helyütt, a jelen befektetés-ösztönzési stratégia víziójának megfogalmazása érdekében mégis kell ezekről a tényezőkről néhány szót szólnunk. A **Financial Times** „FDI Intelligence” portálja által egy település/régió **globális** befektetési vonzerejét az alábbi tényezőrendszer határozza meg.¹²

- Gazdasági potenciál és infrastruktúra,
- humántőke és életmód,
- költséghatékonyság,
- konnektivitás,
- üzleti környezet.

A **Belügyminisztérium** 2018-as KÖFOP-2.3.3-VEKOP-16-2016-00001 azonosító jelű "Helyi versenyképesség-fejlesztési kutatási program"¹³-ja nagyelemű, 2500 **hazai** vállalkozásra kiterjedő megkérdezése alapján (kiemelve a megkérdezett vállalkozások által az átlagnál magasabbnak ítélt fontosságú tényezők):

¹¹ A telepítési döntések alapvető mérlegelési szempontjairól, és a térgazdaságtan tárgyi elméleteinek összefoglalásáról bővebben: Lengyel-Rechnitzer: Térgazdaságtan, Dialóg Campus 2004, 102, illetve 91-105.o.

¹² <https://www.fdiintelligence.com/article/76767>, 42.o.

¹³ <https://bm-oki.hu/News/ViewFile?fileID=1136>

2. Ábra: Telepítési tényezők

2.Milyen szerepet játszottak az Ön vállalkozása telephelyének kiválasztásában az alábbi tényezők?
1.1 megfelelő képzettségű munkaerő rendelkezésre állása
1.2 átlagos bérszint – bérköltség
1.3 térségi közlekedési szolgáltatások – munkaerő ingázási feltételek
2.1 megfelelő méretű megvásárolható/ bérlehető földterület
2.2 az iparterület közüzemi infrastruktúrával való ellátottsága
2.3 közlekedési infrastruktúra – autópálya közelsége, gyors elérhetősége
3.1 piac jó elérhetősége / közelsége (szolgáltatások esetében)
4.1 K+F+I központ / kutató egyetem jelenléte
4.2 együttműködő egyéb vállalkozások jelenléte (beszállítók)
4.3 működő klaszter a válaszadó tevékenységében
4.4 üzleti szolgáltatások jó elérhetősége és magas minősége
5.1 ipari park léte (nem biztos, hogy önkormányzati)
5.2 inkubátorház léte (nem biztos, hogy önkormányzati)
5.3 a helyi illetékességben létrehozott és működtetett vállalkozások működését befolyásoló politikák
5.4 célzott önkormányzati eszközök (pl. adómérték, rendezési szerződések stb.)
5.5. a helyi köznevelési közszolgáltatások minősége
5.6. a helyi egészségügyi közszolgáltatások minősége
5.7 a helyi szociális közszolgáltatások minősége
5.8 a helyi köz és zöldterületek fenntartásának minősége
5.9 helyi településüzemeltetési közszolgáltatások minősége
6.1 befektetést és fejlesztést célzó politikák, pénzügyi támogatások
7.1 a városi környezet, fekvés - kedvező benyomás a településről
7.2 helyi (családi) kötődés
7.3. közbiztonság

Forrás: BM OKI: Gazdaságösztönzési Útmutató, 127.o.

A fenti stratégiai megfontolások következtében, és a stratégiai tervezés **back-casting** elvét szem előtt tartva, jelen dokumentum vezérlő, struktúra-képző tényezője, a baranyai gazdaságösztönzési stratégia talapzata: **a vállalkozások befektetési döntéseit befolyásoló tényezők.**

Mindezek alapján a stratégia víziója:**Baranya versenyképes a befektetésekért zajló globális és hazai versenyben, mert:**

1. az általa kínált **gazdasági potenciál**, és **ipari/kereskedelmi infrastruktúra** magas színvonalú (ipari parkok, logisztikai központok stb.),
2. a vállalkozói szektor rendelkezésére magasan kvalifikált, egészséges és elegendő volumenű **humán erőforrás** áll, és a régióban vonzó **humán (köz)szolgáltatások** érhetőek el (kultúra, sport, turizmus, gasztronómia stb.),
3. a termelés egyéb erőforrásainak **költségszintje** versenyképes (ingatlan árak/bérleti díjak, energia és közszolgáltatások árai stb.),
4. a régió közúti, vasúti és légi **elérhetősége** megfelelő,
5. a kínált **üzleti környezet** kellőképpen vonzó (inkubáció, kamarák, klaszterek stb.).

Ez az öt pontban megfogalmazott **vízió** a megye befektetés- és gazdaságösztönzési programjának, mint stratégiai dokumentumnak az origója. A vízióval egybevetett státuszból, **helyzetértékelésből** vezetjük le a befektetés-ösztönzési stratégia ún. **stratégiai célrendszerét**, amelyekhez az operativitás érdekében mérhető indikátorokat igyekszünk hozzárendelni. A stratégiai célrendszer és az önkormányzat **potenciális eszközrendszerének** az összevetése ad módot az ún. **operatív célok/intézkedések és indikátorok**, valamint **beavatkozások/projektek** megfogalmazására. Az így levezetett beavatkozások/projektek ütemezett és az érintett szereplőket is megnevező formája az **akcióterv**. A tervezési ciklus záró momentuma pedig az indikátorok tényértékeinek összevetése a stratégiai, illetve akciótervben meghatározott értékeikkel, a teljes stratégia monitorozása.

3. Ábra: Gazdaságösztönzési stratégia víziója

Forrás: Saját szerkesztés BM OKI HVK 5CT Gazdaságösztönzési Útmutató alapján

Jelen stratégia logikája, szerkezete az választott back-casting módszer alkalmazása miatt az alábbiak szerint némileg eltér a "klasszikus" stratégiai tervezés módszertanától.

1. a megye gazdaságának **helyzetfeltárása** (státus-elemzés), a tényadatok és folyamatok bemutatása a **vállalkozások telephelyválasztási szempontrendszerének a struktúrája mentén**, szelektív módon, csak az e tekintetben releváns tényezőkre kiterjedően készül el
2. az önkormányzat **potenciális eszközrendszerének** bemutatása is csak a gazdaságösztönzés szempontjából releváns eszközökre terjed ki. Ezek azok, amelyek direkt vagy indirekt módon képesek a vállalati **beruházási döntések befolyásolására**.
3. a vállalkozások beruházási döntéseit befolyásoló tényezők és az önkormányzat ezeket közvetlenül vagy közvetve befolyásolni képes eszközeinek (potenciális eszközrendszer) összevetéséből származtatjuk a Megye által célszerűen alkalmazható **eszköz-portfólióját**.

4. a stratégiai eszköz-portfólió, valamint a vállalati és az önkormányzati döntéseket befolyásoló, és általában **dinamikusán változó környezeti tényezők** (globális gazdasági trendek és események, kormányzati politikák), valamint az ökoszisztéma más szereplőivel (stakeholderek) partnerségben kialakított **akciótervek** jelentik az önkormányzat által hozott **rövid- és középtávú döntések alapját**

4. Ábra: Stratégia alkotás folyamata

Forrás: Saját szerkesztés

1.2 Ökoszisztéma alapú megközelítés¹⁴

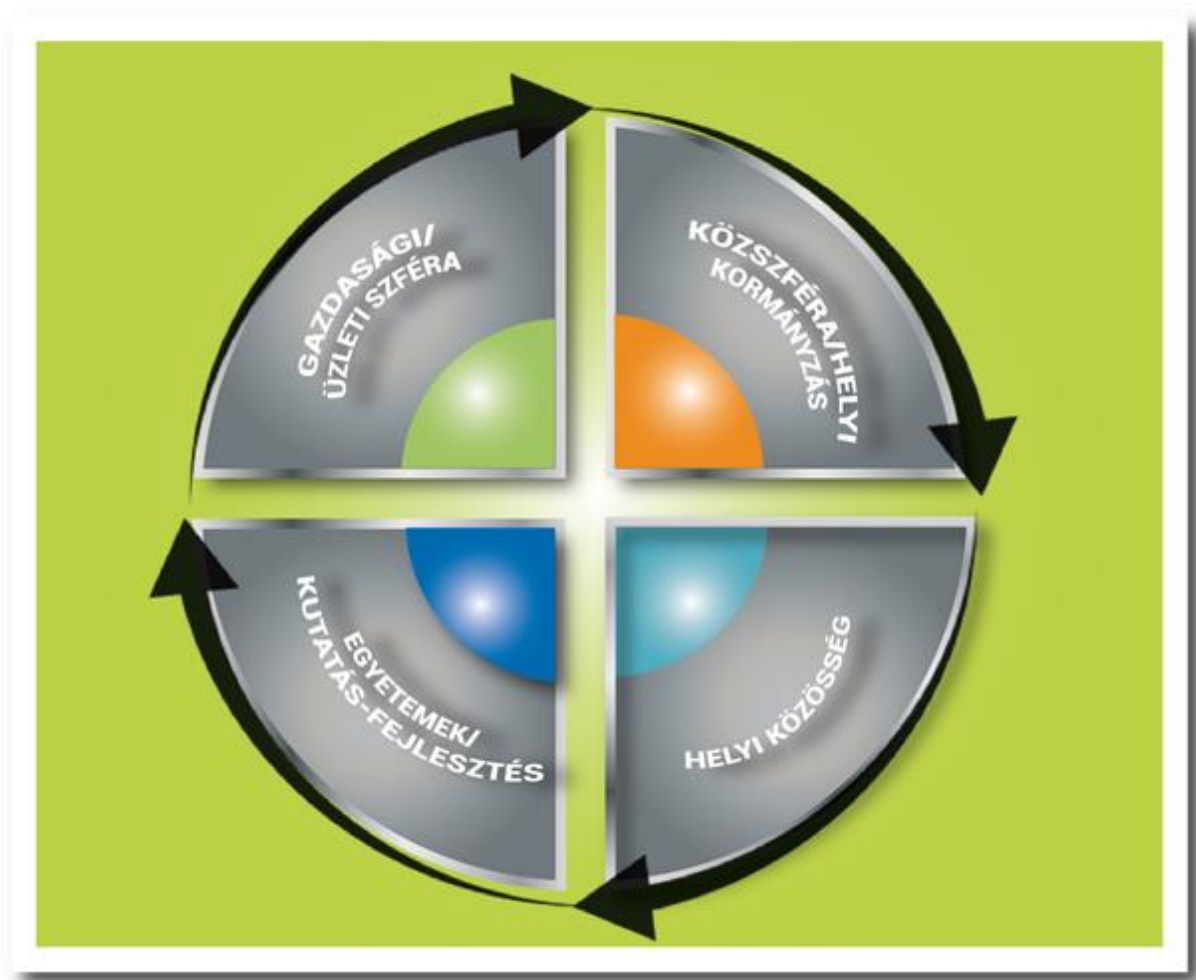
A helyi gazdaságot a nemzetközi gyakorlatban egyre inkább egy olyan a természeti ökoszisztémához hasonló rendszerként kezelik, amelynek alapját a szereplők (a vállalkozások, az önkormányzat és intézményei, a kutatóhelyek és innovációt létrehozó és/vagy tudásátadó intézmények, valamint a lakosság) és a közöttük fennálló kapcsolatok, együttműködések minősége és intenzitása képezi.

¹⁴ <https://bm-oki.hu/News/ViewFile?fileID=1136> BM OK HVK 5 CT alapján

A szereplők tevékenységén túl ezeknek az interakcióknak az intenzitása, minősége és értékteremtő jellege adja az adott ökoszisztéma érettségét és eredményezi a település vagy térség (általában egy-egy város és agglomerációja/ természetes vonzáskörzete) gazdasági sikerességét.

A szereplők közötti együttműködések fejlődéséhez a szereplők kezdeményező fellépése és kölcsönös gazdasági érdekek menti rugalmassága mellett az önkormányzat(ok) katalizátori és támogató tevékenysége biztosít(hat) kedvező feltételrendszert.

5. Ábra: A helyi gazdasági szereplők együttműködése elengedhetetlen

Forrás: Saját szerkesztés BM OKI HVK 5CT Gazdaságösztönzési Útmutató alapján

A helyi gazdasági ökoszisztéma a globális és még inkább az országos gazdasági ökoszisztéma alrendszere, ami egy adott területhez (település) és vagy térséghez köthető. A helyi gazdaság erősen támaszkodik a helyi szereplők aktív részvételére és együttműködésére, a külső szereplők és külső erőforrások az ő közreműködésükkel kapcsolódnak be a helyi gazdaság folyamataiba.

A helyi gazdaság elsősorban helyi érdekeket szolgál, azaz főként saját szereplőit segíti céljain megvalósításában, ezzel építve az helyi gazdasági ökoszisztémát, erősítve annak érettségét.

A helyi gazdasági ökoszisztémák érettsége erőteljesen eltérő: jóval magasabb szintű az európai nagyvárosi agglomerációkban (pl. Amszterdam, Helsinki – Espoo, Berlin stb.), ahol alapvetően a technológiaintenzív, innováció és kreativitás-alapú, hálózatos működési elvű nyitott gazdaság, magas teljesítő képesség mellett az új típusú termékhasználói és fogyasztói kultúra és mindennek eredőjeként a magas életminőség a jellemző. A gazdasági ökoszisztémák érettsége a vidéki térségekben Európaszerte jellemzően alacsonyabb, bár ma már Hollandiában vagy Finnországban nem érezhető olyan különbség a vidéki és városi gazdasági környezet minőségi jellemzőiben, mint Magyarországon.

6. Ábra: A helyi gazdaság érettségi szintjei

Forrás: Saját szerkesztés BM OKI HVK 5CT Gazdaságösztönzési Útmutató alapján

A gazdasági ökoszisztémák (annak minden összetevőjére kiterjedően) hazai környezetben is az új típusú digitális, innovációs gazdaságot befogadó és számos módon támogató nagyvárosokban (régióközpontokban) a legértettebbek. Erre jó példa Győr, Debrecen, vagy Kaposvár. Az első esetben a gazdasági szereplők, míg a másodikban a helyi K+F, az egyetemi szereplők jelentik az ökoszisztémaépítés fő bázisát. Kaposvár esetében pedig maga az önkormányzat a hajtóerő. A helyi gazdasági ökoszisztémák (belső hálózatok és kapcsolatok) építése jóval kevésbé tudatosan zajlik a kisebb településeken. Ennek ellenére vannak jó példák a helyi szereplők megerősítésére és a gazdasági célú együttműködések magasabb szintre emelésére (főként tematikus értékek/adottságok mentén) akár középváros és vonzáskörzete (pl. a Jászság), vagy akár térségi szinten is. A térségi gazdasági ökoszisztéma építés példája a Villányi, vagy a Tokaj-hegylajai Borvidék, ahol a gazdaságra (bortermelés, turizmus, szolgáltatásfejlesztés stb.) egyre inkább, mint térségi rendszerre (egyfajta gazdasági ökoszisztémára) tekintenek a helyi szereplők.

A gazdasági ökoszisztéma alapvető működési logikája – lépték sajátosságainak figyelembevétele mellett – tetten érhető kis – és középvárosokban és azok természetes vonzáskörzetében is. A vonzó életfeltételek kialakítása, az innováció (technológiai és társadalmi) alapú működés, valamint a helyi vállalkozói szféra, a kreatív iparágak erősítése ugyanúgy elérendő cél. Kisebb településeken a szereplők és az együttműködések jóval könnyebben átláthatók és sokkal egyszerűbben és célirányosabban segíthetők (például közmű probléma elhárításával, egyedi támogatással, vitarendezéssel, ügyintézés felgyorsításával), mint a nagyobb települések esetében.

A 21. század gazdaságát jellemző tendencia, hogy a helyi gazdasági környezet vonzereje egyre kevésbé az infrastrukturális adottságok, az üzleti szolgáltatások, adókedvezmények, pénzügyi ösztönzők stb. körének függvénye. A vonzerő egyre inkább a vállalkozások és a működésükben érintett egyéb szereplők együttműködésének eredményességén múlik. A helyi gazdaság sikertörténete nem csupán egyes vállalkozások sikertörténeteinek összessége, hanem az egész településé, ahol az önkormányzat, a közsféra, a lakosok és a vállalkozások együttműködésével jön létre egy minden fél számára előnyöket biztosító gazdasági környezet (helyi gazdasági ökoszisztéma).

Az együttműködések sokszor alkalmi jellegűek – van, hogy csak gesztus értékűek –, de akadnak már tartós helyi gazdaságfejlesztési célú, többoldalú együttműködési keretrendszerek is, amikben az önkormányzat maga is aktív partner, illetve katalizátor szerepet játszik. Az egyre inkább innovációra és digitális technológiákra épülő gazdaság sikerének hátterében a tartós, üzletileg megalapozott többoldalú együttműködések állnak.

Az érett ökoszisztémákban a háromoldalú (gazdaság, közsféra, egyetemek / tudásintézmények) együttműködéseket egyre inkább felváltják a négyoldalú (a lakossággal kiegészült) kapcsolatrendszerek.

A gazdasági ökoszisztéma kulcsszereplői és lehetséges szerepei:

- A vállalkozások hagyományos szerepei, hogy szolgáltató, termelő jellegű tevékenységükkel jövedelmet termelnek, munkahelyeket biztosítanak, iparűzési adót fizetnek a helyi gazdaság számára.
- Kutató egyetemek, K+F+I intézetek egyre szorosabban kapcsolódnak be a helyi gazdaságok életébe. Hazai szinten egyre több jó példát látni ezen intézmények és helyi vállalkozások együttműködésére (Győr, Debrecen). Ezek az intézmények egyre szélesebb körben működnek együtt technológiai cégekkel, és maguk is rendre végeznek szolgáltatásokat piaci alapon termelő és szolgáltató vállalkozások számára (például laboratóriumi mérések, tesztelések).
- A lakosok piaci viselkedésük, mint fogyasztók és közvetlen véleménynyilvánításukon keresztül befolyásolói a helyi gazdasági folyamatoknak. Az ökoszisztéma részeként a lakosság esetenként kreatív részese is tud lenni például a termék- és szolgáltatásfejlesztésnek. (Living Lab (élő labor) keretei között, ahol valós élethelyzetekben zajlik egy-egy termék kipróbálása és továbbfejlesztése.
- Az önkormányzatok szerepköre hagyományosan a közfeladatok és azon belül a helyi közszolgáltatások biztosítására, valamint a településtervezésre terjed ki. Ugyanakkor a gazdasági ökoszisztémán belüli szerepe egyre inkább a megfelelő támogató környezet és a gazdaság működési feltételeinek megteremtése, az ökoszisztémán belül a szereplők közötti együttműködések (interakciók) katalizálása, támogatása.

A gazdasági ökoszisztémát a szereplőkön, hagyományos és újszerű szerepeiken kívül a szereplők interakciói, együttműködései, kapcsolatai alakítják, és valójában ezeknek az ún. interakciónak a jellege, intenzitása minősége határozza meg egy helyi gazdasági ökoszisztéma érettségét és végül a helyi gazdaság versenyképességét.

Az **önkormányzatok** hagyományos szerepe, a **helyi közszolgáltatások biztosítása** már önmagában egy kulcsfontosságú szerep a helyi gazdaságban, mivel ezek – ugyan a vállalkozások méretétől függően – de komoly jelentőségűek a gazdasági szereplők számára (például a humán közszolgáltatások: óvoda, bölcsőde, szociális ellátó hálózat, vagy éppen a hulladék és víziközműszolgáltatások, vagy éppen a közterületek fenntartása, valamint – ahol releváns – a helyi tömegközlekedés vonatkozásában).

A települések közötti verseny fokozódásával azonban az önkormányzatoknak újszerű szerepköröket kell felvállalnia, amelyek az alábbiak:

- **Direkt gazdaságösztönzési és katalizáló szerepkör:** Versenyelőnyt érhet el egy helyi önkormányzat azzal, ha a „hagyományos” gazdaságösztönzés mellett olyan katalizátori szerepet is felvállal, amely a szereplők koordinálására, az együttműködések támogatására, ösztönzésére, a kapcsolatok kialakításának megkönnyítésére irányul, függetlenül attól, hogy egy komplex sokszereplős gazdasággal, felsőoktatási intézményekkel rendelkező nagyvárosról vagy egy, csupán néhány kisvállalkozással rendelkező településről van szó.
- **Támogató feltételeket biztosító szerepkör:** Az önkormányzatok másik fontos szerepe a helyi gazdaság (ökoszisztéma) tudatos fejlesztését biztosító támogató feltételek biztosítása és fejlesztése. Az önkormányzatok szervezeti apparátusán belül a települési versenyképesség erősítése érdekében támogató feltételként¹⁵ elengedhetetlen
 - a személyi állomány tudatos fejlesztése kiemelten a versenyképesség – fejlesztés szempontjából kulcskompetenciának tekinthető területeken,
 - szervezetfejlesztés a hivatalok és azon belül a gazdaságfejlesztést szolgáló szervezeti egységek gazdasági társaságok működésének új elvárásokhoz (Uniós pályázatoktól való függetlenedés) történő igazítása érdekében, valamint
 - a digitalizáció, a digitális eszközök közösség és helyi gazdaság érdekében történő kiterjedt és sokoldalú használati lehetőségeinek megragadása.

1.3 Települési és regionális megközelítés

Jelen befektetésösztönzési stratégia két okból is megkívánja a lokális és regionális megközelítés közti differenciálást. (Nem számítva a Megrendelő által megfogalmazott feladatleírás előírásait.)

- A **Megye**, mint regionális egység, a **globális térben versenyez** befektetésekért. A települések közül ez mindössze Pécsről, mint regionális központról, a Pécs-Komló-Mohács-(Eszék) gazdaságfejlesztési övezet centrumáról mondható el, illetve a Harkány-Villány-Siklós turisztikai mikro-desztináció bír még bizonyos fokú nemzetközi láthatósággal. Ebben a dimenzióban a potenciális befektetők motivációi, illetve ezek prioritásai részben mások, mint a lokális térben.

¹⁵ A HVK projekt 15 db a helyi versenyképességet befolyásoló munkakör célirányos fejlesztését és hatékony szervezését megalapozó kompetenciaterképet dolgozott ki. Az érintett ajánlások a HVK projekt honlapján elérhetőek. <https://bm-oki.hu/News/ViewFile?fileID=1127>, 5. melléklet, 53.o.

A beruházásokért folytatott globális versenyben ugyanis egyes döntési szempontok súlya, jelentősége kisebb (pl. inkubátorház léte, helyi humán közszolgáltatások) stb., mások viszont relatíve felértékelődnek, illetve eleve csak nemzetközi relációban értelmezhetőek (bér- és energiaköltségek, politikai stabilitás stb.).

- Az Önkormányzati törvény, illetve a települési, illetve a megyei önkormányzatra vonatkozó egyéb jogszabályok a Megye által potenciálisan alkalmazható **befektetés-ösztönzési célt szolgáló eszközök** körét a települési önkormányzatokhoz képest lényegesen szűkebbre szabta. A Megye terület-, illetve vidékfejlesztési feladatainak végrehajtásához a jogszabályi környezetből következően többnyire kizárólag soft-jellegű eszközökkel rendelkezik.

Tekintettel az alkalmazott back-casting megközelítésre, amely szerint a stratégiai célok a befektetési döntéseket mozgató tényezők és a befolyásolásukat célzó potenciális önkormányzati eszközrendszer összevetéséből származnak, célszerűek látjuk a Megye, illetve a települések (járások), befektetésösztönzési stratégiáját külön tárgyalni, nem elhanyagolva a két stratégiai szint közti összefüggések feltárását sem.

A **Megye** befektetésösztönzési stratégiájának konstruálásakor. a stratégia alapjául szolgáló vízió (backcasting-módszer) a bevezetőben említett, a **Financial Times FDI-Intelligence**¹⁶ projektjében a **nemzetközi** tőkemozgások motivációinak vizsgálatához alkalmazott módszertani megközelítést alkalmazza, míg a **járasszékhely települések** stratégiája alapjául a **BM OKI HVK**¹⁷ projektjében alkalmazott, a lokális, települések közti telephelyválasztási döntések motivációs tényező-katasztert használjuk.

¹⁶ <https://www.fdiintelligence.com/article/76767>, 42.o.

¹⁷ <https://bm-ok.hu/News/ViewFile?fileID=1127>

1.4 Módszertan

Baranya Megye Befektetésösztönzési Stratégiája és Akcióterve elkészítése során az alábbi forrásokra támaszkodtunk:

- Baranya városi rangú települései (Pécs MJVÖ kivételével) kérdőíves adatszolgáltatása.
- Adatkérés:
 - Pécsi Szakképzési Központ,
 - AM Dunántúli Agrárszakképző Központ.
- Mélyinterjúk:
 - a megye városi rangú településeinek polgármestereivel és a városfejlesztésért felelős munkatársakkal,
 - a PBKIK elnökével és titkárával,
 - a PTE kancellárjával,
 - a Baranya Megyei Kormány megbízottal,
 - Baranya Megye Közgyűlésének elnökével.
- Szekunder dokumentumelemzés (lásd felhasznált irodalmak jegyzéke).

2 STRATÉGIAI KÖRNYEZET

2.1 Vállalkozói és befektetői igények, telephelyválasztási tényezők

18

A Baranya megyei befektetésösztönzési stratégia, ahogy ezt a bevezető fejezet módszertani részében bemutattuk, a **backcasting-elvet követi**.

Ez a stratégia tehát nem a hasonló dokumentumoktól megszokott induktív logikára épül: státusz-elemzés, SWOT analízis, majd a stratégia cél- és eszközrendszerének meghatározása, végül pedig a szükséges akciók, projektek számbavétele. Jelen stratégia a Megye által elérni kívánt **vízióból deduktív módon vezeti le a célrendszerét**, és az elérésükhöz szükséges akciókat.

Vagy másképp fogalmazva: **elsőként a befektetés ösztönzéssel kapcsolatos víziókat fogalmazzuk meg, eldöntjük, hová is tartunk tulajdonképpen. Felmérjük a stratégiaalkotást befolyásoló környezeti tényezőket, azán helyzetelemzést végzünk, azaz tisztázzuk, hogy hol tartunk a vízióhoz vezető úton. Aztán felmérjük az előttünk tornyosuló akadályokat, majd számba vesszük a lehetséges közlekedési modalitásokat, azaz kiválasztjuk az optimális eszközkombinációt. Ha a vízióhoz vezető úton változnának a környezeti tényezők, akkor a GPS a betáplált térkép segítségével (stratégia) dinamikusan újratervezi az útvonalunkat (akcióterv).**

A vízió megfogalmazásakor szakítunk azzal a voluntarista gyakorlattal is, amely a vízió megfogalmazásakor a stratégia készítőinek a vágyait projektálja a jövőbe, valahogy így: „legyen Baranya az első az országban az egy lakóra eső működőtőke befektetések tekintetében! vagy: legyen Baranyában a legtöbb FDI-projekt az országban! Hagyjuk le Hajdú-Bihar megyét beruházási volumenben!” Nem, mi nem ezt az utat választjuk! **Nem a saját vágyainkból indulunk ki, hanem megpróbálunk a vállalkozók, a befektetők fejével gondolkodni, ezért a befektetésösztönzési stratégiánk középpontjába vízióként, a vállalkozások beruházási, telephelyválasztási döntéseit befolyásoló tényezőket kell állítanunk.**

Azt mondjuk: „Baranya akkor lehet versenyképes a befektetésekért zajló globális és hazai versenyben, amennyiben:

- az általa kínált **gazdasági potenciál**, és **ipari/kereskedelmi infrastruktúra** magas színvonalú (ipari parkok, logisztikai központok stb.),
- a vállalkozói szektor rendelkezésére magasan kvalifikált, egészséges és elegendő volumenű **humán erőforrás** áll, és a régióban vonzó **humán (köz)szolgáltatások** érhetőek el (kultúra, sport, turizmus, gasztronómia stb.),
- a termelés egyéb erőforrásainak **költségszintje** versenyképes (ingatlan árak/bérleti díjak, energia és közszolgáltatások árai stb.),
- a régió közúti, vasúti és légi **elérhetősége** megfelelő,
- a kínált **üzleti környezet** kellőképpen vonzó (inkubáció, kamarák, klaszterek stb.).”

19

A telephelyválasztási döntések, a telephelyelméletek a regionális tudomány, azon belül is a **regionális mikroökonómia** tárgyát képezik. A regionális mikroökonómia a piaci tevékenységek térbeli eloszlásának és a gazdasági szereplők térbeli működésének jellemzőivel foglalkozik. A vizsgálatok középpontjában a gazdasági egységek térbeli elhelyezkedésének, a tevékenység földrajzi helyének közgazdaságtani kérdései állnak. A regionális mikroökonómiának egyik fő vizsgálati területe a **telephelyelméletek**.¹⁸

A vállalkozók beruházási döntéseivel a globális gazdaság által determinált viszonyrendszerben (Nemzetközi tőkebefektetések, FDI) és annak a térszerkezetre gyakorolt hatásaival is számos tudományos munka foglalkozik, némelyikük komoly primer adatbázisra támaszkodva ér el akár a befektetésösztönzés gyakorlatában is hasznosítható eredményeket.¹⁹

A nemzetközi szakirodalomból két olyan forrást választottunk, amely mögött: komoly empirikus kutatás, **reprezentatív**, nagy számosságú mintán elvégzett adatfelvétel van **könnyen operacionizálható**, egyszerűen azonosítható, könnyen reprodukálható ismérv-rendszert alkalmaz.

¹⁸ A telephelyelméletek átfogó eszmétörténeti bemutatása itt: Lengyel – Rechnitzer: Regionális Gazdaságtan, Dialóg Campus, 2004, 90-105.o.

¹⁹ Lux Gábor: A külföldi működőtőke által vezérelt iparfejlődési modell és határai Közép-Európában, 39.o. (Ipartelepítési tényezők szakértői értékelése Közép-Európában), <https://tet.rkk.hu/index.php/TeT/article/view/2801>

2.1.1 Financial Times, fDI-report

Az egyik kiválasztott forrásunk, amely a fenti kritériumoknak eleget tesz, az a **Financial Times fDI-reportja**²⁰. A Financial Times online szakértői segítségével 505 helyről gyűjtött adatokat (319 város, 148 régió és 38 ország). A begyűjtött adatokat öt kategóriába sorolták, úgymint:

- gazdasági potenciál,
- humán tőke és életmód,
- költséghatékonyság,
- konnektivitás és
- üzleti környezetet.

20

Ezen felül pályázatot írtak ki egy hatodik kategória, az **FDI stratégia vonatkozásában** is, amelyre 161 beadvány érkezett. Ebben a kategóriában a települések és régiók benyújtott befektetésösztönzési stratégiájukkal pályáztak, amelyet azután az fDi bíráló testülete bírált el. Bónusz pontokat azoknak a pályázóknak ítéltek meg, amelyek gyakorlati befektetésösztönző tevékenységük is sikeres, az FDI-listán az első tízben helyezkednek el.

A fDI-report kritériumrendszere:

Gazdasági potenciál:

- népesség,
- népesség-növekedési ráta,
- munkanélküliségi ráta (%),
- infláció,
- GDP (PPP, millió dollár jelenlegi középárfolyamon),
- GDP/fő (PPP, dollár jelenlegi középárfolyamon),
- GDP előrejelzés (átlagos éves növekedési ráta, %),
- kifelé irányuló közvetlen külföldi beruházás (2012.10. - 2017.09.),
- kifelé irányuló közvetlen külföldi beruházás / 100 000 fő,
- befelé irányuló közvetlen külföldi beruházás (2012.10. - 2017.09.),
- befelé irányuló közvetlen külföldi beruházás / 100 000 fő,
- befelé irányuló közvetlen külföldi beruházások nominális növekedése / 100 000 fő (2007 - 2011 VS 2012 - 2016),

²⁰ <https://www.fdiintelligence.com/content/download/76859/2553325/file/fDi%20European%20Cities%20and%20Regions%20of%20the%20Future%202020-21.pdf>, 42.o.

- befele irányuló közvetlen külföldi beruházás K+F+I területen / 100 000 fő (2012.10. - 2017.09.),
- befele irányuló közvetlen külföldi beruházás fejlett feldolgozóipari területen / 100 000 fő (2012.10. - 2017.09.),
- tőkebefektetés által megvalósított óriás projektek száma (100 millió dollár felett) (2012.10. - 2017.09.),
- tőkebefektetés által megvalósított óriás projektek száma (100 millió dollár felett) (2012.10. - 2017.09.) / 100 000 fő,
- megaprojektek száma munkahelyek szerint (100 millió dollár felett) (2012.10. - 2017.09.),
- megaprojektek száma munkahelyek szerint (100 millió dollár felett) (2012.10. - 2017.09.) / 100 000 fő,
- K+F+I projektek tőkefelhasználása (dollár) (2012.10. - 2017.09.),
- szabadalmak száma (2007 - 2016),
- szabadalmak száma / 100 000 fő (2007 - 2016).

Humántőke és életmód:

- foglalkoztatási ráta (15 év felettiek százaléka) (modellezett ILO becslés),
- középfokú végzettség,
- felsőfokú végzettség,
- oktatási kiadások (GNI %-ban),
- diákok száma,
- diákok száma / 100 000 fő,
- felsőoktatási intézmények száma,
- felsőoktatási intézmények száma / 100 000 fő,
- szakmai képző intézmények száma,
- top 500 egyetemek száma,
- tehetség vonzási és megtartási képesség,
- várható élettartam,
- Társadalmi Haladás Indexe,
- Emberi Fejlettségi Index (2015),
- orvsók száma / 1 000 fő.

Költséghatékonyság:

- átlagos éves jövedelem (dollár) közepesen képzett munkavállalók,
- átlagos éves jövedelem (dollár) képzett munkavállalók,
- „A” osztályú irodahelyiség éves bérleti díja (dollár / négyzetméter),
- „A” osztályú ipari csarnok éves bérleti díja (dollár / négyzetméter),
- 4 / 5 csillagos szállodai szoba ára belvárosban (dollár / éjszaka),
- minimálbér (dollár),
- vállalkozásindítás költsége (abszolútérték GNI-vel számolva),
- ingatlan regisztrációs költsége (ingatlan érték %),
- építési engedély költsége (abszolútérték GNI-vel számolva),
- áram bevezetés költsége (abszolútérték GNI-vel számolva),
- üzemanyag árak (dollár),
- elektromosáram ára (dollár/ kWh),
- export költsége (dollár / tartály),
- import költsége (dollár / tartály),
- társasági adó (profit %),
- PPP ráta.

Konnektivitás:

- feltöltési sebesség (kb/s),
- letöltési sebesség (kb/s),
- internethasználók arány,
- ICT fejlettségi index,
- repterek száma a város 80 km-es körzetében,
- nemzetközi célállomások száma,
- távolság a legközelebbi nemzetközi repülőtértől (km),
- kikötők száma 100km-es körzetben (közepes),
- kikötők száma 100km-es körzetben (nagy),
- kikötők száma 100km-es körzetben (nagyon nagy),
- kikötők száma 100km-es körzetben (közepesnél nagyobb),
- vonalhajózhatósági index (2017),
- logisztikai teljesítménymutatók (2016),
- Hálózati Készenléti Index (2016),
- környezeti teljesítménymutató (2016),

- infrastruktúra minősége (2017),
- utak minősége (2017),
- vasúthálózat minősége (2017),
- vállalkozások a szállítási iparágban / 100 000 fő.

Üzleti környezet:

- vállalkozások száma a high-tech iparágban (2017),
- vállalkozások száma a high-tech szolgáltató szektorban (2017),
- vállalkozások száma a tudásalapú szektorban (2017),
- vállalkozások aránya a high-tech iparágban (2017),
- vállalkozások aránya a high-tech szolgáltató szektorban (2017),
- vállalkozások aránya a tudásalapú szektorban (2017),
- vállalkozások száma a high-tech iparágban (2017) / 100 000 fő,
- vállalkozások száma a high-tech szolgáltató szektorban (2017) / 100 000 fő,
- vállalkozások száma a tudásalapú szektorban (2017) / 100 000 fő,
- közvetlen külföldi beruházás által létrehozott munkahelyek száma (2012.07. - 2017.06.),
- közvetlen külföldi beruházás által létrehozott munkahelyek száma / 100 000 fő (2012.07. - 2017.06.),
- bővítési projektek száma (2012.07. - 2017.06.),
- Fragile States Index (2017),
- top 1 000 bankok száma (2017),
- társasági adó (%),
- vállalkozás indítás ideje (nap),
- Ease of Doing Business Index,
- Gazdasági Szabadság Index,
- Korruptió-észlelési Index,
- befektetői védelem erőssége,
- kockázat mértéke,
- elbocsátás költsége (dollár),
- hitelminősítés.

2.1.2 Belügyminisztérium Önkormányzati Koordinációs Iroda (BM OKI) HVK projektje²¹

A helyi közszolgáltatásokat érintő reformprogram megalapozásához a **Belügyminisztérium** a 1004/2016 (I. 18.) Kormány határozatban kiemelt projektként nevesített, KÖFOP2.3.3-VEKOP-16-2016-00001 azonosító jelű „Helyi versenyképesség-fejlesztési kutatási programot” (továbbiakban: HVK projekt, vagy Projekt) indított. A **HVK projekt** megvalósításáért a Belügyminisztérium (továbbiakban: BM) felelt. A BM vállalta, hogy a projekt **megvalósításával hozzájárul a helyi közszolgáltatások rendszerének megújításához**, optimalizálásához. A HVK projekt keretében komplex vizsgálatokra építve a helyi közszolgáltatásokat érintő regionális politika és vezetés-szervezés, valamint közgazdaságtudomány területén azonosítható elméleti eredmények és gyakorlati megoldások feltárására, feldolgozására és kapcsolódó szakpolitikai ajánlások, modelljavaslatok kidolgozására, lehetséges adaptációs és/vagy mintaprojekt lehetőségek megvalósítására, illetve a tárgyhoz kapcsolódó hatáselemzések elkészítésére került sor.

A Belügyminisztérium HVK projektben a vállalkozások telephelyválasztásra irányuló döntéseit meghatározó tényezők vizsgálata volt a cél, kiemelt figyelemmel az önkormányzati szolgáltatások döntés befolyásoló hatására. A döntési mátrix tesztelését a HVK projekt keretében lebonyolított reprezentatív vállalkozói kérdőíves felmérés támogatta. **A 2500 elemű reprezentatív felmérés** nyomán keletkezett adatbázis segítette a bizonyos vállalkozói alapjellemzők alapján felállítható **döntési preferenciák** meghatározásában. A vizsgálatok (tesztelés) egyrészt a teljes vállalkozói mintára másrészt az alapjellemzők (méret, ágazati besorolás és regionális elhelyezkedés) mentén kialakított vállalkozói csoportokra vonatkozóan zajlottak.

A felmérés nyomán keletkezett adatbázis és a generált döntési mátrix(ok) – azaz, hogy a listázott döntési tényezők milyen fontosak egy adott vállalkozói csoport telephelyválasztási döntéseiben – segítséget jelent az önkormányzatoknak abban, hogy milyen döntést befolyásoló tényezőket illetően szükséges **fejlesztési lépéseket tenni**.

²¹ BM OKI: Gazdaságösztönzési Útmutató: <https://bm-okl.hu/News/ViewFile?fileID=1129> és
BM OKI: Összefoglaló Kutatási Jelentés: Helyi gazdaságfejlesztési lehetőségek:
<https://bm-okl.hu/News/ViewFile?fileID=1136> 56.oldaltól

A vállalkozások telephelyválasztásával (a vállalkozás létrehozásának és továbbfejlesztésének ezzel működésének helyével) összefüggő döntései minden esetben számos tényező mérlegelésének eredője. A döntéseket befolyásoló tényezők száma vállalkozásonként eltérő lehet: egyes esetekben csak a családi kötődés és a piac léte számít, míg másokban több tucat tényező értékelése történik meg a telephelyválasztást megelőzően.

A döntési mátrix alkalmazható egy-egy egyedi vállalkozói döntési helyzetre (alábbi táblázat). A vállalkozó előtt gyakran több választási lehetőség (telephely opció) áll.

7. Ábra: Döntési mátrix

	telephely opció 1.	telephely opció 2.	telephely opció 3.	telephely opció n.
Munkaerő	6	9	4	1
Infrastruktúra	7	9	2	3
Piac	5	7	5	8
K+F+I, innováció, együttmű- ködések lehetőség	3	8	5	2
Önkormányzati (helyi) gazda- ságélénkítési eszközök	5	6	4	3
Állami eszközök	4	8	2	5
Egyéb szubjektív tényezők	2	5	7	7
Összesítés	32	52	29	29

Forrás: BM OKI: Gazdaságösztönzési Útmutató, 126.o.

A HVK projektben végrehajtott kérdőíves felméréssel a döntési mátrix reprezentatív mintán történő **tesztelése** zajlott melynek során azt vizsgálták, hogy

- az egyes tényezők általában mennyire voltak fontosak a felmérésben résztvevő cégeknek egy adott döntési helyzetben, és hogy
- az egyes vállalkozás típusoknak (méret, tevékenység stb., szerint) milyen konkrét igényeik merülnek fel a telephelyválasztás során, azok mennyiben térnek el egymástól az egyes vállalkozói alcsoportok szerint.

A kérdőívben a vonatkozó kérdés a következőképpen került megfogalmazásra: „Milyen szerepet játszottak az Ön vállalkozása telephelyének kiválasztásában az alábbi tényezők? Értékelje a tényezőket jelentőségük alapján erre a konkrét helyzetre vonatkozóan egy 1-5-ig terjedő skálán!”

Az alábbi táblázatban bemutatásra kerülnek a vizsgált döntést befolyásoló tényezőcsoportok és tényezők, valamint a 2500 vállalkozó által kitöltött kérdőívből előálló minta adatbázisán számított

differentiáltan középértékek. A felmérésben hét tényezőcsoport szerepel, a tényezőcsoportok változó számú tényezőt tartalmaznak, amelyek száma egytől (3. és 6. tényezőcsoport) kilencig (5. tényezőcsoport) terjed. Az egyes tényezők értékelése egyenként egy 1-től 5-ig terjedő skálán történt, ahol az 1 a leggyengébb, míg az 5 a nagyon erős döntést befolyásoló szerepet jelölte. **A HVK projekt szempontjából az egyik legfontosabb vizsgált tényezőcsoport az 5. Önkormányzati (helyi) gazdaságélénkítési eszközök, amely a közszolgáltatások bizonyos csoportjait is magában foglalja.**

8. Ábra: Befektetői kérdőív

	2.Milyen szerepet játszottak az Ön vállalkozása telephelyének kiválasztásában az alábbi tényezők?	Középérték (Mean)
1. Munkaerő	1.1 megfelelő képzettségű munkaerő rendelkezésre állása	2,52
	1.2 átlagos bérszint – bérköltség	2,22
	1.3 térségi közlekedési szolgáltatások – munkaerő ingázási feltételek	2,38
2. Infrastruktúra	2.1 megfelelő méretű megvásárolható/ bérelhető földterület	2,57
	2.2 az iparterület közüzemi infrastruktúrával való ellátottsága	2,98
	2.3 közlekedési infrastruktúra – autópálya közelsége, gyors elérhetősége	2,74
3. Piac	3.1 piac jó elérhetősége / közelsége (szolgáltatások esetében)	3,07
4. K+F+I, innováció, együttműködések lehetősége	4.1 K+F+I központ / kutató egyetem jelenléte	1,38
	4.2 együttműködő egyéb vállalkozások jelenléte (beszállítók)	2,42
	4.3 működő klaszter a válaszadó tevékenységében	1,88
	4.4 üzleti szolgáltatások jó elérhetősége és magas minősége	2,64
5. Önkormányzati (helyi) gazdaságélénkítési eszközök FONTOS: *nem biztos, hogy önkormányzati	5.1 ipari park léte (nem biztos, hogy önkormányzati)	1,86
	5.2 inkubátorház léte (nem biztos, hogy önkormányzati)	1,31
	5.3 a helyi illetékességben létrehozott és működtetett vállalkozások működését befolyásoló politikák	1,70
	5.4 célzott önkormányzati eszközök (pl. adómenték, rendezési szerződések stb.)	1,85
	5.5. a helyi köznevelési közszolgáltatások minősége	1,73
	5.6. a helyi egészségügyi közszolgáltatások minősége	1,82
	5.7 a helyi szociális közszolgáltatások minősége	1,75
	5.8 a helyi köz és zöldterületek fenntartásának minősége	1,92
	5.9 helyi településüzemeltetési közszolgáltatások minősége	2,19
6. Állami eszközök	6.1 befektetést és fejlesztést célzó politikák, pénzügyi támogatások	2,05
7. Egyéb, szubjektív tényezők	7.1 a városi környezet, fekvés - kedvező benyomás a településről	2,66
	7.2 helyi (családi) kötődés	3,25
	7.3. közbiztonság	2,94

Forrás: BM OKI: Gazdaságösztönzési Útmutató, 127.o.

A lekérdezés egyértelművé tette, hogy **az infrastruktúra és a szubjektív tényezők játsszák a legnagyobb szerepet a telephelyválasztásban**, amelyekre mind a helyi tudatos fejlesztéseknek, mind pedig az állami szakpolitikáknak (főleg közlekedésfejlesztés) jelentős hatása van.

A teljes minta alapján a telephelyválasztást befolyásoló legfontosabb tényezőknek az alábbiak bizonyultak (a tényezőkre vonatkozó középértékek ezekben az esetekben meghaladják a 2,24-es matematikai átlagot):

- 1.1 megfelelő képzettségű munkaerő rendelkezésre állása: 2,52
- 2.1 megfelelő méretű megvásárolható/ bérlehető földterület: 2,57
- 2.2 az iparterület közüzemi infrastruktúrával való ellátottsága: 2,98
- 2.3 közlekedési infrastruktúra – autópálya közelsége, gyors elérhetősége: 2,74
- 3.1 piac jó elérhetősége / közelsége (szolgáltatások esetében): 3,07
- 4.4 üzleti szolgáltatások jó elérhetősége és magas minősége: 2,64
- 7.1 a városi környezet, fekvés - kedvező benyomás a településről: 2,66
- 7.2 helyi (családi) kötődés: 3,25
- 7.3. közbiztonság: 2,94

A telephelyválasztás szempontjait befolyásoló tényezők 1): vállalati méret

A felmérés tapasztalatai azt mutatják, hogy **a cégméret növekedésével általában az összes tényező jelentősége megnő** a vállalkozások számára. **Az önkormányzati eszközök fontossága azonban több esetben nem a nagy-, hanem a közepes vállalkozásoknál kulminál**, azaz ezek az eszközök számukra nyújtanak olyan előnyöket, amelyek a telephelyválasztási döntést erősebben befolyásolják. Ilyen tényezők:

- célzott önkormányzati eszközök (adómérték, rendezési eszközök),
- a helyi egészségügyi ellátás és
- a helyi szociális ellátás.

Ennek az az oka, hogy míg a kis- és középvállalkozói szféra működése függ ezeknek a szolgáltatásoknak a minőségi biztosításától (dolgozók egészségügyi ellátása, bölcsődei ellátás), addig a nagyvállalatok ezeket a szolgáltatásokat több esetben maguk biztosítják dolgozóinak, vagy nem fordítanak ezekre figyelmet, mivel dolgozóik számos településről ingáznak és ezzel számos, nem a telephelyhez kapcsolódó településen veszik igénybe azokat.

A nagyvállalatok telephelyválasztását kevésbé befolyásolja a helyi adók mértéke, amit a HVK projekt keretében lebonyolított önkormányzati és vállalkozói interjúk is megerősítettek.

A telephelyválasztás szempontjait befolyásoló tényezők 2): ágazat

A legszembetűnőbb, hogy a **kereskedelmi vállalkozások szinte minden tényezőt a legalacsonyabb értékkel illettek**. Ennek oka, hogy az önkormányzatok a telephelyet kereső termelő vállalkozások igényeihez igyekeznek vállalkozásélénkítő eszközeiket igazítani. Ugyanakkor, érdekes, hogy a kereskedők a humán közszolgáltatásokat is az átlagosnál alacsonyabbra értékelik, mint telepítő tényező (számukra is a piac közelsége és a családi kötődés a legfontosabb). A legtöbb tényező esetében a legmagasabb értéket a **feldolgozóipari cégek** adták.

Az **állami vállalkozásösztönző politikáknak a mezőgazdasági és bányászati tevékenységet folytató cégek tulajdonítanak a legnagyobb jelentőséget**. A szubjektív tényezők közül a **városi környezetnek az egyéb szolgáltatást és kereskedelemi tevékenységet végző cégeknél van nagyobb jelentősége** a többinél (de a különbségek szinte elhanyagolhatók). A családi kötődés szinte teljesen méretfüggő, egyedül az egyéb ipari tevékenységet folytató cégek értékelése erősebb, mint az összes többié.

A telephelyválasztás szempontjait befolyásoló tényezők 3): településtípus

Az önkormányzatok gazdaságösztönzési célú fejlesztéseihez elviekben alapot nyújtó település típusonkénti vállalkozói elvárások nem rajzolódnak ki karakterisztikusan a kérdőíves felmérés alapján. Ugyanakkor léteznek olyan vállalkozói döntést befolyásoló tényezők, amelyek bizonyos településtípusok esetében hangsúlyosabbak

- községek: megfelelő méretű megvásárolható földterület, célzott önkormányzati eszközök pl. helyi adók mértéke, pénzügyi támogatások,
- **egyéb városok: jellemzőik többnyire megegyeznek a járásszékhely településekkel csak azoknál alacsonyabb pontértékkel,**
- **járásszékhely városok: képzett munkaerő, iparterület infrastruktúrával való ellátottsága, önkormányzat közszolgáltatások minősége,**
- megyei jogú városok: ipari park, képzett munkaerő, üzleti szolgáltatások, együttműködő egyéb vállalkozások jelenléte,
- fővárosi kerületek: térségi közlekedési szolgáltatások, általában közlekedési infrastruktúra pl. autópályák elérhetősége, K+F+I központ / kutató egyetem jelenléte, - jellemzően kevésbé fontos: a közbiztonság, a családi kötődés, önkormányzati szolgáltatások minősége.

Mindezek alapján a stratégia víziója:

Baranya versenyképes a befektetésekért zajló globális és hazai versenyben, mert:

1. az általa kínált **gazdasági potenciál**, és **ipari/kereskedelmi infrastruktúra** magas színvonalú (ipari parkok, logisztikai központok stb.)
2. a vállalkozói szektor rendelkezésére magasan kvalifikált, egészséges és elegendő volumenű **humán erőforrás** áll, és a régióban vonzó **humán (köz)szolgáltatások** érhetőek el (kultúra, sport, turizmus, gasztronómia stb.)
3. a termelés egyéb erőforrásainak **költségszintje** versenyképes (ingatlan árak/bérleti díjak, energia és közszolgáltatások árai stb.)
4. a régió közúti, vasúti és légi **elérhetősége** megfelelő
5. a kínált **üzleti környezet** kellőképpen vonzó (inkubáció, kamarák, klaszterek stb.)

29

2.2 Nemzetközi trendek

2.2.1 Ipar 4.0²²

Napjainkban a negyedik ipari forradalom napjait éljük (KPMG²³, PwC²⁴). A korábbi termelési rendszerek már nem tarthatók fenn soká, hiszen tartós környezeti károkhoz (klímaváltozás) vezettek, túl sok nem-megújuló energiaforrást emésztnek fel, továbbá az öregedő társadalmak miatt fel kell készülni a munkaerő létszámának csökkenésére. Ez utóbbi kiváltására a robotok és az automatizáció régóta létezik. Az internet viszont, ezek hálózatba kötésével forradalmasítja a folyamatszervezést. A negyedik ipari forradalom alapja a digitalizáció és az adat, a számítógép csupán eszköz.

²² Nagy Judit: Az ipar 4.0 fogalma, összetevői és hatása az értékláncra, Budapesti Corvinus Egyetem, 167. sz. Műhelytanulmány HU ISSN 1786-3031 2017

²³ KPMG (2016): The factory of the future. KPMG AG, Németország

²⁴ PwC (2016): Industry 4.0 – Building the digital enterprise. PricewaterhouseCoopers LLP

Az internet és a technológiai fejlődése megteremti az emberek, gépek és vállalatok folyamatos összeköttetésben lévő hálózatát, és az értékteremtő folyamatok adatainak folyamatos megosztásával elérhetővé válik a versenyképes, a vevő számára teljesen testreszabott termék előállítás. A különböző gépek, rendszerek - akár maguk a termékek is – ontják magukból az adatot, amelynek tárolása, feldolgozása, értelmezése hatalmas kihívás. A versenyelőny forrása tehát nem csupán az összehangolt, vagy éppen teljesen új alapokra helyezett termelés (pl. additív termelés) lesz, hanem a termékek digitális szolgáltatásokkal való körbeágyazása, valamint, hogy melyik vállalat hogyan szűr le a keletkező adatokból releváns információt a döntéshozatal támogatásához (Deloitte).²⁵

Angela Merkel német kancellár asszony tömören fogalmazza meg a negyedik ipari forradalmat: „Gyorsan kell cselekedjünk, hogy kihasználjuk az online világ és az ipari termelés világának összeolvadását. Németországban mi ezt ipar 4.0-nak hívjuk.”²⁶. A fenti cél teljesítése érdekében az Ipar 4.0 úgy ragadható meg, mint valami, ami **integrálja a vállalat értékteremtő tevékenységeit és az egész értékteremtési láncot a digitalizáció segítségével** (KPMG). Majdnem szó szerint így fogalmaz a PwC is, ami az Ipar 4.0 célját úgy látja, hogy az valamennyi fizikai eszköz digitalizációjára törekszik, hogy egy digitális ökoszisztémában egyesítse azokat, az értékteremtési láncban együttműködő partnerekkel együtt. Ez a fokú integráció azonban igényli a rendszerek standardizálását (szabványosítását).

Az újabb ipari forradalmat az internet hajtja, amelynek révén nem csak az emberek, hanem a gépek is kommunikálnak egymással a kiber-fizikai rendszerben (CPS). Az Ipar 4.0 létrehozza az intelligens terméket és termelési folyamatot.

²⁵ Deloitte (2015): Industry 4.0 – An introduction. Deloitte, Hollandia

²⁶ Merkel, idézi Digital Transformation Monitor, EC, 2017

9. Ábra: Ipar 4.0

Forrás: <https://ivs.hu/hirek/ipar-4-0-megoldasszallitoi-kerdoiv/>

A negyedik ipari forradalom a technológiák fúziója, amely rákényszeríti a vállalatokat, hogy a folyamatos innováció érdekében kombinálják a technológiai megoldásokat.

Az Ipar 4.0 egy olyan jelenség, amely technológiai eszközök, tevékenységek összessége révén, a digitalizáció adta lehetőségek kiaknázásával magas szintre emeli a folyamatok átláthatóságát és integrálja a vállalati értékláncot és az ellátási hálózatot, új szintre emelve a vevői értékteremtést.

Az, hogy a változás milyen gyorsan megy majd végbe, az attól függ, milyen ütemben fejlődik tovább a technológia, milyen lesz majd annak elfogadottsága, és mekkora hajlandóság lesz a beruházásra – utóbbi pedig erőteljesen a berendezések, szoftverek árának csökkenésén múlik (KPMG, 2016). A legnagyobb fejlesztések szükségképpen az eszközök által termelt és a rendszerekben keletkező hatalmas mennyiségű adat tárolására és feldolgozására szolgálnak. A PwC hivatkozott felmérése szerint, amelyben 26 ország 2000 szakemberét kérdezték meg, a kilenc legnagyobb iparágat (ipari gyártás; építőipar; vegyipar; elektronikai ipar; szállítás és logisztika; autóipar; fémipar; erdőszet, papír- és csomagolóipar; repülés, védelem és biztonság) megcélózva, adatelemzésben még jócskán van hová fejlődniük a vállalatoknak. A megkérdezettek mindössze 18 százaléka tekinti adatelemzési rendszereit fejlettnak, és több mint felük szerint hiányzik szervezetükben az a tudás és kompetencia, amely az adatok feldolgozása és az információ hasznosítása révén előnyhöz juttatná a céget.

A MTA SZTAKI 2017-ben készített egy felmérést a magyarországi vállalatok Ipar 4.0 felkészültségéről és ez által a nemzetgazdaság helyzetéről. A 191 kitöltő vállalat 70 százaléka kiemelkedően vagy nagyon

fontosnak tartja versenyképessége szempontjából az Ipar 4.0-t, és ám mindössze 46 százalékuk elemzi tudatosan a keletkezett adatokat²⁷. A digitalizálás élenjárói Japán, Korea, valamint Németország – a 12 gyorsan öregedő társadalom és fogyó munkaerő következtében fellépő innovációs nyomás és Németországban a meghirdetett High Tech Stratégia miatt.

A PwC²⁸ kutatásában az egyes iparágak ipar 4.0 beruházásait is vizsgálta, és azt találták, hogy a legnagyobb beruházások az elektronikai iparban vannak és várhatók is a jövőben, 2020-ig mintegy 243 milliárd dollár értékben évente. A második helyen az építőipari tervezés és kivitelezés áll, hasonlóképpen 2020-ig a várható éves 195 milliárd dolláros beruházással, míg a harmadik helyen áll az ipari gyártás, amely területen a közeljövőben 177 milliárd dollárt költenek majd beruházásra a vállalatok évente, a tanácsadó cég jelentése szerint. A felmérés eredményei azt mutatják, a beruházások megtérülése igen kecsegtető. A legtöbb cég úgy látja, a befektetett pénzt két éven belül megtérülhet, de a válaszadók kevésbé optimista egyharmada is 3-5 éves megtérülési idővel számol. Az Ipar 4.0 az Európai Unió iparfejlesztési stratégiájának alapja lett²⁹. Az ipar digitalizációja új perspektívákat nyithat meg azok előtt az elsősorban nagyvárosok előtt, amelyek képesek ennek a világnak a feltételeit megteremtetni ill. azt különféle formában támogatni. A hazai települések esetében erre leginkább a régióközpontok esetében van meg a feltételrendszer.

Az ipar digitalizációja fontos cél a hazai gazdasági környezetben is, ezt rögzítette a 2016 februárjában készült hazai innovatív iparfejlesztési stratégia, az Irinyi terv³⁰:

- a hazai iparfejlesztésnek a magas hozzáadott-értékű tevékenységek irányába kell elmozdulnia,
- ösztönözni kell az innováció és a digitális transzformáció elterjedését az egyes iparágakban,
- e folyamatba minél inkább be kell kapcsolni a hazai KKV-kat is.

Az Ipar 4.0, avagy a digitális forradalom nemcsak magát az ipari termelést állítja teljesen új pályára, hanem összefüggésbe hozható a városfejlődés új irányainak kijelölésével is. Az okos város működési modell alapján funkcionáló település adja a digitális gazdaság legideálisabb ökoszisztémáját.

²⁷ <https://www.isoforum.hu/media/programnaptar/files/NickGabor-eloadas.pdf>

²⁸ PwC (2016): Industry 4.0 – Building the digital enterprise. PricewaterhouseCoopers LLP

²⁹ BM OKI: Gazdaságösztönzési Útmutató, 34.o.

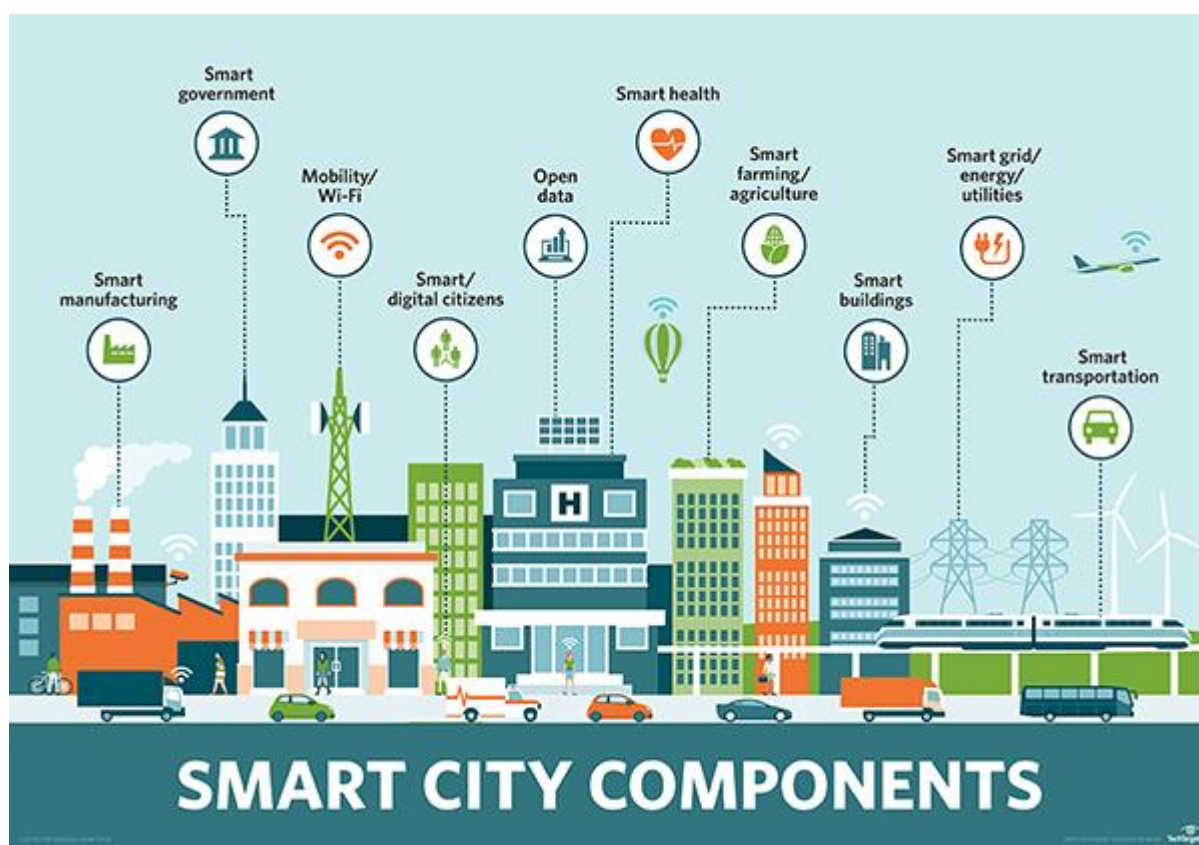
³⁰ <http://www.kormany.hu/download/d/c1/b0000/Irinyi-terv.pdf>

2.2.2 Smart City koncepció

A smart city fogalmára nincs általánosan elfogadott meghatározás³¹. A három legelterjedtebb fogalom a digitális város (digital city), az intelligens város (intelligent city) és az okos város (smart city). Mindhárom kifejezés megjelenése döntően a fenntartható városfejlesztéshez, illetve az IKT iparágak által kínált döntéstámogató szolgáltatásokhoz köthető. Ezek elsősorban a digitális technológiai megoldások széles körű, ágazatokat integráló alkalmazását nevezik így a városok fejlesztésében és a városi rendszerek (közművek, közlekedés, szolgáltatások, döntéshozatal, szabályozás stb.) működtetésében.

33

10. Ábra: Smart City komponensek

Forrás:

https://euroastra.blog.hu/2017/11/15/a_deutsche_telekom_felgyorsitja_a_european_smart_city_fejlesztet

A magyarországi hivatalos kormányzati definíció a Brit Szabványügyi Hivatal (BSI) okos város definíciójához hasonlóan az okos városok fejlesztését tekinti követendő stratégiának.

³¹ AZ OKOS VÁROS MÓDSZERTANI ALAPJAI KÉSZÍTETTE: Lechner Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft Térbeli Szolgáltatások Igazgatósága Települési Szolgáltatások Osztály, 2018

“Települések vagy települések csoportjának olyan településfejlesztési módszertana, amely azok természeti és épített környezetét, digitális infrastruktúráját, valamint a települési szolgáltatások minőségét és gazdasági hatékonyságát korszerű és innovatív információtechnológiák alkalmazásával, fenntartható módon, a lakosság bevonásával fejleszti.”³²

Ebben a keretben a technológiai és az intelligens szolgáltatási megoldások komplexebb, életminőségről, hatékonyságról, ökológiai és gazdasági fenntarthatóságról szóló célok eszközei, amelyek más eszközökkel együtt alkalmazva tudnak sikeresen működni.

A Smart City koncepció egyik fontos metszete a települési szolgáltatások minőségének javítása: például az egyablakos ügyintézés - meggyorsíthatja és leegyszerűsítheti az ügyintézést, személyesebbé és hatékonyabbá téve a hivatali eljárásokat. Az adatok átláthatósága követhetővé és érthetővé teszi az önkormányzatok és hatóságok munkáját.

Fontos szempont a helyi gazdaság fejlesztésénél, hogy a gazdaság rugalmas, a helyi erőforrásokra alapozott kereteit, eszközeit, együttműködéseit, ennek infrastruktúráját teremtsen meg minden település. A technológiai megoldások ezen célok eléréséhez önmagukban nem elegendőek. Az okos városok eszköztára éppen ezért mára kiterjedt az olyan módszerekre, amelyek általánosságban a városlakók életszínvonalának, informáltságának és döntési autonómiájának előmozdítását szolgálják. Az okos város egyfajta gyűjtő fogalomná vált, ami a technológia égisze alatt csoportosít újra olyan, egymással gyakran összefüggő témaköröket, mint az élhető város, a zöld város, a kreatív város, a nyitott város, a fenntartható város vagy a szolgáltató város. A fentről koordinált okos város víziók mellett egyre jelentősebb gazdasági, politikai és kulturális szerepe van az alulról jövő kezdeményezéseknek is. Így az okos városok jövőképe rendszerint a két fő irány összehangolásáról szól, ahol a különféle elemek egymással együttműködve vesznek részt az egyes területek működtetésében.

Az integrált smart city termékek születése elsősorban globális infotechnológiai vállalatok fejlesztéseihez köthető. Ennél fogva ezek gyakran olyan vállalati adatkezelő, management és kommunikációs platformokra alapulnak, amelyek települések léptékével és komplexitásával összemérhető üzleti és szolgáltató rendszerek kezelését tették lehetővé az elmúlt évtizedekben.

³² Effective integration of physical, digital and human systems in the built environment to deliver a sustainable, prosperous and inclusive future for its citizens. PAS 180:2014, 3.1.62

Ebben a szektorban a nemzetközi piacon óriási innovációs tevékenység zajlik, ami rendkívül sikeres termékekhez, illetve rendszeres szabályozási konfliktusokhoz, a történetileg kialakult gazdasági modellek felborulásához is vezet (pl. Uber – személyszállítás, Airbnb – bérlakás piac).

A városfejlesztési programok új stratégiai elemei (pl. „puha” fejlesztési elemek, ideiglenes programok, átmeneti használatok) mellett gyakran technológiai eszközök tudják biztosítani (pl. fix-my-street típusú hibabejelentő alkalmazások, önkormányzati-lakossági együttműködési platformok, adatmegosztás, közösségi alapú környezeti adatgyűjtés és feladat megoldás stb.)

A tudományos közeg, az egyetemek hagyományosan a szakértői, elemzői és akadémiai kereteket szolgáltatják a városfejlesztési elvekhez. Jelenleg a smart city témakörével kapcsolatban igen aktív viták és kutatások zajlanak világszerte, hiszen a technológia térnyerése a hagyományos szakmai és diszciplináris kereteket is meghaladja.

Számos egyetem indított okos város laboratóriumokat és kutató központokat, ahol konkrét problémák és fejlesztések köré csoportosul az elemző és kutató munka. Más egyetemek posztgraduális képzéseket szerveznek, jellemzően az informatika, a mérnöki tudományok, a design, az urbanisztika és a gazdasági vagy társadalomtudományok találkozási területein.

2.2.3 SSC-k

Az SSC (shared service centre) lényege, hogy korábban egy szervezetben szétszórtnan működő szolgáltatási funkciókat belső, osztott szolgáltató központ(ok)ba telepítik azért, hogy ezeket a többi szervezeti egység és esetleg külső szervezet(ek) számára hatékonyabban és jobb minőségben nyújthassák.³³

A Magyar Szolgáltatóipari és Outsourcing Szövetség (Hungarian Service & Outsourcing Association, későbbiekben HOA) 2013-as kutatása a szolgáltatások alapján **három osztott szolgáltatási modell** kategóriát különböztet meg. Az első körbe a **tradicionális szolgáltatóközpontok** tartoznak, amelyek egy nagyvállalat irodai háttértevékenységeit, például a számvitelt vagy a HR-t központosítják; a másodikba azok, amelyek a multik **ügyféltámogató szolgáltatását** veszik át a leánycégektől (egyes Call Centerek); a harmadik típusba sorolt egységek pedig **komplexebb vállalati tevékenységeket** is végeznek, például az értékesítést, a pénzügyi előrejelzéseket vagy a banki adatmodellezést. A három típus a gyakorlatban gyakran keveredik. A magasabb hozzáadott értékű munkát végző cégek sok

³³ Marciniak, 2014

esetben maguk is ódzkodnak a Shared Service kifejezés használatától, inkább a Business Support / Service Center (BSC) vagy üzleti támogató szolgáltatóközpont névvel illetik magukat. Ennek célja, hogy a megnevezéssel szeretnék magukat feljebb pozícionálni.

A magyarországi szolgáltató központok közel fele továbbra is a 2000-es évek elején virágzó, mára elavult üzleti modell alapján működik, miközben világszerte egyre inkább megfigyelhető az a trend, hogy **az SSC** már nem csak kiváltja, de **optimalizálja is az anyavállalatok tevékenységeit**. A cégvezetők számára ugyanis a **hatékonyság** akkor növelhető a legdinamikusabban, ha **minden kiszervezett tevékenységük összehangoltan működik üzleti szolgáltató központban** és a piaci trendekkel párhuzamosan vagy akár azokat megelőzve **folyamatosan fejlődik**.³⁴

Az SSC és BSC kifejezéseken kívül az utóbbi években több helyen megjelentek a CoE és GBS központok is. A **Center of Excellence egy magas hozzáadott értéket képviselő, tudás-alapú szervezeti egység** (pl. szervezeti és technológiai fejlesztések) a vállalatban belül. A GBS a **Global Business Services** rövidítése, mely egy **továbbfejlesztett, több helyre kiterjedő és több forrásból származó szolgáltatásnyújtási modell**. Az egyes szolgáltatásokat belső vagy külső szolgáltatók is nyújthatják, de a globális üzleti szolgáltatási szervezet központilag irányítja őket. Ez magában foglalja a teljes körű szolgáltatásnyújtás konszolidációját és szabványosítását globálisan.

Az üzleti szolgáltató központok kétségtelenül **Magyarország** azon szektorát alkotják, mely **folyamatosan erőteljes növekedést mutat**. Az első hazai SSC vélhetően az 1996-ban betelepült Hewlett-Packard (HP) volt. A 2000-es évek elejétől egészen a 2010-es évek közepéig jellemzően mennyiségi növekedés zajlott, évente akár egy tucat új betelepülő SSC-vel és több ezer új munkahely megteremtésével, ami részben a 2004-es EU-csatlakozás hozadéka volt. Ez a tendencia mára megváltozott, **jelenleg egyre komplexebb szolgáltatásokat hoznak Magyarországra** a nemzetközi cégek, tehát a mennyiségi fejlődés minőségivé alakult át. Az itt működő SSC-k túlnyomó többsége elmozdult a **magasabb hozzáadott értékű tevékenységek** felé. Az utóbbi évek eredményei sem lassulásnak, inkább piaci konszolidációnak tekinthetők, azaz a növekedés visszaállt az átlagos ütemre. A szektor növekedéséről pontosabb képet ad a központok alkalmazottainak száma. 2006-ig exponenciális jellegű a növekedés mértéke, utána pedig lineáris. 2006-ig szinte évente megduplázódott az alkalmazottjaik száma. 2013-ban kb. 80 szolgáltató központ működött Magyarországon közel 30 ezer főt foglalkoztatva. 2016-ban az SSC-k száma átlépte a 100-at és több

³⁴ EY, HOA, BCE konferencia, 2019

mint 42 ezer embert foglalkoztattak. 2018-ban kb. 100 központ működött az országban már 50 ezer főt foglalkoztatva.

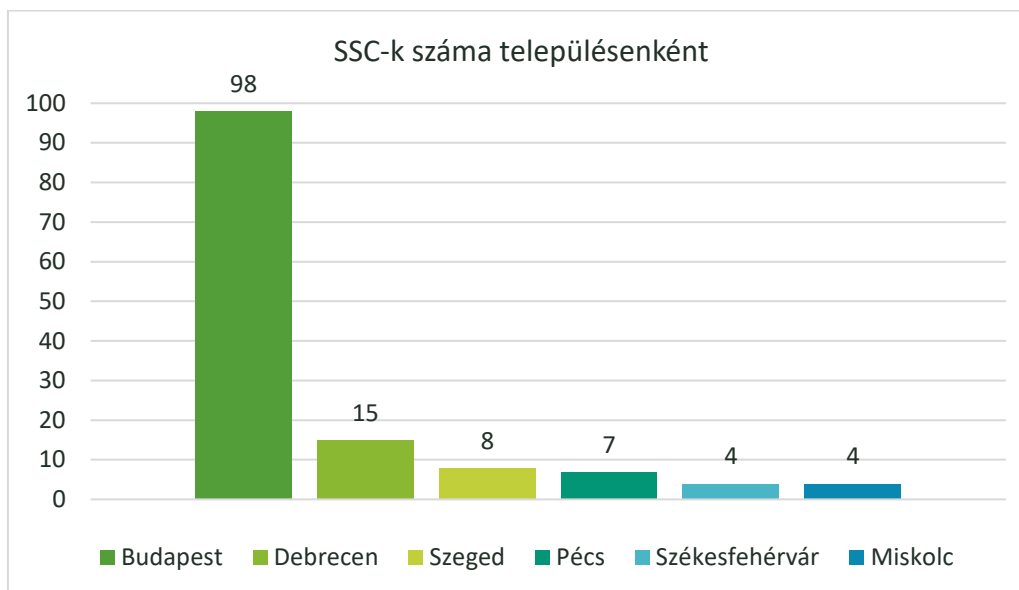
Az SSC-ket **működésük alapján 3 csoportba** soroljuk. A „**captive**” cégek saját cégcsoporton belül szolgáltatnak, a „**BPO**” a business process outsourcing rövidítése, ezek a cégek kifelé szolgáltatnak és vannak olyan „**hibrid**” vállalatok, akik kifelé és befelé is nyújtanak szolgáltatásokat.

A HOA **2019-es Business Services Hungary** kiadványa üzleti szolgáltató központok felmérésének eredménye alapján **120 SSC** van jelen az országban, akik **136 központot üzemeltetnek** és összesen **55 ezer munkavállalót** foglalkoztatnak. Ezekről a következő megállapítások születtek:

- a központok 50%-a már több mint 11 éves, míg 22%-uk 3 évnél fiatalabb,
- a már magyarországi SSC-vel rendelkező cégek 23%-a tervezi újabb hazai központok létrehozását (ebből 17% vidéki városokban, 6% pedig Budapesten),
- egyre kevesebb SSC működik költségközpontként, a profitközpontok részaránya stagnál és 2018-ban megjelentek a befektetési központok is,
- eddig nagyrészt az európai piacot szolgálták ki a magyar SSC-k, ma már egyre több a globális ügyfél,
- majdnem minden központban alapvető feltétel az angol vagy a német nyelv tudása, de gyakoriak az olyan európai nyelvek, mint a francia, olasz, spanyol, ezek mellett az utóbbi időben nagy számban jelentek meg az arab és a kínai nyelvek.

A szolgáltató központok **kiemelt jelentőséggel bírnak a Magyarországra irányuló befektetések területén** és az autópári beruházásokat követően második helyen szerepelnek a külföldi beruházások tekintetében. A SSC piacra jellemző tendencia, hogy az új szereplők megjelenése mellett megfigyelhető a már meglévők bővítése is, ami egyrészt a szolgáltatások bővítését, másrészt új, vidéki központok nyitását jelenti.

11. Ábra: Magyarországi SSC-k száma településenként

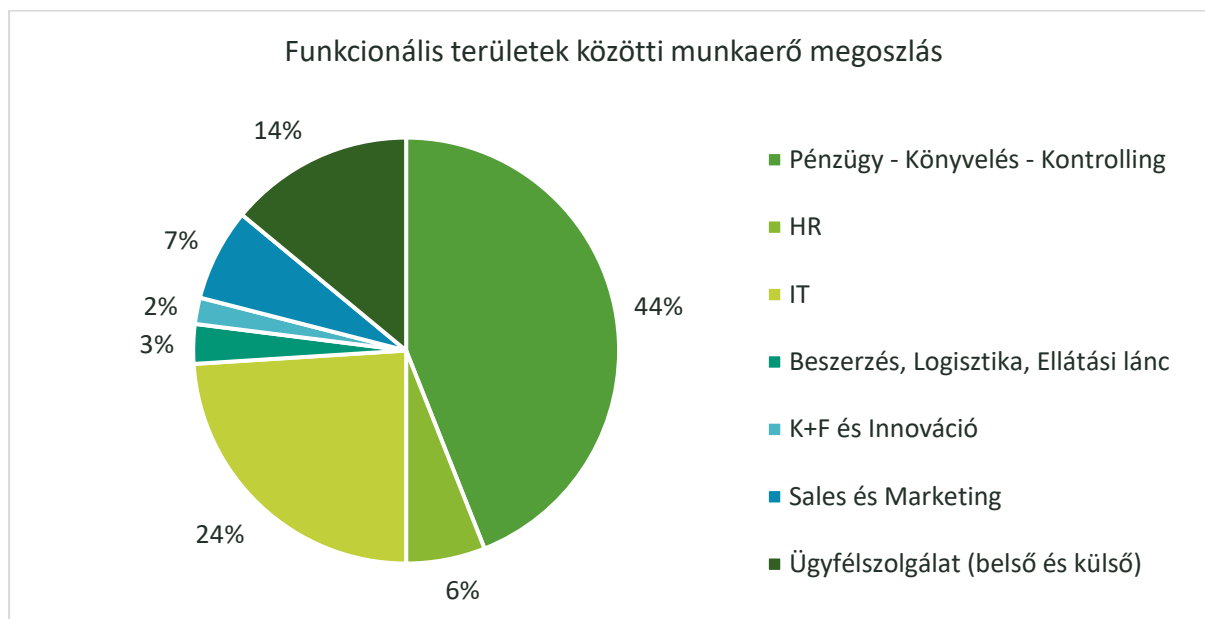

Forrás: Saját szerkesztés HOA: Business Services Hungary (2019) alapján

Bár még ma is túlsúlyban vannak a budapesti telephelyű SSC-k, egyre több vidéki nagyvárosban jelennek meg. Budapesten 98 darab, Debrecenben 15 darab, míg a többi érintett megyeszékhelyen egyszámjegyű SSC működik.

A hazai SSC-k különböző **funkcionális területek** közötti munkaerő megoszlása a Pénzügy-könyvelés-kontrolling túlsúlyát mutatja, mivel ez a terület önmagában a munkavállalók 44%-át foglalkoztatja. Ugyancsak hangsúlyos az IT, 24%-os részesedéssel.

12. Ábra: Magyarországi SSC-k munkaerő megoszlása

Forrás: Saját szerkesztés HOA: Business Services Hungary (2019) alapján

Az ágazat további növekedését vetíti előre, hogy dinamikusan növekszik azoknak a vállalati funkcióknak a száma, amiket a cégek a jövőben akár teljes mértékben szolgáltató központokba szerveznének ki. A pénzügyi folyamatokat a vezetők 100 százaléka, a beszerzési funkciót 71 százaléka, a HR-t pedig 68 százaléka a jövőben teljesen átadná az SSC-k számára az EY globális elemzése szerint.³⁵ A Deloitte 2019-es globális SSC felmérése alapján egyértelmű, hogy az SSC-k egyre inkább globálissá, komplexé és digitálissá válnak. Törekednek a lendületes és hatékony szolgáltatások, erősebb ügyfélszolgálat és magas hozzáadott értékű üzleti eredmények nyújtására.

A legnagyobb vállalatok a legkülönbözőbb munkaerő lehetőségeket és globális szolgáltatást keresnek. 2019-ben a legkeresettebb helyszínek rendre India, Lengyelország, Fülöp-szigetek, Malajzia és Costa Rica.

2.2.4 Az online kereskedelem térnyerése

Az e-kereskedelemben lebonyolított értékesítések száma folyamatos növekedést mutatott az elmúlt években. Az internetes vásárlás az egyik leggyakoribb online tevékenység, becslések szerint 2021-re egy 4,5 trillió dolláros üzletté nővi majd ki magát. Egyre több helyen jelennek meg a webáruházak, és egyre többen fordulnak az e-kereskedelmi megoldásokhoz.

³⁵ Pénzcentrum, 2019

13. Ábra: Online kereskedelem trendek

Forrás: <https://medium.com/techshamim/e-commerce-business-market-trends-2020-f5429ac6d29e>

Nem meglepő, hogy az e-kereskedelem egy jelentős részét a mobilról lebonyolított vásárlások teszik ki, ez az arány pedig 2016-at óta a 15%-kal nőtt. A becslések szerint 2021 végére az e-kereskedelmi értékesítések mintegy 73%-a mobileszközön történik majd.

Az elmúlt évben rohamosan nőtt a mobileszközökkel történő fizetések száma is. A kutatások szerint 2016-ban az online közösség 26%-a élt ezzel a lehetőséggel, azonban 2018-ra ez az arány már 37%-nál járt.

Míg 2018-ban durván 2 milliárd dollár értékben költöttek a kereskedők világszerte a mesterséges intelligenciára, addig ez az összeg a becslések szerint 2022-re 7,3 milliárdra növekedhet. Ez a változás első sorban annak köszönhető, hogy a kereskedők egyre több lehetőséget igyekeznek megragadni vásárlói élményeinek testre szabására.

A kutatások szerint a kereskedők hajlandóak komolyabb összegeket fektetni az olyan eszközökbe, amelyek javíthatják ügyfeleik vásárlói élményét, és jelentős versenyelőnyt biztosíthat számukra. A különböző MI-vel felszerelt eszközök lehetnek automatizált marketingplatformok, amelyek személyre szabott ajánlatokat állíthatnak össze a vásárlóknak, vagy akár az ügyfélszolgálat lebonyolításával megbízott chatbotok is. Természetesen beszélhetünk még az MI-vezérelte árképzésről, vagy akár a különféle kereslet-előrejelzésekről is.

A közösségi oldalon végrehajtott vásárlók száma is rohamosan nő. Az olyan funkcióknak köszönhetően, mint a Facebook vagy az Instagram vásárlás, a közösségi média egyre komolyabb szerepet játszik az e-kereskedelem alakulásában. Egyre több olyan platform is elérhetővé válik, amelyek segítenek összekötni a kereskedők webáruházait különféle közösségi fiókjaikkal, még egyszerűbbé és szinte teljesen zökkenőmentessé téve ezzel a közösségi hálózatokon lebonyolított vásárlásokat.

2022-re az előrejelzések szerint több mint 120 ezer üzlet kínál majd AR (vagyis kiterjesztett valóság) technológiákat, hogy egy sokkal gazdagabb vásárlói élményt biztosíthassanak ügyfeleiknek.

Az online vásárlás ellen szóló egyik fő érv, hogy az emberek nem láthatják, hogy hogyan is mutat a termék a valóságban.

A vásárlók több mint fele állítja, hogy a személyre szabott online élmények fontosak számukra. E mellett a marketingesek 74%-a hisz abban, hogy a személyre szabás erős, vagy rendkívül erős hatással lehet az ügyfélkapcsolatok megerősítésére.

Az előfizetés alapú e-kereskedelem azt jelenti, hogy a vásárlók ugyan azt a terméket kapják meg rendszeres vásárlások során. Ez az online vásárlás egyik új és leggyorsabban terjedő formája, amely az elmúlt 5 évben éves szinten több, mint 100%-os növekedést mutatott. Az előfizetésekkel való vásárlás egyre népszerűbb az interneten. Leggyakrabban hétköznapi dolgokat, például babatermékeket, élelmiszereket, állateledelt, higiéniai termékeket, vitaminokat, és egyéb olyan termékeket szokás így vásárolni, amikre egy háztartásban rendszeresen szükség van.

Tekintve, hogy a vásárlás e formája szintén a kényelemre épít, az előfizetési e-kereskedelmi modell rohamosan terjed, különösen azok köreiben.

2.2.5 A nemzetközi tőkemozgások (FDI) tendenciái 2020

A külföldi tőkebefektetések Magyarországon a gazdasági rendszerváltozás egyik legfontosabb eszközét jelentették: nemcsak tőkeforrást biztosítottak a beruházásokhoz, hanem technológiatranszferrel, a modern menedzsment- és minőségbiztosítási elvek meghonosodásával jártak, valamint a globális beszállítói hálózatokhoz való kapcsolódás esélyét biztosították. A globális gazdaság értékláncaiba való integrálódás azonban leginkább olcsó munkaerőre, nem a legfejlettebb technológiákra, hanem leginkább összeszerelő platformokra épült.

A külföldi tőke területi koncentrációjának okai Magyarországon elsősorban abban ragadhatók meg, hogy a Centrum megyékben, valamint a közép- és nyugat-dunántúli régiókban kedvezőbbek a **gazdasági adottságok, az infrastrukturális feltételek, kedvezőbb a földrajzi elhelyezkedésük, jobb minőségű munkaerő áll rendelkezésre, és az üzleti környezet (területi tőke), illetve a jogi-intézményi háttér is jobban segíti a megtelepedést**, mint az ország más térségeiben. Ezek a kedvező feltételek a három legfejlettebb régióba vonzzák a külföldi tőkét, amely megtelepedésével kumulatív hatásként erősíti a pozitív agglomerációs externáliákat, így azok még vonzóbbá válnak a külföldi tőke számára az ország többi térségéhez képest. Mindeközben a déli és keleti- északkeleti perifériák, egyre jobban lemaradnak., hiszen nem tudják bevonítani a külföldi tőkét, és jelentős hazai vállalataik sincsenek, illetve a hazai tulajdoni többségű vállalatok nagy része nem tudja felvenni a versenyt a külföldiekkel. Ördögi kör alakul ki, ami tovább növeli Magyarországon a fejlettség területi különbségeit. Érzékelhető tehát, hogy a magyar gazdaság területi és tulajdonalapú dualitását csak tovább erősíti az FDI.³⁶

A külföldi működő tőkén alapuló fejlődés sikertörténetei sem a „semmiből” bontakoznak ki, és cseppet sem függetlenek a gazdasági tér hosszú távú átalakulási folyamataitól. A beruházók bőségesen merítettek a **lokális, regionális piacok termelési hagyományaiból és lokalizált versenyelőnyeiből, újrakonfigurálva termelési tényezőiket, tudás készletüket és a mögöttük álló intézményeket, illetve társadalmi-gazdasági hálózatokat.**

A gazdaságfejlesztés gyakorlatilag egyre kevésbé jelent konkrét ipartelepítést, és egyre **inkább a helyi ipar endogén fejlődését ösztönző keretfeltételek, a gazdasági és társadalmi környezet fejlesztését.** A kiemelkedően sikeres gazdasági terek **erős belső kapcsolatrendszerrel, valamint tematikus és térben kijelölt határokkal rendelkeznek;** a globális gazdaság szövetébe ágyazódva, de megkülönböztetve magukat környezetüktől.

Az iparfejlődés legfontosabb záloga azonban a tényezőellátottság tartós javítása. **Ez a tőkefinanszírozás lehetőségeinek javítását, a megfelelő munka-ellátottságot, a szabályozási, adóztatási környezet javítását is szükségessé teszi, kulcstényezője azonban a tudásalapú társadalom fő erőforrása, a humán tőke lesz.**

³⁶ Gál Zoltán: Az FDI szerepe a gazdasági növekedés és a beruházások területi differenciálódásában Magyarországon, Közgazdasági szemle, LXVI. évf., 2019. június (653–686. o.)

A Financial Times által publikált FDI-report³⁷ szerint 2017-benugyan 16%-kal csökkentek a külföldi tőkebefektetések, melynek a háttérében álló tényezők a korábbinál pesszimistább várakozások, a Brexit, az Egyesült államok TPP-ből való kilépése, a Nafta újratárgyalása, valamint a kínai-amerikai kereskedelmi háború. Az FDI projektek száma azonban a 2017-es visszaesése után 2018-ban 7% -kal növekedett, miközben összvolumene 42% -kal gyarapodott.

14. Ábra: Globális FDI trendek

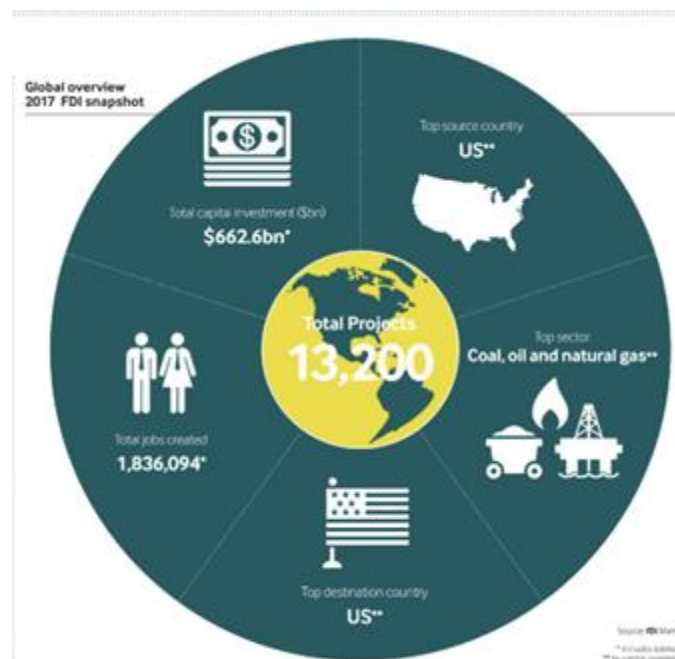
Forrás: Financial Times: fDi report (2019)

Globális trendek az FDI-tevékenységben:

- Az Egyesült Államok visszaszerezte az első helyet Indiától.
- Az Európába áramló FDI-k száma 4%-kal, azok értéke 13%-kal nőtt.
- Az Egyesült Királyság minden szempontból visszaesett FDI téren.
- Kína visszaszerezte első helyét az ázsiai régióban, 26%-os részesedésével.
- Lengyelország továbbra is népszerű FDI desztináció. Projektek száma 24, azok értéke 49%-kal nőtt.

³⁷http://minisites.specialist.titles.s3-website-eu-west-1.amazonaws.com/fdiintelligence.com/report/2019/files/The_fDi_Report_2019.pdf

15. Ábra: 2017-es globális FDI összefoglaló statisztika

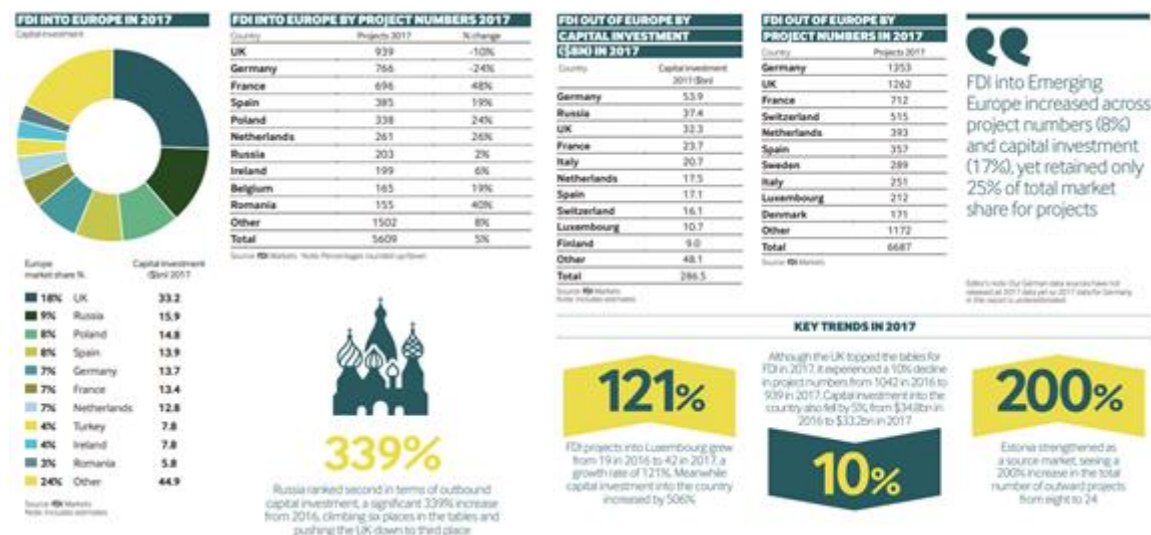

Forrás: Financial Times: fDi report (2019)

Európai trendek:

- Európába irányuló FDI 5%-kal nőtt, értékük pedig 14%-kal, az új munkahelyek száma pedig 12%-kal.
- Nyugat-Európába irányuló FDI 4%-kal nőtt, értékük pedig 13%-kal.
- Európa feltörekvő országaiba irányuló FDI 8%-kal nőtt, értékük pedig 17%-kal, mellyel 25%-os részesedést értek el a régióban.
- Egyesült Királyság volt az elsőszámú célpont, bár projektek számában 10%-os, a tőke mértékében pedig 5%-os csökkenés történt.
- Luxemburgba irányuló FDI projektek száma 121%-kal nőtt.
- Lengyelországba irányuló FDI projektek száma 24%-kal nőtt, ezzel az ország 5. helyet, új munkahelyek tekintetében pedig 53%-os növekedéssel 1. helyet foglalt el a régióban.
- Litvániába irányuló FDI projektek száma 27%-kal nőtt.
- Romániába irányuló FDI projektek száma 44%-kal nőtt.

16. Ábra: Európa ki- és befolyó FDI statisztikái (2017)

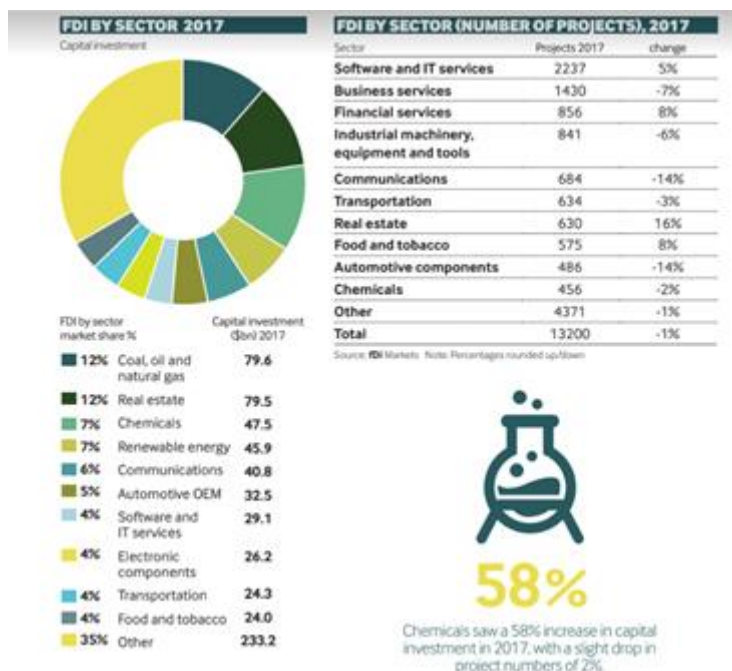

Forrás: Financial Times: fDi report (2019)

Ágazati trendek:

- Szén, kőolaj és földgáz visszaszerezték elsőségüket 79,6 milliárd USD FDI-vel.
- A projektek számának szempontjából 3 legjelentősebb szektor az IT, üzleti szolgáltatások, és pénzügyi szolgáltatások, megelőzve az ipari gépekkel és eszközökkel kapcsolatos befektetéseket.
- Az FDI projektek számát tekintve top 5 ágazat közül csak az IT, és a pénzügyi szolgáltatások terén történt növekedés.
- A kommunikációs szektor 2016-os növekedése után az FDI projektek száma 14%-kal csökkentek ezen a területen.
- Projektek számát tekintve az ingatlan szektor 16%-os növekedést, a tőkebefektetések mértékét tekintve pedig 49%-os növekedést tapasztalt.
- A vegyipari szektor tőkebefektetéseinek értéke 58%-kal növekedett, míg a projektek száma 2%-kal csökkent.
- FDI projektek számában a legnagyobb visszaesés a kommunikációs (-14%), autógyártás (-14%), és az üzleti szolgáltatások (-7%) terén történt.

17. Ábra: Európai FDI szektorok szerint (2017)

Forrás: Financial Times: fDi report (2019)

2.3 Megyei helyzetelemzés – státuszvizsgálat

A globalizációs folyamatoknak megfelelően Baranya megye versenyképességét és a piaci pozícióját a működőtőke befektetésekért folytatott versenyben egy többszörösen taglalt nemzetközi rendszerben szükséges elemezni. Ez a globális tér alapvetően három szinten értelmezendő egy vállalat befektetési stratégiája szempontjából, Baranya megyére vetítve:

- Egy fejlesztés-beruházás első körében a makro régió kerül beazonosításra, ami esetünkben jelentheti az Európai Unió tagországait, illetve az ún. EMEA országokat, ami Kelet-Európát, a Közel-Keletet és Afrikát foglalja magában. (Erre jó példa a Tesla, amely a világpiacot három ún.

„giga factory-ból” kívánja ellátni és a fenti régiót egy gyár fogja kiszolgálni, melynek a helye Berlin lett.)

- Második körben – ha az adott befektetés lokációja a fenti térség lesz, úgy a nagy térségen belül is országcsoportokat képez a befektető, ami Baranya esetében a visegrádi országokat és a dél-kelet európai EU tagjelölt és társult országokat fogja jelenteni, mint potenciális versenytárs. (Ebben a körben Magyarország és ezen belül a hazai lokációk jellemzően szlovák, lengyel, szerb, román, bolgár és török helyszínekkel versenyeznek, lásd a dél-koreai akkumulátor gyártó vállalatok telephely kiválasztási folyamatát, vagy a Volkswagen csoport új gyáráért folytatott küzdelmet.)
- Harmadik körben pedig – azaz, ha a fenti két szűrőn már átment esetünkben Baranya – akkor egy ún. short-list-en szereplő, jellemzően 2-3 másik befektetési helyszínnél kell összességében jobb és vonzóbb körülményeket kínálnia Baranya megyének. Az utóbbi évek gyakorlatának megfelelően ezek a helyszínek vagy kelet-magyarországiak, vagy szerb-román-bolgár városok és térségek.

Összességében az is kijelenthető, hogy napjaink befektetőkért folytatott versenyében, már nem az ún. low-cost lokációk versenyeznek egymással – és nem is ezt keresik a befektetők – hanem az összességében legjobb helyszínt, amely a nemzetközi irodalomban, mint „best-cost location” került nevesítésre.

Fenti körülmények miatt Baranya megye helyzetelemzésének struktúrája a Financial Times külföldi működőtőke vizsgálati metodológiáján alapul.³⁸ Alábbi státuszvizsgálat tehát a befektetők telephelyválasztási döntései szempontjából releváns tényezőkre fókuszál, így részletezésre kerül a gazdasági potenciál, infrastruktúra, humán tőke (munkaerő-piac, szakképzés), költséghatékonyság, térségi kapcsolatok és az üzleti környezet (befektetésösztönzés).

Kutatásaink alapján a megye ágazati felépítése nem játszik jelentős szerepet a telephelyválasztáskor, ezért a megye ágazati elemzését a 2. függelékben szerepeltetjük. Mindazonáltal bizonyos tényezőknél, ahol az ágazati megközelítés szerintünk mégis releváns, ott részletesebb elemzést végzünk, hogy a későbbiekben ágazatokra szabott javaslatokat tehessünk a befektetésösztönzésre.

³⁸ fDi intelligence: fDi's European Cities and Regions of the Future 2018/19 (<https://www.fdiintelligence.com/article/70906>)

Fenti módszertanhoz és megközelítéshez illeszkedve – az utóbbi évek magyarországi befektetések tapasztalata alapján – szükséges egy újabb referencia csoportot is kialakítani, amely a Magyarországon belüli legközvetlenebb versenytársak körét jelenti. Kijelenthető, hogy a nyugati országrész és a központi régió telítettsége miatt az utóbbi években a baranyai lokációk elsősorban a hasonló pozíciójú és társadalmi-gazdasági struktúrájú alföldi megyék telephely jelöltjeivel versenyeztek, melyeken belül Baranyához-Pécshez sok szempontból hasonló Debrecen és vonzáskörzete, valamint Szeged és vonzáskörzete tekinthető egyfajta referencia-versenytársnak, így a megyei szint vizsgálata során Hajdú-Bihar megye és Csongrád megye vonatkozó állapota és helyzete több esetben mint referencia kerül bemutatásra.

2.3.1 Általános bemutatás

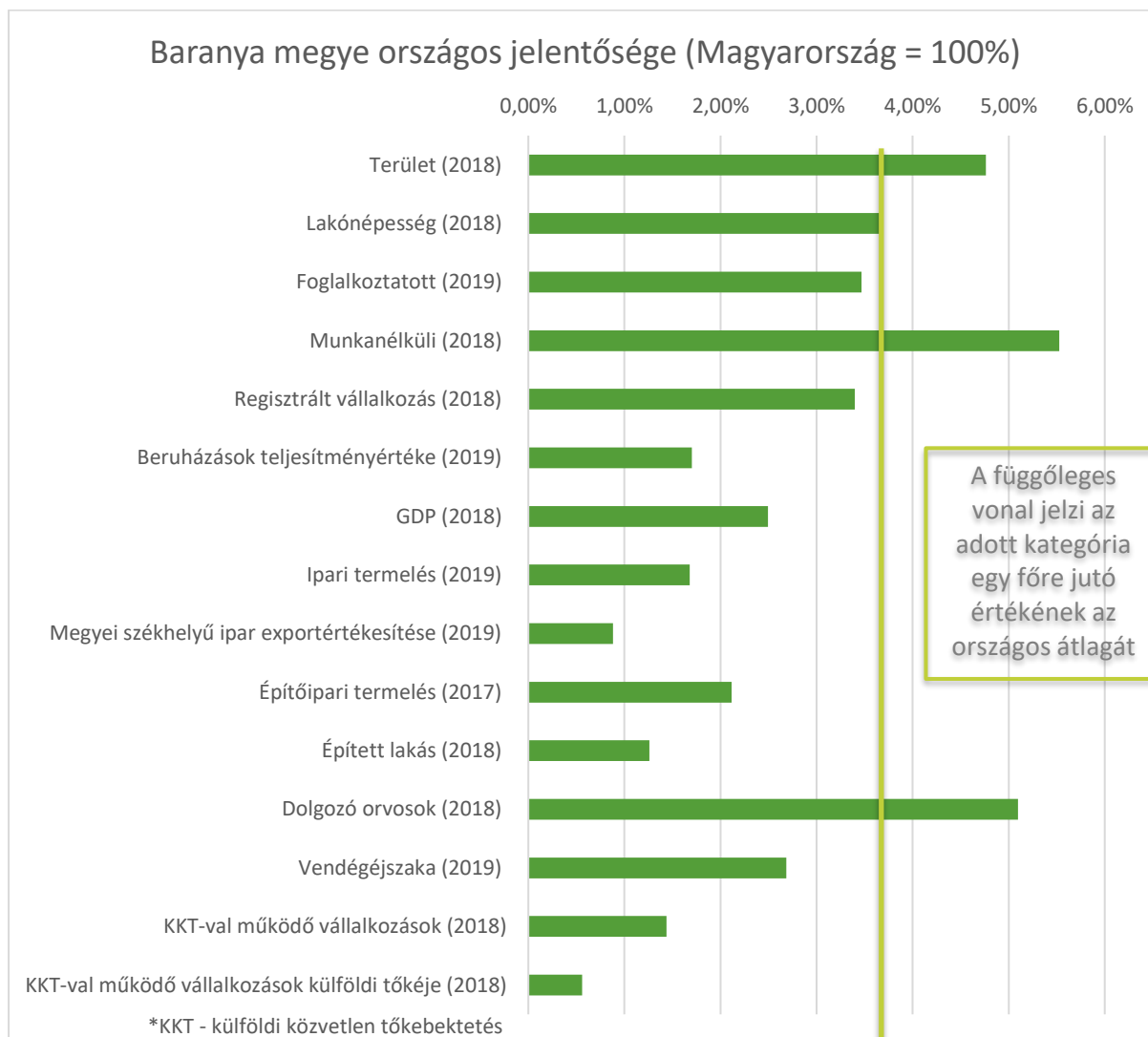
Baranya megye a Dunántúl déli részén helyezkedik el, Horvátországgal határos, Magyarország legdélebbi fekvésű megyéje. A megyét 10 járás alkotja, köztük a Pécsi járás, melynek székhelye Pécs Megyei Jogú Város, a megyén jócskán túlnyúló funkciójú regionális centrum.

A megye fontos jellegzetessége a változatos domborzat: legmagasabb pontja a Mecsek hegységben található Zengő, a Villányi hegyvidék a borászatáról híres, míg a megye déli és keleti részein mezőgazdasági művelésre kiválóan alkalmas síkság terül el. A térségben nagy számban találhatók termál- és ásványvíz források.

Mielőtt rátérnénk a megye nemzetközi versenyképességének analizésére, tekintsünk rá a megye országon belüli helyzetére. A megyék rangsorában Baranya az egy főre jutó GDP alapján a 14. helyen van. Az egy főre jutó ipari termelése alapján a megyék közül utolsó, míg az ipar exportértékesítése alapján a 18. helyre került.

Az alábbi grafikonon a megye országon belüli pozícióját mutatjuk meg néhány releváns mutatószám segítségével.

18. Ábra: Baranya megye főbb mutatószámai

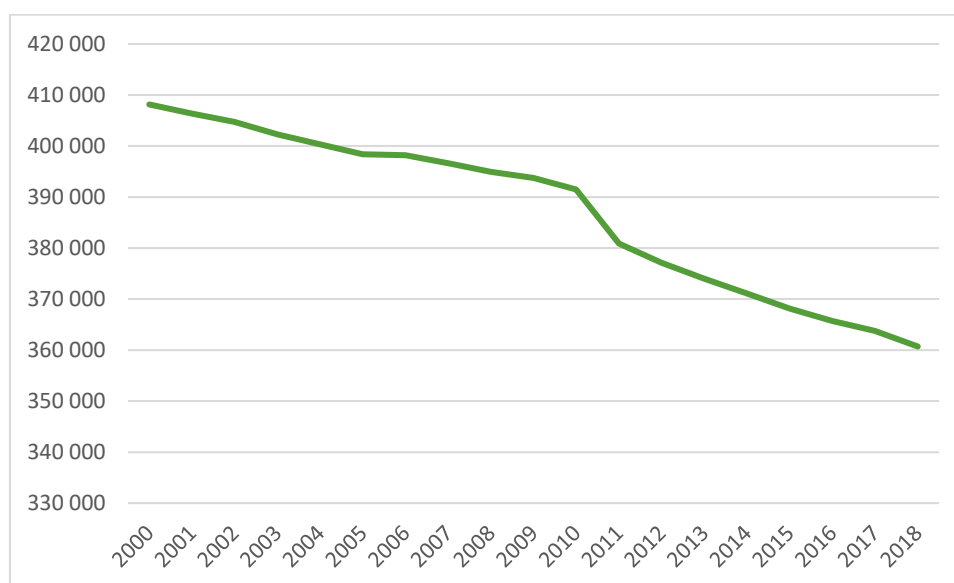
Forrás: Saját szerkesztés a KSH adatai alapján

Ahogy az ábra is jól mutatja: Baranya megye a lakosságszám országon belüli arányához viszonyítva gyakorlatilag minden vizsgált területen átlag alatt teljesít. Baranyával ellentétben az ország legtöbb megyéjéről elmondható, hogy legalább egy mutató (ipari-, építőipari termelés vagy turizmus) tekintetében kimagaslóan, de van, hogy több kategóriában is átlagon felül teljesít.

2.3.2 Gazdasági potenciál és infrastruktúra

Baranya lakossága 360 704³⁹ fő. A megye székhelye Pécs, a lakosságszámot illetően Magyarország 5. legnagyobb városa. 163 km²-en 142 873 fő a lakónépesség, míg a Pécsi járásban 175 235 fő él, ez a megye lakosságának majdnem 50%-a. Pécs egy **teljes funkcióval rendelkező regionális központ**, funkcióinak többsége Baranya, Tolna és Somogy megyére terjed ki, de egyes esetekben, mint oktatás, egészségügy és kulturális szolgáltatások Zala megye déli és keleti, valamint Bács-Kiskun megye délnyugati része is Pécs vonzáskörzetébe tartozik. A megyeszékhely mellett Komló, Mohács és Szigetvár a nagyobb területi központok.

19. Ábra: Baranya megye lakossága 2000 és 2018 között

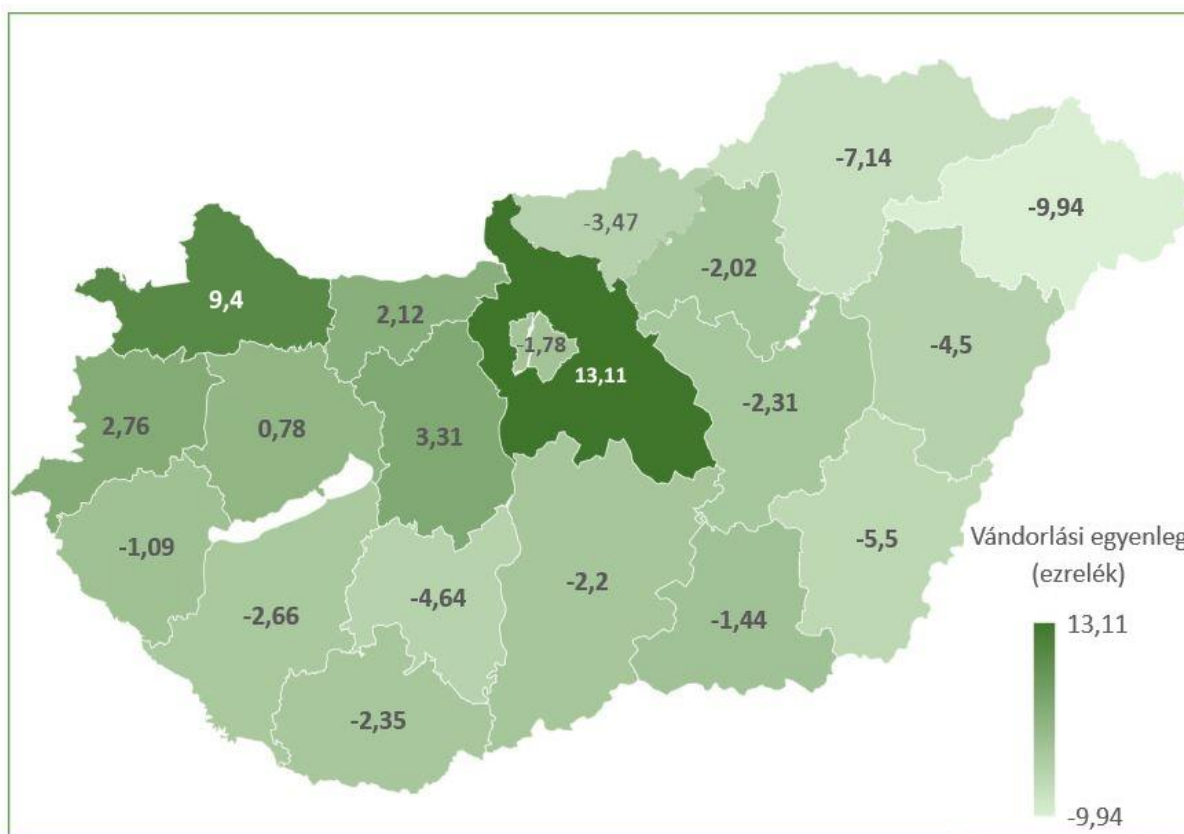

Forrás: Saját szerkesztés KSH adatai alapján

Baranya megyében 2000 óta 48 ezer fővel csökkent a lakónépesség, mely elsősorban a természetes fogyásnak, kisebb részt az elvándorlásnak tudható be. A népesség növekedési ráta, avagy az élveszületések és a halálozások különbözete ezer lakosra vetítve -5,96 volt 2019-ben. A 2000-es évek tendenciája alapján a népességszám csökkenése egyre dinamikusabb. A vándorlási egyenleg, mely az ideiglenes vagy állandó oda- és elvándorlások számának a különbözete ezer lakosra vetítve, -2,35 volt 2018-ban. Az alábbi ábrán jól látszik, hogy melyek azok a területek az országban, ahol több az oda- vagy az elvándorlás.

³⁹ KSH: Lakónépesség száma 2018 év végén (népszámlálás végleges adataiból tovább számított adat)

20. Ábra: Vándorlási egyenleg (ezrelék) Magyarországon 2018-ban

51

Forrás: Saját szerkesztés TelR adatbázis alapján

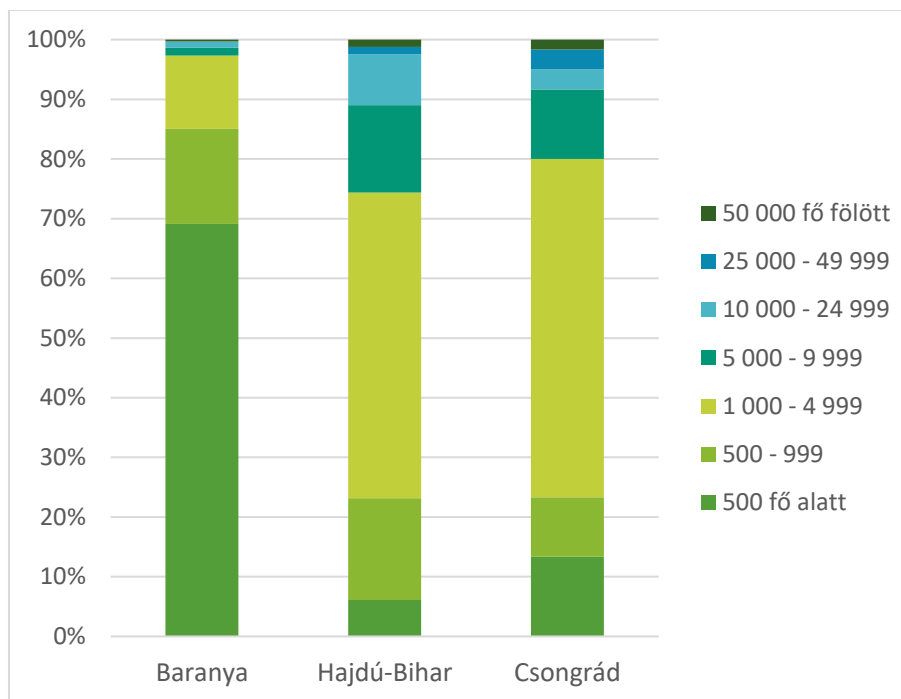
A Közép-Magyarországi, Közép- és Nyugat-Dunántúli és a külföldi bérek és munkalehetőségek folyamatosan csábítják el a fiatalokat, köztük jelentős mértékben a diplomásokat és a szakképzett réteget a megyéből. Ezt nevezzük szelektív elvándorlásnak. Ez a tendencia elsősorban a gazdasági válság hatásaként jelent meg 2010 és 2011 években. Jelentős szerepet játszott a korábban is jellemző, a munkahelyek – különösen a magasabb képzettséget igénylő munkahelyek – alacsony száma, de ez a tendencia napjainkra elérte a feldolgozóipar és a szolgáltatói szféra felsőfokú végzettséget nem igénylő foglalkoztatotti körét is.

A munkanélküliségi ráta – a munkavállalói korú népességhez viszonyítva – az elmúlt 10 évben a felére csökkent a megyében, így 5,2% volt 2019 összesített adatai alapján, de még így is jóval elmarad az országos átlagtól, ami 3,5% volt. Baranya megyénél csak az észak-keleti megyékben és Somogyban magasabb az álláskeresői ráta. A megyén belül is feltűnő az egyes járások közti különbség. A négy legelmaradottabb járás a sellyei, siklósi, szigetvári és a hegyháti, átlag 9,5%-os munkanélküli rátával.⁴⁰

⁴⁰ Baranya megyei Társadalombiztosítási és Foglalkoztatási Főosztály: 2019. IV. munkaerőpiaci helyzetkép

A megye településszerkezete kedvezőtlen, melyet egyrészt az 500 fő alatti népességszámú aprófalvak és kistelepülések nagy aránya, másrészt a középvárosok hiánya indokol.

21. Ábra: A települések méret szerinti felosztása Baranya, Hajdú-Bihar és Csongrád megyékben

Forrás: Saját szerkesztés Belügyminisztérium közérdekű statisztikák: Lakosság (2020) alapján

Más megyékhez képest a megye jellemzően aprófalvas szerkezetű, kevés a városok aránya. Átlagosan 166 település található egy megyében, míg Baranyában több, mint 300. A fenti ábrán látható a települések méret szerinti megoszlása más megyékhez képest. Ez alapján az 1 000 - 10 000 fő lakosságszámú településekből nagyon kevés van a megyében, míg 500 fő alattiakból a másik vizsgált két megyéhez viszonyítva lényegesen több.

A BM átfogó elemzése⁴¹ szerint az egyes tényezők eltérő jelentőséggel bírnak a vállalkozások számára a telephelyválasztást érintő döntési mátrixban. A vállalkozások:

1. gazdasági környezete (a település típusa),
2. mérete és szerkezete,
3. ágazati besorolása

befolyásolja azok igényeit, így telephelyválasztási preferenciáit is.

⁴¹ BM OKI: Gazdaságösztönzési Útmutató (2019) 130.o.

A település típusa:

Mint azt az előzőekben is említettük a megyén belül nagyok a fejlettségbeli különbségek. A megyeszékhely gazdasági agglomerációja, valamint a megye keleti pereme: Bóly-Mohács térsége jóval fejlettebb, mint a megye északi, nyugati és déli periferiái. Ezek közül a hátrányos helyzetű járások közül a Sellyei járás helyzete a legkedvezőtlenebb, 2017-ben az ország leghátrányosabb helyzetű járásai közé tartozott.

Baranya megye járási szintű gazdasági térszerkezete az ország keleti-, észak-keleti részéhez hasonló megosztottságot mutat: míg a megyeközpont fejlettsége országos szinten is jónak mondható, addig a periféria járásai (Hegyhát, Szigetvár, Sellye) nemcsak megyén belül számítanak különösen elmaradott térségnek, de az ország legelmaradottabb járásai közé is tartoznak. Baranya megye belső térszerkezete gyakorlatilag a tradicionálisan elmaradott, nehézipari, illetve tanyasi múltú térségekhez hasonlítható két szempontból: egyrészt a Dunántúlon nem találni hasonlóan duális szerkezetű megyét (megyeszékhely-vidék) szempontból, másrészt nagyon kis földrajzi távolságon belül találhatunk relatíve nagy – közel kétszeres – reáljövedelmi különbséget adott térség lakosai között.

Pécs gazdasági agglomerációjának települései (Komló, Pécsvárad, potenciáljában Szentlőrinc és Kozármisleny) valamint **Mohács, Bóly**, illetve **Szigetvár** tekinthető ipari-logisztikai ágazati fókuszú mikro-térségnek, utóbbi települések gazdasági-foglalkoztatási decentrumként a megye gazdaságának meghatározó szereplői, Mohács és Bóly befektetésösztönzési szempontból a globális befektetés-akvizíciós piac potenciális aktorai.

A **Siklós-Villány-Harkány** övezet, valamint a Mecsek, és a Dráva-mente településeinek természeti, kulturális adottságai turisztikai, szolgáltatás-alapú ökoszisztéma fejlesztését kívánják meg, gazdaságösztönzési tevékenységük fókuszában nem elsősorban a befektetés-vonzás, hanem a lokális ökoszisztémák fejlesztése, támogatása, illetve a desztináció külső promóciója áll.

A megye **északi, nyugati és déli periferiájának** települései (Mágocs, Sásd, Sellye), azok társadalmi-munkapiaci jellemzői, jellemzően rurális, élelmiszergazdasági, vagy éppen egykori bányászati-ipari profilja befektetésösztönzési szempontból jellemzően más vállalkozói, befektetői preferenciákkal szembesíti a települési önkormányzatokat, ebben az övezetben a befektetés-ösztönzési tevékenység kényszerűen a szociális szempontú gazdaság szervezési aktivitások mögé szorul.

Mivel a fejlett gazdasági tevékenységek elsősorban a központi városhoz (és annak agglomerációjához) kötődnek, a fragmentált, aprófalvas településszerkezet közlekedési adottságai különösen kedvezőtlenek, és a városoktól távoli (határmenti) területek földrajzi periferián belüli társadalmi–gazdasági periferiát alkotnak.⁴²

Az egyes településtípusok nemcsak a befektetési döntések szempontjainak prioritásait befolyásolják, de az egyes befektetés ösztönzési eszközök alkalmazhatóságát, illetve annak paraméterezését is alapvetően befolyásolják. Az ipari parkok például ennek megfelelően több szerepkörben is megjelenhetnek az gazdaságfejlesztés folyamatában. A regionális szerepkörű (elsősorban Pécs, de Komló, Bóly, Mohács), meghatározó iparvállalatokat, szolgáltató és logisztikai központokat vonzó központi ipari parkok más telephelyigények kielégítésére alkalmasak, mint az egyes kis- vagy mikrotérségek munkaerőpiacát összefogó helyi foglalkoztató társaik (Szigetvár, Sellye). A nagyvállalatok más szolgáltatási kört vesznek igénybe, mint az inkubációt is igénylő helyi kis- és középvállalkozások. Az alapvető fejlesztési célok, a térségi tényezőkínálat fejlesztése és a belső erőforrások mobilizálása–menedzselése azonban mindkét léptékben érvényesek, és elérésük egyaránt javítja a külső befektetők és a helyi vállalkozók működési feltételeit.

Alábbi táblázat a megye járásainak „vállalkozássűrűségét” mutatja be, utalva az illető térség gazdasági aktivitásának színvonalára.

1. Táblázat: Működő vállalkozások száma Baranya megyében járásokra bontva

Terület (2017. dec.31.állapot)	Működő vállalkozások száma (db)
Baranya megye	24 837
Bólyi járás	739
Hegyháti járás	595
Komlói járás	1 666
Mohácsi járás	1 973
Pécsi járás	15 122
Pécsváradi járás	663
Sellyei járás	466
Siklósi járás	1 785
Szentlőrinci járás	654
Szigetvári járás	1 174

Forrás: Saját szerkesztés KSH (2017) alapján

⁴² Lux Gábor (2013): A Baranya megyei ipari parkok közlekedési adottságai és fejlesztési problémái. Kiss Éva (szerk.): A hazai ipari parkok különböző dimenzióban. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 7.o.

A vállalkozások mérete, szerkezete

A befektetésösztönzés szempontjából fontos szerepe van a megye gazdasági szerkezetének. Pécs, mint megyeszékhely minden tekintetben dominálja a megye gazdaságát, akár a vállalatok számát, a foglalkoztatási hatását vagy gazdasági teljesítményét vesszük alapul. Ehhez párosul a megye Pécsen kívüli gazdaságának **bipoláris szerkezete**, mivel néhány nagyvállalat mellett alig található kis- és középvállalkozás, ellenben túlnyomó többségük (több, mint 95%) mikrovállalkozás.

Ez a gazdasági szerkezet a befektetésvonzás szempontjából jelentős hátrányt jelent, ugyanis a középvállalatok gyakorlatilag teljes hiánya akadályozza a megyét abban, hogy bekapcsolódhasson azokba a termelési, illetve értékláncokba, amelyek a globális vállalatok telephely választási kritériumai között az egyik legfontosabb szempontot képezik. A hálózatosodás és bizonyos fokú koncentráció az ugyanis kedvező hatású, és a modern gazdaság versenyfeltételei között gyakorlatilag elkerülhetetlen. A kialakuló hálózatokban való részvétel pozitív hálózati externáliák formájában növeli a bekapcsolódó vállalatok versenyképességét, akik így képesek lehetnek rá, hogy az alacsony fejlettségű térségekben elérjék a telephelyi érték kritikus tömegét, vagyis vagy tőkét vonzzanak a perifériára, vagy elősegítsék a helyi kis- és középvállalatok fejlődését, a térségen belüli tőkeképződést

Baranya megyében 2019-ben a KSH adatai szerint 67 269 regisztrált vállalkozás volt található, ennek viszont csak egy töredéke, körülbelül 35%-a működik⁴³. Baranya megyében a működő vállalkozások száma a KSH szerint 2017-ben 24 837 volt.

Érdekes a vállalkozások szervezeti forma szerinti eloszlását mélyebben megvizsgálni, tekintettel arra, hogy ez közvetett módon utal a reálgazdaság foglalkoztató képességének mértékére is. Az önálló vállalkozók 98,5%-a 1-4 főt foglalkoztat, elenyésző a több főt foglalkoztató vállalkozások aránya, de előfordul az 50-249 főt foglalkoztató középvállalkozás is. A társas vállalkozások legnagyobb része is mikrovállalkozás, azonban itt már jócskán megjelennek kis és közép vállalkozások is. A nagyvállalatok aránya a megyében csak 0,15% volt 2017-ben. Hajdú-Bihar és Csongrád megyékben nagyobb az aránya a kis- és középvállalkozásoknak és nagyvállalatokból is jóval több van, aminek nagyon nagy szerepe van adott megye foglalkoztatási helyzetében, a bérszínvonal meghatározásában és a képzett munkaerő megtartásában egyaránt.

⁴³ A KSH definíciója alapján egy vállalkozás akkor működő, ha a tárgyévben, illetve az előző év során adóbevallást (társasági adó, áfa stb.) nyújtott be, illetve statisztikai adatszolgáltatást teljesített, valamint a tárgyévben, illetve az azt megelőző év során alakult.

2. Táblázat: Működő vállalkozások száma Baranya megyében gazdálkodási forma és létszámkategória alapján

	Mindösszesen Gazdálkodási formák		Önálló vállalkozó		Társas vállalkozás		Nonprofit és egyéb nem nyereség- érdekelte szervezet	
	db	arány	db	arány	db	arány	db	arány
Mindösszesen Létszámkategória	24 837	100,0%	13 239	53,30%	11 471	46,19%	127	0,51%
1-9 fő (mikro)	23 850	96,0%	13 205	53,17%	10 552	42,49%	93	0,37%
10-49 fő (kis)	806	3,2%	32	0,13%	754	3,04%	20	0,08%
50-249 fő (közép)	161	0,6%	2	0,01%	148	0,60%	11	0,04%
250 fő felett (nagy)	20	0,1%	-	0,00%	17	0,07%	3	0,01%

56

Forrás: Saját szerkesztés KSH tájékoztatói adatbázis (2017) alapján

Befektetés ösztönzési szempontból a szoliter, önálló vállalkozások (amelyek nagyon sok esetben csak a családtagok miatt foglalkoztatnak egynél több főt) nem jelentenek alvállalkozói-, beszállítói bázist, amire fejlesztést, illetve kiszervezett tevékenységet lehetne építeni.

Ágazati besorolás

A vállalkozások telephelyválasztási döntéseinek szempontjait, azok relatív súlyát, prioritásait a BM OKI idézett kutatása alapján elsősorban a vállalt mérete és a vállalat közvetlen működési környezetét jelentő település jellege befolyásolja, de ha az előző kettőnél ugyan kisebb mértékben is, de jelentősége van a vállalat ágazati jellegének is. Alábbi tábla⁴⁴ megmutatja a megyében az egyes gazdasági ágazatok relevanciáját, illetve azt, hogy hány működő vállalkozás van az adott ágazatban és azok hány főt foglalkoztatnak.

3. Táblázat: A működő vállalkozások száma Baranya megyében és a pécsi járáson kívül

Gazdasági ág		Működő vállalkozások száma Baranya megyében (db)	Működő vállalkozások száma Baranya megyében kivéve a Pécsi járás (db)
A	Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	1 234	1 016
B	Bányászat, kőfejtés	16	3
C	Feldolgozóipar	1 726	894

⁴⁴ Baranyában is megfigyelhető az a tendencia, mint az ország többi részén, hogy a vállalkozások nagy része (kb. 1/3-a) két tevékenységgel foglalkozik, ezek a kereskedelem és a szakmai, tudományos és műszaki tevékenység. Ezek mellett az építőipar és a feldolgozóipar is meghatározó.

Gazdasági ág		Működő vállalkozások száma Baranya megyében (db)	Működő vállalkozások száma Baranya megyében kivéve a Pécsi járás (db)
D	Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	52	23
E	Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmérséklés	71	33
F	Építőipar	2 520	1 202
G	Kereskedelem, gépjárműjavítás	4 143	1 885
H	Szállítás, raktározás	831	354
I	Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	1 009	541
J	Információ, kommunikáció	1 119	265
K	Pénzügyi, biztosítási tevékenység	801	275
L	Ingatlanügyletek	1 078	291
M	Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	4 120	1 034
N	Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	1 160	395
O	Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	1	0
P	Oktatás	1 237	258
Q	Humán-egészségügyi, szociális ellátás	1 413	368
R	Művészet, szórakoztatás, szabad idő	644	196
S	Egyéb szolgáltatás	1 662	682
T, U	Egyéb tevékenységek	0	0
	Összesen	24 837	9 715

Forrás: Saját szerkesztés KSH Tájékoztatási adatbázis (2017) alapján

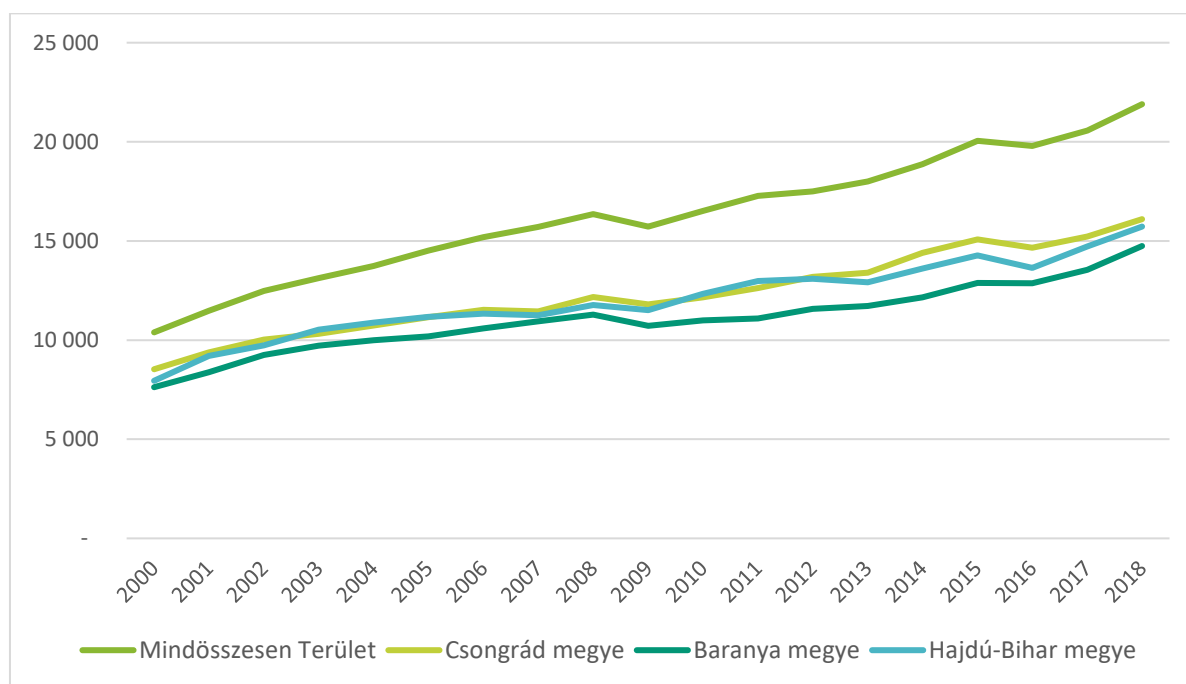
Mint a fenti táblázatokból is látható a megye gazdasági tevékenysége a megyeszékhelyre, illetve annak gazdasági agglomerációjában koncentrálódik. Természetesen vannak olyan ágazatok, amelyek jellemzően input-igényeik, vagy a piachoz való távolságnak, mint telepítési tényezőnek az okán inkább „vidékre” koncentrálódnak (pl. turizmus, kereskedelem, lokális szolgáltatások). A mezőgazdasági cégek 82%-a így például a pécsi járáson kívül tevékenykedik csakúgy, mint a feldolgozóipari és a szálláshely-szolgáltatással, vendéglátással foglalkozó vállalatoknak több, mint 50 %-a. Az egyéb ipari, építőipari, kereskedelmi és szállítással vagy egyéb szolgáltatással foglalkozó vállalkozás több, mint 40%-a található a pécsi járáson kívül. A szolgáltató szektor legtöbb ágazata azonban Pécsen vagy a pécsi járásban koncentrálódik.

Baranya megye 2018-as **bruttó hazai terméke** (GDP) 1 064 436 millió Ft, míg ez az érték 2010-ben csak 713 126 millió Ft volt. Baranya megye hozzájárulása az országos GDP-hez az utóbbi 10 évben 2,5% körüli.

Az **egy főre jutó bruttó hazai termék** (GDP) adatai az országos átlagtól rendre elmarató növekedésről tanúskodnak, amiből a megye lassú, de tendenciaszerű leszakadása, fokozatos periferizációja következik. 2018-ban az egy főre jutó GDP 2 939 ezer Ft volt.

A megye 2019-es adatok alapján az **egy főre jutó ipari termelés** tekintetében utolsó a megyék rangsorában.

22. Ábra: Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson (2018)

Forrás: Saját szerkesztés KSH alapján

Baranyában a rendszerváltást követően és a bányászat leépülésével alapvetően megváltozott a gazdaság szerkezete. A megye „...iparfejlődését az elmúlt két évtizedben a látványos külsőségeket mellőző, de folyamatos **periferizáció** határozta meg. A megye, mint a Dél-dunántúli régió egésze, fokozatosan kiszakadt a dunántúli térből, és a kelet-magyarországi megyék csoportjához sodródott. Bár a szerkezetváltás az ágazati átalakulás mértékében radikális volt, valójában nem következett be megújulás, új húzóágazatok sem jelentek meg.

A szolgáltatásokra és kultúrára alapozott, részben tudatos, részben spontán szerkezetváltás inkább útfüggő jelenségként és sodródásként, mint irányított stratégiaként értékelhető. A Pécsi Tudományegyetem sem diszciplináris szerkezete, sem szervezeti zártsága miatt nem (igazán) alkalmas hatékony innovációtranszferre; a gazdasági szféra és a felsőoktatás közötti stratégiai együttműködési kapcsolatok jelentősen elmaradnak Győr, és különösen Miskolc teljesítményétől... Péccsett (és így Baranyában) jelentős intézményi deficit mutatható ki a térségi gazdaságfejlesztésben és az újraiparosításban. A döntéshozók pedig nem voltak képesek a stratégiai beavatkozásra; a helyi és regionális intézményrendszer gyenge, és nem alakult ki sikeres fejlesztési koalíció...”⁴⁵

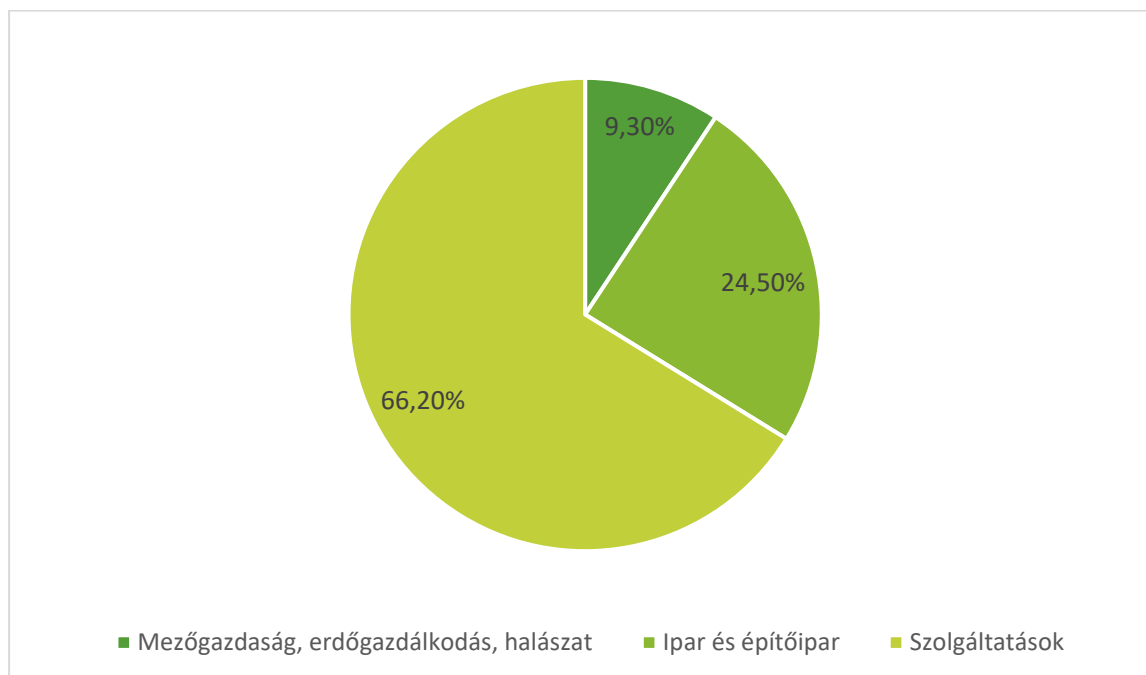
Pécs–Baranya korábbi ipari profilja gazdasági és földrajzi perifériás helyzettel párosul. Szembefordulás figyelhető meg az ipari múlttal, miközben a szolgáltatásalapú megújulást nehezíti a kritikustömeg hiánya. Pécs számára rendkívül fontos az egyetem – demográfiai és migrációs trendek hatására jelentősen erodálódott – stabilizáló szerepe, mely hosszabb távon az innovációorientált átalakulás lehetőségét is hordozhatja.

Érdemi kormányzati segítség híján a felzárkózás lehetséges stratégiai mindmáig rendre megrekedtek, nem érték el a kritikus tömeget. Az elmúlt években (2014 után) mind Pécs MJVÖ, mind a PTE, felismerte az gazdaságszervezési, gazdaságfejlesztési célú együttműködés szükségességét. Pécs 2014-ben elfogadott településfejlesztési koncepciója, illetve a BMÖ által vezényelt TOP tervezési folyamatai, a Paktum projektek egyre inkább megmutatták egy fejlesztési koalíció kialakításának szükségességét.

Fenti érvelésünket alátámasztja a megye ágazati szerkezetét illusztráló néhány grafikon és tábla: 2015-ös adatok alapján Baranyában az ipar és építőipar adja a bruttó hozzáadott érték 24,5%-át, ami a megyék közül a második legalacsonyabb arány.

⁴⁵ Lux Gábor (2013): A Baranya megyei ipari parkok közlekedési adottságai és fejlesztési problémái. Kiss Éva (szerk.): A hazai ipari parkok különböző dimenzióban. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 1-3.o.

23. Ábra: Bruttó hozzáadott érték megoszlása Baranyában szektoronként

60

Forrás: Saját szerkesztés KSH adatok alapján

Láthatjuk, hogy a bruttó hozzáadott érték alapján ugyan a megye legjelentősebb ágazatai: a feldolgozóipar, a közigazgatás, oktatás, egészségügyi szolgáltatás és a kereskedelem, de ha a megye népességarányos súlyával korrigált pozícióját tekintjük, akkor a feldolgozóipar részaránya átlag alatti.

4. Táblázat: Bruttó hozzáadott érték nemzetgazdasági ágak szerint Baranya megyében

Nemzetgazdasági ágak, ágcsoporthok - nemzeti számlák		Bruttó hozzáadott érték (millió FT)	Az országos BHÉ arányában
A	Mezőgazdaság, erdőgazdaság, halászat	79 101	5,2%
C	Feldolgozóipar	132 366	1,7%
B+D+E	Ipar – feldolgozóipar	38 379	4,0%
F	Építőipar	52 569	2,7%
G+H+I	Kereskedelem, szállítás és raktározás, vendéglátás	138 476	2,0%
J	Információ, kommunikáció	29 245	1,6%
K	Pénzügyi, biztosítási tevékenység	13 252	1,0%
L	Ingatlanügyletek	70 570	2,5%
M+N	Üzleti szolgáltatások	75 224	2,0%
O+P+Q	Közigazgatás, oktatás, egészségügyi szolgáltatás	239 076	3,9%
R+S+T+U	Egyéb szolgáltatás	30 138	2,9%
Összesen		898 396	2,5%

Forrás: Saját szerkesztés KSH (2018) alapján

Az ipari ágazatban Baranya megye bruttó hozzáadott értéke az országos érték mindössze 1,92%-a. A fenti adatok ékes bizonyítékai annak, hogy Baranya megye ipara nem tudott életre kelni a nehézipar és bányászat megszűnését követő időszakban bekövetkezett hanyatlásból.

Az ipari parkok versenyképesség-növelő, fejlesztési eszközökként értelmezhetők, melyek nem csak koncentráltan, kiemelt jelentőségű telephelyként tudják felkínálni a térségi versenyképesség tényezőit, hanem a helyi és regionális gazdaságfejlesztés rendszerébe illeszkedő eszközként ezt a tényező kínálatot továbbfejleszteni, gazdagabbá tenni is képesek.

Magyarországon ma 196 ipari park működik. Baranyában 8, ebből 3 pedig Pécs területén található.

61

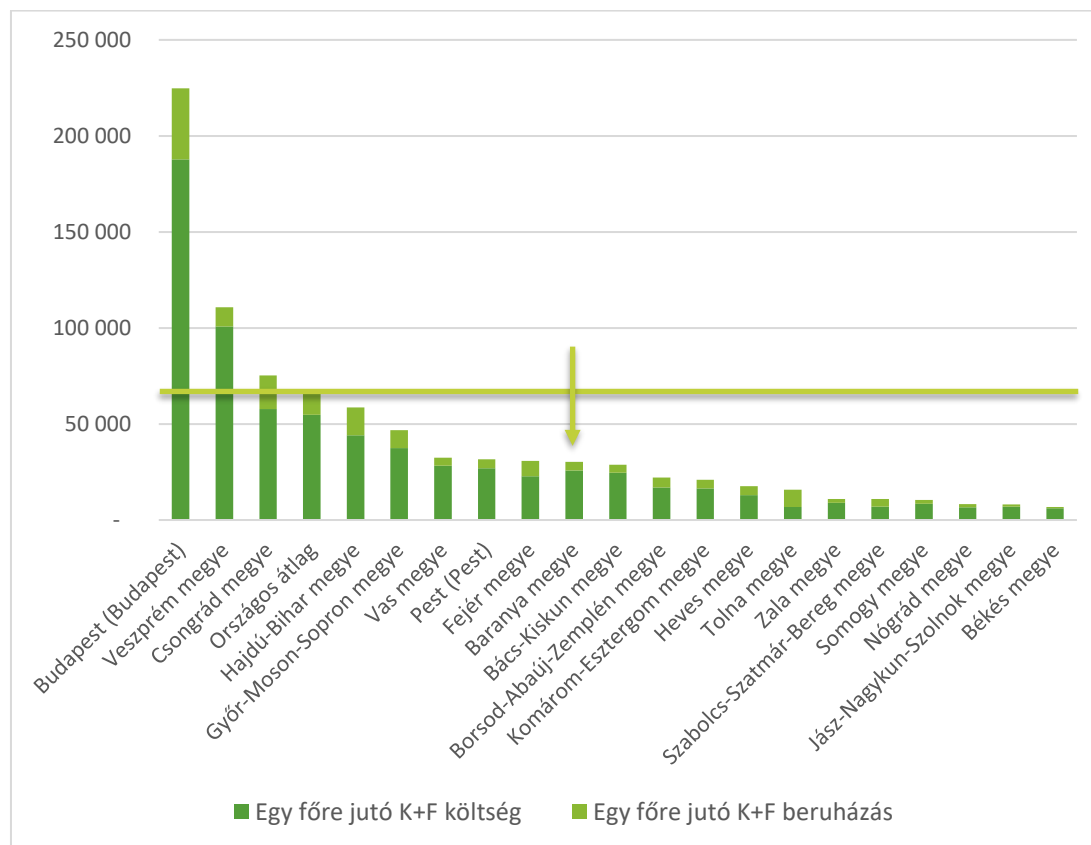
5. Táblázat: Baranya megyei ipari parkok listája

Ipari Park neve	Mérete	Szabad terület
Pécsi Ipari Park	131 ha	n.a.
Pécs Déli Ipari Park	240 ha	109 ha
Pannova Ipari Park	53,8 ha	n.a.
Bólyi Ipari Park	57,7 ha	1,68 ha
Komlói Ipari Park	29,7 ha	1,1 ha
Mohácsi Ipari Park	225 ha	90 ha
Sellyei Ipari Park	51 ha	36 ha
Siklósi Ipari Park	29,5 ha	13,5 ha

Forrás: Saját szerkesztés

A K+F tevékenység súlya a megye vonatkozásában messze alatta marad a fejlettebb térségek hasonló adatainak. 2018-ban 11 milliárd forintot fordítottak kutatási, kísérleti fejlesztésekre a megyében, ez a megtermelt GDP 1%-a (az országos átlag 1,5%). Az egy főre jutó K+F ráfordítás elmarad az országos átlagtól és más egyetemi várossal rendelkező megyéktől.

24. Ábra: Egy főre jutó kutatási, kísérleti fejlesztési ráfordítás megyékre bontva (2018)

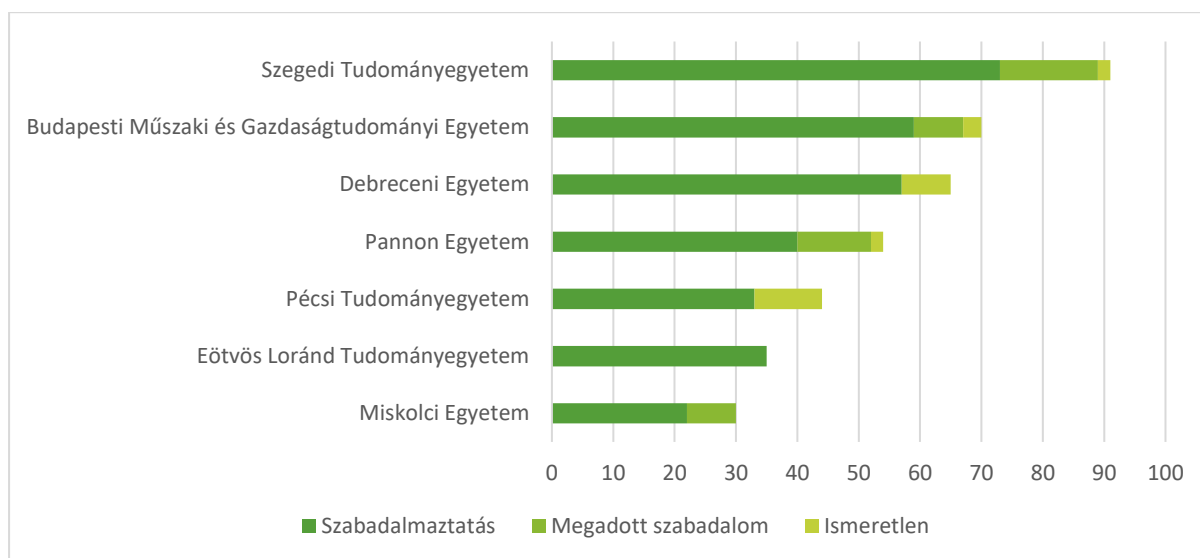

Forrás: Saját szerkesztés a KSH K+F adatok alapján

2012-ben adták át a Szentágotthai János Kutatóközpontot, ahol elsősorban egészségipari és környezetipari fejlesztéseken dolgoznak. A központ kitűnő infrastrukturális háttérrel teremthet a térségbe érkező, egyetemmel közös K+F tevékenységeknek, illetve az európai uniós és hazai finanszírozású kutatási programokhoz (Horizont 2020 program projektjei, illetve a Tématerületi Kiválósági Program projektjei). Ezek a fejlesztések-kutatások – különösen a virológia területén – világszínvonalat képviselnek, ugyanakkor nem helyettesítik a közvetlen ipari-gazdasági szereplőkkel közös, alkalmazott kutatási programokat és projekteket, melyekből a gazdaság jelenlegi állapota miatt továbbra is komoly hiány van. Annak ellenére, hogy a pécsi egyetem tudományegyetem státusszal rendelkezik, különösen alacsony az alkalmazott, közvetlen gazdasági szereplővel közös kutatások száma. Ezen a területen sok kisebb vidéki egyetem (Győr, Miskolc, Veszprém, Dunaújváros, Kecskemét) jóval kedvezőbb helyzetben van, mint Pécs a reálgazdaságban működő vállalatokkal közös projekteknek köszönhetően.

A Lens nemzetközi adatbázisa⁴⁶ alapján Magyarországon eddig 243 563 szabadalmat adtak be, ebből 20 863-at a vizsgált 2007. január és 2016 december közötti időszakban. A legtöbb szabadalmat gyógyszeripari cégek jegyzik, utána következnek a fogyasztóiipari és gépipari vállalatok és az egyetemek. Az alábbi táblázatban a vizsgált időszakban a legtöbb szabadalmat beadó magyar egyetemeket láthatjuk.

25. Ábra: Szabadalmak száma a magyar egyetemeken 2007-2016 között dokumentum típusa szerint

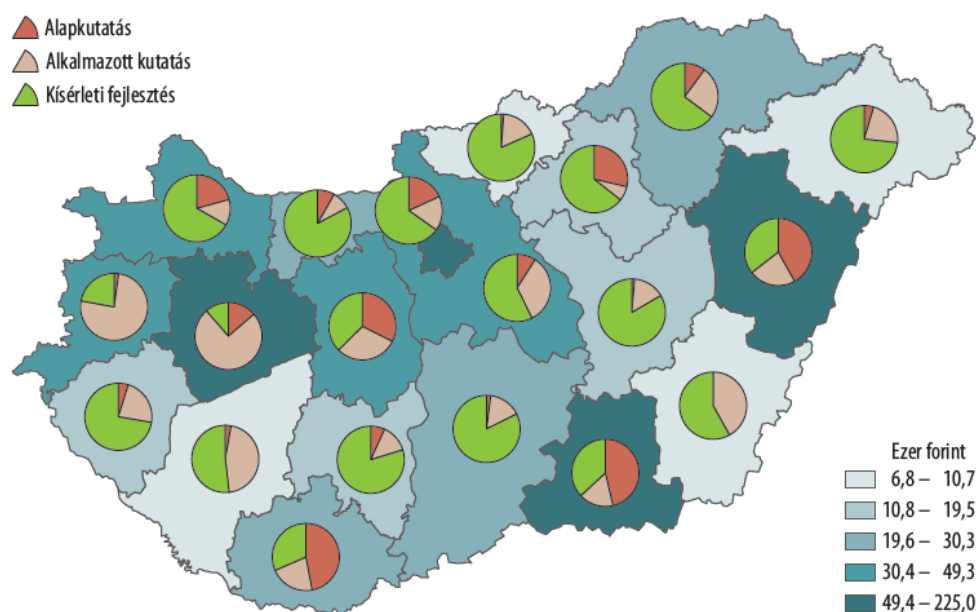

Forrás: Saját szerkesztés lens.org alapján

Összegezve a megye innovációs és K+F teljesítménye egy-egy terület kivételével országos átlag alatti, nemzetközi láthatósága, pedig csak igen kevés kutatási tevékenységnek van. A befektetésösztönzési stratégia egyik kiemelt intézkedése lesz azon – alapvetően a Pécsi Tudományegyetemhez, illetve egy-egy vezető vállalathoz kapcsolódó valóban világszínvonalat képező ágazatok meghatározása -, melyre indokolt közösségi (kormányzati és európai uniós) források igénybevételevel olyan fejlesztési programokat építeni, amelyek láthatóságuk és piaci értékük révén vonzó környezetet teremtenek a befektetők számára.

⁴⁶ <https://www.lens.org/>

26. Ábra: A K+F ráfordítások egy lakosra jutó értéke és a K+F költségek megoszlása a kutatás-fejlesztési tevékenység típusa szerint (2018)

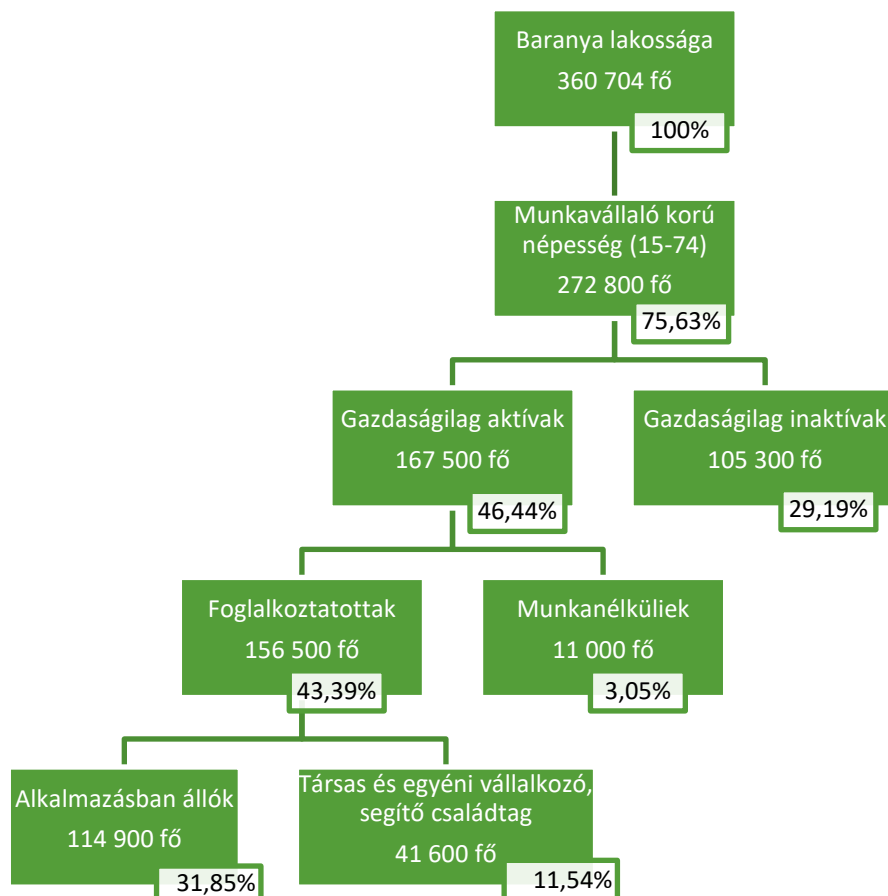

Forrás: KSH Tér-kép (2018)

A jelenlegi helyzetben a pályázati alapon működő, sok esetben esetleges kutatás-fejlesztési tevékenységek, melyek között a valóban piaci termékek-szolgáltatások fejlesztésére irányuló tevékenység igen kevésnek mondható, nem alkalmasak a megyébe irányuló befektetések számának növelésére, a befektetői érdeklődés kiváltására.

2.3.3 Humántőke és életmód

27. Ábra: Baranya megye népessége gazdasági aktivitás alapján, 2019 éves adatok

Forrás: Saját szerkesztés KSH alapján (http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf030.html)

Baranya megyében az **aktivitási ráta** (a gazdaságilag aktívak a megfelelő korcsoportba tartozó népesség százalékában) jelenleg 61,4%, a **foglalkoztatási ráta** (a foglalkoztatottaknak a megfelelő korcsoportba tartozó népességhez viszonyított aránya) 57,4% és a **munkanélküliségi ráta** (a munkanélküliek a megfelelő korcsoportba tartozó gazdaságilag aktív népesség százalékában) 6,6%.

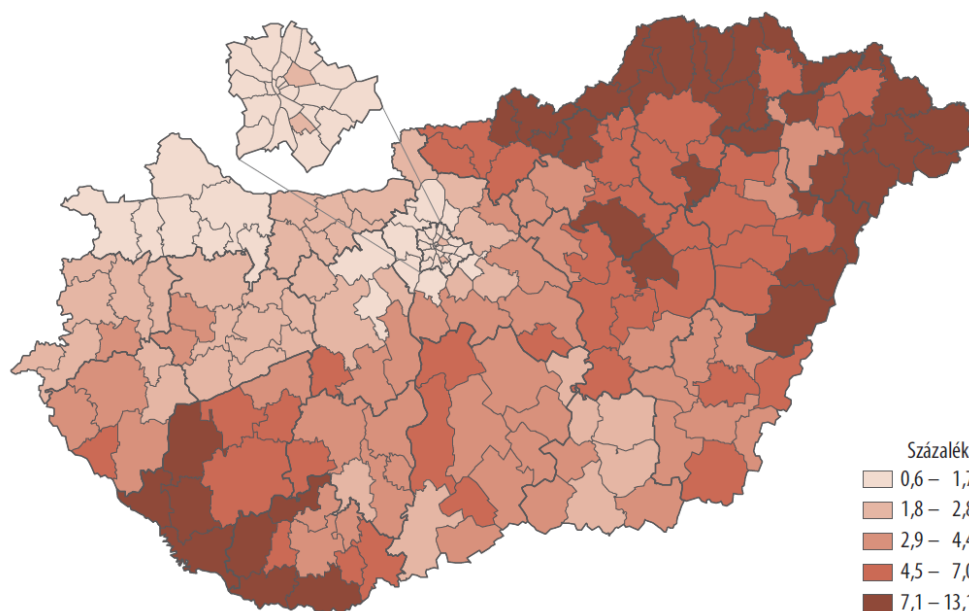
6. Táblázat: Egyes területek gazdasági aktivitásának az összehasonlítása, 2019

Terület	Munkanélküliségi ráta	Aktivitási arány	Foglalkoztatási ráta
Baranya	6,6 %	61,4 %	57,4 %
Hajdú-Bihar	4,6 %	61,4 %	58,5 %
Ország összesen	3,4 %	63,0 %	60,8 %
Budapest	2,5 %	66,1 %	64,5 %
Csongrád	2,2 %	60,9 %	59,5 %

Forrás: Saját szerkesztés KSH alapján (http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf030.html)

Baranya megye munkanélküliségi rátája az országban az egyik legmagasabb, ezzel együtt az aktivitási arány és a foglalkoztatási ráta is országos átlag alatt van. A megyén és az országon belüli különbségeket a következő ábra is jól mutatja:

28. Ábra: A nyilvántartott álláskeresők aránya a 15-64 éves állandó népességből, 2018

Forrás: KSH Tér-kép, 2018

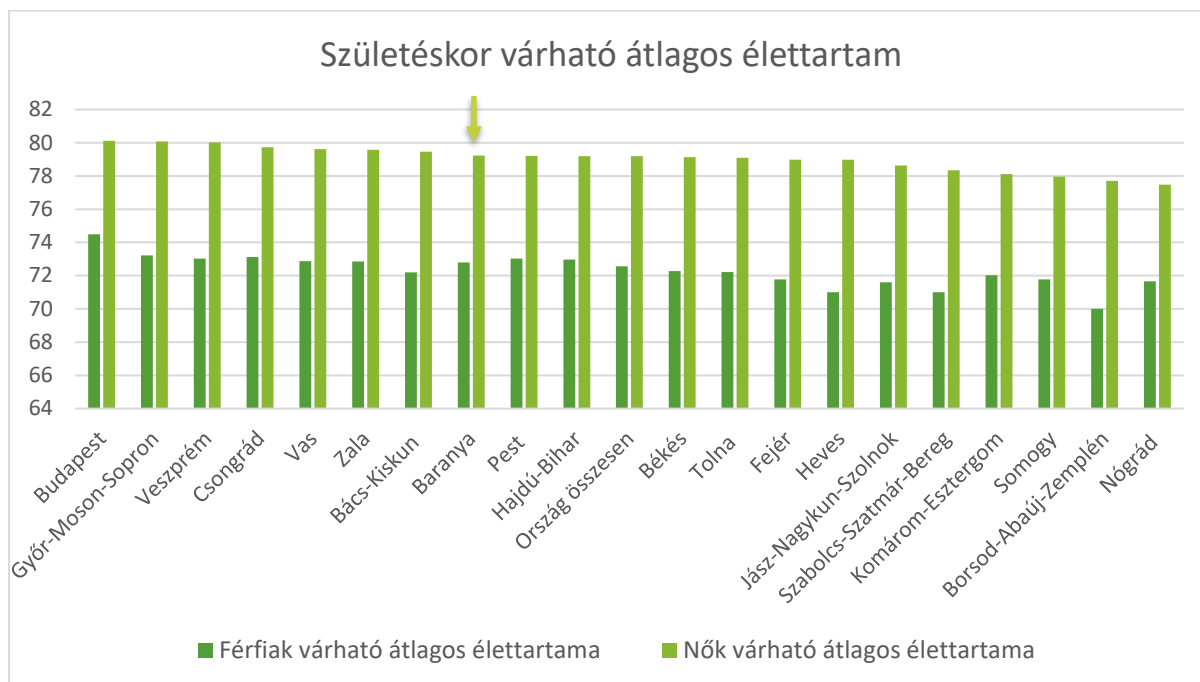
A **nyilvántartott álláskeresők iskolai végzettség szerinti összetétele** a megyében állandósulni látszik, a nyilvántartottak 43,96%-a legfeljebb általános iskolát végzett, a szakmunkások a munkanélküliek 27,58%-át, az érettségivel rendelkezők 23,5%-át teszik ki, míg a felsőfokú végzettségűek aránya 4,56%.⁴⁷

A 2011-es népszámlálás alapján Baranya megyében a **legmagasabb a nemzetiségek aránya**. A megyei lakosokon belül a németek aránya 6,67%, a cigányoké 4,55%. Jelentős számú még a horvát nemzetiségűek aránya, ez 1,86%. A németajkúak magas aránya, német nemzetiségi iskolák és a nyelvi oktatás miatt több német vállalat választotta már a megyét telephelyéül.

A **születéskor várható átlagos élettartam** és az **átlagéletkor** az egész országban folyamatosan növekszik, de nagy eltéréseket figyelhetünk meg férfiak és nők és az ország egyes területei között is. Ez egyrészt pozitív, másrészt azonban az egyre magasabb átlagéletkor az öregedő társadalmat is jelzi.

⁴⁷ NFSZ 2019-es munkaerőpiaci helyzetkép: Tájékoztató Baranya megye munkaerő-piaci helyzetéről

29. Ábra: Születéskor várható átlagos élettartam megyékre bontva, 2019

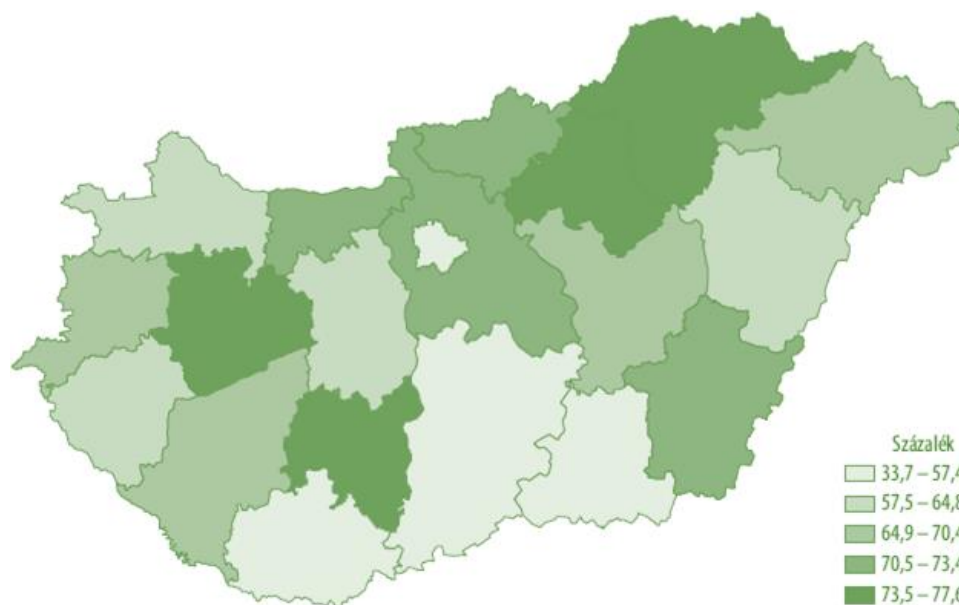
Forrás: Saját szerkesztés KSH alapján (https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wdsd008.html)

Baranya megyében 2018-ban összesen több, mint kétezer **dolgozó orvost** tartottak számon, ami összevetve más megyékkel egy igen jó eredményt mutat. Az országban csak a fővárosban, Hajdú-Bihar és Csongrád megyékben magasabb az ezer lakosra vetített dolgozó orvosok száma.⁴⁸

A **kisebb településeken** az a tendencia tapasztalható, hogy az ott **élő munkaerő kevésbé hajlandó az átképzésre**, vagy új ismeretek elsajátítására, és a **legkevésbé mobilis** a munkába járást illetően. Az általuk bevett és elfogadott gyakorlat az, hogy egy-egy távolabbi munkahelyen (30-50 km-nyi távolság) csak abban az esetben vállalnak munkát, ha a munkaadó biztosítja számukra a műszakhoz igazodó ingyenes munkába járás lehetőségét.

⁴⁸ https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_fer001b.html

30. Ábra: Az ingázás felvállalása a (kedvezőbb) munkalehetőség reményében a 15-29 évesek körében, 2018. IV. negyedév

Forrás: KSH Tér-kép, 2018

Ez a hozzáállás azt az elvet erősíti, miszerint egy adott járásban a leghatékonyabb a rendelkezésre álló munkaerő alkalmazása, hiszen ez a leginkább költséghatékony a vállalat számára is, valamint a munkavállalónak sem kell elszakadnia szűkebb környezetétől, ráadásul komfortosabban is közlekedik otthona és munkahelye között.

Tovább árnyalja a képet a munkaképes korú lakosság nyelvtudása, pontosabban **az idegennyelvtudás hiánya** vagy nagyon alapszintű tudása. A 2011-es népszámlálási adatok alapján Baranya megyében a népesség 28%-a beszél csak legalább egy idegen nyelvet az anyanyelvén kívül, ebből 12,86% németül és 12,75% angolul. Ez egy-egy külföldi munkahelyteremtő beruházás esetén jelentős probléma lehet. Napjainkban sok esetben egy gyártósori munkás betanítása is a külföldi anyacégnél történik, melynek elengedhetetlen feltétele a stabil kommunikációs szintű nyelvtudás birtoklása. A nyelvtudást nem feltétlenül igénylő munkakörökben (betanított munka, segédmunka, egyéb operátori tevékenység) pedig sokszor az alapkompenciák hiánya, vagy éppen a régen megszerzett végzettségből adódó elavult tudás okozza a problémát.

Felmérések szerint Baranya megyében a vállalkozások egyik legnagyobb problémája a forráshiány után a munkaerőhiány. Itt ellentmondást fedezhetünk fel az eddigi helyzetfeltárásban: magas munkanélküliségi ráta mellett munkaerőhiánnyal küzdenek a vállalkozások.

Ezt a helyzetet **strukturális munkanélküliségnek** nevezzük, melynek lényege, hogy a munkaerőpiaci keresleti és kínálati oldal szükséglete és lehetőségei nem találkoznak, amely tovább fokozza mindkét szektor hátrányát. Ez az öngerjesztő folyamat egyszerre rontja az itt lévő amúgy versenyképesebb vállalkozások piaci helyzetét és a társadalomban jelen lévő munkanélküli csoportok élethelyzetét. Ennek az oka az, hogy a nagyobb munkaerő-piaci kereslet a fiatal, magasabban képzett, vagy használható szaktudással rendelkező munkavállalók iránt jelentkezik. Az ilyen munkavállalók azonban jellemzően máshol keresnek munkát, elvándorolnak, külföldre mennek.

A következőkben ágazati felbontásban vizsgáljuk meg – a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál – az alkalmazásban állók számát. Alkalmazott a vállalkozásnál, költségvetési, társadalombiztosítási, illetve nonprofit szervezetnél, egyéni vállalkozónál rendszeres jövedelemszerző munkával rendelkező munkavállaló, beleértve a szezonális munkást, a vonatkozási héten munkát végző alkalmi munkást, a dolgozó diákokat.

7. Táblázat: Alkalmazásban állók száma közfoglalkoztatottakkal együtt gazdasági ág szerint (fő)

Gazdasági ág		Összesen	Ebből:	
			fizikai foglalkozású	szellemi foglalkozású
A	Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	4 036	2 896	1 138
B	Bányászat, kőfejtés	126	87	39
C	Feldolgozóipar	17 552	13 213	4 332
D	Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	1 678	839	840
E	Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmosztás	1 859	1 246	614
F	Építőipar	4 547	3 452	1 091
G	Kereskedelem, gépjárműjavítás	8 372	5 308	3 060
H	Szállítás, raktározás	1 715	1 395	319
I	Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	3 046	2 370	674
J	Információ, kommunikáció	751	118	632
K	Pénzügyi, biztosítási tevékenység	2 381	93	2 286
L	Ingatlanügyletek	590	369	221
M	Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	2 006	600	1 402
N	Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	4 523	3 601	920
O	Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	7 500	2 561	4 939
P	Oktatás	15 787	2 361	13 425
Q	Humán-egészségügyi, szociális ellátás	12 255	6 872	5 383
R	Művészet, szórakoztatás, szabad idő	1 345	324	1 021
S	Egyéb szolgáltatás	441	288	151
	Összesen	90 509	47 990	42 488

Ebből:			
versenyszféra	52 398	34 517	17 854
költségvetési sféra	32 310	11 244	21 067

Forrás: Saját szerkesztés KSH alapján, 2019. I–IV. negyedév

Az alkalmazásban állók száma alapján a feldolgozóiparban dolgoznak Baranyában a legtöbb, 17,5 ezer fő. Ezt követi 15, 8 ezer fővel az oktatás, majd 12,25 ezer fővel a humán-egészségügyi és szociális ellátás.

8. Táblázat: Alkalmazottak szektoronkénti felosztása egyes megyékben, 2019

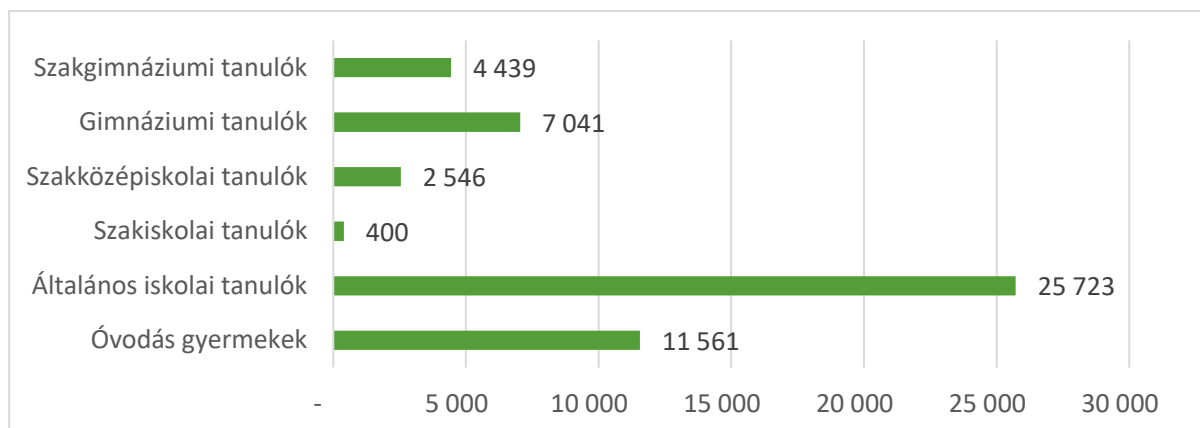
	Baranya	Csongrád	Hajdú-Bihar
Mezőgazdaság	4,5%	4,6%	5,5%
Ipar és építőipar	28,5%	30,7%	28,5%
Szolgáltatások	67,1%	63,4%	66,0%
Versenyszféra	57,9%	62,7%	61,3%
Költségvetési sféra	35,7%	31,9%	32,2%

Forrás: Saját szerkesztés KSH: „Fókuszban a megyék” alapján

Más fejlettebb megyékkel összehasonlítva azt lehet látni, hogy Baranyában valamivel többen dolgoznak a szolgáltatások területén, kiugró értékek az oktatás és az humán-egészségügy területén láthatók, míg Csongrád és Hajdú-Bihar megyékben a kereskedelembe dolgozik az alkalmazottak több, mint 12%-a. Ezen kívül Csongrád megyében kiugró a több, mint 23%-os részvételi arány a feldolgozóiparban. Ezek mellett megfigyelhető, hogy az előbb említett megyékben jóval többen dolgoznak a versenyszférában, mint Baranya megyében. A foglalkoztatottak arányát szektoronként tudjuk vizsgálni, ez nagyon hasonló az alkalmazásban állókhoz a megyében, azzal a kivétellel, hogy nagyobb arányban (5,5%) dolgoznak a mezőgazdaságban.

A munkaerő minősége, képzettsége nagyon fontos szempont telephelyválasztás során, a továbbiakban a Baranya megyei képzésekről és oktatási intézményekről, kultúráról lesz szó. A közoktatásban résztvevők számát az alábbi ábra mutatja.

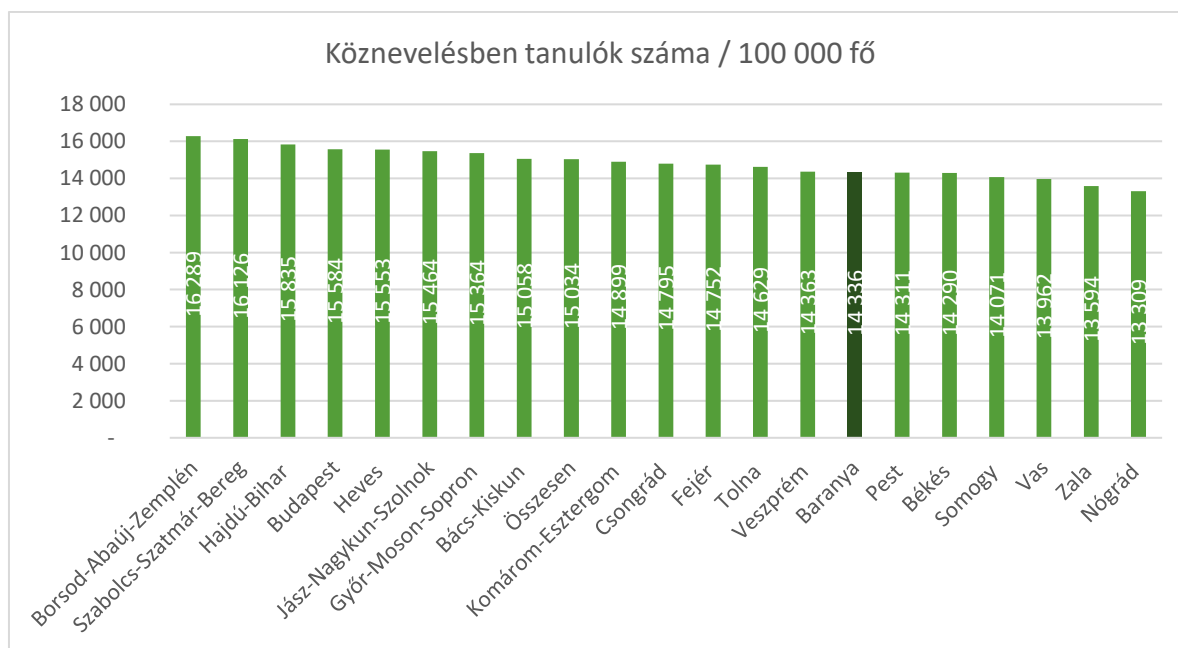
31. Ábra: Köznevelésben tanulók száma Baranya megyében

Forrás: Saját szerkesztés KSH (2018) alapján

Ha a 2010-től 2018-ig tartó időszakot vizsgáljuk azt vehetjük észre, hogy annak ellenére, hogy a megye népességében nem volt jelentős változás a diákok száma 18%-kal csökkent. Ez is jól mutatja a népesség elöregedését a megyében. A középiskolai tanulmányok során megnőtt a gimnáziumot választók és jelentősen csökkent a szakközépiskolát választók aránya.

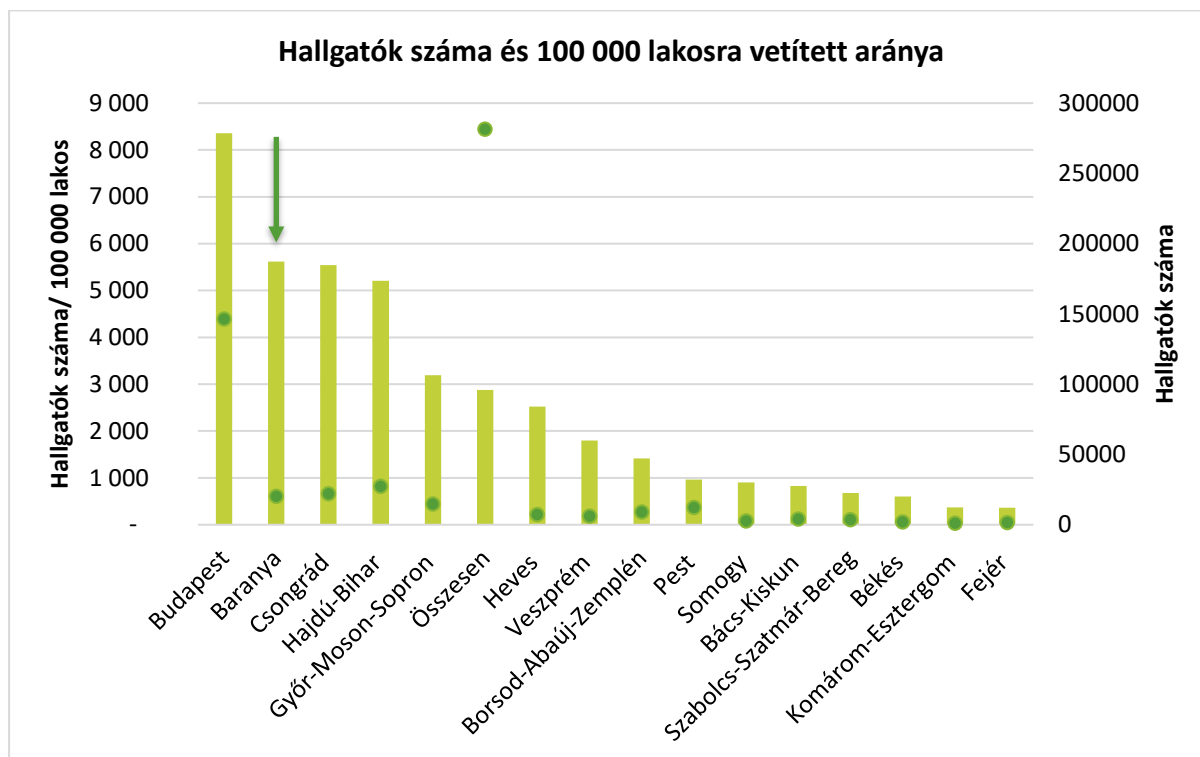
32. Ábra: Köznevelésben tanulók száma 100 000 lakosra vetítve megyénként, 2018

Forrás: Saját szerkesztés KSH alapján

Baranya megyében 2018-ban összesen 51 710 köznevelésben tanuló diák volt (nappali tanuló), ami 14 336 fő 100 000 lakosra vetítve. Ez a többi fejlettebb megyéhez képest alacsonynak számít. A felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevő hallgatók számában azonban jobban áll a megye, a Pécsi Tudományegyetemnek köszönhetően.

33. Ábra: Hallgatók száma (képzési hely szerint) és 100 000 lakosra vetített aránya megyénként, 2018

Forrás: Saját szerkesztés KSH alapján

A megyében két felsőoktatási intézmény működik, mindkettő a megyeszékhelyen: az 1367-ben alapított Pécsi Tudományegyetem, amely az ország legrégebbi egyeteme, illetve a Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola. A Pécsi Tudományegyetem több mint 20.000 fős hallgatói létszámával, 1.400 oktatójával, kutatójával és 10 karával a Dél-Dunántúl tudásközpontja, Magyarország első egyeteme. Az egyetem 2017-ben ünnepelte alapításának 650. évfordulóját. Az egyetemen a diákok 300 – köztük számos idegennyelvi – képzésből, 17 szakkollégiumból és nemzetközi cserediákprogramok széles tárházából választhatnak.

Az oktatási-kutatási tevékenység csúcsát jelentő PhD- és DLA-képzéseken a 22 doktori iskolában mintegy 1 000 doktorjelölt tanul. 2018-ban a külföldi hallgatók létszáma meghaladta a 4 000 főt.⁴⁹ Létszámban az egyetem biztos utánpótlásbázist nyújthat a befektetőknek.

Az oktatás minőségét bizonyos szintig nemzetközi rangsorok alapján tudjuk meghatározni. Az egyik az ARWU (Academic Ranking of World Universities 2019) rangsora, mi szerint Baranya megyében nincs olyan egyetem, ami bejutott volna a TOP 1000 egyetem közé.⁵⁰ Az ARWU évente több mint 1800 egyetemet rangsorol, amiből a legjobb 1000 közzétételre kerül.

Másik elismert rangsor a Times Higher Education: World University Rankings 2020, ami 13 indikátor segítségével végez rangsorolást nem csak egyetemi, de karok szintjén is. Ez alapján a Pécsi Tudományegyetem a 801-1000 kategóriába esik, jó eredményeket ért el a klinikai- és az élettudományok területeken.

Az IB (International Baccalaureate)⁵¹ egy non-profit szervezet, melynek célja, hogy magas szintű, egységes nemzetközi oktatási formát hozzon létre világszerte. Az IB nemzetközi érettségi programja Magyarországon 7 intézményben elérhető, ezek közül 6 db a fővárosban és 1 db Debrecenben található.

A baranyai oktatási-képzési rendszer nem csak felsőfokon, de középfokon is kiterjedt, melyet a Pécsi Szakképzési Centrum (PSZC) és a Dunántúli Agrárszakképző Központ (DAszK) mellett számos neves gimnázium, szakgimnázium és szakközépiskola fed le. A PSZC 7 településen 12 tagintézményt működtet, melyekben összesen több, mint 100 képzést indít évente⁵², míg a DAszK Baranya megyében 3 településen működtet iskolákat, ahol összesen 15 képzéssel várja a diákokat.

Baranya megye gazdasági igényeit a jelenlegi szakképzési rendszer csak részben tudja kiszolgálni. Elsősorban kínálatalapú, nem képes reagálni a munkaerő-piac igényére sem az iskolai rendszeren belül, sem a felnőttképzés területén.

⁴⁹ Pécsi Tudományegyetem statisztika, 2018

(https://adminisztracio.pte.hu/sites/adminisztracio.pte.hu/files/files/Egyetemunk/Tenyek_adatok/Statisztikak/pte-osapkvonlat-2018-oktober.pdf)

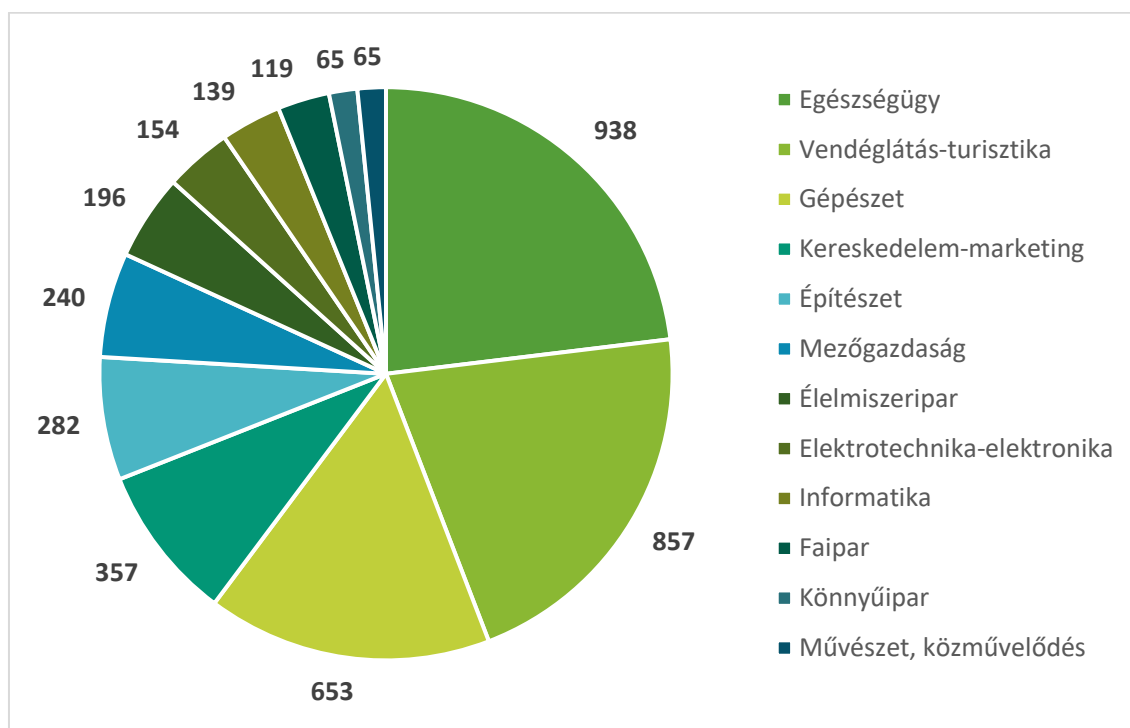
⁵⁰ A rangsor 6 objektív mutatót használ az egyetemek rangsorolására világszerte, ideértve a Nobel-díjjal és Fields-éremmel kitüntetett öregdiákok és alkalmazottak számát, a Clarivate Analytics által kiválasztott magasan hivatkozott kutatók számát, a Természet és Tudomány folyóiratokban megjelent cikkek számát, a Science Citation Index - Expanded és a Social Sciences Citation Index -ben meghivatkozott cikkek számát, és az egyetem egy főre jutó teljesítményét. <http://www.shanghairanking.com/World-University-Rankings-2019/Hungary.html>

⁵¹ <https://www.ibo.org/programmes/find-an-ib-school/?SearchFields.Country=HU>

⁵² Pécsi Szakképzési Centrum, 2020 (<https://www.pecsiszc.hu/index.php/kepzesekink>)

A gazdasági szereplők szembesülnek azzal, hogy a szakképző iskolák, valamint a felnőttképzők oktatási kínálata kevésbé veszi figyelembe a foglalkoztatói elvárásokat. A képzési kínálat mellett a képzések tartalmi elavultsága is egyre jellemzőbb kritikaként fogalmazódik meg.⁵³

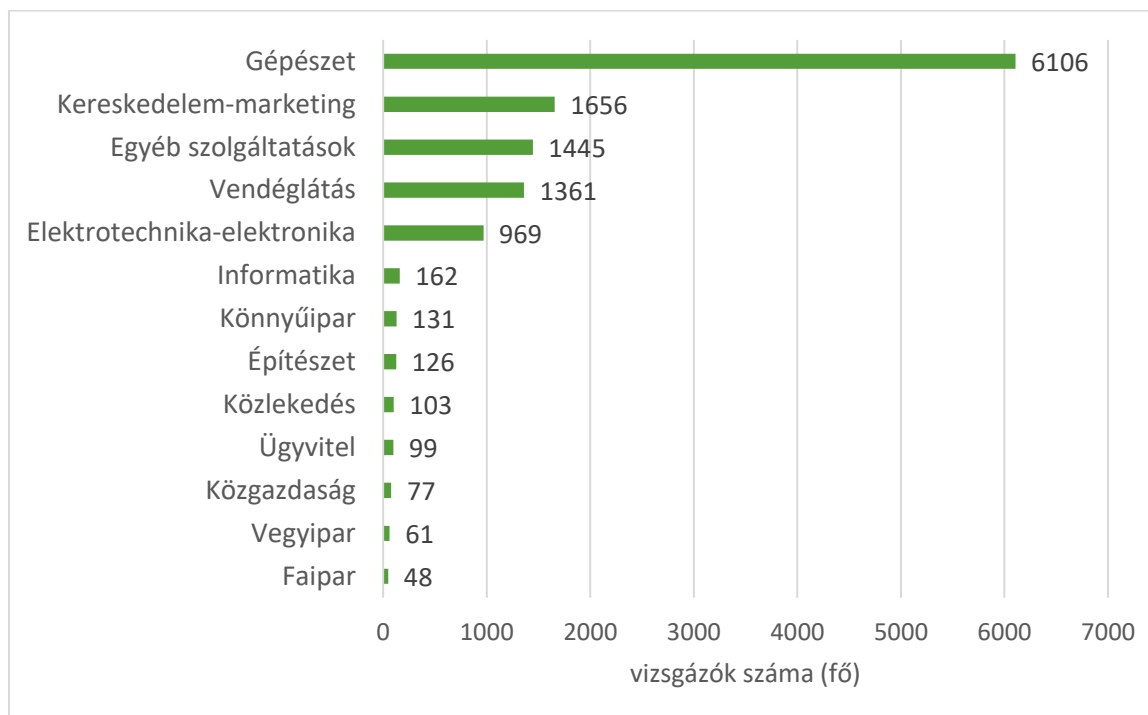
34. Ábra: Iskolai rendszerű képzésekben végzetek száma szakmacsoportonként 2017-2019 között (fő)

Forrás: PBKIK

⁵³ Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara. A megyei szakképzés részletes elemzése az 1. függelékben található.

35. Ábra: Iskolarendszeren kívül vizsgázók száma szakmacsoportonként 2017-2019 között (fő)

Forrás: PBKIK

Képzetségi szintet tekintve megállapítható igen magas az alapfokú iskolai végzettségre épülő alsó középfokú szakképesítést, rész-szakképesítést szerzők száma, akik elsősorban kisegítő jellegű munkakörökben tudnak elhelyezkedni.

A szakmai képzés hatékonyságának egyik feltétele, hogy a gyakorlati képzésben részt vegyenek a vállalatok. A duális képzés olyan szakképzési forma, amely során a szakképző iskolában, illetve a munkaerő-piaci szereplőknél, gazdálkodó szervezeteknél, cégeknél, egyéni vállalkozóknál, valamint intézményeknél folyó szakmai oktatás párhuzamosan, egymást kiegészítve történik. Ez a képzési forma már Baranyában is elterjedt, szakmai képzés keretei között átlagosan 2.300 fő vesz részt évente duális szakmai képzésben tanulószerveződéssel.

A duális képzés jelenlegi helyzetét és fejlesztésének lehetőségét tekintve jelentős különbség van a vállalkozások mérete szerint. Jellemzően egyéni és kisvállalkozások foglalkoznak tanulóképzéssel. A KKV-k körében működő gyakorlati képzésre jellemző, hogy a tanulók kezdetektől részt vesznek a termelési, szolgáltatási folyamatokban.

Összességében kijelenthető, hogy a gazdaság elmaradott állapota egy öngerjesztő, lefelé mutató folyamatot indukál a képzési szektorban is jelesül a magas hozzáadott értéket termelő, komoly szaktudást és technológiai tudást igénylő szakmák képzése azért szenved hátrányt, mert kevés az ilyen foglalkoztató és az ilyen munkahely, illetve fordítva a képzőhelyek nem tudnak ilyen képzési programokat indítani a gyakorlati helyek hiánya miatt. Tekintettel arra azonban, hogy nem várható el a magánszektortól, hogy az adott termelési tényező hiányában fejlesztést kezdeményezzen, a befektetésösztönzés és a gazdaság felzárkóztatásának egyetlen lehetséges útja a képzési oldalról történő szakképzett munkaerőpiaci kínálat fejlesztése.

Összegezve a humántőkét érintő megállapításokat elmondható, hogy a megye lakosság száma folyamatosan csökken, a lakosság átlagéletkora folyamatosan nő, azaz a megye munkaerőpiacának primer input oldala folyamatosan romlik.

A megyéből folyamatos az elvándorlás, amely elsősorban a fiatalabb, képzettebb, munkaerőpiaci szempontból értékesebb csoportokat jelenti, azaz a megye munkaerőpiaci helyzete szekunder oldalról is folyamatosan gyengül.

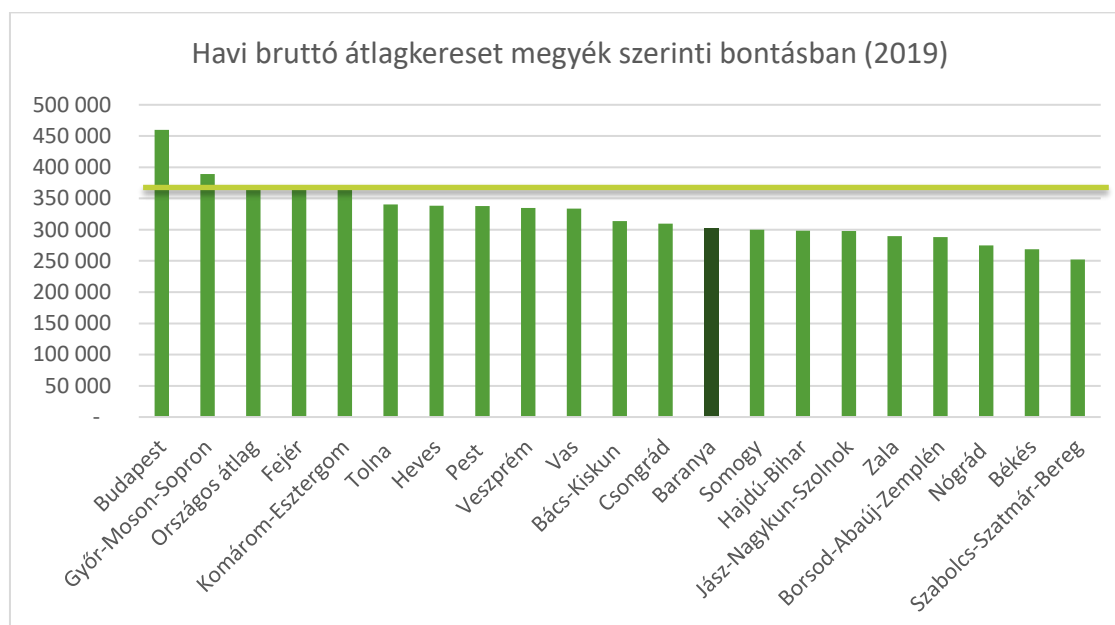
Baranya megye oktatási-képzési infrastruktúrája alapvetően jónak mondható, mind a középfokú, mind pedig a felsőfokú oktatás területén a megye rendelkezik azzal a fizikai és szellemi tőkével, amely alkalmassá teheti a megyét a befektetői igények kiszolgálására. Mindezek ellenére azonban a megye oktatási képe kettős arcot mutat: alacsony azon alapvetően műszaki képzésben résztvevők aránya, akik érdemben támogatni tudják a gazdaság fejlődését, ugyanakkor magas azon képzésben résztvevők aránya, akik elsősorban a szolgáltatásokban – sok esetben a megyén kívül – tervezik a jövőjüket felépíteni. Ez a kettős helyzet szintén erőforrás kivonást eredményez a megye munkaerőpiacán.

2.3.4 Költséghatékonyság

Baranya megye európai viszonylatban költséghatékony befektetési helyszínnek számít, ami azonban az országon belüli pozíciójára már nem feltétlen igaz. Ennek a meghatározása elsősorban az átlagkeresetek és bérleti díjak alapján történik, emellett olyan tényezők lehetnek meghatározók, amik az egész országra vonatkoztathatók, mint a minimálbér, vállalkozásindítás költsége, közüzemi költségek, üzemanyag költség és a társasági adó mértéke.

Az alábbi ábrán láthatjuk a magyarországi átlagkereseteket megyék szerinti bontásban. Az adatok vonatkozási köre a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások, a költségvetési intézmények, valamint a kijelölt nonprofit szervezetek.

36. Ábra: Teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete telephely területe szerint (2019)

Forrás: Saját szerkesztés KSH Fókuszban a megyék alapján

A közép- és észak-nyugat magyarországi területeken a legmagasabbak a bérek, ez is az oka annak a korábban leírt ténynek, hogy ezekre a területekre vándorolnak országon belül a legtöbben más, fejletlenebb területekről. 2019-ben Baranya megyében az országos átlag alatti, 301 254 Ft a bruttó átlagkereset.

37. Ábra: Havi bruttó átlagkereset Baranya megyében nemzetgazdasági áganként

Gazdasági ág		Havi bruttó átlagkereset (Ft)	Ebből:	
			Fizikai foglalkozású	Szellemi foglalkozású
A	Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	318 807	278 678	424 538
B	Bányászat, kőfejtés	431 706	350 675	659 535
C	Feldolgozóipar	322 152	272 312	469 605
D	Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	510 569	429 419	591 240
E	Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés	289 007	245 967	377 338
F	Építőipar	233 853	212 010	304 601
G	Kereskedelem, gépjárműjavítás	258 787	229 967	304 034
H	Szállítás, raktározás	248 200	235 678	308 111
I	Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	215 675	199 390	265 416
J	Információ, kommunikáció	355 109	200 659	379 779

Gazdasági ág		Havi bruttó átlagkereset (Ft)	Ebből:	
			Fizikai foglalkozású	Szellemi foglalkozású
K	Pénzügyi, biztosítási tevékenység	485 261	236 041	490 065
L	Ingatlanügyletek	270 845	215 217	361 068
M	Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	306 850	260 775	326 470
N	Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	258 407	239 555	336 756
O	Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	338 920	299 710	358 653
P	Oktatás	366 857	215 010	391 148
Q	Humán-egészségügyi, szociális ellátás	186 252	113 762	285 045
R	Művészet, szórakoztatás, szabad idő	291 437	209 541	315 490
S	Egyéb szolgáltatás	216 084	202 412	239 850
A–S	Összesen	301 254	232 658	376 435
	Ebből:			
	versenyszféra	306 551	256 188	401 209
	költségvetési szféra	297 420	171 185	365 196

Forrás: Saját szerkesztés KSH Fókuszban a megyék alapján

A megyében a legnagyobb kereseteket a villamosenergia-, gáz-, gőzellátás és légkondicionálás, a pénzügyi, biztosítási tevékenység és a bányászat, kőfejtés területeken lehet elérni. A legalacsonyabb keresetet a humán-egészségügyi, szociális ellátás, szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás és az egyéb szolgáltatások területeken dolgozók kapják.

Az iroda és a csarnok bérleti díjakra nincs megyei statisztika, így mivel ezekből a legtöbb általában a megyeszékhelyen van, így ezek összehasonlítását láthatjuk az alábbiakban, amit a Nemzeti Befektetési Ügynökség (HIPA) és egy a magyar szolgáltató központokat összegyűjtő szervezet (HOA) állított össze. Az értékek forintosítása az MNB által közzétett 2019-es € átlagárfolyamon történt.

38. Ábra: Iroda bérleti díjak Magyarország nagyobb városiban (2019)

Terület	A kategóriás iroda havi bérleti díja		B kategóriás iroda havi bérleti díja	
	€/m ²	Ft/m ²	€/m ²	Ft/m ²
Budapest	14,8 €/m ²	4 815 Ft/m ²	8,72 €/m ²	2 837 Ft/m ²
Debrecen	10-13 €/m ²	3 254 – 4 230 Ft/m ²	7,65 €/m ²	2 489 Ft/m ²
Szeged	13-15 €/m ²	4 230 – 4 880 Ft/m ²	10,17 €/m ²	3 308 Ft/m ²
Miskolc	12-14 €/m ²	3 904 – 4 555 Ft/m ²	6,75 €/m ²	2 197 Ft/m ²
Pécs	12 €/m ²	3 904 Ft/m ²	7,38 €/m ²	2 401 Ft/m ²

Terület	A kategóriás iroda havi bérleti díja		B kategóriás iroda havi bérleti díja	
	€/m ²	Ft/m ²	€/m ²	Ft/m ²
Győr	10-12 €/m ²	3 254 – 3 904 Ft/m ²	8,2 €/m ²	2 667 Ft/m ²
Székesfehérvár	9-12 €/m ²	2 928 – 3 904 Ft/m ²	6,9 €/m ²	2 257 Ft/m ²

Forrás: „A” kategória: HIPA-HOA Business Services Hungary 2019 Survey, „B” kategória: saját gyűjtés

Az a táblázatból is kivehető az új, modern, A kategóriás irodaházaknál a jelenlegi magas építőipari költségek és modern infrastruktúra miatt nincs nagy különbség a főváros és a vidéki városok között, azonban a pécsi árak így is valamivel alacsonyabbak. Az irodák kategóriákba sorolásának a kritériumrendszerét a Budapesti IngatlanTanácsadók Egyeztetők Fóruma (BIEF)⁵⁴ határozta meg. A B kategóriás épületek általában már jóval olcsóbban elérhetők, de mivel ezek műszaki tartalma sem lett teljeskörűen átvizsgálva, ezért itt is adódhatnak eltérések. Baranya megyében Pécsen kívül nincs tudomásunk magasabb kategóriájú irodaépületről.

A csarnokok bérleti díját is a megyeszékhelyek árai alapján sikerült meghatározni, az ezeket körülvevő településeken lehetnek akár magasabb árak a csarnok műszaki tartalma, vagy a hozzá tartozó szolgáltatások miatt, vagy alacsonyabbak a felvevőpiac távolsága, szállítási díjak növekedése okán.

39. Ábra: Csarnok bérleti díjak Magyarország nagyobb városaiban (2019)

Terület	Csarnok, raktár	Logisztikai központ
Budapest	1 339 Ft/m ²	2 234 Ft/m ²
Debrecen	1 101 Ft/m ²	1 789 Ft/m ²
Szeged	1 153 Ft/m ²	1 924 Ft/m ²
Miskolc	946 Ft/m ²	1 617 Ft/m ²
Pécs	1 052 Ft/m ²	-

Forrás: Saját gyűjtés alapján

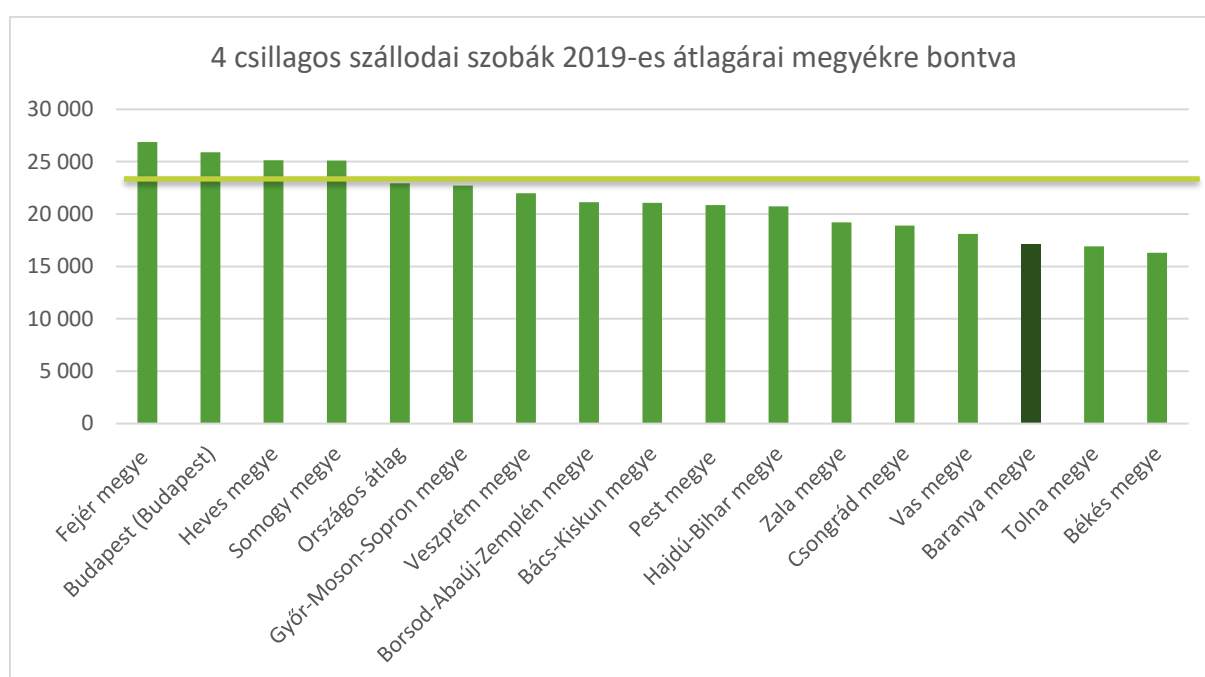
A csarnokok átlagára Pécsen valamivel alacsonyabb, mint más nagyvárosokban, kivéve Miskolcot. A csarnokoknál és a logisztikai központoknál is megfigyelhető az a tendencia, hogy a magasabb budapesti árak után Szegeden vannak a második legmagasabb árak, ezután következik csak Debrecen, Pécs, majd Miskolc.

⁵⁴ Ez alapján 5 kötelező feltétel és a 10 másodlagos kritériumból 6 teljesítése esetén lehet A kategóriás egy irodaház. Mivel pontos műszaki tartalom nincs megadva, így – általában vidéken – sokan tévesen hirdetik az irodaházakat. Habár a helyi körülményekhez képest újszerű irodaházakat hirdetnek A kategóriás néven, azok sokszor nem felelnek meg a követelményrendszernek. Ebből kifolyólag adódhatnak hibák a fenti táblázatban.

Jelentős különbség azonban nincs a fővárosi és a vidéki városok árai között, ami abból adódhat, hogy az alacsony kereslet ugyanúgy tud relatíve magas árat eredményezni, ha nincs kínálat, mint a budapesti magas kereslet és kínálat együttese.

Az üzleti utazások szempontjából a következő fontos költséghatékonysági tényező a szállodai szobák ára. 5 csillagos szállodák egy-egy kivétellel Budapesten találhatók csak, ezért a lenti ábrán a 4 csillagos szobaárakat hasonlítottuk össze megyékre lebontva.

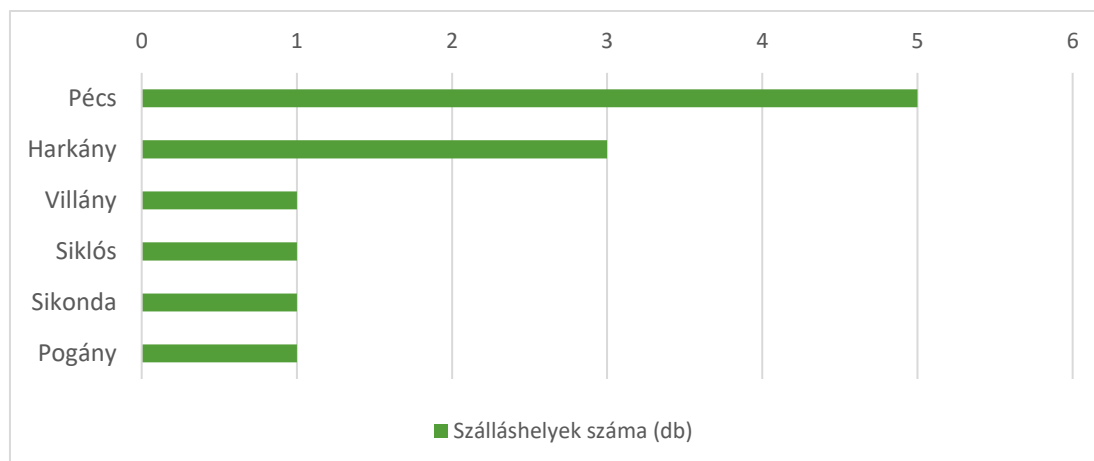
40. Ábra: 4 csillagos szállodai szobák átlagárai (2019 éves adat)

Forrás: saját szerkesztés KSH Tájékoztatási adatbázis alapján

Baranya megyében igen alacsony a jó minőségű szállodai szobák átlagára, 2019-ben ez 17 103 Ft volt. A megyében nem található 5 csillagos szálloda. A 4 csillagos szálláshelyek megoszlása a következő:

41. Ábra: 4 csillagos szálláshelyek száma Baranya megyében

Forrás: Saját szerkesztés

Megyén belül a magasabb árak a nyaralóturizmus desztinációihoz, mint Siklós, Villány, Harkány, Sikonda kapcsolódnak, a megyeszékhely szobaárai jóval alacsonyabbak.

Összegezve **Baranya és Pécs az országon belül nem feltétlenül tartozik az „olcsó” befektetési desztinációk közé.** Ebbéli versenyelőnye aktív befektetésösztönzési eszközökkel volna kialakítható, például az önkormányzati iparterületek olcsó energiával való betáplálásával geotermikus (Bóly), vagy napenergia szigetüzemű hasznosítása révén (Salgótarján: Smart-City projekt).

Meg kell jegyeznünk azonban, hogy az alacsony tényező költségekre alapozott befektetésösztönzési politika sikerei általában átmenetiek. Az ilyen stratégia jellemzően azokat az iparágakat vonzza elsősorban, amelyek alacsony hozzáadott érték termelésére képesek, egyszerűen telepíthetők, így magas a mobilitásuk. Ezek az ágazatok jellemzően nem szervesülnek a lokális értékláncokba, nem igényelnek magas minőségű tényezőket sem.

2.3.5 Térségi kapcsolatok

Befektetésösztönzési szempontból kiemelkedő fontosságú a befektetési helyszín környezete, megközelíthetősége, a beszállítók és a vevők közelsége. Befektetőtől függ, hogy számára mi lesz a legfontosabb, általában a termelő cégek számára a közúti összeköttetés, esetleg a vízi vagy kötött pályás szállítás lehetősége a fontos, a szolgáltató központoknak, IT cégeknek az internet sebessége lesz mérvadó, míg a külföldi befektető számára fontos szempont a nemzetközi reptér közelsége, hogy minél hamarabb elérhesse a telephelyét.

Baranya megye térségi kapcsolatai kétarcúak: a megye keleti és délkeleti részei alapvetően megfelelő elérhetőséggel és infrastrukturális háttérrel rendelkeznek, míg a megye belső – elsősorban nyugati és északi részei elzártnak mondhatók. Ezeket a kapcsolatokat két szinten szükséges értelmezni:

- egyrészt az első csoportba tartozó térségek (keleti és délkeleti járások) mind a megyeszékhely, mind a főváros és a nemzetközi tengelyek irányába, mind pedig járáson belül jó minőségű közlekedési kapcsolatokkal rendelkeznek,
- másrészt a megye belső, elzárt területei mind a főváros és a megyeszékhely irányából nehezen közelíthetők meg, mind pedig a belső térségi kapcsolataik rossznak és gyengének mondhatók.

Különösen fontos egy adott térség felzárkózási és befektetési szempontból történő megítélésének a nemzetközi vonalas infrastruktúrába való integrációja. Ma már alapvetően nem az a kérdés, hogy egy adott térség rendelkezik-e autópálya kapcsolattal, hanem annak biztonsága, megbízhatósága, illetve integrációja a nemzetközi hálózatokba. Baranya megye ebből a szempontból is kettős képet mutat:

- Az M6-os autópálya Bóly és Ivándárda közötti szakasza még hiányzik (várhatóan 2022-re fog elkészülni, a horvát oldalon pedig Eszék és Pélmónostor között pedig várhatóan 2023-ra készül el a kapcsolat a már meglévő Eszék-Bród-Zágráb (Belgrád) autópályával. Befektetői szemmel nézve ezekkel a fejlesztésekkel a telephelyek közötti versenyben Baranya helyzete mérhető módon javul. Ez a kapcsolat a megye fejlettebb, keleti térségeinek versenyképességét és töркеvonzó képességét fokozza, ugyanakkor a megye nyugati elmaradottabb területeinek a versenyhátrányát is erősíti.

42. Ábra: Baranya közúti kapcsolatai, M6-M60-as autópálya térképe

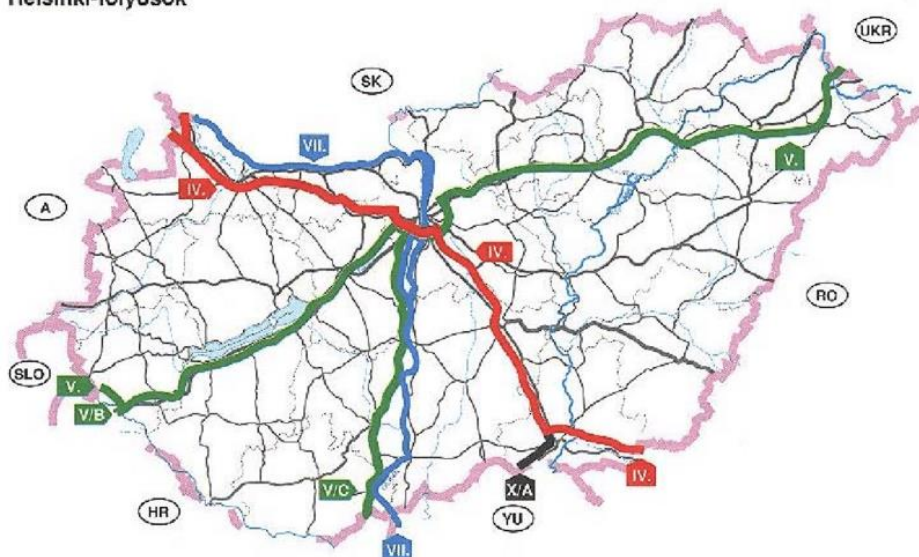

Forrás: <https://pecseconomy.eu/accessibility/>

- Az M60-as autópálya Pécs-Barcs közötti szakasza szintén előkészítés alatt van, amely várhatóan gyorsforgalmi útként 2023-2025 között épülhet meg. Ez az útszakasz a horvátországi A13-as autópálya magyar folytatásaként kapcsolatot jelent a páneurópai V/B (Budapest-Zágráb-Rijeka) és V/C (Budapest-Szarajevó-Ploče) korridorok között. Ez a kapcsolat jelentősen javítja alapvetően a megye keleti térségeinek megközelíthetőségét, így térségi-befektetői és gazdaságfejlesztési szempontból különösen fontos.
- Az M9-es autópálya eredetileg tervezett nyomvonala közvetlenül nem érintené Baranyát, ugyanakkor feltárná a Hegyhátat, Baranya ezen elzárt, északi részét. A megye számára az ideális azonban az ennél délebbre, az új mohácsi Duna-hídon áthaladó, az M60-as jelenlegi szakaszát integráló, a megyét Kaposvár irányába elhagyó nyomvonal lehetne.
- A fent bemutatott fejlesztések azonban Baranya egyik legnagyobb problémájára, az északnyugati (Sásd) és a délnyugati (Sellye) területek elzártságára nem jelentenek megoldást. Minden szempontból kiemelt feladat ezen térségek belső kapcsolatainak fejlesztése, illetve a fenti korridorokhoz való kapcsolódási pontok megteremtése.

43. Ábra: Magyarországot átszelő Helsinki-folyosók

Helsinki-folyosók

Forrás: https://www.researchgate.net/figure/The-official-Hungarian-interpretation-of-the-Helsinki-Corridors-in-the-road-network-in_fig2_265747490

A térségi elérhetőség vizsgálatakor továbbra is fontos telepítési tényező a vasút, amely Baranya megyében szintén halmozottan hátrányos helyzetben. A problémák részletes elemzése meghaladja a befektetésösztönzési stratégia kereteit, azonban az alábbi szempontok kiemelése mindenképpen indokolt:

- A megye legfontosabb vasúti kapcsolata a Budapest-Dombóvár Pécs vonal, amely alapvetően szárnyvonalnak minősíthető, a vonal Pécs után az ún. 65-ös számú vonalként Villány-Magyarbóly-Eszék irányába egyvágányú, villamosítás nélkül folytatódik, amely nemcsak nemzetközi, de még belső térségi minőégi kapcsolatnak sem nevezhető. Baranya megye ebből a szempontból egyértelműen vasúti végállomásnak, perifériának tekinthető.
- A megyén belüli térségi vonalak közül kiemelkedő szerepe lehetne az ún. 62-es vonalnak, amely Barcs-Sellye-Villány között biztosít kapcsolatot, azonban a pályán teljes nyomvonalon közel 15 éve szünetel a személyforgalom. Az egyvágányú, villamosítás nélküli pálya bizonyos szakaszai ugyan használatban vannak, azonban összességében gazdasági-befektetői szemmel nem képez vonzerőt.

Baranya megyében a jelenlegi vasúti infrastruktúra kijelenthető, hogy teljes mértékben alkalmatlan a befektetői szempontú gazdaságfejlesztésre.

A XXI. századi térségi kapcsolatok szempontjából azt mondhatjuk, hogy adott lokáció nemzetközi megközelíthetősége szempontjából az autópályával egyenértékű fontosságú a légiközlekedési kapcsolatok kiépítettsége és szervezettsége, tekintettel arra, hogy a tulajdonosok és a menedzsment számára kiemelten fontos egy adott telephely gyors, minél kevesebb utazási módváltással történő elérhetősége. Ebből a szempontból Baranya megye (illetve a régióközpont Pécs) az ország leghátrányosabb térségének mondható az alábbiak szerint:

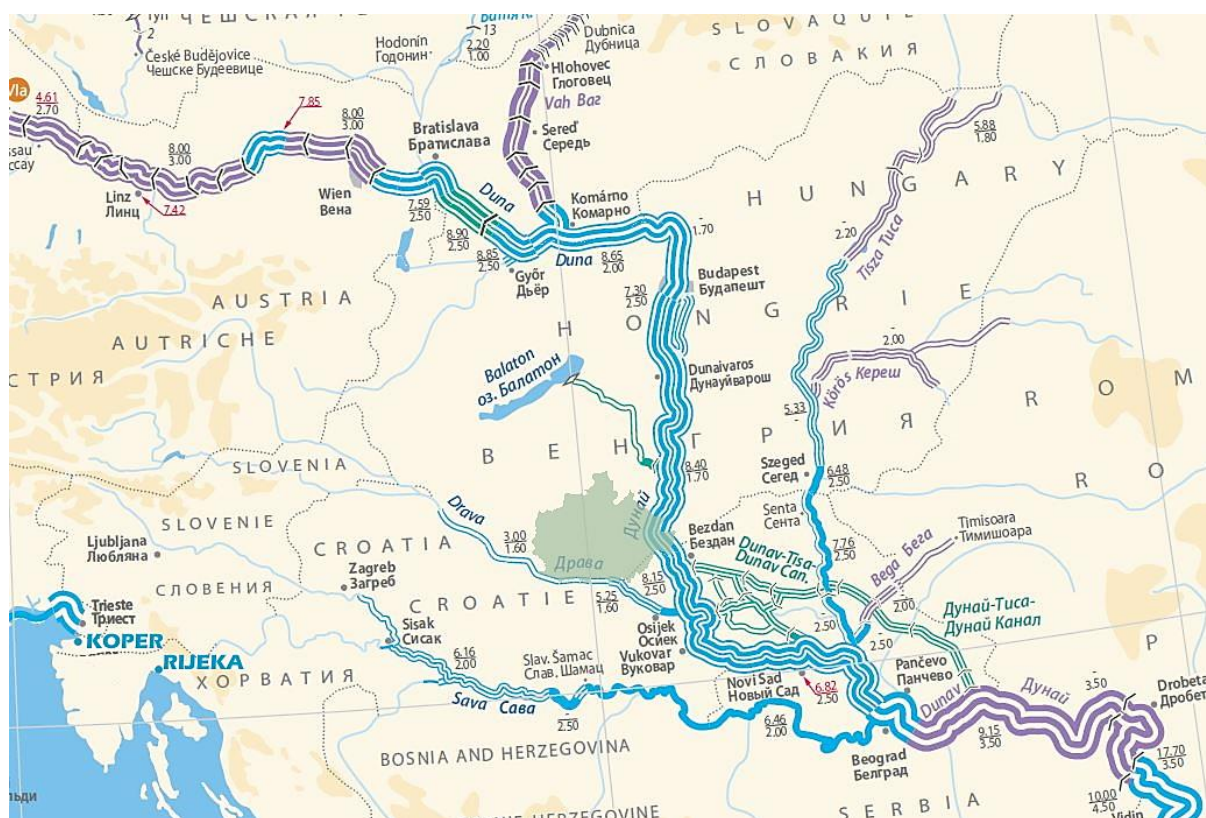
- A régióban és a megyében nincs állandó nemzetközi járatot üzemeltető légitársaság. Az infrastruktúra korlátozottan rendelkezésre áll a Pécs-Pogányban található repülőtér révén, azonban a kifutópálya hossza miatt a legelterjedtebb repülőgéptípusok (B737, A320) a repülőtér nemzeti és a fapados légitársaságok nem tudják használni, tekintettel arra, hogy flottáik 90%-ban olyan típusokból állnak melyek fogadására a repülőtér nem alkalmas.
- A budapesti nemzetközi repülőtértől Pécs a legtávolabbi régióközpont, kívül esik a befektetési benchmarknak számító 100 km / 1 óra földi utazási sugáron. A versenytárs magyar régióközpontok szintén kívül esnek ezen a körön, ugyanakkor Debrecen rendelkezik saját működő légikapcsolatokkal számos irányba a Wizz Air és a Lufthansa révén.

Szegedtől a budapesti repülőtér mintegy 1 órával közelebb van személyautóval, mint Pécsről (és a jól működő temesvári repülőtér mindössze 110 km-re van). Miskolctól pedig mind a kassai, mind a debreceni repülőtér kevesebb mint 100 km-re található és a ferihegyi repülőtér is lényegesen gyorsabban elérhető, mint Pécsről.

A légiközlekedési infrastruktúra fejlesztése, illetve az állandó légikapcsolat kiépítése Pécs-Baranya gazdasági felzárkózása és a befektetésösztönzés szempontjából kiemelt intézkedésként jelenik meg a stratégia eszközrendszere között.

A vízi közlekedés szempontjából Mohács egy fontos vízi határátkelőhely, ahol az EU-ba történő ki- és beléptetés történik. A VII. számú – egyetlen vízi – Helsinki-folyosó megállója, mely az Északi tengert köti össze a Fekete-tengerrel. Az Új Országos Közforgalmú Kikötő megépítése Mohácson pedig jelentősen javítani fogja a megye versenypozíciót.

44. Ábra: Magyarországi vízi közlekedési útvonalak és a közeli tengeri kikötők

Forrás: United Nations Economic Commission for Europe (UNECE)

A folyami hajókikötőkön kívül a tengeri kikötők távolsága lehet még fontos. A megyeszékhelytől számítva a legközelebbi nagyobb tengeri kikötő Rijeka (HR), 390 km-re, majd Koper (SLO) 500 km távolságra.

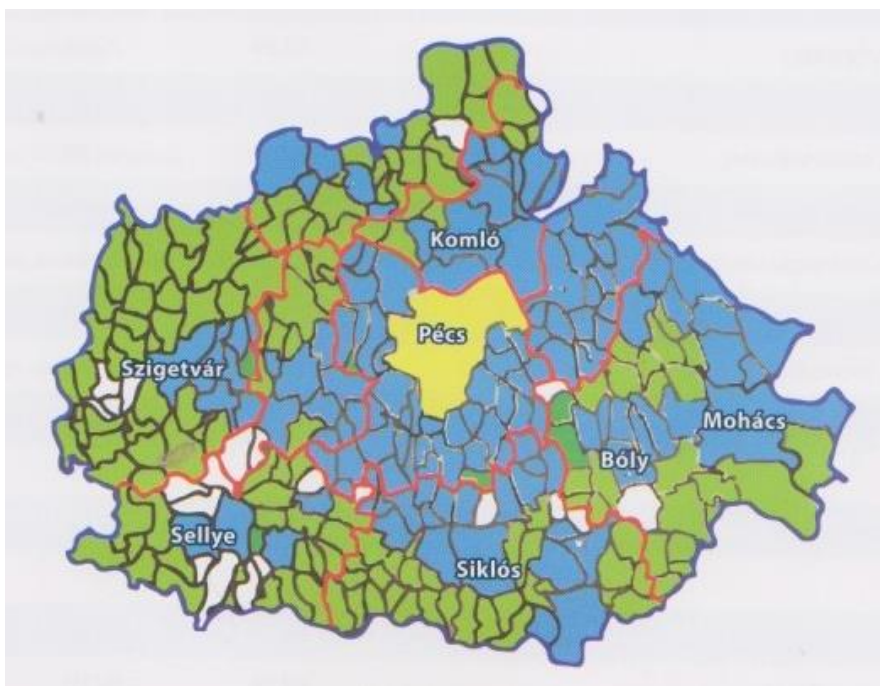
A megyén belüli megfelelő tömegközlekedés biztosítása kiemelkedően fontos a munkába járás és a középfokú oktatási intézmények elérhetősége miatt. A jelenlegi rendszer a megye jelentős részéről nem teszi lehetővé a Pécsre való bejárást átszállás nélkül egy órán belül. Ez a többi nagyobb városra hatványozottan igaz. Az alábbiakban a menetrend szerinti autóbusz közlekedést vizsgáljuk 2015-ös adatok alapján.

86

Jelmagyarázat a következő ábrákhoz:

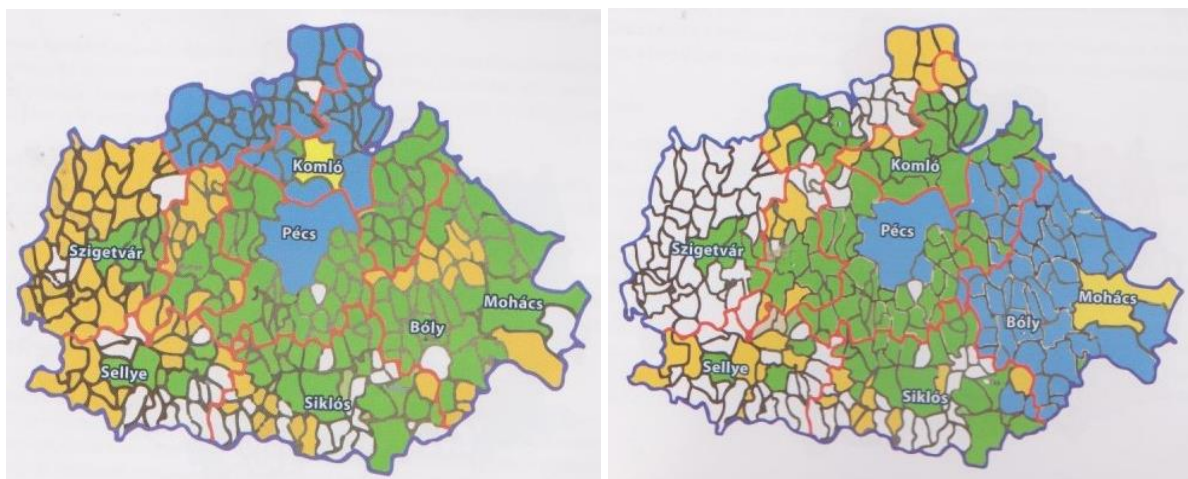
- Célállomás települése
- Átszállás nélkül kb. 60 percen belüli érkezés
- Egy átszállással várakozási idővel együtt kb. 120 percen belüli érkezés
- Többszöri átszállással, vagy 120 percen felüli beérkezési lehetőség
- Munkanapokon reggel 8 óráig nincs beérkezési lehetőség

45. Ábra: Pécs elérhetősége autóbusszal

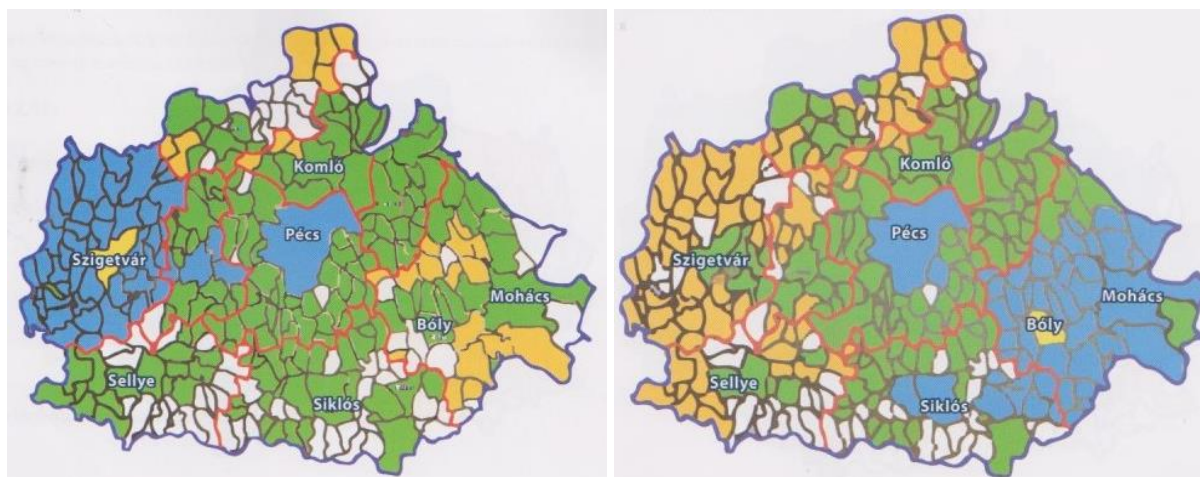
Forrás: Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara: Baranya megye erőforrástérképe

46. Ábra: Komló és Bóly elérhetősége autóbusszal

Forrás: Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara: Baranya megye erőforrástérképe

47. Ábra: Szigetvár és Bóly elérhetősége autóbusszal

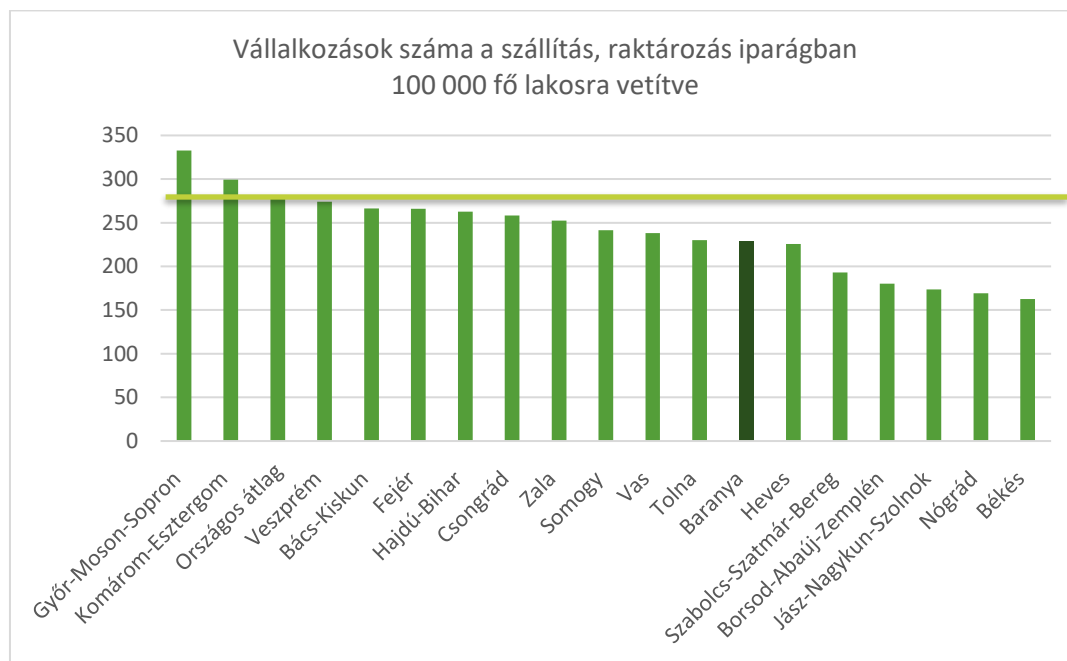
Forrás: Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara: Baranya megye erőforrástérképe

A városok közötti közlekedésen felül kritikus pont a városokon belüli közlekedés az ipari területek és buszvégállomás között. Elengedhetetlen a helyi és a helyközi közlekedési vállalatok részéről, hogy az új befektetők és a meglévő cégek igényeire alapozva gyorsan és rugalmasan tudják változtatni a menetrendet, ezzel biztosítva a munkavállalók munkába járását és hazajutását.

Sok vidéki munkavállaló jár be a megyeszékhelyre dolgozni, akiknek 2 vagy 3 műszak esetén jelenleg nehézkes vagy nem megoldható a tömegközlekedéssel való munkába járás. Ennek okai lehetnek a közvetlen járat hiánya, a menetrend nem igazodása a műszakokhoz, az elhúzódó utazási idő, csatlakozási problémák stb.

A betelepült cégek megoldják ezen problémát üzemanyag elszámolással, utazási szolgáltató igénybevitelével vagy saját járművek biztosításával, de hosszútávon a helyi cégek és munkavállalók és az új befektetők elégedettségének érdekében szükséges a szoros együttműködés a tömegközlekedési szolgáltatókkal és megyei szintű közlekedésfejlesztési stratégia.⁵⁵

48. Ábra: Vállalkozások száma a szállítás, raktározás iparágban 100 000 fő lakosra vetítve

Forrás: Saját szerkesztés KSH Tájékoztatói adatbázis alapján

831 vállalkozás tevékenykedik a **szállítás-raktározás iparágban** Baranya megyében, ez 100 000 lakosra vetítve 228,5 darab. A megye ebben is elmarad a közép-magyarországi és észak-dunántúli megyéktől és az országos átlagtól.

Magyarországon a rendszeres **internethasználók aránya** 80% volt a 16-74 éves korosztály százalékában 2019-ben, ami az EU 27 tagállama közül a 20. helyre volt elegendő. A speedtest világranglistája⁵⁶ alapján az ország mobilinternet sebesség alapján csak a 35. helyen szerepelt 2020 áprilisban, viszont a vezetékes internet ranglistáján a 13. helyet kapta meg 128,6 Mbps feltöltési és 63,61 Mbps letöltési sebességgel.

⁵⁵ Példa: a pécsi Déli Ipari Park (IPark) területén működő vállalkozások nincsenek megelégedve a tömegközlekedéssel. Történt már előrelépés a dolgozók érdekében, miszerint van közvetlen kapcsolat az ipari park és a buszvégállomás között, de ezek nem elegendő két műszak kiszolgálására. A helyi cégek és a jövőbeli betelepülők érdekében is szükség lesz az ipari park tömegközlekedéssel való megközelítési lehetőségeinek a bővítésére.

⁵⁶ <https://www.speedtest.net/global-index/hungary#fixed>

Összefoglalva Baranya megye térségi kapcsolatai összességében hátrányosnak és a lehetőségekhez képest alulfejlettnak mondhatók. Ez felsorolásszerűen a következő negatív tényezőket, illetve kihasználatlan lehetőségeket jelenti:

- A megye egyértelműen országon belüli perifériának mondható, mind a közúti, mind pedig a vasúti infrastruktúra kiépítettsége és minősége szempontjából.
- A meglévő légiközlekedési infrastruktúra (Pécs-Pogányi Repülőtér) alapvetően nem felel meg a piaci igényeknek, üzletfejlesztési-befektetésösztönzési, illetve turisztikai szerepköre marginális.
- A megyén belüli járások közötti térségi kapcsolatok hiányos kiépítettségűek és az esetek többségében rossz minőségűek, még a centrális irányba – azaz a megyeszékhely Pécs felé – vezető nyomvonalak sem minősülnek korszerűnek.
- A megye periférikus helyzetét erősíti a schengeni határ, melyet tovább fokoz az a körülmény, hogy a határszakasz nagyjából fele természetes vízi határ, melyen a keresztirányú kapcsolatok teljes mértékben hiányoznak.
- A megye belső térségi kapcsolatait tovább gyengíti a természetföldrajzi helyzete: gyakorlatilag a megye tér- és településszerkezete két hegységet ölel körbe úgy, hogy két oldalról, azaz keletről és délről egy-egy folyó (illetve az államhatár) szintén elvágja a térségi kapcsolatokat.
- A megyén belül, fentiek ellenére jól elkülöníthető egy fejlettebb, alapvetően megfelelő kapcsolatokkal rendelkező keleti rész, illetve egy a térségi kapcsolatok szempontjából hátrányosabb északi, déli, nyugati, illetve belső rész. Ezen területi egységek más-más okok és szempontrendszer miatt szorulnak infrastrukturális fejlesztésekre.
- A megyét érintő M6-os és M60-as és M9-es autópálya fejlesztések teljeskörű megvalósítása szükséges, azonban ezek önmagukban nem elégséges lépések annak érdekében, hogy a megye valamennyi területének elérhetősége megfelelővé váljon és ezzel társadalmi-gazdasági felzárkózási folyamata beinduljon.
- Jelentős fejlesztési potenciált hordoz a Dunán tervezett mohácsi kikötőfejlesztés, illetve a pécsi repülőtér fejlesztése, melyek befektetésösztönzési szerepköre kiemelten fontos.
- A digitális infrastruktúra elérhetősége, kiépítettsége és minősége alapvetően jónak mondható, ugyanakkor ez nem eredményez érdemi versenyelőnyt a megye egyetlen térsége-járása számára sem.

2.3.6 Üzleti környezet, befektetésösztönzés

Egy térség társadalmi-gazdasági felzárkózása szempontjából a tőkebefektetéseknek több szempontból is kiemelt szerepe van: egyrészt a tőketranszfer révén növeli a helyi gazdaságba befektetett értéket, a termelőeszközök értékét; a technológia transzfer hozzájárul az adott térség iparának-gazdaságának technológiai fejlődéséhez, modernizációjához; harmadrészt pedig fejleszti a humántőkét mind a menedzsment technikák-módszerek területén, mind pedig az adott ágazathoz kapcsolódó új technológiák üzemeltetése révén a speciális szaktudások-képességek fejlesztése révén. E hármas hatásmechanizmust egészíti ki ezen befektetések közvetett hatása, amely a társadalom-gazdaság felsőbb szintjein jelentkezik a növekvő adóbevételek, a javuló általános foglalkoztatási mutatók és a fejlődő oktatási-képzési programok révén. E kettős hatásmechanizmus minden esetben a helyi szinten jelentkezik először, amely miatt alapvetően a helyi szint érdeke a működőtőke befektetések (akár nemzetközi, akár hazai) ösztönzése és csak másodlagos a nemzeti szint érintettsége ezekben az ösztönző folyamatokban. (Példaként a debreceni BMW gyárat lehet felhozni: kormányzati oldalról a fő cél az volt, hogy magyarországi helyszín legyen a legjobb befektetési lehetőséget kínáló város és a Debrecen-Miskolc verseny végkimenetele, csak a helyi szereplők számára volt kritikusan fontos. Mindkét város ugyanazt a központi ösztönző csomagot kapta és ehhez képest a helyi hozzáadott érték volt az, amely Debrecen győzelmét eredményezte végső soron.

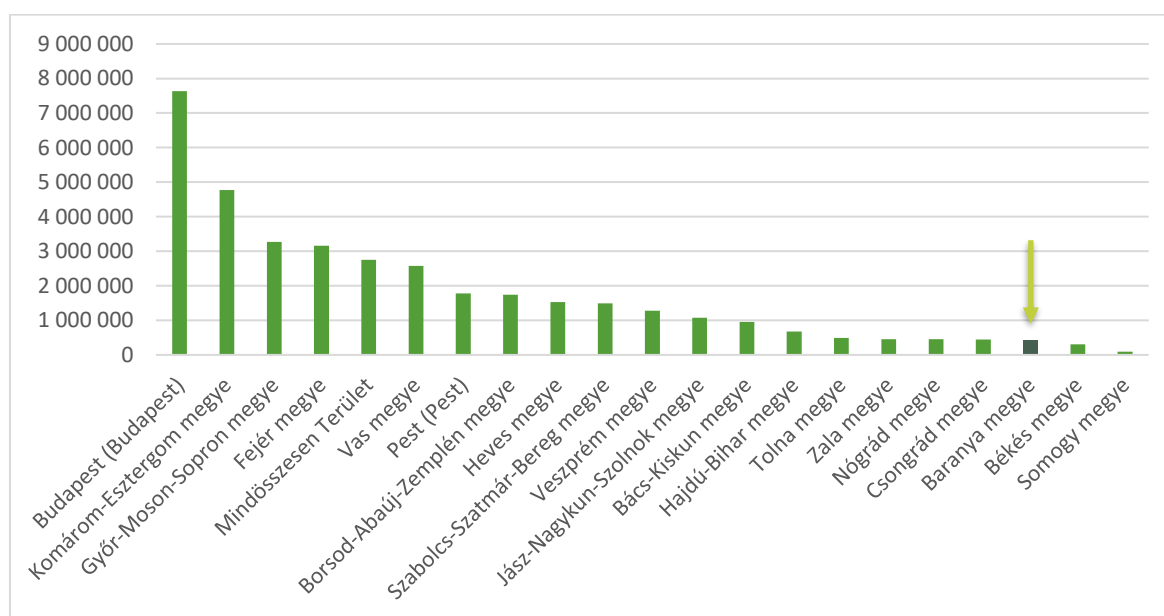
Baranya megyére ezt lefordítva azt mondhatjuk, hogy azért kiemelten fontos, hogy megyei és települési szinten kiemelt figyelem és eszközrendszer támogassa a befektetőket, mert a megye és a térség szempontjából – szinte káros, erőforrás elvonó hatással bírna – ha egy nagybefektető mondjuk Baranya-Pécs helyett Somogy megyét, Kaposvárt választaná. Magyarországon jellemző módon akár 200 km-es elszívó hatással is bírhat egy nagyberuházás, amely a szűkebb környezetében megvalósuló látványos fejlődés mellett a tágabb környezet periferiáján – és Baranya megye ebből a szempontból periféria – jelentős erőforrás csökkenést, elvándorlást indukál.

Magyarországon jelenleg 24 265 db **külföldi közvetlen tőkebefektetéssel**⁵⁷ működő vállalkozás van jelen. Baranyában ennek mindössze 1,57%-a található, összesen közel 350. Ez az összes baranyai vállalkozásnak nem egészen 2%-a. A külföldi vállalkozások kis aránya a technológiai transzfer és a tőkeerős vállalatok jelenlétének hiányát jelzi.

⁵⁷ **Külföldi közvetlen tőkebefektetés (FDI)** minden olyan vállalkozás, mely egy másik gazdaságban rezidens befektető jogi személyiségű vállalat esetén a törzsrésztvények vagy szavazati jogok legalább 10%-ával, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező vállalat esetén ennek megfelelő részesedéssel rendelkezik.

Ez az adat is mutatja, hogy Baranya megyét mind az 1990-es évek külföldi befektetései, mind pedig a 2010-es években kibontakozó befektetői boom teljes mértékben elkerülte. Különösen jó példa erre, hogy Pécsen a Hanon Systems 2019-ben bejelentett fejlesztése az egyetlen olyan gépipari fejlesztés az elmúlt húsz évben, azaz 2000 óta, amely deklaráltan 500 főnél nagyobb foglalkoztatotti létszám alkalmazásával számol. Jellemző, hogy ezt megelőzően az utolsó, ekkora léptékben új munkahelyet teremtő, új zöldmezős fejlesztés az azóta már csődbe ment Elcoteq Pécsi Ipari Parkban 1999-ben átadott gyára volt.)

49. Ábra: Egy főre jutó közvetlen külföldi tőkeberuházás (2018)

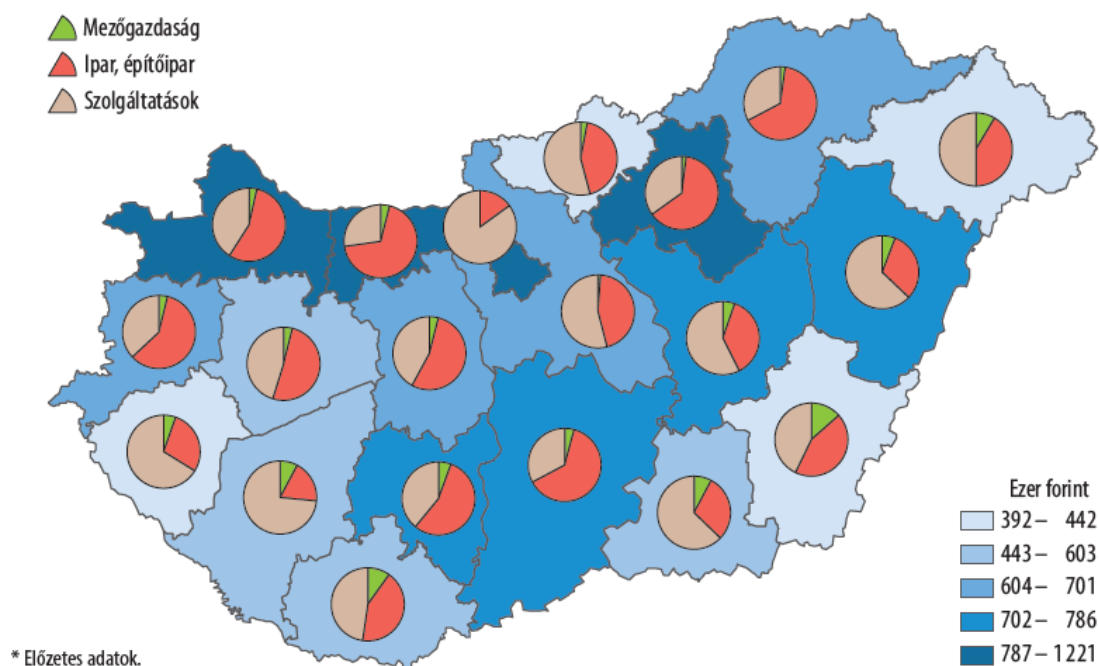

Forrás: Saját szerkesztés KSH Tájékoztatási adatbázis alapján

A külföldi közvetlen tőkebefektetéssel működő vállalkozások befektetései az illető megye lakosságának az arányában Baranyára nézve igen szomorú képet mutat. A Közép-Magyarországi, Közép- és Nyugat-Dunántúli megyék itt is kimagasló teljesítményt nyújtanak, amelyet mára csak részben magyaráz kedvező földrajzi, logisztikai pozíciójuk.

A **nemzetgazdasági beruházások** 2017-től erőteljesen bővültek. Ehhez a 2014–2020-as uniós költségvetési ciklus forrásaiból finanszírozott infrastrukturális fejlesztések, az üzleti környezet javulásával együtt járó kapacitásbővítések, valamint az otthonteremtési támogatások által generált lakásépítések egyaránt hozzájárultak.

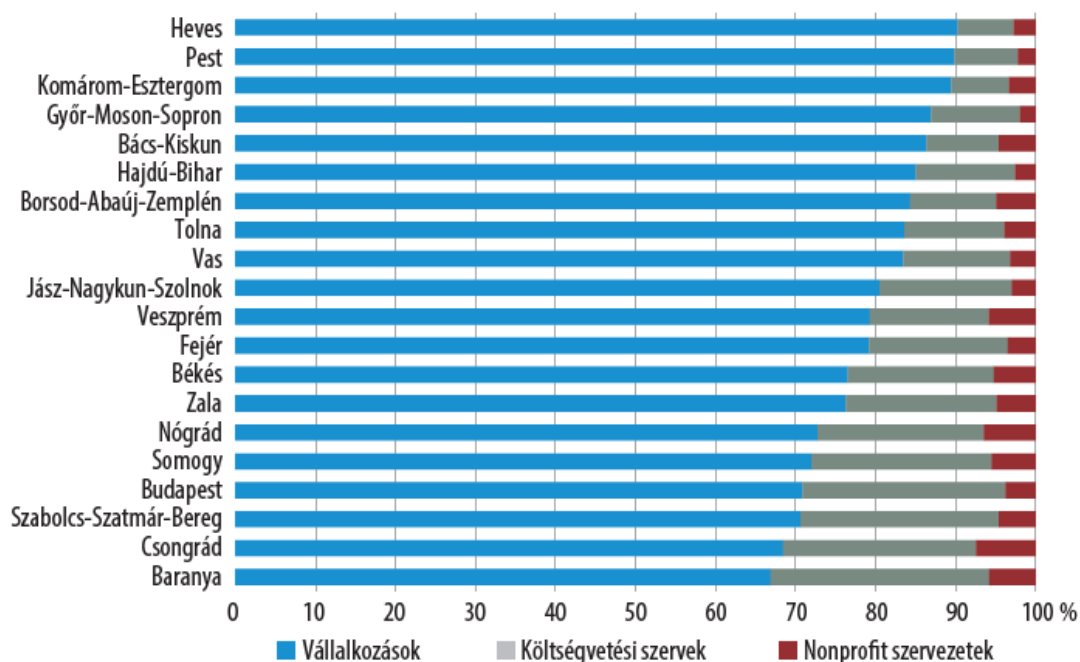
50. Ábra: A gazdasági szervezetek egy lakosra jutó beruházási teljesítményértéke és a beruházások megoszlása nemzetgazdasági ágak főbb csoportjai szerint, 2018*

Forrás: KSH Tér-kép, 2018

A beruházások területi eloszlása erőteljes koncentrációt mutatott: 29%-uk a főváros, 12%-uk Pest megye területén valósult meg. A fejlesztések egy lakosra jutó értéke Budapesten volt a legnagyobb, az országos átlag 1,6-szerese. Baranya megyében a beruházások teljesítményértéke országos átlag alatti, más megyékhez képest jelentős a mezőgazdasági beruházások aránya.

51. Ábra: A gazdasági szervezetek beruházásainak megoszlása gazdálkodási forma szerint, 2018*

* Előzetes adatok. A vállalkozások adatai az állami tulajdonú, kormányzati szektorba tartozó vállalkozásokat is tartalmazzák.

Forrás: KSH Tér-kép, 2018

A fővárosban és vidéken a beruházások legnagyobb hányadát a vállalkozások hajtották végre. Jellemzően a gazdasági szervezetek egy lakosra jutó beruházásai alapján a kisebb teljesítményértékkel rendelkező megyékben relatíve fontosabb szerepet töltenek be a költségvetési szervek beruházásai. A megyék jelentős részében a feldolgozóiparban, valamint a közlekedéshálózat építésével és rekonstrukciójával összefüggésben a szállítás és raktározás területén történtek a legnagyobb értékű fejlesztések. Budapesten az ingatlanügyletek és a közigazgatás beruházása is számottevő volt. Baranya megyében volt a legkisebb aránya a vállalkozások által végrehajtott beruházásoknak, itt jelentős szerepet kaptak a költségvetési szervek beruházásai.

Kiemelkedően fontos, hogy a tágabb értelemben vett ösztönzők, mint az ország gazdasági állapota és a gazdaságpolitika kiegészüljön olyan helyi, specifikus ösztönzőkkel, amelyek valódi versenyelőnyt eredményeznek Baranya megye számára. A szűkebb értelemben vett ösztönzők csoportjába tartoznak a többi versenytárshoz képest kedvezőbb adózási környezet (IPA és ingatlanadó), a közvetlen pénzügyi támogatások és egyéb beruházásösztönzők, mint az infrastruktúra, szolgáltatások és képzések.

Baranya megye – mint az korábban bemutatásra került – kettős arculatot mutat befektetői szemmel nézve. A megye keleti része (elsősorban Mohács-Bóly) sikeres gazdaságfejlesztési programokat valósított meg, melyek látványos eredményeket produkáltak, ugyanakkor a megye elzárt belső (nyugati, délnyugati és északkeleti) térségei jelentéktelen nagyságú befektetéseket tudtak csak realizálni (amely jelentős részben az infrastrukturális hiányosságoknak is betudható). Kijelenthető, hogy települési (kisvárosi) szinten vannak jógyakorlatok a megyében, azonban ezek nem egy egységes térségi szemléletet tükröző, koordinált rendszer eredményei, hanem alapvetően egy-egy vezető rátermettségének és menedzsment képességeinek a leképezései. Ez a helyzetet kitűnően példázza a már korábban említett Hanon Systems 2019-es pécsi fejlesztése: az utolsó körös versenyben két telephely versenyzett egymással: Pécs és Mohács. Feltehetnénk a kérdést, hogyan történhet meg, hogy egy hosszútávon akár 1000 fős ipari létesítményért vívott küzdelemben a 150 ezres lakosságú Pécsnek a majdnem tizede akkora, 17 ezres lakosságszámú, Mohács a versenytársa? A válasz pedig a térségi koordináció hiánya, a kommunikáció hiánya, az egységes megyei befektetésösztönzési rendszer és mechanizmus hiánya.

2.3.7 Nemzetközi kitekintés

Baranya megye társadalmi-gazdasági-közlekedési szempontból a fent bemutatott részletes elemzésből is látható, hogy Magyarország perifériájának tekinthető. Még a centrumtelepülés – Pécs – is, a regionális centrumok között folyamatosan veszít pozíciójából és a megyén belüli periférikus térségek (kivételek a már említett nyugati rész), egyértelműen a periféria perifériájának minősülnek. Ezt a helyzetet javíthatná, akár ellensúlyozhatná is az a határmenti fekvés, ami azonban Baranya esetében tovább rontja a megye helyzetét több szempontból is. Anélkül, hogy a határmenti fekvés és helyzet valamennyi negatív tényezőjét részletesen elemeznénk, a legfőbb szempontokat és tényezőket az alábbiak szerint lehet kiemelni:

- Baranya megye déli határszakasza úgynevezett schengeni határnak minősül, amely az Európai Unió közös piacának külső határaként Európát alapvetően két, szignifikánsan elkülönülő területre osztó vonala: az egységes korlátozások nélküli belső piac és az ezen kívüli országok. (Itt magyarázatra szorul, hogy Horvátország ugyan EU tagállam, azonban mind a mai napig nincs végső döntés arról, hogy mikor csatlakozhat az ún. schengeni térséghez. Ez a döntés tervezetten 2020-ban született volna meg azonban a migrációs válság és a koronavírus járvány miatt ennek dátuma jelenleg nem ismert.) Ez a határmenti fekvés jogi-adminisztrációs szempontból nem segíti Baranya fejlődését-felzárkózását, működőtőke vonzását.

- Baranya megye a fent bemutatott helyzetnek megfelelően Magyarország egyik periférikus térségének tekinthető és a határ horvát oldalán található megyék (a kelet-szlavóniai Eszék-Baranyai Zsupánság és a Verőce-Drávamente Zsupánság szintén Horvátország perifériáinak minősülnek. A periféria-periféria kapcsolatok bizonyítottan nem eredményeznek jelentős gazdasági kapcsolatokat, közös vállalkozásokat, gyorsuló GDP növekedést. Baranya szempontjából a helyzetet az is rontja, hogy a határmenti horvát megyék fejlettsége még Baranya megye szintjét sem éri el, így a határmenti kapcsolatoktól lehetetlen elvárni, hogy érdemben javítsák a megye gazdasági pozícióját.
- A baranyai határszakasz jelentős része természetes határ is egyben – a Dráva folyó -, amely minden szlogen ellenére sokkal inkább elválasztja a határmenti térségeket, mint összeköti. A folyó elvágja a közlekedési kapcsolatokat, a folyó mentén nincsenek jelentős települések és a közlekedési kapcsolatok hiánya miatt Felsőszentmárton (a megye nyugati, drávamenti határtelepülése) és Drávaszabolcs-Gordia-Alsószentmárton között (amely a baranyai határszakasz közepe, nagyjából a megye déli határának a fele) semmilyen érdemi határon átnyúló gazdasági tevékenység nem ismert. Ezen a területen több együttműködési kezdeményezés volt az elmúlt időszakban (pl. Ős-Dráva program, vejti komp indítása stb.) azonban mérhető gazdasági eredménnyel ezek nem jártak.)

Összegezve kiemelten fontos lenne, hogy a 2021-2027 közötti uniós fejlesztési időszak cél- és eszközrendezseréhez illeszkedve, a baranyai és dél-baranyai igények és szükségletek alapján kidolgozásra és megvalósításra kerüljön egy komplex határmenti fejlesztési program, amely ennek a két perifériának, ha nem is a gyors felzárkózásának az eszköze, de leginkább a további leszakadás megállításának egyik fontos eleme lehet.

2.3.8 Összefoglaló

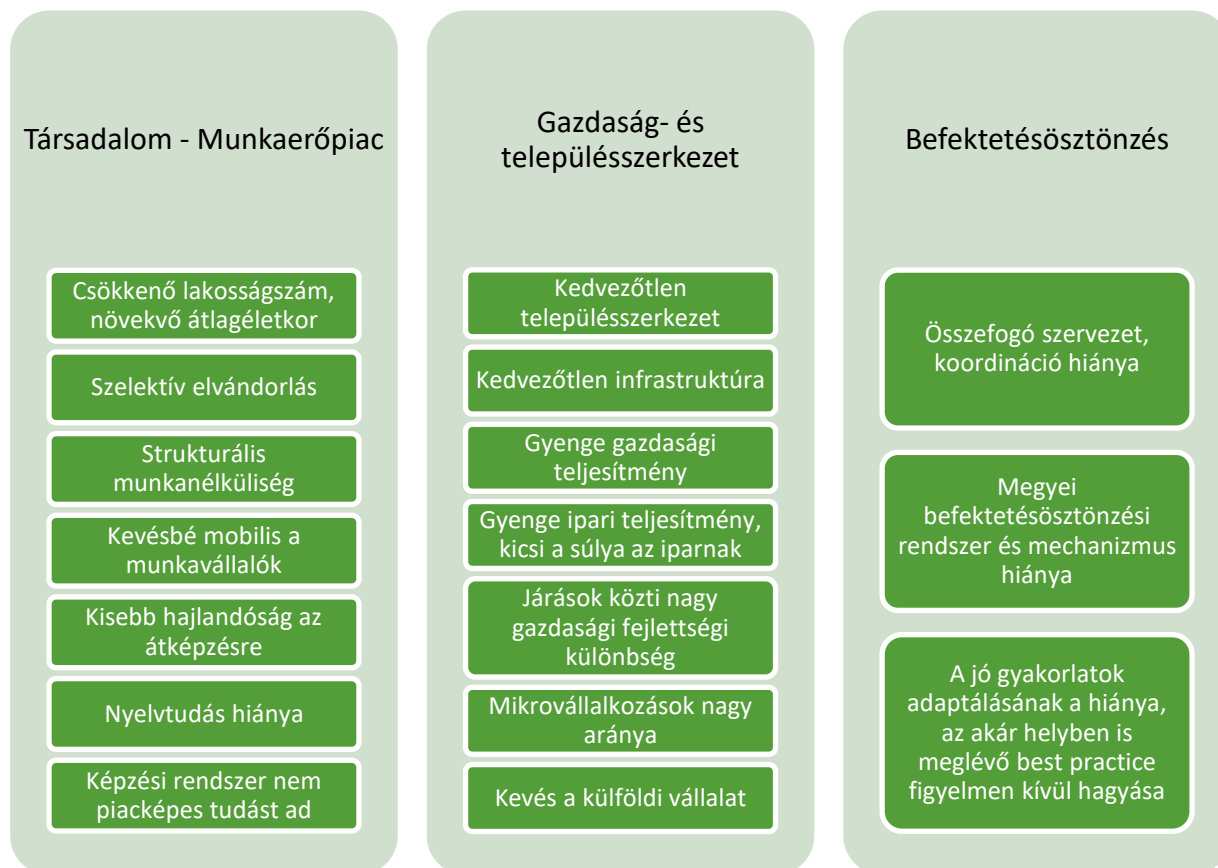
Összegezve Baranya megye gyakorlatilag valamennyi termelési és befektetési tényező szempontjából komoly lemaradásban van az ország többi térségéhez képest. Ezek közül a legjelentősebb és újfent kiemelendő körülmények:

1. A megye lakosságszáma folyamatosan csökken, a lakosság átlagéletkora folyamatosan nő, azaz a megye munkaerőpiacának primer input oldala folyamatosan romlik.
2. A megyéből folyamatos az elvándorlás, amely elsősorban a fiatalabb, képzettebb, munkaerőpiaci szempontból értékesebb csoportokat jelenti, azaz a megye munkaerőpiaci helyzete szekunder oldalról is folyamatosan gyengül.
3. A megye településszerkezete, a települések térbeli eloszlása, illetve infrastrukturális ellátottsága az országos átlagnál kedvezőtlenebb képet mutat, alapvetően a települések mérete és gazdasági szerkezete miatt befektetői szemmel a megye hátrányos besorolású, nem vonzó.
4. A megye gazdasági teljesítménye és a gazdasági társaságok teljesítménye a mezőgazdasághoz kapcsolódó tevékenységek kivételével országos átlag alatti, nincs egyetlen olyan jelentős ipari ágazat sem, ahol a megye teljesítménye országos szinten jelentős lenne, nemzetközi szinten pedig jelentéktelennek minősíthető.
5. A megye ipari termelése az országban az utolsók között van (lakosságarányosan utolsó), a megyébe érkezett külföldi működőtőke állománya egy lakosra vetítve az utolsó, illetve a megye egy lakosra jutó ipari exportja szintén országosan utolsó. Ezt a helyzetet semmilyen körülmény nem indokolja különösen nem az oktatási infrastruktúra állapota. A befektetésösztönzési stratégia egyik kulcs beavatkozási területe ezen helyzet megváltoztatása.
6. A megyében található gazdasági társaságok mind méretük, szervezeti formájuk, tőkeellátottságuk, mind pedig tevékenységi körük alapján nem teremtenek vonzó befektetési környezetet. Egy-egy ágazat és terület kivételével, a megye gazdasági társaságai nem alkalmasak arra, hogy bekapcsolódjanak a nemzetközi termelési láncokba.

7. Baranya megye oktatási-képzési infrastruktúrája alapvetően jónak mondható, mind a középfokú, mind pedig a felsőfokú oktatás területén a megye rendelkezik azzal a fizikai és szellemi tőkével, amely alkalmassá teheti a megyét a befektetői igények kiszolgálására. Mindezek ellenére azonban a megye oktatási képe kettős arcot mutat: alacsony azon alapvetően műszaki képzésben résztvevők aránya, akik érdemben támogatni tudják a gazdaság fejlődését, ugyanakkor magas azon képzésben résztvevők aránya, akik elsősorban a szolgáltatásokban – sok esetben a megyén kívül – tervezik a jövőjüket felépíteni. Ez a kettős helyzet szintén erőforrás kivonást eredményez a megye munkaerőpiacán.
8. A megye átlagosan rossz helyzetén túl további különösen nagy problémát jelent a megyén belüli járások közötti kiugróan nagy társadalmi-gazdasági fejlettségi különbség. A megye térségei alapvetően három jól elkülöníthető csoportba sorolhatók, melyek eltérő helyzetüknél fogva eltérő intézkedéseket igényelnek. Az azonban a helyzetfeltárás keretében is kijelenthető, hogy a megye felzárkóztatása nem megoldható a központ – Pécs – fejlesztésén keresztül és fordítva is, azaz Baranya megye rurális-aprófalvas térségeinek fejlesztése nem tud sikeres lenni a megye és régióközpont célzott fejlesztése nélkül. Ennek részletes elemei az intézkedések között kerülnek bemutatásra.
9. A helyzetelemzés keretében bemutatott indikátorok alapján kijelenthető, hogy a megye saját belső erőforrásaira alapozva a megye felzárkóztatása nem oldható meg. A megye belső megújulási képessége nem képes ellensúlyozni a lemaradás mértékét. Ugyanakkor az is kijelenthető, hogy a rendelkezésre álló erőforrások (pl. egyetemi fejlesztési források, modern városok – modern települések program forrásai) a jelenlegi gyakorlatnál hatékonyabban, magasabb társadalmi-gazdasági felzárkózási hatással is felhasználhatók lennének.
10. A befektetésösztönzés területén a térségi koordináció hiánya, a kommunikáció hiánya, az egységes megyei befektetésösztönzési rendszer és mechanizmus hiánya a legnagyobb problémák.

Az azonosított problémák 3 fő problémakörbe koncentrálnak, ezek a társadalmi és munkaerőpiaci, a gazdaság- és településszerkezeti és a befektetésösztönzési problémakörök.

52. Ábra: Problémafa

2.4 Lokális stratégiai dokumentumok

99

2.4.1 Baranya Megyei Területfejlesztési Program, 2014

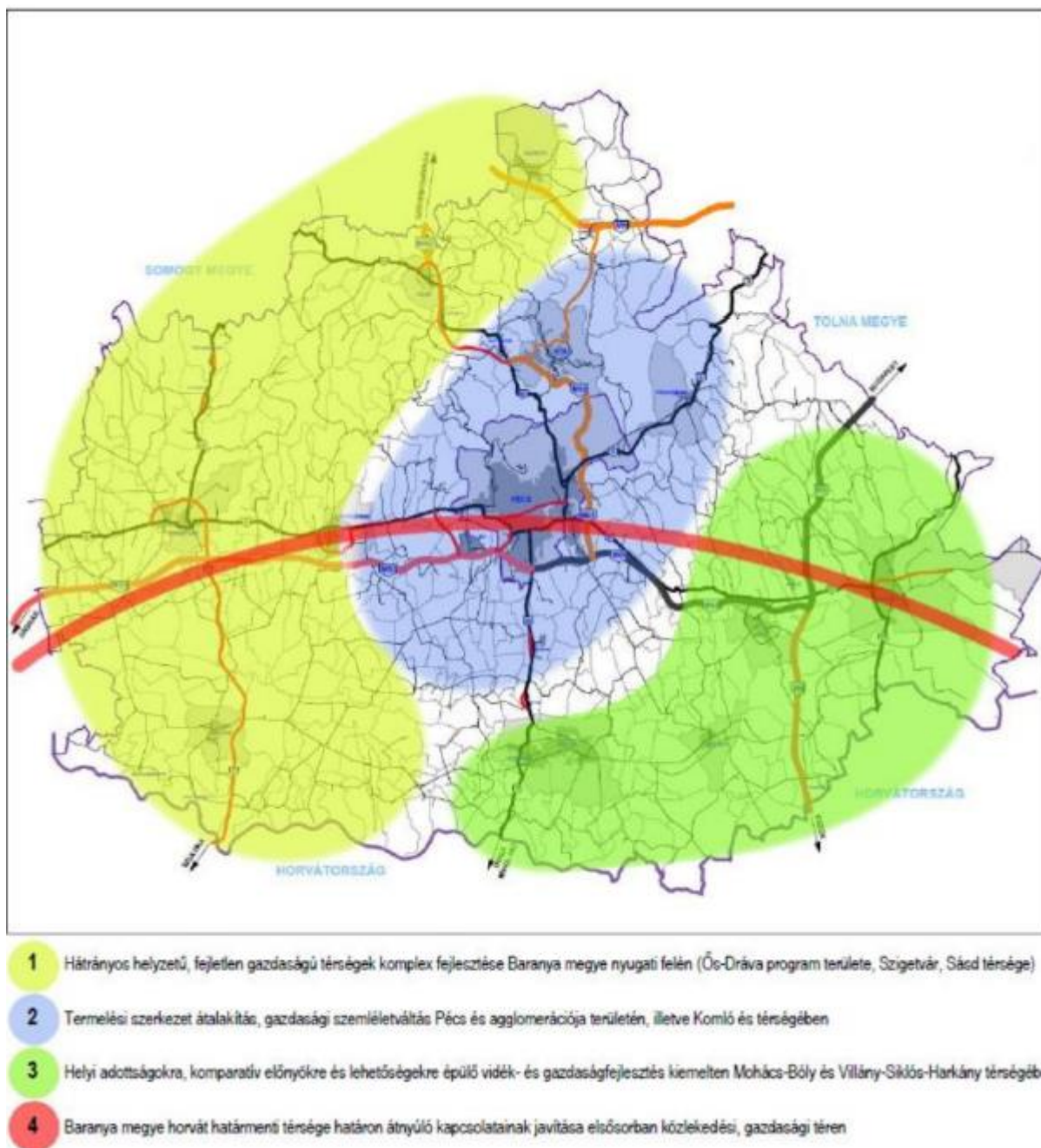
A programdokumentum a korábban elkészült koncepció átfogó és stratégiai célrendszerét fejleszti tovább, mely az alábbi:

- **helyi gazdaságok fejlesztése,**
- **tartós növekedésre képes gazdaság megteremtése,**
- piaci igényekre reagálni képes emberi erőforrás fejlesztés,
- társadalmi felzárkózás elősegítése,
- stratégiai erőforrások fenntartható használata,
- elérhetőség és mobilitás javítása,
- nagytérégi csomóponttá válás.

Baranya megyében az egyes térségek eltérő fejlettségi szintje, ill. területi sajátosságai okán is kiemelten fontos volt a stratégiában a tématerületi célkitűzések mellett ún. területi célokat is megfogalmazni. Ezek:

- hátrányos helyzetű, fejletlen gazdaságú térségek komplex fejlesztése Baranya megye nyugati felén (Ős-Dráva program területe, Szigetvár, Sásd térsége),
- termelési szerkezetátalakítás, gazdasági szemléletváltás Pécs és agglomerációja területén, illetve Komló és térségében,
- helyi adottságokra, komparatív előnyökre és lehetőségekre épülő vidék- és gazdaságfejlesztés kiemelten Mohács-Bóly és Villány-Siklós-Harkány térségében,
- Baranya megye horvát határ menti térsége határon átnyúló kapcsolatainak javítása elsősorban közlekedési, gazdasági téren.

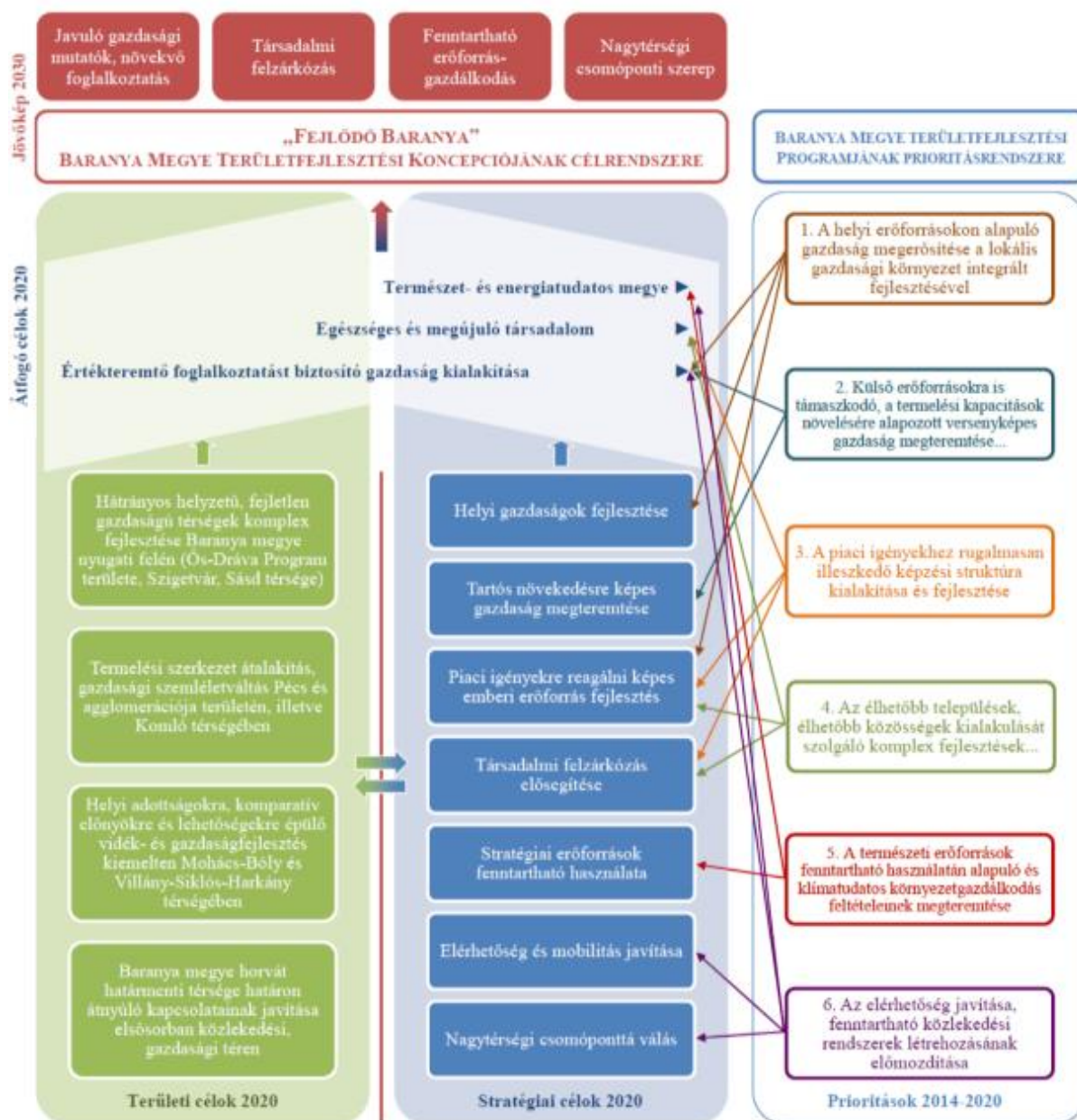
53. Ábra: A Baranya Megyei Területfejlesztési Program (2014) stratégiai tématerületei

Forrás: Baranya Megyei Területfejlesztési Program (2014)

A Megye Területfejlesztési Stratégiájának Célrendszerét és a belőle származtatott prioritásokat mutatja be az alábbi ábra.

54. Ábra: A Baranya Megyei Területfejlesztési Program (2014) stratégiájának a célrendszere és prioritásai

Forrás: Baranya Megyei Területfejlesztési Program (2014)

A prioritások és intézkedések struktúrájából, valamint a prioritásoknak a stratégiai célokkal való megfeleltetésből jól kirajzolódik, hogy az első két prioritás és annak intézkedései az ún. hard típusú beruházási elemek megvalósításán keresztül közvetlenül Baranya megye gazdaságfejlesztési céljainak elérését szolgálják. Mindezeket a folyamatokat segíti a harmadik prioritás ún. szoft (nem beruházási) típusú intézkedései.

Az előbbieket kiegészítve közvetett módon hozzájárul a megye gazdasági folyamatainak élénkítéséhez, a gazdasági rendszerek infrastrukturális hátterének javításához az ötödik, valamint a hatodik prioritás 2-2 beruházási típusú (ún. hard típusú) intézkedése. Így megállapítható, hogy a megyei területfejlesztési program keretében meghatározott intézkedések több mint a fele, összesen 15 intézkedés közvetlen, vagy közvetett módon Baranya megye gazdaságfejlesztését szolgálja.

Ha alaposabban is szemügyre vesszük a fenti ábrát jelen stratégia víziója alapjául szolgáló, a **vállalkozások beruházási, telephelyválasztási döntéseit befolyásoló tényezők szemszögéből**, akkor az alábbi megállapításokat tehetjük:

- Az első két stratégiai cél, illetve a belőle származtatott prioritás a helyi, illetve a kompetitív megyei erőforrásokra alapozó **versenygazdaság fejlesztését** irányozza elő, a lokális gazdasági környezet, illetve a „külső erőforrásokra is” alapozó vállalkozások kapacitásainak bővítése révén.
- A harmadik és a negyedik stratégiai cél és prioritás a befektetésösztönzés és általában a gazdaságfejlesztés szempontjából kulcsjelentőségű **humán erőforrás minőségi fejlesztéséről**, illetve a települési humán és egyéb infrastrukturális közszolgáltatások minőségének és kapacitásainak javítását célozza (foglalkoztathatóság).
- Az utolsó két stratégiai cél és prioritás a közlekedési infrastruktúra, és a közösségi közlekedés fejlesztését irányozza elő, javítva a térség elérhetőségét, belső-, illetve külső **konnektivitását**.

A Baranya Megyei Területfejlesztési Program 2014-ben a következőképp fogalmaz:

„...A versenyképes gazdaság megteremtéséhez a fenntartható termelői szerkezet létrejöttét kell támogatni; azokat az iparágakat, melyek a megye számára kitörési pontot jelenthetnek – **egészségipar, környezetipar, kulturális és kreatív ipar, élelmiszeripar, gépgyártás, elektronika, informatika** – [...]

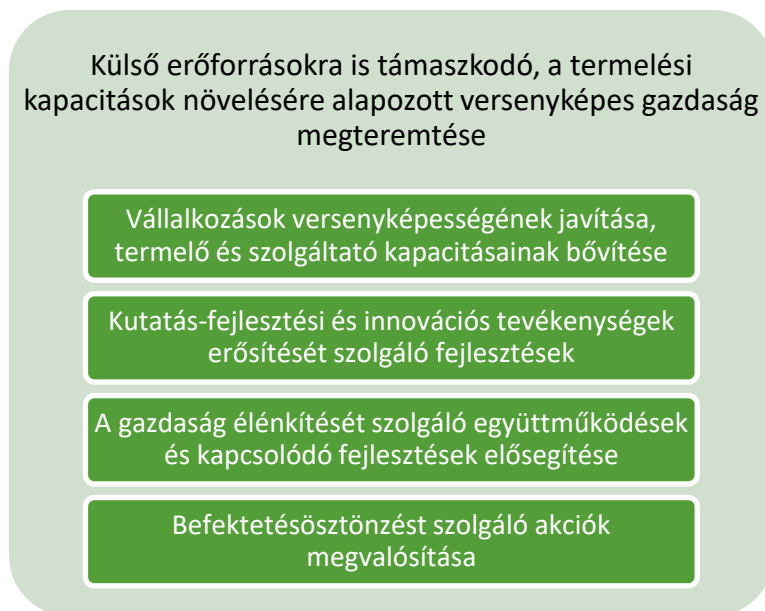
A versenyképesség megteremtésének egy másik feltétele a **K+F+I potenciál erősítése**. [...]

Nagyon fontos tehát a megye egyes térségeinek befektetői politikáját erősíteni. Mindezek mellett szükséges a megye – különösen nemzetközi – **elérhetőségének** további javítása. Hasonlóan a tervezett **képzési struktúra átalakítása** is nagyban hozzájárulhat a jövőbeli befektetők igényeinek kiszolgálásához. Erősíteni kell a **gazdasági szereplők közötti kapcsolatokat** és **segíteni kell a piacra jutási feltételeket** ...”⁵⁸

⁵⁸ Baranya Megyei Területfejlesztési Program, 26.o.

A versenygazdaság kapacitásainak bővítése érdekében megfogalmazott prioritást az alábbi ábra által összefoglalt négy **intézkedés** szolgálja:

55. Ábra: A versenygazdaság kapacitásainak bővítése érdekében megfogalmazott prioritások

103

Forrás: Saját szerkesztés a Baranya Megyei Területfejlesztési Program (2014) alapján

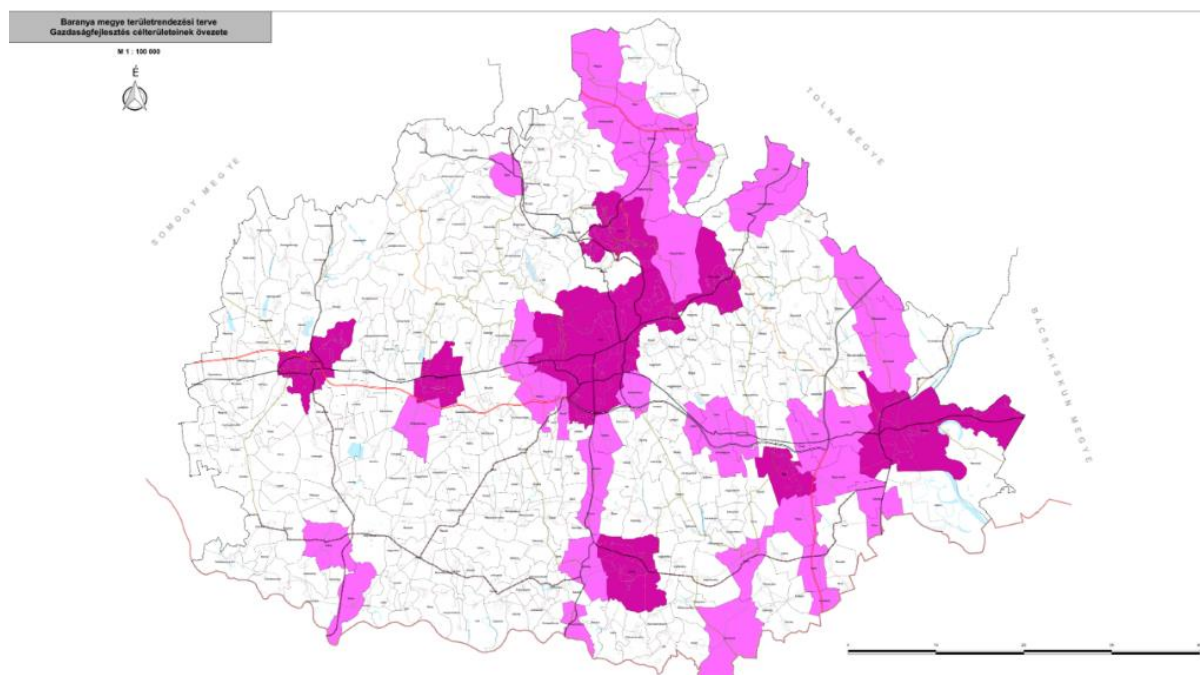
A reálgazdaság kapacitásainak bővítése, a K+F+I tevékenységek élénkítése, az üzleti szolgáltatások és együttműködések fejlesztése, valamint a befektetésösztönzési akciók támogatása mind összefüggésben, sőt összhangban vannak a vállalkozók telephelyválasztási döntéseit befolyásoló szempontokkal, amelyek jelen stratégiai dokumentum vezérfonalául szolgálnak (backcasting).

2.4.2 Baranya megye területrendezési terve, Gazdaságfejlesztés célterületeinek övezete, 2020

Baranya 2020 tavaszára elkészült területrendezési tervének 16. melléklete, amely a 2014 évi Területfejlesztési Stratégia területi céljaival összhangban kijelöli Baranya gazdaságfejlesztési célövezeteit.

Az alábbi térkép jól szemlélteti a **Pécs/Komló/Pécsvárad-Bóly-Mohács ipari/logisztikai övezetet**, illetve a **Szigetvár-Szentlőrinc-(Siklós) élelmiszergazdasági/könnyűipari tengelyt**, a terv 17. melléklete pedig a turizmusfejlesztés célterületeit mutatja be.

56. Ábra: Baranya megye területrendezési tervének az iparfejlesztési célterületeket ábrázoló térképe

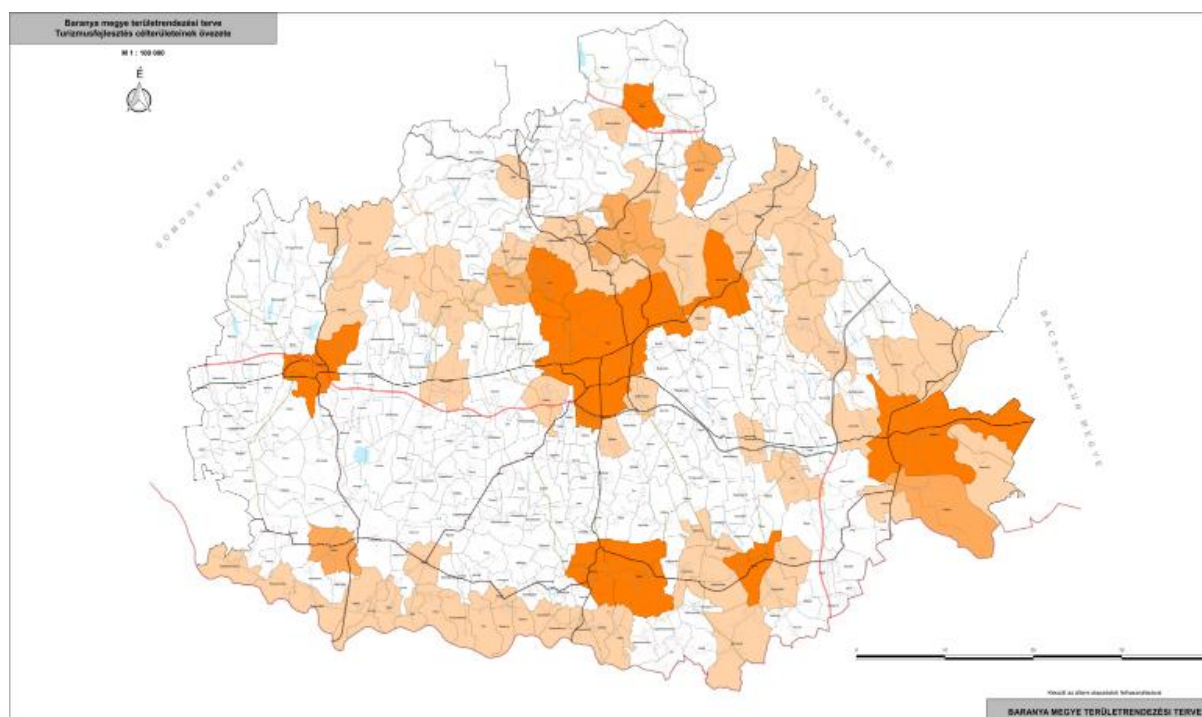

Forrás: Baranya megye területrendezési terve (2016)

Ezen a térképen pedig a **Harkány-Siklós-Villány-Mohács egészség- és gasztro-turisztikai** mikro-desztináció, valamint a **Pécs-Mecsek-Szigetvár aktív-, kulturális- és eseményturisztikai** mikro-desztináció rajzolódik ki.

Jelen befektetésösztönzési stratégiának **nem feladata a gazdaság, illetve befektetésösztönzés területi dimenzióinak közvetlen vizsgálata**, csak annyiban, amennyiben egy település, illetve térség területi adottságai érdemi befolyással vannak/lehetnek a vállalkozások befektetési döntéseire (pl. logisztikai pozíció, az élelmiszergazdaság esetében a termelés természeti feltételei, a turisztikai vállalkozások esetében egy-egy vonzerő vagy attrakció földrajzi közelsége, vagy éppen a kereskedelem és szolgáltatások esetében a piac elérhetősége), mindezeket a feltételeket azonban később, a telephelyválasztási elméletek bemutatásakor fejtjük ki részletesebben.

57. Ábra: Baranya megye területrendezési tervének a turizmusfejlesztési célterületeket ábrázoló térképe

Forrás: Baranya megye területrendezési terve (2016)

2.4.3 Foglalkoztatási Stratégia és Akcióterv, „Foglalkoztatási Szövetkezés Baranya Felzárkózásáért 2020”⁵⁹, 2017

Baranya 2017-ben elfogadott Foglalkoztatási Stratégiája a megye pécsi járason kívüli, a Paktum Projekt által érintett része szempontjából az alábbi megállapításokat teszi:

- „Baranya megye Paktum projekttel érintett része, főleg a legelmaradottabb részei nem tekinthetők gyorsan fejlődő térségnek, ezért **befektetés vonzó ereje sem elég nagy**. Eltekintve néhány város ipari parkjaitól, **infrastrukturális kiépítettsége sem megfelelő, munkaerő-piaci kínálata kimondottan előnytelen**, ezért az ipar jelentős fejlődése a jelenlegi állapot alapján nem várható.
- **A nemzetközi beruházások még Pécs esetében sem jelentenek reális esélyt a kitörésre.** Az **élelmiszeripar és feldolgozóipar** szempontjából már nagyobb esélyei vannak Baranya megyének a fejlődésre. ... A megye gazdaságfejlesztési stratégiájában ezt az ágazatot érdemes kiemelten kezelni, mert egy kitörési pont lehet.

⁵⁹ TOP-5.1.1-15-BA1-2016-00001

- A magyar **könnyűipar** világviszonylatban nem versenyképes az indiai és kínai termékekkel szemben, ezért országos szinten sem jelentős. A megyében a rendszerváltás előtt inkább a nehézipar dominált, a rendszerváltás után viszont nem fejlődött jelentős mértékben a könnyűipar. Nem állítjuk, hogy jelentős változást lehet elérni, azonban egyes településeken néhány munkahely teremtésére lehetőséget adnának az olyan vállalkozások, amelyek fel tudják használni a jó gyakorlatokat, alkalmazni tudják a meglévő mintákat, mert vannak jól működő könnyűipari vállalkozások is a megyében (elsősorban a Pécsi járásban). A **gépipar** a rendszerváltás utáni leépülése miatt jelentéktelenné vált Baranya megyében.
- A megye fő foglalkoztató ágazata a **szolgáltató** ágazat. A kereskedelem elsősorban az üzletláncok dominálnak. A megye jellemzően aprófalvas települései miatt a kis lélekszámú településeken nem érdemes fenntartani üzletet. A falvak lakosságának vásárló ereje is alacsony (a városokban élőké sem túl magas). Ezért a kereskedelem elsősorban a városokra koncentrálódik, ám azok népessége sem olyan mértékű Pécs kivételével, hogy a kereskedelem fejlődését megalapozza.”⁶⁰

A Paktum Stratégia a megye munkapiacának helyzetfeltárását és részletes elemzését követően, a Paktum általános stratégiai célját az alábbi módon határozza meg:

Baranya megye elmaradott részei lakosságának felzárkóztatása életszínvonal, képzettség, foglalkoztatottság, és foglalkoztathatóság tekintetében, a népességfogyás lassítása a civil és a vállalkozói szféra összefogásának fejlesztésével és támogatásával, a megélhetési és munkához jutási lehetőségek elősegítésével.

A Paktum a problémák megfogalmazását és az általános stratégiai cél kitűzését követően öt stratégiai célt öt stratégiai célt fogalmaz meg:

S1 A megye földrajzilag megmutatkozó, települések közötti fejlettségi színvonalbeli különbségeinek mérséklése.

S2 Az elmaradt területeken, településeken a lakosság, elsősorban a célcsoport foglalkoztathatóságának, munkaképességének javítása.

S3 A megye halmozottan hátrányos területeinek szociális felzárkóztatása.

S4 A megye népességcsökkenésének mérséklése.

S5 A megyei vállalkozások és megyei, járási szintű együttműködések támogatása a vállalkozások foglalkoztató képességének fejlesztése érdekében.

⁶⁰ Foglalkoztatási Stratégia és Akcióterv, „Foglalkoztatási Szövetkezés Baranya Felzárkózásáért 2020, 43-44.o.

A fenti öt stratégia cél közül az S2-S3-S4 is releváns befektetésösztönzési szempontból, hiszen a megye humán erőforrásainak mennyiségi és minőségi fejlesztését célozza, amelynek rendelkezésre állása a vállalkozások beruházási döntéseit jelentős módon determinálja. Az ötödik stratégiai cél S5 konkrétan a vállalkozások foglalkoztatási szempontú támogatását irányozza elő! Ennek rész céljai:

S 5.1 Javuljon a megye vállalkozásainak fejlesztési, beruházási potenciálja.

S 5.2 Álljanak rendelkezésre eszközök a megye vállalkozásainak termelés- és piacbővítésének segítéséhez.

S 5.3 Legyen kialakítva a megye vállalkozásainak munkaerő-piaci igényeinek megfelelő munkaerő kínálat a versenyképesség megtartásához.

S 5.4 Legyenek kialakított eszközök a vállalkozások célzott támogatására a munkaerő-piaci támogatások megszerzéséhez.

S 5.5 Legyenek kialakított vállalkozást segítő szolgáltatások a megyében.

S 5.6 Legyen a megye járásaiban vállalkozásbarát, támogató mikrokörnyezet.

S 5.7 Legyen a Paktum projekt partnerségi hálózata és a megyei vállalkozások között személyes kapcsolat a hatékonyabb projekt megvalósítás érdekében.

Fontos említeni még a több, más dokumentum (PBKIK Iparfejlesztési Stratégia) által is kulcsfontosságúnak ítélt **konnektivitási probléma** prioritáskénti⁶¹ megfogalmazását. Ez a megye aprófalvas településszerkezete, és az elmúlt évtizedek vonalfelszámolásokat eredményező közlekedéspolitikájának betudható közlekedési-mobilitási probléma, ami nagyban hozzájárul a megye foglalkoztatási problémáihoz. A zsáktelepüléseken, vagy forgalmasabb, főbb közlekedési útvonalról távolabb fekvő településeken élő, hátrányos helyzetű álláskereső munkába állásának egyik akadálya ugyanis a közlekedés.

A „Baranya Paktum”-mal párhuzamosan, azzal összefüggésben a pécsi agglomeráció területére vonatkozóan is készült foglalkoztatási stratégia („Pécs Paktum”). Ennek célrendszere is megfogalmazza a befektetés-ösztönzés fontosságát az alább bemutatott szegmentum szerint:

D2 A vállalkozást segítő szolgáltatások körének szélesítése, a szolgáltatások igényekhez való igazítása.

D3 A vállalkozások célzott támogatása a foglalkoztatást elősegítő források megszerzésében.

D4 A vállalkozások igényeihez igazodó munkaerő-piaci kínálat kialakításának támogatása.

D5 A járás vállalkozásai termelés- és piacbővítésének támogatása.

⁶¹ P6 prioritás: A munkaerő megyén belüli mobilitásának javítása

D6 Új vállalkozások betelepülését segítő helyi szabályozások létrehozásának támogatása.

D7 Vállalkozások betelepülését ösztönző programok és ösztönző rendszerek kialakítása, illetve kialakításának támogatása.

D8 Nemzetközi, vagy nemzetközi színvonalú vállalkozások betelepülésének ösztönzésére szolgáló programok létrehozásának támogatása.

D9 A vállalkozások fejlesztéseit támogató helyi politikai döntések előkészítése, a döntéshozatal támogatása.

2.4.4 Baranya Megyei Iparfejlesztési Program, PBKIK

108

„A vállalkozások tervezett beruházásaiért, azok a megyék területén történő megvalósulásáért, a vállalkozások helyben maradásáért, illetve a megyében történő megtelepedéséért, mint azt korábban is említettük, egyre élesebb verseny zajlik.

Ha egy önkormányzat ebben a beruházásokért folyó versenyben sikeresen kíván szerepelni, akkor meg kell tanulnia a vállalkozások „fejével gondolkodni”, befektetésösztönzési stratégiájának központjába **a vállalkozások beruházási, telephelyválasztási döntéseit befolyásoló tényezőket kell állítania.** „-írtuk a bevezetésben.⁶² Ez azt jelenti, hogy a befektetés-ösztönzési tevékenység célkeresztjében nem feltétlen, és nem csak a közvetlen külföldi befektetések (FDI) ösztönzése, vagy tágabb értelemben: a megye területén kívülről érkező befektetések Baranyába vonzása áll. Legalább ennyire fontos a Baranyában működő vállalkozások helyben tartása, fejlesztéseik támogatása.

A Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara 2018. május végén kezdte meg a baranyai, jellemzően családi ipari vállalkozások fejlesztéseinek azonosítását. A beérkezett projektjavaslatok az alábbi iparágakban és ágazatokban, céloznak KFI fejlesztést és/vagy beruházást:

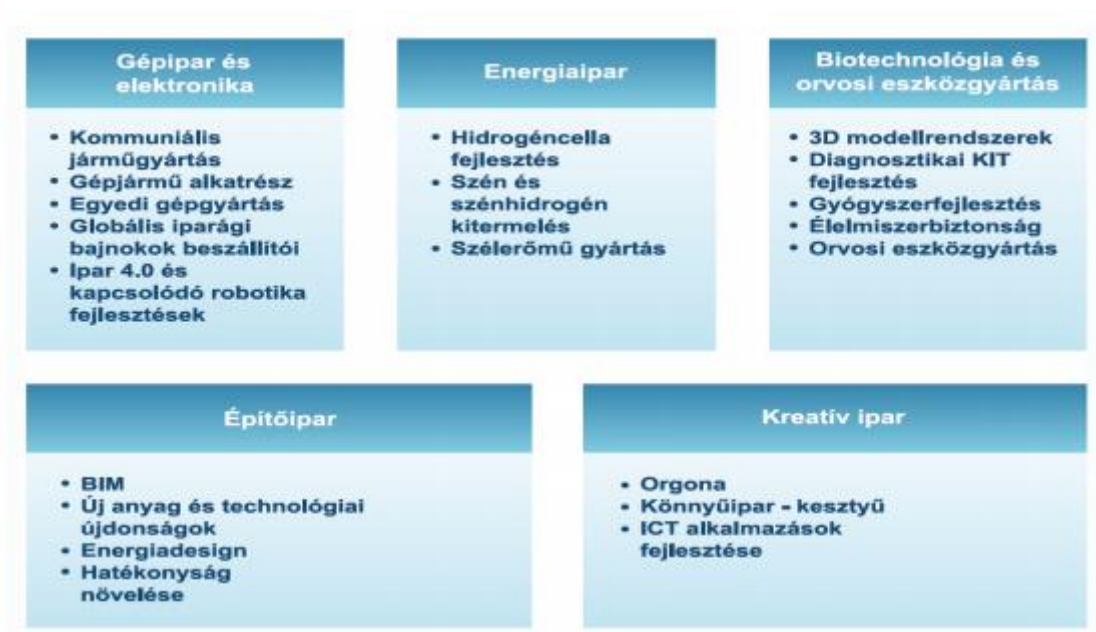
- gyógyszeripar és biotechnológia,
- élelmiszeripar, biotechnológia,
- zöld energia,
- gépipari (ipar 4.0),
- informatikai megoldások, műholdas technológiák,
- KFI és virtuális ipari központ,
- építőipar és szegmensei.

⁶² Lásd jelen dokumentum, 9.o.

A Kamara a megye gazdaságában beazonosított **40 olyan versenyképes, ipari, magyar tulajdonú, kis- és középvállalkozást, amelyek komoly potenciállal, fejlesztési, beruházási és KFI tervekkel rendelkeznek.**⁶³

Javaslatuk szerint e cégeket kell a baranyai gazdaságfejlesztési program fókuszába állítani, ugyanis: „fejlesztési terveik megvalósulása jelentősen emelné a megye gazdasági teljesítményét, inspirálóan hatna a megye jellemzően KKV cégei számára, számos fejlesztésnek jelentős multiplikátor hatása lenne még a megye alulfejlett déli és nyugati peremvidékére is, megvalósulása esetén további tőkét vonzana a térségbe”⁶⁴

58. Ábra: PBKIK által célzott területek KFI fejlesztésekre és/vagy beruházásokra

Forrás: Baranya Megyei Iparfejlesztési Program, PBKIK

Az Iparfejlesztési Program sikere érdekében a Kamara az alábbi tevékenységeket vállalja magára (többek között):

- a Megye, a Város, a PTE és a Kamara **együttműködésének** intézményesítése,
- **HR fejlesztés** a középszintű és felsőfokú oktatásban, a posztgraduális képzésekben,
- **vissza és betelepülést segítő projektek** indítása,
- a vállalati fejlesztési igények és az **egyetem KFI kompetenciáinak összehangolása,**

⁶³ Baranya Megyei Iparfejlesztési Program 4.6, 13.o.

⁶⁴ Baranya Megyei Iparfejlesztési Program 4.6, 14.o

- a vállalati fejlesztési tervek monitorozása, segítése,
- a vállalati együttműködések, klaszterek, térségi üzleti közösségeket, innovációs láncok szervezése, segítése,
- Pécs agglomerációs fejlesztő szerepének támogatása,
- a kelet-horvát térségekkel a sokoldalú gazdasági, tudományos, önkormányzati kapcsolatok fejlesztése, különös fókusszal az üzleti kapcsolatokra és együttműködésekre.

A Kamara az iparfejlesztés szempontjából kiemelten fontos prioritásnak tekinti a megye **konnektivitásának** jelentős fejlesztését, úgy mint:

- a megyei tömegközlekedés fejlesztését, a perifériák bekapcsolását a városi munkahelyekhez,
- a főváros és Pécs közötti kötőtpályás közlekedés elérési idejének jelentős csökkentését,
- a zsákmegye helyzet oldását, - mohácsi híd és közforgalmú kereskedelmi kikötő megépítését, - határátkelők, horvát autópálya összekapcsolását, - keleti és nyugati irányú közlekedési vonalak fejlesztését, Pécs-Szeged tengely közlekedési kiszolgálását - a megye kötőtpályás közlekedésének fejlesztését - a Pécsi repülőtér fejlesztésének befejezését.

A konnektivitás megteremtése mellett fontosnak ítéli a PBKIK a megye **KKV-i tőkehelyzete** célzott javítását „megyei iparfejlesztési pályázati alap létrehozása révén, amelyből célzottan a helyi, térségi, magyar, ipari vállalkozások KFI, fejlesztési, beruházási projektjei támogathatóak, előnyben részesítve a helyi egyetemi, tudásbázis bevonását”.⁶⁵

2.4.5 Pécs stratégiai dokumentumai: városfejlesztési koncepció 2014-2030⁶⁶ és Integrált Településfejlesztési stratégia 2014-2020⁶⁷

A megye befektetés ösztönzési stratégiája nem értelmezhető a megyeszékhely település, Pécs vonatkozó stratégiai dokumentumaihoz történő viszonyrendszer tisztázása nélkül. Pécs Baranyán, sőt az országhatáron is jócskán túlnyúló regionális centrum szerepének tisztázására itt nincs mód, de az a tény, hogy a Megye népességének mintegy fele, gazdasági teljesítményének körül-belül 4/5-e a pécsi járásból származik, önmagában magyarázza, hogy **befektetési vonzerő szempontjából miért csak Pécs és tágabb agglomerációs környezete (Pécs-Bóly-Mohács-Eszék) bír nemzetközi láthatósággal**⁶⁸ (FDI).

⁶⁵ Baranya Megyei Iparfejlesztési Program 4.6, 35.o.

⁶⁶ https://www.pvfzrt.hu/userfiles/dokumentumok/PecsMJV_fejl_koncepcio_2014-09-2.pdf, 66-73.o.

⁶⁷ <https://www.pvfzrt.hu/hu/tanulmany/14/pecs-megyei-jogu-varos-integralt-telepulesfejlesztesi-strategiaja-2014-2020>, 82-85.o.

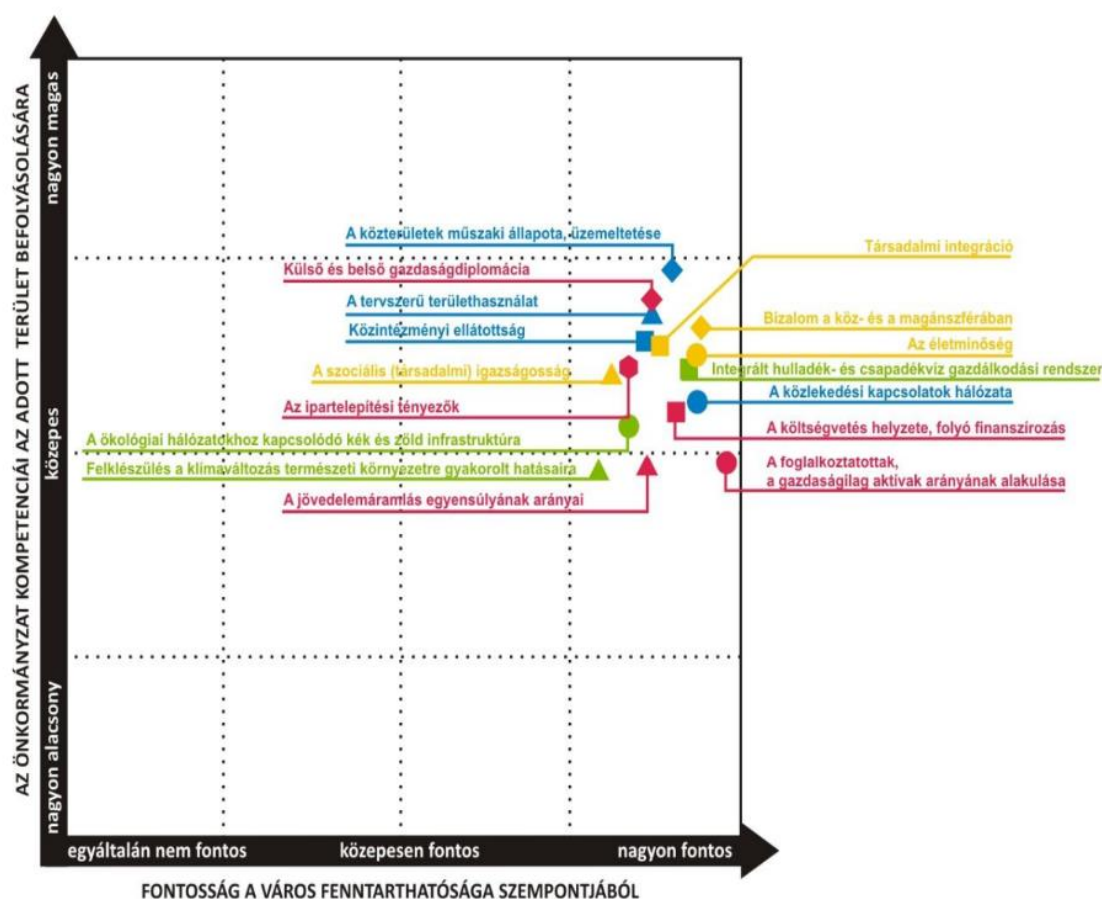
⁶⁸ Nem tekintve a Harkány-Villány-Mohács turisztikai mikro-desztinációt

Tekintettel Pécs vitathatatlan régióközponti szerepkörére, a Megye befektetés-ösztönzése tevékenysége csak az egyetlen, a globális befektetői piac szereplőjeként értelmezhető entitással, Péccsel koordinált módon képzelhető el. Tanulmányunk későbbi fejezeteiben erre teszünk konkrét, intézményi javaslatot.

Pécs Településfejlesztési Koncepció célrendszere felállításának első momentumaként az egyes szakterületek (természet, társadalom, épített környezet, gazdaság) szakértői priorizálták a városfejlesztés lehetséges tematikus céljait a város fenntarthatósága, illetve az önkormányzat általi befolyásolhatósága szempontjából. **Az ipartelepítés tényezőinek fejlesztése** fenntarthatósági szempontból a „**nagyon fontos**”, önkormányzati kompetencia szempontjából pedig a „**közepesen befolyásolható**” kategóriába került.

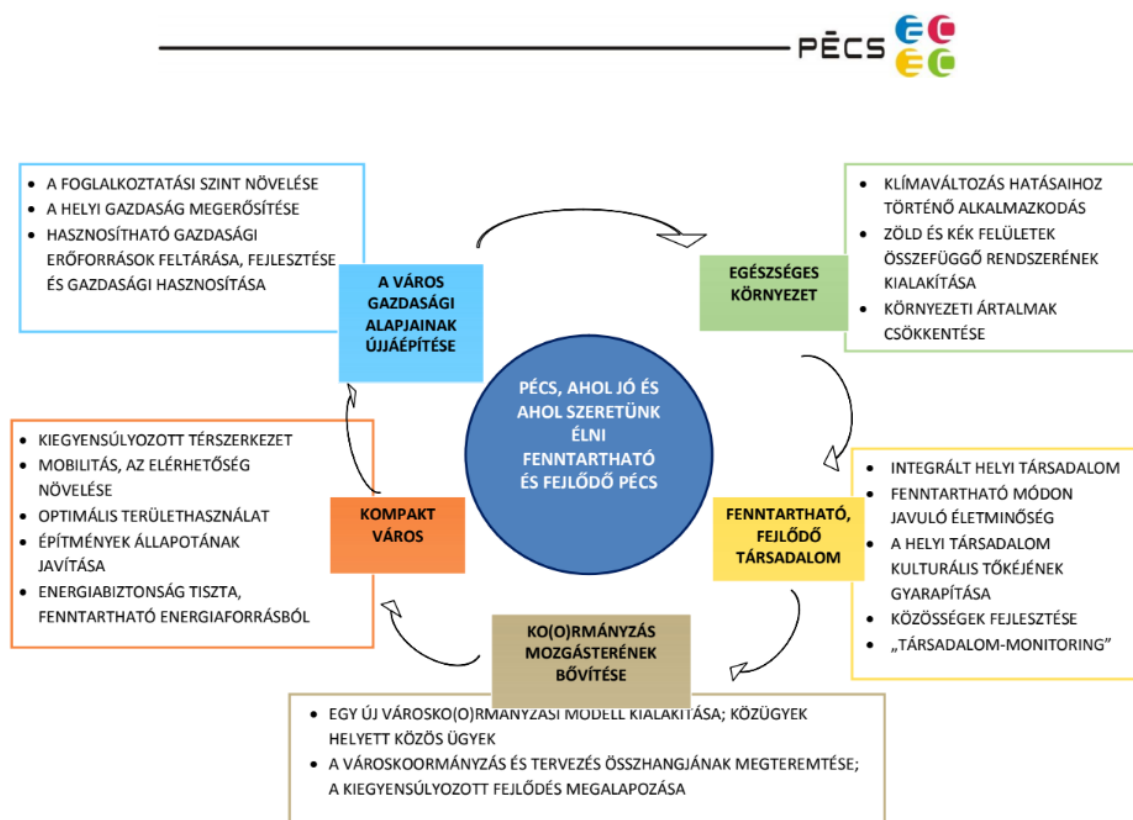
111

59. Ábra: A városfejlesztés lehetséges tematikus céljai a város fenntarthatósága és az önkormányzat általi befolyásolhatósága szempontjából

Forrás: Pécsi Településfejlesztési Koncepció (2014)

60. Ábra: A Pécsi Területfejlesztési Konceptió stratégiai céljai

Forrás: Pécsi Településfejlesztési Konceptió (2014)

A Város fejlesztési koncepciója a gazdaság fejlesztése hosszú távú céljaként a „**város gazdasági alapjainak újjáépítését**” tűzte a zászlajára. A város gazdasági alapjai a rendszerváltást követően olyan mértékben rendültek ugyanis meg és épültek le, hogy „a jelenlegi potenciál nem áll arányban a város méreteivel. Ez a foglalkoztatás és a jövedelemtermelő képesség súlyos hiányosságaiban jelentkezik elsősorban, de a háttérben a fejlődőképes gazdasági ágazatok, profilok, vállalkozások hiánya húzódik meg. **A városnak új gazdasági arculatot, befektetési vonzerőt biztosító intézkedések** meghozatalára, új ágazatok meghonosítására van szüksége, melyek biztosítják a stabil és tervezhető működőképességet, a dolgozni készülő és a már dolgozó fiatal és a munkaképes korú lakosság helyi életpálya-tervezésének feltételeit és tanulási motivációját.

A Konceptió szerint a fejlődés megalapozásához szükséges legalapvetőbb feltételek: **a tőke, a magasan képzett munkaerő, a megfelelő infrastrukturális feltételek és az erős innovációs háttér.** Közülük a tőkevolumen növelése részben **a helyi vállalkozói szféra erősítése révén, másrészt „importból”:** **külső befektetőknek a városba, illetve a térségbe vonzása révén teljesülhet** (célzottan a jövedelem-akkumulációt elősegítő termelő-szolgáltató, kutatás-fejlesztési ágazatokban).

A többi tényező versenyképességi színvonala Pécs konkrét lehetőségeit figyelembe véve alapvetően a **helyi szereplők stratégiai megfontolásain, egymást erősítő magatartásán** múlik. Ezek megléte – megfelelő gazdaságdiplomáciai és városmarketing-háttérrel- kiváltja a befektetések elindulását is. A gazdaságfejlesztés alapfeltételei tehát döntően a helyi szereplők tevékenységének eredményeként jönnek létre. ”⁶⁹

A városnak olyan fenntartható gazdaságfejlesztési programra van szüksége, - írják a Konceptió szerzői - amely egyrészt javítja az itt lévő vállalkozások fejlődésének feltételeit, másrészt a Város rendelkezésére álló gazdasági, természeti és humán erőforrások bázisán, foglalkoztatási, munkaerő-kínálati szempontok alapján, figyelembe veszi a befektetési lehetőségek tömegszerűségét, potenciálját is. Ez intenzív városmarketinget, gazdaságszervező tevékenységet, a legfontosabb szereplők (e tekintetben főként a város, a gazdasági kamara és az egyetem) közti szoros stratégiai együttműködést, hazai és nemzetközi kapcsolatépítést tételez fel.

A Konceptió szerint a város fejlődését magas hozzáadott értékű, innovatív gazdasággal kell megalapozni, emellett azonban nagy szükség van a nagyszámú, gyenge munkaerőpiaci kompetenciákkal rendelkező rétegek foglalkoztatását biztosító tömegmunkára is. Fontos az is, hogy a város **logisztikai tekintetben** milyen szerepet képes betölteni. Az útkapcsolat javítása, mely csak részlegesen valósult meg, valamint a vasúthálózat és a repülőtér fejlesztése ezért fontos, hiszen a város akkor képes növelni térbeli vonzerejét, ha **minél nagyobb gazdasági térre kiterjedő üzleti kapcsolatrendszert képes működtetni**, minél több áru mozgására, előállítására, értékesítésére képes hatást gyakorolni. Pécs logisztikai szerepét jelentősen erősítené a BMÖ fejlesztési elképzelései közt is hangsúlyosan szereplő **Pécs-Bóly- Mohács logisztikai-gazdaságfejlesztési övezet megvalósítása, amely együttműködési projekt a Pannon EGTC égisze alatt kiterjeszthető Eszék és Eszék-Baranya zsupánság** irányába, hozzá- járulva Pécs határon átnyúló integrációs funkciójának megerősítéséhez is.

A Város magas színvonalú közszolgáltatások fenntartásával, vonzó, pezsgő városi miliő megteremtésével és támogatásával (oktatás, kultúra, sport), valamint élénk, intézményesült gazdasági marketingtevékenység kifejtésével járulhat hozzá a helyi gazdaság fejlesztéséhez. Ezeket a tevékenységeit csupán kiegészítheti szűkös anyagi lehetőségeihez mérten aktív gazdaságélénkítő eszközök alkalmazásával.

⁶⁹ https://www.pvfzrt.hu/userfiles/dokumentumok/PecsMJV_fejl_koncepcio_2014-09-2.pdf, 66-68.o.

A Konceptió felhívta a figyelmet az uniós forrásokból a 2014-2020-as fejlesztési ciklusban Pécsreallokált források lehetőségei szerinti maximálására és arra, hogy ezeket **a forrásokat szigorúan gazdaságfejlesztési fókusszal kell felhasználni!** A 2014-2020 ciklus fejlesztéseit koordinálni kell a város partnereivel, különösen Baranya Megyei Önkormányzattal, az egyes fejlesztések által érintett településekkel és a PTE-vel.

A 2014-2020-as tervezési időszakra való felkészülés jegyében a PVF n-Zrt. tevékenységi körét professzionális befektetési akvizíciós tevékenységgel bővítették. Szintén a PVF Zrt feladatkörei közé lett volna célszerű delegálni a Konceptió szerint a tervezett **Szabályozott Ingatlanbefektetési Társasággal (SZIT)** kapcsolatos szakmai koordinációs tevékenységet és a tervezett, ún. **Pécsi Gazdaságfejlesztési Alap** alapkezelői feladatait is. A helyi vállalkozásfejlesztés területén a **Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara, a Baranya Megyei Vállalkozói Központ** nyújt szolgáltatásokat, a helyi gazdasági együttműködések kapcsán megemlíthetők a térségben szerveződő **klaszterek** is.

Pécs gazdasági célja 2014-2030 közt a város gazdasági alapjainak újjáépítése. Ez azt jelenti, hogy a Város országos és európai viszonylatban is megfelelő jövedelmet képes biztosítani lakosai számára. A város a globális gazdaság szempontjából releváns erőforrásai (szakképzett munkaerő, innovációs kapacitások, ásványkincsek és részben az energiaforrások) a nemzetközi munkamegosztásba történő hatékony bekapcsolódással hasznosulhatnak a leginkább:

1. **Az egyetem innovációs kapacitásai,** az általa kibocsátott magas minőségű munkaerő hasznosítása a magas hozzáadott értéket előállítani képes ágazatokban a leghatékonyabb. Ezek a RIS által megfogalmazott egészség- és környezetipar, valamint a széles spektrumot felölelő gépipar lehetnek a jövőben leginkább. A kulturális-kreatív ipar is elindult önálló fejlődési pályáján, de a többi területhez kapcsolódóan és marketing szempontból is képes lehet felhajtóerőt képezni. **Aktív gazdaságsszervező tevékenységgel** és tőkével, a megtelepülő és a már működő hazai és külföldi, jellemzően kis- és középvállalkozások hálózatosodásával (klaszterek) a nemzetközi láthatósághoz szükséges tömegszerűség reálisan elérhető. A cél: **Pécs (újra)iparosítása.**
2. **Az ipartelepítési tényezők fejlesztése** és a város polgárai életminőségének javítása szempontjából egyaránt fontos Pécs közszolgáltatásainak a fejlesztése. Az ipari- és a települési infrastruktúra fejlesztése, a város energetikai beavatkozásai javítják a köz- szolgáltatások költség-hatékonyságát, munkahelyeket és jövedelmeket teremtenek, egyszerre javítva ezzel a helyi gazdaság pozícióit és a város versenyképességét.

A városüzemeltetés hatékonyságát lényegesen javíthatják a PTE keretében fejlődő K+F irányok, így a kék gazdaság modellben történő gondolkodás és a smart city technológiák.

3. A Város a rendszerváltást követően a korábbi jelentős feldolgozóipari kapacitásokat működtető bányászvárosból **a térség szolgáltató/kereskedelmi központjává** alakult át. A szolgáltató ágazat jellemzően az ipart/bányászatot jelentősen meghaladó hozzáadott értékű, relatíve kis tőkeigényű és magas minőségű humán erőforrások alkalmazását feltételezi. A globális gazdaság egyik fontos innovatív termékét az ún. **szolgáltató központok (SSC-k)** jelentik, amelyek egyfajta inkubátorként a városban tarthatják az eddig Pécsset elhagyó friss diplomások jelentős tömegét, valamint magas státuszú nemzetközi szakértői réteget vonzanak a városba. Nagyon fontos volna az egyetemmel való szoros együttműködésben az innovatív spin-off és start-up vállalkozások segítése és a térségben való megtartása is.
4. A város és térsége szakképzetlen és alacsony képzettségű munkaerejének foglalkoztatásához vélhetően továbbra is szükség van a tipikusan ezeket a munkavállalókat foglalkoztató **gépipari/híradástechnikai, esetleg járműgyártási multinacionális nagyvállalat** megtelepedésére. A hozzájuk kapcsolódó **beszállítói hálózatok fejlesztése** révén elősegíthető a pécsi gazdaságba történő „beszervesülésük”.
5. A **város ásványvagyonának** (szén, urán) hasznosításával kapcsolatos kérdések megkerülhetetlen fontosságúak: a mérleg egyik serpenyőjében a hasznosítás pozitív gazdasági hasznai (foglalkoztatás/jövedelem), a másikban a kitermeléssel kapcsolatos tisztázatlan ökológiai következmények és vele együtt a hosszabb távon vélelmezhető társadalmi költségek állnak.

A **Helyi Gazdaság** szerepe is fontos a város és a globális gazdaság közti jövedelemáramlások optimalizálásában. A helyi gazdaság fejlesztése Pécs esetében leginkább a következő területeken releváns:

- a város-városkörnyék együttműködése (pl. CLLD) az élelmiszergazdaság, esetleg az agrár-eredetű energiaforrások hasznosítása terén,
- a helyi piacok, helyi termék-klaszterek támogatása,
- az elsősorban helyi termékeket forgalmazó, illetve azokat felhasználó helyi kiskereskedelem és vendéglátás támogatása,
- a szociális-, illetve közfoglalkoztatás rendszerének továbbfejlesztése.

Amíg a Helyi Gazdaság fejlesztése gátolja, lassítja a jövedelmek kiáramlását a városból, addig az egyetem (a nem pécsi hallgatók költsége révén), a **turizmus és az alkonygazdaság** a nem Pécssett képződő jövedelmek Pécsre vonzásával javítja a Város jövedelemegyenlegét.

Összegezve: A Konceptió 2030 szerint Pécsnek **kétpillérű gazdaságfejlesztési stratégiára van szüksége**: „amely a foglalkoztatásra és a jövedelemtermelésre koncentrál, s ennek érdekében folyamatosan javítja a város globális versenyképességét, a gazdaság szereplőivel (Kormány, Egyetem, Kamara, VOSZ, Civilek, stb.) folyamatosan kommunikál, egyeztet a stratégiákat, képes alkalmazkodni a globális gazdasági trendekhez és a városlakók változó igényeihez; egyben olyanra, amely feltárja és hasznosítja a város (és környéke) sajátos lokális erőforrásait a város polgárainak teljesebb, magasabb szintű, valamint biztonságos szükségletkielégítése érdekében.”⁷⁰

2.4.6 Fokozatváltás a Dél-Dunántúli régióban, A Pécsi Tudományegyetem szerepvállalása a dél-dunántúli innovációs ökoszisztéma megteremtésében

A PTE stratégiai víziója olyan Pécs központú dél-dunántúli régió megteremtése, ahol a gazdaság fejlődésével, az ipari fejlesztések és szolgáltatások, valamint az egyetemenközpontú innováció és kutatásfejlesztés erősödése az állampolgárok életminőségének javulását eredményezi.

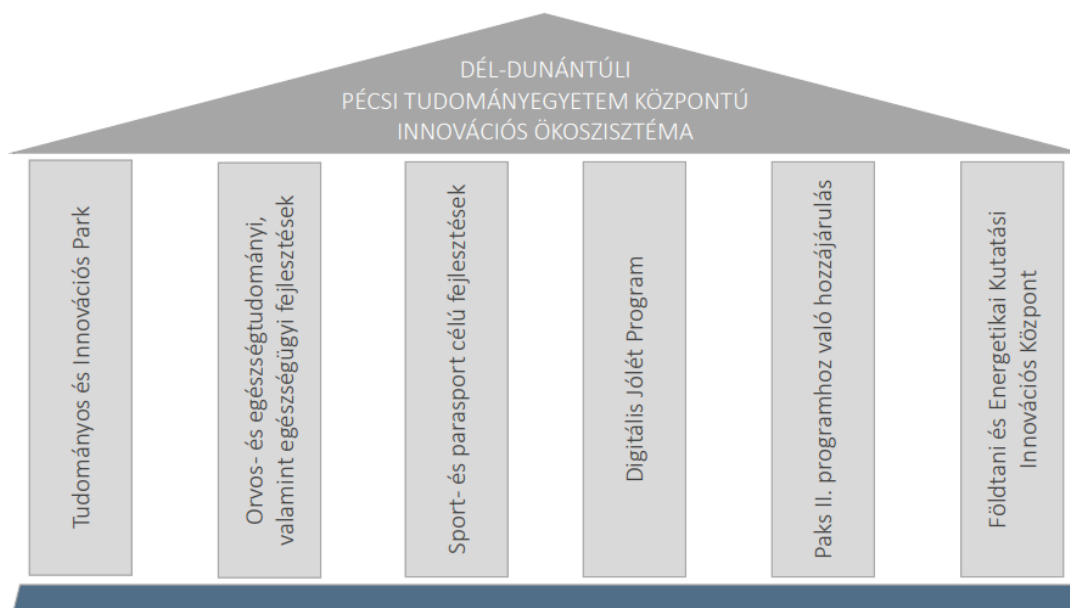
A stratégiai célrendszer:

- nemzetközi szinten is előre lépő egyetem (oktatás – kutatás – innováció – sport – betegellátás),
- az egyetem funkcionális illesztése a Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióhoz (a 1254/2012. (VII.19.) Korm. határozat alapján),
- **a regionális gazdaságot kiszolgáló, a befektetői tőkét vonzó képzési portfólió kialakítása (befektetési és tudás övezetek: Pécs, Kaposvár, Szekszárd, Baja, Dunaújváros, Zalaegerszeg, Zombor, Eszék),**
- **a határon átnyúló, regionális gazdaságfejlesztési és innovációs feladatokban szerepvállalás (Mura-vidék, Szlavónia, Vajdaság),**
- digitális kompetenciákkal is bíró, korszerű technológiát alkalmazni képes munkavállalók képzése,
- kapcsolódás kitörési pontokhoz, mint a ZalaZone, Paks II, egészségturizmus stb.

⁷⁰ https://www.pvfzrt.hu/userfiles/dokumentumok/PecsMJV_fejl_koncepcio_2014-09-2.pdf, 86.o.

61. Ábra: Regionális stratégiai célokat szolgáló egyetemi fejlesztési irányok

REGIONÁLIS STRATÉGIAI CÉLOKAT SZOLGÁLÓ EGYETEMI FEJLESZTÉSI IRÁNYOK

117

Forrás: Fokozatváltás a Dél-Dunántúli régióban

1. A Tudományos és Innovációs Park kialakításával célunk olyan szellemi és vállalkozási ökoszisztéma kialakítása, amely magához vonzza az innovációt, erősíti a vállalkozói kedvet és hitet, **javítja a térség tökevonzási képességét**. Mindezeknek köszönhetően a magasan kvalifikált munkaerő megtartási képessége erősödik, a térségben kialakult munkaerőtartalék mobilizálódik. Az egyetem és gazdaság kapcsolatának erősítése, innovációk felkarolása.
2. Orvos- és egészségtudományi, valamint egészségügyi fejlesztésekkel célunk a Modern Városok Programban foglalt **idegennyelvű hallgatói létszámnövelés** infrastrukturális feltételeinek további javítása. A képzési környezetet a megrendelői igényekhez igazodóan a frontális oktatási terekből a digitális oktatási környezetbe, míg korábbi instruktív eszközrendszerét korszerű konstruktívra kell cserélnünk. Ezzel együtt a gyakorlati képzési igényeknek helyet adó betegellátó környezetet is fejleszteni kell a versenyképesség megőrzése, annak fokozása érdekében.
3. **A Paks II. programhoz** való hozzájárulás érdekében célunk a Pécsi Tudományegyetemnek az iparággal folytatott korábbi együttműködés és egyeztetés során azonosított azon képességeinek kihasználása, amelyek az atomerőmű üzemeltetése, a kapacitás fenntartási program, valamint a radioaktív hulladéktárolók megvalósítása során hasznosíthatók.

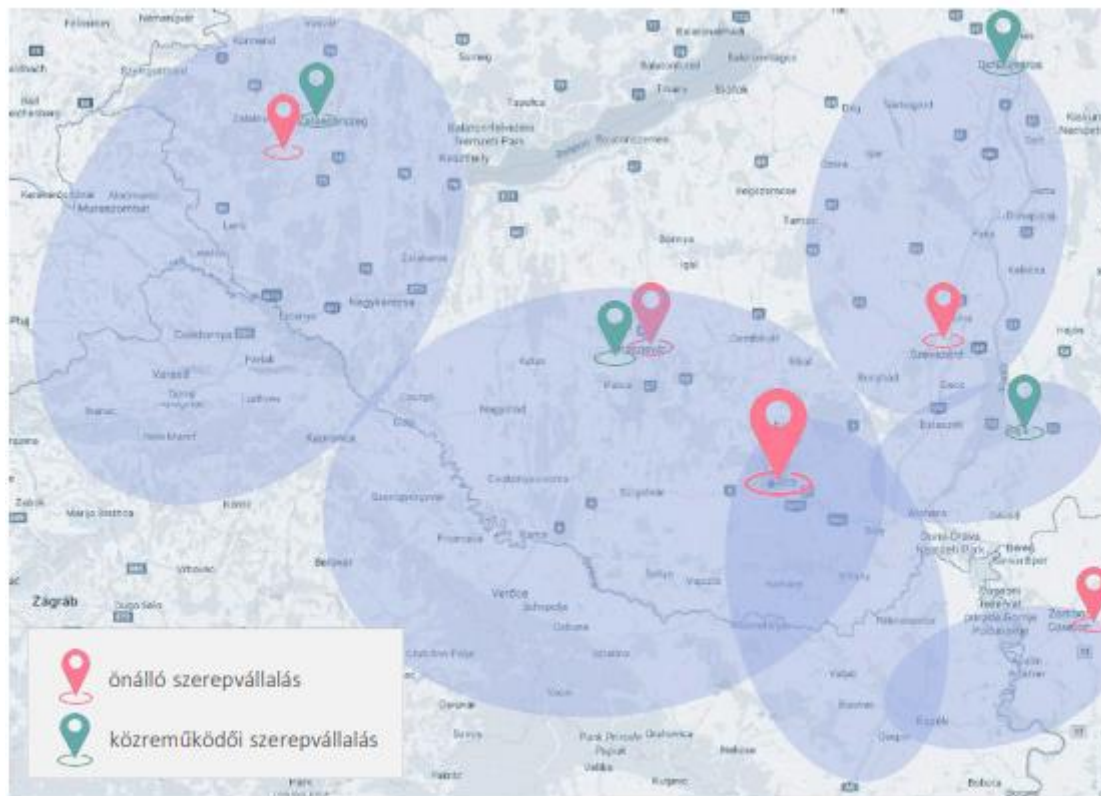
Meghatároztuk és kidolgoztuk azokat a kapcsolódási pontokat, amelyek révén hatékonyan hozzájárulhatunk a programok sikeres megvalósításához.

4. **Digitális Jólét Programhoz** illeszkedően célunk olyan szolgáltatások bevezetése, amelyek a régió lakossága számára egészség megőrzési és betegség leküzdési segítséget nyújtanak, valamint fokozzák az egészségtudatosságot a digitális technológia eszközrendszerének felhasználásával, hozzájárulva az öngondoskodás javításához, az ellátórendszer tehermentesítéséhez és az fokozásához. Agroadatokra épülő elemző megfigyelési, adatgyűjtési szolgáltatásokkal az egészségesebb élelmiszer termelés, a termésátlagok aránya, a folyamatok költség szerkezete javítható, ami összességében a régió versenyképességéhez járul hozzá.
5. A sport- és parasport célú fejlesztésekkel célunk három központ köré szervezve koncentrálni az egyetemi, városi, az élsportolói és tömegsport, valamint a fogyatékkal élők mozgási igényét vagy éppen versenyzési ambícióit kiszolgáló létesítményeket. A mostani fejlődési korlátokból kilépve helyet adhatnánk a honvédelmi nevelés igényeire is reagálni képes küzdő sportcsarnoknak, vagy éppen lőtér fejlesztési igényeknek. A fejlesztések közös célja pedig az életminőség javítása, az egészségnyereség növelése.
6. A Földtani és Energetikai Kutatási Innovációs Központ létrehozásának célja, hogy szakmai háttérrel adjon a térségben rendelkezésre álló **ásványi nyersanyagok hasznosítása** műszaki, gazdasági lehetőségeinek a feltárásához, új technológiák kutatásához, pilot szintű alkalmazásához, az iparfejlesztési lehetőségeket tartalmazó kezdeményezések támogatásához, és környezetipari technológiák fejlesztéséhez. Mélységi geológiai előkészítő tevékenységével közvetlen kapcsolatot ad Paks II. radioaktív hulladék elhelyezési feladatainak.

A **működési illetékesség kiterjesztése** egy olyan megye és országhatárokon átnyúló gazdasági régióra, melynek

- gazdasági.
- kutatási,
- innovációs,
- logisztikai,
- szolgáltatási,
- oktatási és
- kulturális központja Pécs.

62. Ábra: Önálló- és közreműködő szerepet vállaló területek és tudásövezetek a Dél-Dunántúlon

Befektetési és tudás övezetek létrehozása a területi munkaerőpiacok lefedésére.

Forrás: Fokozatváltás a Dél-Dunántúli régióban

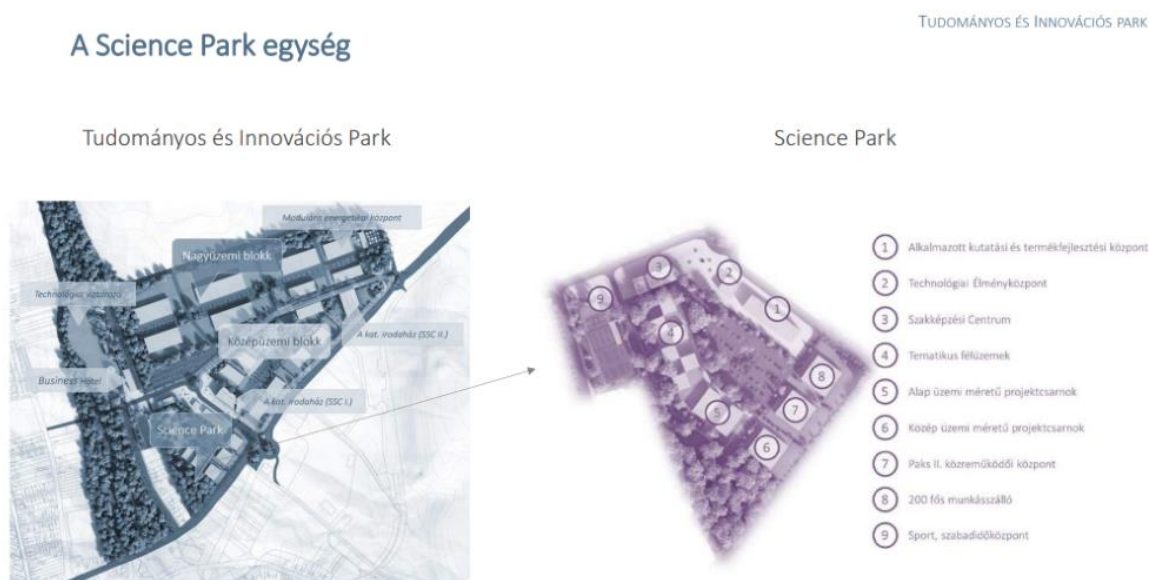
Tudományos és Innovációs Park (TIP)

Pécs nehéz- és feldolgozó ipari alapjai a rendszerváltás időszakában megroppantak, érdemi, koncepciózus előrelépés azóta sem történt a város gazdasági újjáépítésében. Az információs forradalom korába lépett Pécs esetében az egyetemnek nem csak tudásgazdaság (knowledge economy) fejlesztésében van kulcs szerepe, hanem ezen keresztül városok fejlesztésében is. A Pécsi Tudományegyetem felismerve lehetőségét és felelősségét ebben a globális és lokális kontextusban rendszerszerű választ igyekszik adni a város gazdasági identitásának újjáépítésére.

Céljuk olyan **szellemi és vállalkozási ökoszisztéma** kialakítása, amely magához vonzza az innovációt, erősíti a vállalkozói kedvet és hitet, **javítja a térség tőkevonzási képességét**. Mindezeknek köszönhetően a magasan kvalifikált munkaerő megtartási képessége erősödik, a térségben kialakult munkaerőtartalék mobilizálódik. A tervezett Tudományos és Innovációs Park a szilárd tudományos alapok, jövőbe néző technológiák és vállalati képességek egymásra találásának helyszíne.

A koncepció a Pécsi Tudományegyetem tudásbázisán magas beruházási és foglalkoztatási potenciállal rendelkező, innovatív tudásra és technológiákra alapozó iparágakban működő **vállalatok letelepítését készíti elő**, olyan kapcsolódó, kiszolgáló funkciók kialakításával, mint A kategóriás (SSC szolgáltatások központja) irodaház, képzési központ, munkásszállás. A tervezett park teljes területe: 68,2 hektár.

63. Ábra: A pécsi Tudományos és Innovációs Park

Forrás: Fokozatváltás a Dél-Dunántúli régióban

Határon átnyúló regionális kapcsolatok erősítése

Gazdaság élénkítő fejlesztések:

- agrár, élelmiszeripari együttműködések Horvátország, Szlovénia, Szerbia és Magyarország között,
- ipari együttműködések, ipari parkok kölcsönös jobb kihasználása,
- határmenti turizmus (ökoturizmus, egészség turizmus), szabadidős sport, vendéglátás fejlesztése (Dráva- Mura-Duna menti régió),
- PTE jó kapcsolatain alapuló kutatás, fejlesztés és innováció KKV-k bevonásával Közlekedési útvonalak fejlesztése, logisztika,
- M70 autótút - A5 autópálya összeköttetés (Nagykanizsa-Tornyiszentmiklós-Lendva) fejlesztése,
- elektromos járművek tesztelésére nemzetközi úthálózat fejlesztés szomszédos országok (Zalaegerszeg – Graz – Maribor – Varasd – Eszék) bevonásával,
- a logisztikai lehetőségek kölcsönösen hatékonyabb regionális kihasználására az (pl. észéki konténerterminállal való együttműködés szorgalmazása).

Közlekedési útvonalak fejlesztése

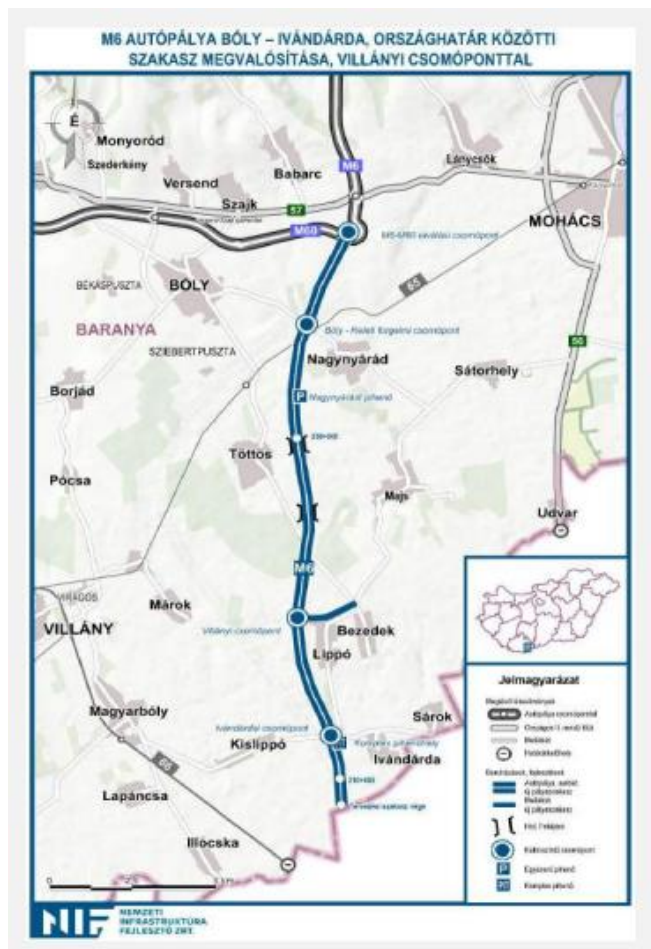
- M6 autópút Bóly–Ivándárda, országhatár közötti szakasz megvalósítása, Villányi csomóponttal (2115/2017. (XII. 28.) Korm. Határozat a Drávaszög közlekedési infrastrukturális fejlesztéseiről),
- M6-os A5-ös gyorsforgalmi szakasz (magyar-horvát oldal),
- M60 Pécs–Barcs országhatár közötti szakasz.

Pécsi nemzetközi iskola létrehozása⁷¹

A külföldi befektetők lényeges szempontként fogalmazzák meg az oktatási környezet megfelelőségét, kiemelve az idegennyelvű képzések fontosságát. Pécs környezetében az idegennyelvű képzéseknek hagyománya van, a teljes felmenő rendszerű képzés (óvodától az érettségiig) azonban csak német és horvát nyelven érhető el. A két iskola fenntartója a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata és az Országos Horvát Önkormányzat. Cél, hogy a köznevelés területén nemzetközileg is versenyképes oktatási szféra alakuljon ki Pécsett. Ennek egyik jelentős eleme az angol nyelvű, óvodától érettségiig tartó, nemzetközi rendszerű és színvonalú iskola kialakítása. A komplexum Pécsett a Tudományos és Innovációs Park (TIP) nyugati felén kerül kialakításra.

⁷¹ Fokozatváltás a Dél-Dunántúli régióban: 80.o.

64. Ábra: Baranya megyét átszelő autópálya tervei

122

Forrás: Fokozatváltás a Dél-Dunántúli régióban

2.5 Kormányzati támogatási politika

123

Jelen stratégiának **nem célja** a közsféra gazdaság-, illetve befektetésösztönzési tevékenységével összefüggésben lévő kormányzati és uniós dokumentumok részletes bemutatása. Megteszi ezt a Baranya Megyei Területfejlesztési Program⁷², Pécs MJVÖ ITS-e⁷³, de röviden bemutatja ezeket a Fokozatváltás a Dél-dunántúli régióban címet viselő PTE stratégia⁷⁴ is.

A teljesség igénye nélkül jelen stratégia szempontjából legfontosabb kormányzati stratégiai dokumentumok:

- Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Kon koncepció,
- Modern Városok Program,
- Digitális Jólét Program,
- MNB Versenyképességi Program.

Az EU jelen költségvetési időszak vonatkozásában több dokumentumban fogalmazott meg befektetésösztönzéssel kapcsolatos célokat. 2010-ben fogadta el az Európa 2020 Stratégiát, amely kiemelten kezeli mind a foglalkoztatási arány növelését, mind a **K+F beruházások**, projektek számának, a K+F tevékenységre fordított összegek növelését, a világszinten versenyképes ipari bázisnak a létrehozását, a **KKV-k üzleti környezetének javítását**, piacra jutásának elősegítését is az EU-ban. 2010-től az EU foglalkoztatás-politikájában konkrét célként jelent meg az uniós foglalkoztatás 75%-os szintjének elérése 2020-ig, a 20-64 évesek körében. Az EU 2014-ben hozta nyilvánosságra **az Európai Beruházási Tervet, amelyben célul tűzték ki a beruházások ösztönzését**, ami a hosszú távú gazdasági növekedést is támogatja.

⁷² Idézett mű (35.o.-tól)

⁷³ Idézett mű (142.o.-tól)

⁷⁴ Idézett mű (2.o.)

A **Horizont 2020 K+F keretprogram** – ami az Európa 2020 Stratégia megvalósításában fontos szerepet tölt be – a magán- és közberuházások mozgósításán túlmenően a munkahelyteremtést is támogatja.

A **nemzeti forrásból finanszírozott** beruházásösztönzési tevékenységnek két döntéshozatali szintje van: az első szint a kormányzati, a második az önkormányzati szint.

2.5.1 Kormányzati döntési szint

A kormány a 2012-ben meghirdetett **Széll Kálmán Terv 2.0-ban** a külföldi befektetők magyarországi beruházásainak ösztönzését azért tűzte ki célul, „mert azok kedvező hatást gyakorolnak a gazdasági növekedésre és a foglalkoztatásra, hozzájárulnak a magyar gazdasági szereplők nemzetközi piaci pozícióinak javításához, növelik a költségvetés bevételeit, hozzájárulnak a modern technológiák magyarországi importjához és a hazai kis- és középvállalati háttérpar erősödéséhez.”⁷⁵

A külföldi működőtőke-befektetések mértéke és annak aránya összefügg versenyképességünkkel, vagyis többek közt a makrogazdasági környezet, a munkavállalás, a vállalkozások adórátájának versenyképességével és a versenyképes K+F és innovációs környezettel. Ez utóbbi elengedhetetlen ahhoz, hogy az ország nagyobb mértékben tudjon az innováció-vezérelt gyártási és munkaszervezési folyamatokra átállni. **Az MNB** szerint a beáramló tőkéért hazánk Európán belül főként **a régiós (V4) országokkal versenyez.**⁷⁶

A Kormány 2012-ben fogadta el a 1109/2012. (IV. 12.) Korm. határozatot Magyarország 2012- 2020. évre szóló **külgazdasági stratégiájának** végrehajtásáról. A stratégia kiemelten kezeli a külföldi befektetők magyarországi befektetéseinek ösztönzését: a magyar üzleti környezet fejlesztése segítségével a már megtelepedett külföldi vállalkozások újrabefektetéseit is ösztönözni kell.

A beruházások ösztönzésének középtávú célját az elemzett időszakban a tehát a kormányzat és az MNB több koncepcióban és programban tűzte ki:

- elsődlegesen azért, hogy ezek révén **új munkahelyek** jöjjenek létre,
- másodsorban pedig **a fejletlenebb régiók** munkaerőpiaci, gazdasági mutatóinak javításához,
- illetve egyes **preferált iparágak és szolgáltatások** nemzetgazdasági súlyának növeléséhez.
- Cél volt továbbá a **KKV-k beszállítói pozícióinak** erősítése.

⁷⁵ https://web.archive.org/web/20120611135500/http://www.kormany.hu/download/3/e8/80000/1-A_k%C3%B6vetkez%C5%91_l%C3%A9p%C3%A9s%20%28SzkT%2020%29.pdf#

⁷⁶ <https://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/versenykepessegi-jelentes/versenykepessegi-jelentes-2017>

2010-től a kormányzat a **beruházási támogatásokat egyedi kormánydöntésekkel** biztosítja az induló beruházásoknál, illetve 2012-től **stratégiai partneri szerződésekkel** a már megtelepedett vállalkozások esetében.

A közvetlen befektetésösztönzési támogatásoknak köszönhetően 2010 és 2017 közt 120 vállalkozás nyert a **beruházásösztönzési céllelőirányzatból** támogatást, amelyek összesen több mint **34 ezer új munkahelyre tettek vállalást**. Ebben az időszakban **682,8 Mrd Ft értékű közvetlen támogatásban és adókedvezményben részesültek** a pályázatot nyert vállalkozások. Az iparágakra vonatkozó kormányzati célok összességében teljesültek, de a K+F beruházások számottevő növekedése nem valósult meg. 2014-től a céllelőirányzat felhasználására vonatkozó előírások változásával összhangban nagyobb mértékű beruházás jött létre az elmaradott régiókban. **Dél-Dunántúl helyzete azonban érdemben nem változott.**⁷⁷

Az előirányzat felhasználásával kapcsolatos munkahelyteremtési cél annak ellenére prioritást élvezett még 2017-ben is, hogy a munkanélküliség jelentősen csökkent és bizonyos iparágakban munkaerőhiány jelentkezett. **2019 őszére változtak meg a céllelőirányzat felhasználásával kapcsolatos prioritások:** a munkaerőpiac jelentős átalakulása ugyanis már nem indokolta az egyedi munkahelyteremtés közpénzből való további támogatását, ehelyett **a tudásintenzív, magas hozzáadott értékkel bíró ipari és szolgáltatási területek** kerültek a támogatáspolitikai fókuszába.

A **Befektetés a jövőbe – Nemzeti Kutatásfejlesztési és Innovációs Stratégia**⁷⁸ számszerűsített célkitűzései szerint Magyarországon 2020-ra a GDP-arányos K+F ráfordításokat 1,8%-ra, 2030-ra pedig 3%-ra kell növelni. A stratégiában lefektetett célok közt megtaláljuk a multinacionális nagyvállalatok már meglévő kutató-fejlesztő központjainak fejlesztését, másrészt pedig azt, hogy a **multinacionális nagyvállalatok új kutató- fejlesztő központokat telepítsenek Magyarországra**. A nagyvállalati K+F központok magyarországi megerősítését és Magyarországra vonzását többek közt egyedi kormánydöntésekkel (EKD) kívánja biztosítani a program. A stratégia kiemelt területként nevesíti a gyógyszeripar, az informatika, a járműipar, a környezetügy, az agrár-élelmiszeripar, az energetika és az egészségügy területén megvalósuló K+F+I-t.

⁷⁷ A teljes támogatási összeg alig 1,5 %-a került a régió 3 megyéjébe!

⁷⁸ Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFI) (2019.): ITM: erősödött a vállalkozások és a felsőoktatás K+F tevékenysége. (<https://nkfi.gov.hu/hivatalrol/hivatal-hirei/itm-erosodott>)

A kormányzati programok a beruházásösztönzéshez kapcsolódóan elsősorban a **KKV-k beszállítói helyzetének javítására helyezik a hangsúlyt**. Az **ÚSZT** kitűzte célként a KKV-k versenyképességi hátrányainak felszámolását, a KKV szektor megerősítését, ezeken keresztül a helyi foglalkoztatottság növelését. A **Széll Kálmán Terv 2.0** szerint a beruházásösztönzési támogatások odaítélésénél a beszállítói kapcsolatokra nagyobb hangsúlyt kell fektetni a végrehajtás időszaka alatt. A **külgazdasági stratégia pedig** kiemeli, hogy a magyar beszállítók minél magasabb arányú bevonását a beruházásösztönzési támogatások elbírálásánál figyelembe kell venni. Az **OTFK**-ban is megjelenik, hogy támogatáspolitikai, adópolitikai és egyéb eszközökkel ösztönözni kell a hazai (főleg KKV-k) beszállítói lehetőségeinek bővítését, és a külföldi tőkebefektetések növelését.

126

Az kormányzati programok világosan kijelölik azokat az **ágazatokat**, amelyekben a munkahelyteremtő beruházásokat megvalósítását támogatja a kormány. Ezek áttekintő ábrázolására vállalkozik az alábbi táblázat.⁷⁹

65. Ábra: Egyes iparágak és szolgáltatások fejlesztésével kapcsolatos célok a kormányzati programokban

Ágazatok↓	NEP Nemzeti Együtt- működés Programja 2010-2020	ÚSZT Új Széchenyi Terv 2011-2021	SZKT Széll Kálmán Terv 2.0 2012-	KS Külgazdasági Stratégia (vitairat) 2012-2020	OTFK Terület-fejl. Konceptió 2014-2030
kreatív iparágak	✓	✓	✓		✓
egészségipar	✓	✓	✓	✓	✓
high-tech ipar	✓				
zöld gazdaság, környezetvédelem	✓		✓	✓	✓
mezőgazdaság/élelmiszeripar			✓	✓	
járműipar, közlekedés		✓	✓	✓	
szolgáltatások				✓	
elektronikai ipar			✓	✓	
IT szektor		✓			✓
logisztika		✓	✓		

Forrás: A kormányzati programok alapján, ÁSZ szerkesztés

⁷⁹ Állami befektetésösztönzés és munkahelyteremtési intézkedések, ÁSZ 2019, https://asz.hu/storage/files/files/elemlzesek/2019/allami_befektetes_osztonzes20191010.pdf?download=true, 13.o.

Az elemzett időszak több kormányzati programjában is kitűzték a **területi különbségek mérséklésének célját**. A **Szél Kálmán Terv 2.0.** szerint a támogatások odaítélésekor, a vonatkozó szerződések összeállításakor és megkötésekor az eddigieknél nagyobb szerephez kell juttatni a regionális szempontokat. A gazdaságfejlesztési prioritásokkal összhangban előnyt élveznek azok a befektetések, amelyek Magyarország keleti és déli, kiemelten fejlesztendő régiói felé, a feldolgozóipar és a K+F területére irányulnak. A **Külgazdasági Stratégiában** megjelenik célként, hogy a regionális szempontokat nagyobb szerephez kell juttatni a közvetlen külföldi befektetéseket támogató rendszerben. A támogatási kérelmek elbírálásánál figyelembe kell venni a régió elmaradottságát, a várható regionális gazdaság-élénkítő hatást. Az **OFTK-ban** a beruházásösztönző térszerkezet kialakításának fontosságát emeli ki, vagyis, hogy az eszközrendszert és a beruházási helyszíneket oly módon kell átalakítani, hogy az a fejletlenebb térségbe történő beruházásokat ösztönözze és a térségek az adottságaiknak megfelelő beruházásokat tudják vonzani. **Ennek érdekében célként tűzte ki, hogy a hazai és külföldi beruházásokat az adott térségbe tudatosan irányítsa az állam, a valós potenciáloknak, igényeknek és kitörési lehetőségeknek figyelembevételével.** A koncepció szerint a megvalósításhoz a térségekben infrastrukturális és szolgáltatási (pl. üzleti, logisztikai szolgáltatások) fejlesztéseket kell végrehajtani és a megfelelő intézményi háttér elérhetőségét is biztosítani kell.

A befektetésösztönzés **direkt (közvetlen) eszközei** közé a vissza nem térítendő pénzügyi támogatások tartoznak, amelyek finanszírozása pályázati rendszer keretében vagy egyedi kormánydöntésen alapuló szerződés alapján történik. A **befektetésösztönzés indirekt (közvetett) eszközei** közé tartoznak az adó- és járulékkedvezmények (amelyek tekintetében az állam jövőbeli bevételéről mond le), valamint egyéb, nem számszerűsíthető támogatások.

2.5.1.1 A. Direkt eszközök

Egyedi kormánydöntésen alapuló (EKD) támogatásnak minősül Magyarországon az a támogatás, amely során a vállalkozások közvetlenül a Kormányhoz nyújtják be⁸⁰ támogatási kérelmüket. Ezekben az esetekben a támogatásról minden esetben, egyedileg és közvetlenül a Kormány dönt. A támogatásokat a központi költségvetésben a **KKM** fejezetben tervezett, BC (befektetésösztönzési céllelőirányzat) előirányzataból biztosítják a szakmai feladatok ellátásáért felelős szervezetek.

⁸⁰ **A Nemzeti Befektetési Ügynökség** (NBÜ, angolul HIPA) változott 2014-ben jött létre. Az NBÜ fenntartója, és ezzel párhuzamosan a befektetésösztönzési céllelőirányzat kezelő szerve is a KKM lett. Feladatához tartozott kezdetben az EKD alapú támogatások nyújtásában való közreműködés, 2015. januártól pedig az EKD támogatások rendszerének irányítása (152/2014. (VI.6.) Korm. rendelet 8. § d) pont).

A támogatás odaítélésekor előnyt élveznek a biotechnológiai ipar, elektronikai ipar, gépipar, gyógyszeripar, információ és telekommunikációs technológia ipar, járműipar, élelmiszeripar, illetve tudásintenzív regionális szolgáltató központok létesítése vagy bővítése. 2017. január 1-e óta a K+F projektek előnyt élveznek a támogatás megítélésekor. A rendelet kiemelten támogatja az elmaradott régiókba történő befektetéseket, amelynek **ellenére az EKD-el odaítélt beruházási támogatások térbeli eloszlása megdöbbentő képet mutat Dél-Dunántúl (és benne Baranya) befektetés-vonzó szerepéről, valamint a régió politikai érdekérvényesítési képességéről.** Vagy ahogy az ÁSZ fogalmaz: „Nem sikerült a befektetésösztönzés eszközeivel áttörést elérni a Dél-Dunántúl régió esetében: mind a 2010- 2014. közti időszakban, mind 2014-2017. között a régió az összes támogatásból 2% alatt részesült, és a teljes elemzett időszakban létrehozott új munkahelyek száma a régióban nem érte el az ezret sem (szemben az 5-6000 fővel, amit megvalósított többek közt Észak-Magyarország, Nyugat-Dunántúl [...]) A fejletlenebb régiókban nem minden esetben áll rendelkezésre elegendő számú szakképzett munkaerő, illetve nem minden esetben felelnek meg az infrastrukturális feltételek egy induló beruházáshoz, ami nem kedvez a beruházások fejletlenebb régiókban történő megtelepedésének.”⁸¹

66. Ábra: Támogatott beruházások régiók szerinti alakulása 2010-2017. között

Régiók	Támogatási összeg (Mrd Ft)				Vállalt új munkahely (fő)			
	2010.01. - 2014.07.	Az időszak teljes összege %-ában	2014.07. - 2017.12.	Az időszak teljes összege %-ában	2010.01. - 2014.07.	Az időszak teljes vállalása %-ában	2014.07. - 2017.12.	Az időszak teljes vállalása %-ában
Nyugat-Dunántúl	28,9	33,9%	13	7,6%	3 956	23,1%	1635	9,2%
Észak-Magyarország	23,0	26,9%	35,1	20,6%	2 666	15,6%	3486	19,6%
Közép-Dunántúl	16,0	18,7%	19,2	11,3%	2 864	16,7%	3309	18,6%
Budapest	7,3	8,5%	0	0	3 962	8,9%	0	0
Pest megye	4,2	4,9%	3,1	1,8%	1 520	8,9%	354	2,0%
Észak-Alföld	3,6	4,2%	54,4	32,0%	1 273	7,4%	4757	26,7%
Dél-Dunántúl	1,5	1,7%	2,6	1,5%	358	2,1%	441	2,5%
Dél-Alföld	0,9	1,1%	42,7	25,1%	540	3,2%	3806	21,4%
ÖSSZESEN:	85,3	100%	170,1	100%	17 139	100%	17 788	100%

Forrás: A KKM adatszolgáltatása alapján, ÁSZ számítás

⁸¹ Állami befektetésösztönzés és munkahelyteremtési intézkedések, ÁSZ 2019, https://asz.hu/storage/files/files/elemlzesek/2019/allami_befektetes_osztonzes20191010.pdf?download=true, 40.o. és 43.o.

A **kohéziós politikai operatív programok** forrásai és azok felhasználása. Az ITM adatszolgáltatása⁸² szerint 2007-2013. közt 16 606 db, 2014-2020. közt (2017-ig) pedig 5 657 (mindösszesen 22 263) vállalkozás számára történt kifizetés a programokból, 23 257 projekt vonatkozásában. A GOP (vállalkozások (KKV-k) komplex fejlesztése) és a GINOP (KKV-k versenyképességének javítása) programok forrásaiból több mint 19 ezer KKV részesült 2010- 2017. között, átlagosan 25,6 M Ft értékben. Amennyiben a **regionális és iparági eloszlást** vizsgáljuk meg a források felhasználásánál, azt látjuk, hogy 2007-2013. közt az GOP prioritásai esetében az összes támogatott projekt 67,9%- ánál szerződtek a legfejletlenebb négy régióban működő vállalkozásokkal (Észak-Alföld, Észak-Magyarország, Dél-Alföld, Dél-Dunántúl). Az ebben az időszakban támogatott projektek 54,5%-a a kormány kiemelten támogatott iparágaiban valósult meg, azaz a feldolgozóiparban, mezőgazdaságban, egészségiparban, kereskedelemben és gépjárműgyártásban és az infokommunikációs szektorban. 2014-2017. között.

67. Ábra: A kohéziós politikai operatív programok forrásai és azok felhasználása

Program neve	Stratégia/Terv	Prioritás	Költségvetési periódus	Keretösszeg Mrd Ft-ban	Felhasznált összeg Mrd Ft-ban 2017 ⁹ végéig
GOP	Új Magyarország Fejlesztési Terv	GOP K+F innováció a versenyképességért	2007-2013	315,8	270,5
		GOP Vállalkozások (KKV-k) komplex fejlesztése	2007-2013	419,1	331,5
GINOP	2014-2020 EU kohéziós politikai programok	GINOP KKV-k versenyképességének javítása	2014-2020	504,4	163,8
		GINOP K+F+I		538,1	275,3
VEKOP		VEKOP Vállalkozások versenyképességének javítása		24,4	4,6
		VEKOP Kutatás, fejlesztés és technológiai innováció		60,4	13,6

Forrás: ÁSZ 2019

A központi költségvetésben a **Nemzeti Foglalkoztatási Alap fejezetben a Foglalkoztatási és képzési támogatások előirányzat** tervezték azon forrásokat, amelyekre az új munkahelyeket teremtő

⁸² Állami befektetésösztönzés és munkahelyteremtési intézkedések, 2019, 22.o.: https://asz.hu/storage/files/files/elemlzesek/2019/allami_befektetes_osztonzes20191010.pdf?download=true,

vállalkozások pályázhattak. A központi pályázati program keretéből az elemzett időszakban a mikro-, kis- és középvállalkozások pályázhattak forrásokra (2010-2014-ig, illetve 2017-ben) valamint 2015-től a nagyobb beruházások az EKD támogatásokhoz kapcsolódóan, addicionális munkahelyteremtő támogatásokra.

68. Ábra: Munkahely teremtési célból kifizetett források 2010-2017. között

A Munkaerőpiaci illetve a Nemzeti Foglalkoztatási Alapból a beruházók számára munkahelyteremtési célból kifizetett források 2010-2017. között

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kifizetett támogatás összege (Mrd Ft)¹²	1,8	4,4	7,5	9,9	16,0	1,3	0,8	4,6
Vállalt új munkahelyek száma (fő)	1870	3100	4012	6500	8162	2500	3000	2100

130

Forrás: ÁSZ (2010-2017)

2.5.1.2 B. Indirekt eszközök

A befektetésösztönzéshez kapcsolódó indirekt támogatási forma a társasági adóról és az osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény (Tao. tv.) és a kapcsolódó kormányrendeletek alapján igénybe vehető **fejlesztési adókedvezmény**. Fejlesztési adókedvezményt lehet igénybe venni a számított társasági adó legfeljebb 80%-áig, ha érvényesülnek a Tao tv.-ben előírt – regionális vagy ágazati, illetve a vállalkozások méretével, a beruházott összeggel összefüggő – szempontok. A támogatás szempontjai összességében megfelelnek a BC-ből történő támogatás alapvető feltételeinek. A társasági adókedvezmények – közvetett módon – támogatásnak minősülnek.

Az 2010-2017 közt 604 esetben részesítettek vállalkozásokat fejlesztési adókedvezményben, összesen 189,3 Mrd Ft értékben. A legkevesebb adókedvezményben a fejlett Közép-Magyarországi régió, illetve a legalacsonyabb beruházási rátával rendelkező Dél-Dunántúl vállalkozásai részesültek. Közép-Magyarország fejlettsége okán, **Dél-Dunántúl pedig az alacsony beruházási ráta és a befektetői érdeklődés hiánya miatt részesülhetett kevesebb támogatásban.**

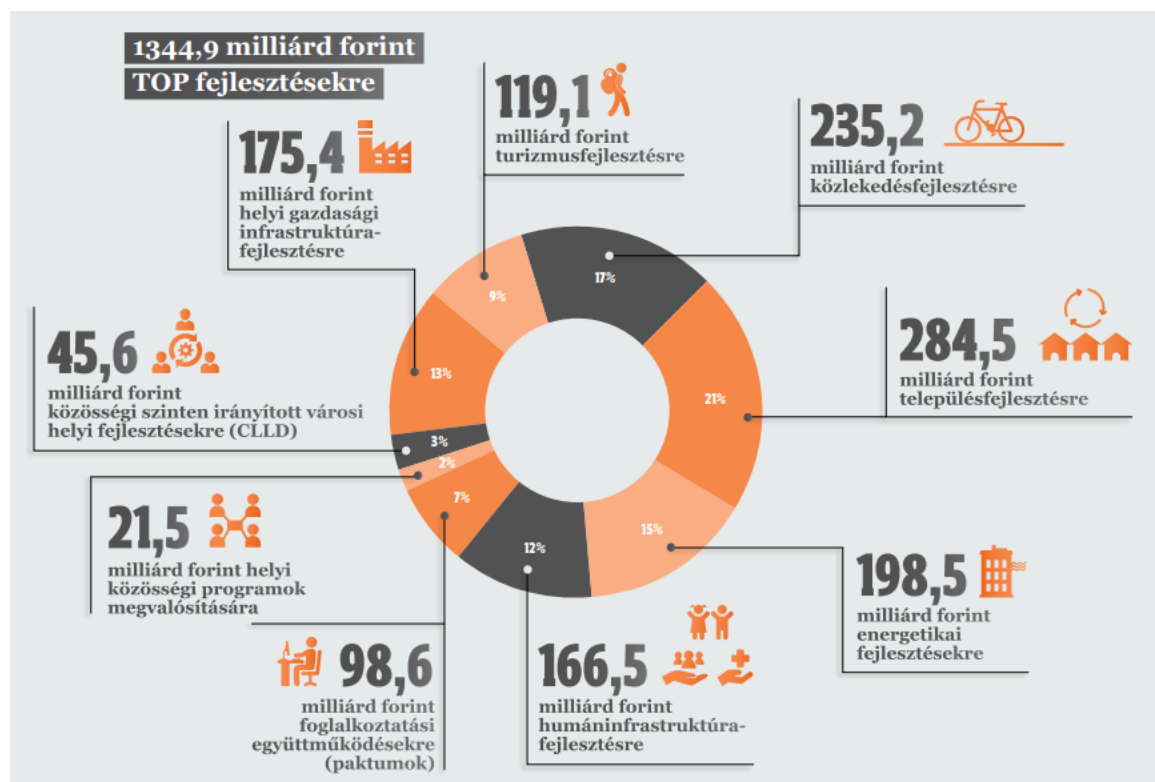
A kormány által támogatott iparágak közül a mezőgazdaságban (élelmiszeriparban) tevékenykedő vállalkozások a kedvezmények csupán 0,1%-ában, a feldolgozóipari vállalkozások 15 82,9%-ában, a kereskedelem, járműjavítási ágazat cégei pedig 2,2%-ában részesültek.

A támogatási rendszer részét képezi az **utógondozási tevékenység**, amelynek része a kormány és a korábban megtelepedett, illetve már működő cégek által aláírt **stratégiai együttműködési megállapodások** rendszere. A megállapodásokban foglalt támogatások összességében nem számszerűsíthetők. A vállalkozások szándékukat fejezték ki a kormányzati gazdaságpolitikai célok megvalósításában, a termelésük, beruházásaik bővítésében, amelyet a kormány „támogat”. 2012-2017. között összesen 76 db stratégiai együttműködési megállapodást kötött a kormány, több magyar tulajdonú vállalkozás **mellett többségében Magyarországon befektető multinacionális feldolgozóipari vállalkozásokkal.**

2.5.2 Önkormányzati szint

A gazdaságfejlesztés és a beruházásösztönzés egyik meghatározó forrását települési szinten az Európai Unió kohéziós politikája által biztosított alapok jelentik. A befektetések ösztönzését szolgáló települési politikák finanszírozása forrásául az elmúlt időszakban elsősorban a **TOP** forrásai szolgáltak.

69. Ábra: TOP fejlesztési források felhasználása

Forrás: Pénzügyminisztérium⁸³

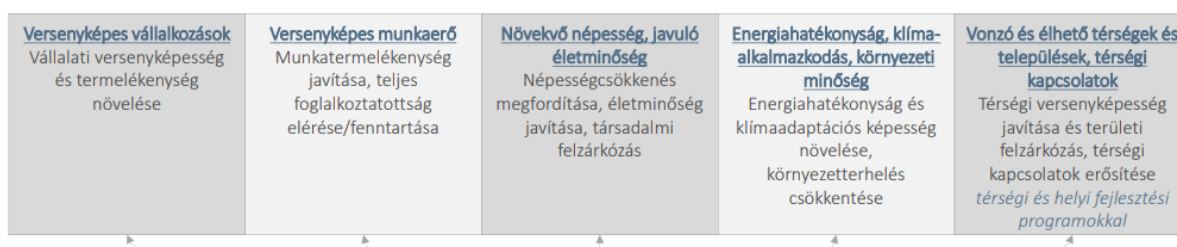
⁸³ <https://palyazat.gov.hu/download.php?objectId=1082679>

A 2014-2020-as programozási időszakban a területi tervezés intézményesítése új elemként jelent meg a Strukturális Alapokat érintően Magyarországon is, a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) keretén belül. A TOP kiemelt célja a területiség szempontjának érvényesítése, amelyek során a térség/település szükségleteire alapuló fejlesztési irányokat határoznak meg. Ennek keretében a megyék és megyei jogú városok a számukra rendelkezésre álló források mértékéig Integrált Területi Programokat (ITP) terveztek.

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció 5 fő nemzeti fejlesztési (támogatási) prioritást jelölt ki. A TOP elsősorban a Partnerségi Megállapodás 5. nemzeti fejlesztési prioritásához, azaz a **gazdasági növekedést segítő helyi és térségi fejlesztések megvalósításához** kapcsolódik. Erősíteni kívánta a települések térségi gazdaságszervező erejét, vonzerejét, a leromlott területek gazdasági, fizikai és társadalmi megújítását, valamint segíteni a könnyebb munkába járást.

132

70. Ábra: NEMZETI FEJLESZTÉSI PRIORITÁSOK (2020-2030)

Forrás: Az Országgyűlés 1/2014. (I. 3.) OGY határozata a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról

A TOP prioritásai:

- helyi gazdasági infrastruktúra-fejlesztés: önkormányzati tulajdonú **ipari parkok, inkubátorházak, piacfejlesztések** támogatása,
- turizmusfejlesztés,
- **közlekedésfejlesztés,**
- **foglalkoztatási együttműködések (paktumok),**
- energetikai fejlesztések,
- humán infrastruktúra-fejlesztés,
- településfejlesztés,
- helyi közösségi programok megvalósítása,
- közösségi szinten irányított városi helyi fejlesztések (CLLD).

A 2018-as országgyűlési választások előtt a Kormány meghirdette a Modern Falvak Programot. Ezt követően a TÖOSZ 2018. július 18-án a folyamatok meggyorsítása érdekében szakértők, önkormányzati szövetségek, szervezetek bevonásával munkacsoportot hozott létre, hogy beavatkozási javaslatot állítson össze, amely biztosítja az egyedi fejlesztési utak tervezését és megvalósítását.

Már ebben az időszakban felmerült mind a TÖOSZ, mind a Modern Települések Fejlesztéséért felelős kormánybiztos részéről, hogy a Modern Városok Programja és a Magyar Falu Program mellett szükséges az 5.000 fő feletti lakosságszámú települések számára is egy ún. **Magyar Kisvárosok Programot** kidolgozni. (Hazánkban a népességszám alapján kialakult hierarchiában – metropolis, nagyváros, középváros, kisváros, község – **kisvárosnak minősül a 5.000-20.000 lakosságszám alatti település. E meghatározás nem azonos a település jogi státusza szerinti besorolásával, hiszen vannak 5.000 fő lakosságszám feletti községek és 5.000 fő lakosságszám alatti városok is hazánkban.**)

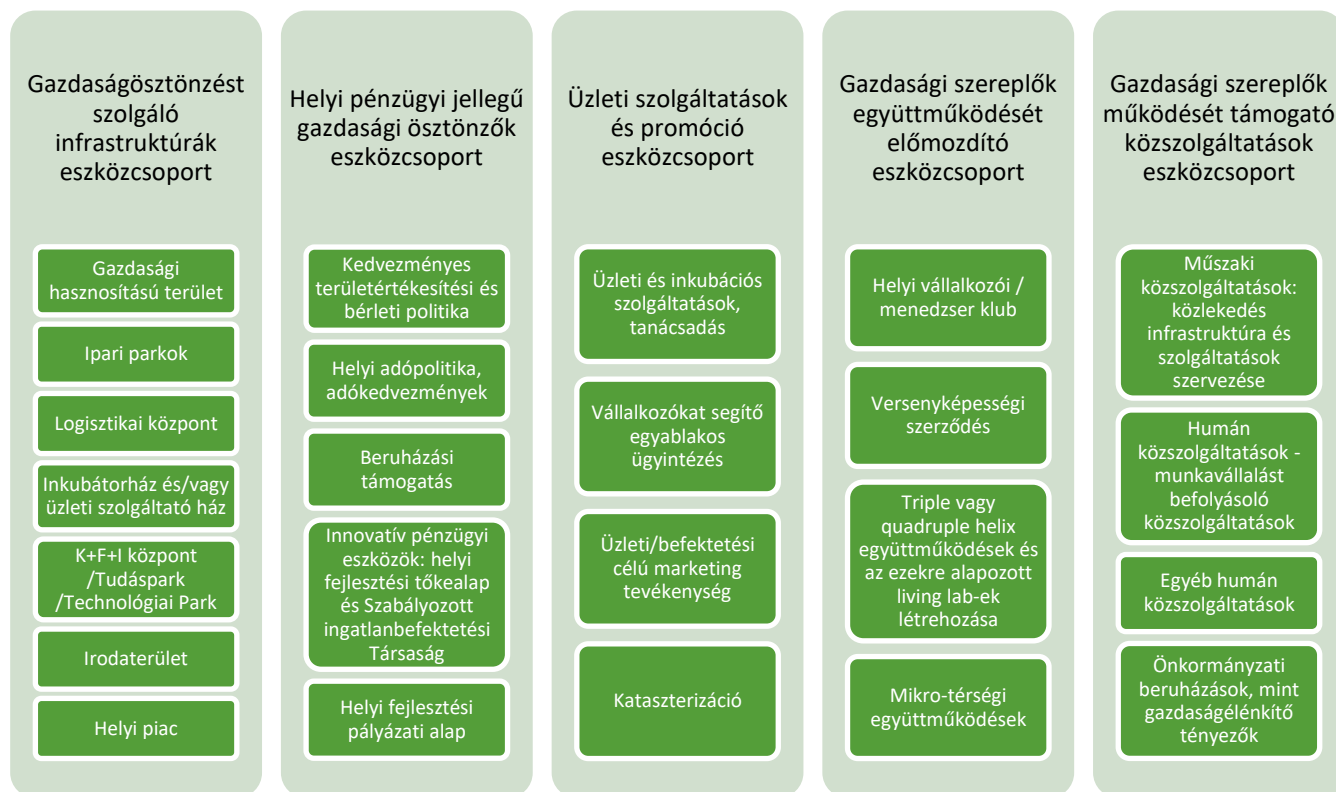
A TÖOSZ Elnöksége a 2019. november 12-ei ülésén támogatta a TÖOSZ Magyar Kisvárosok Program Munkacsoport megalakítását. A Munkacsoporton belül nyolc tématerületre kerülnek kidolgozásra javaslatok. Az alábbi javasolt téma területek indikálják a később kiírni szándékozott pályázatok várható fókuszpontjait:

1. lakhatás, közlekedés,
2. megélhetés, versenyképesség,
3. infrastruktúra és településkép,
4. szociális ügyek, egészségügy,
5. oktatás, sport,
6. közigazgatás, kultúra,
7. helyi adottságok- okos városok,
8. városok szerepe hazánkban (bevezető összefoglaló a területi különbségekről).

3 A GAZDASÁGÖSZTÖNZÉSI ESZKÖZRENDSZER BEMUTATÁSA

71. Ábra: Gazdaságösztönzési eszközök összefoglaló ábrája

135

Forrás: Saját szerkesztés⁸⁴

3.1 A. Gazdaságösztönzést szolgáló infrastruktúrák (infrastrukturális jellegű eszközök és feltételek) eszközcsoporthoz

A befektetésösztönzés fizikai kereteit az infrastrukturális jellegű eszközök adják. Ide tartoznak:

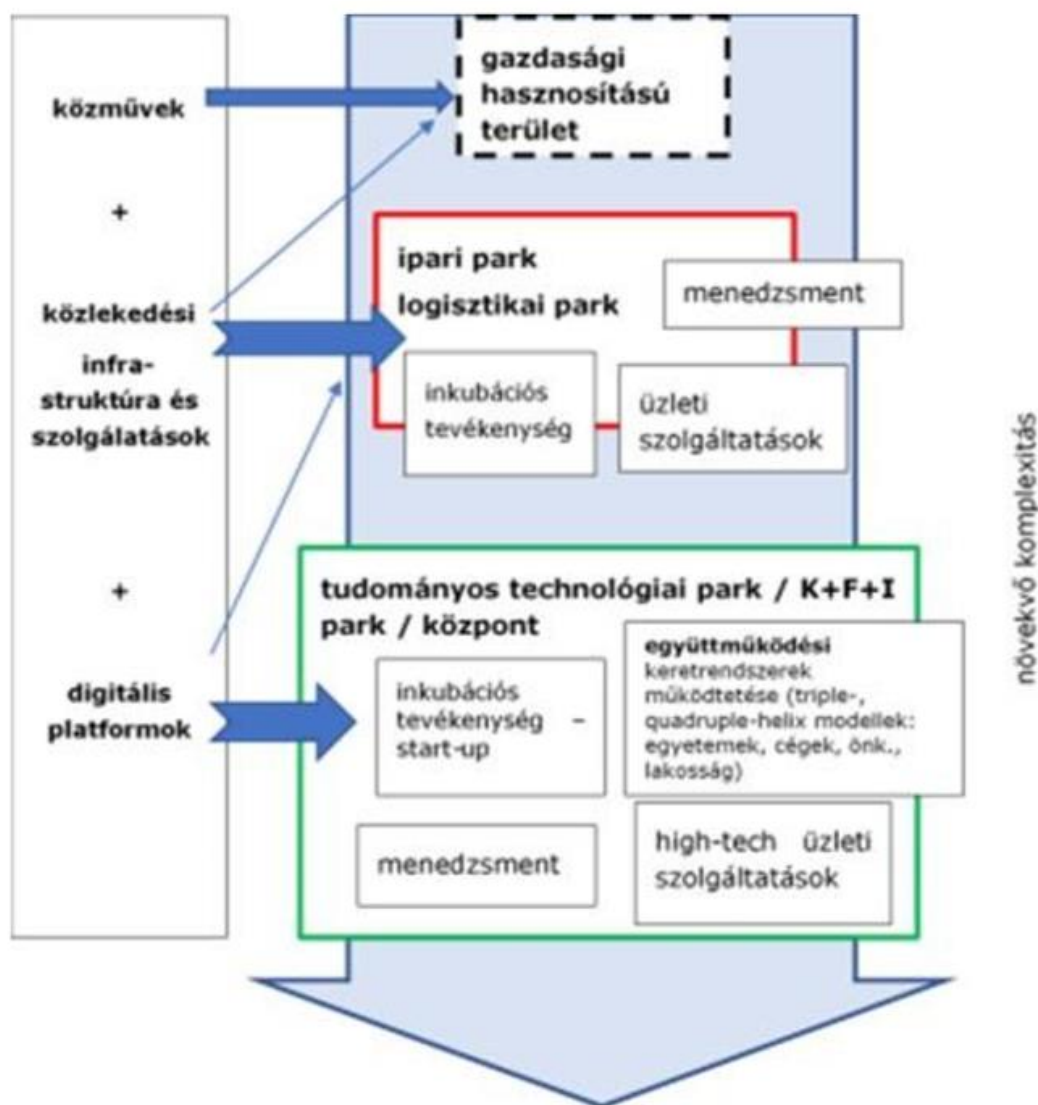
- az egyszerű **gazdasági hasznosítású területektől**,
- a címmel és ezzel járó jogosítványokkal és kötelezettségekkel működő **ipari parkokon** át,
- a gyakran azok részét képező **egyéb épített infrastruktúrák**, mint például az üzleti szolgáltatóházak és **inkubátorházak**.

A gazdaságösztönzést szolgáló épített infrastruktúrák (építmények) jelentős számban korábbi ipari és/vagy irodai célú építmények megújításával jöttek létre, bár az utóbbi években már inkább a

⁸⁴ Ez a fejezet sok mindenben a BM OKI: Gazdaságösztönzési Útmutató (2019) vonatkozó fejezetére támaszkodik. Az alkalmazott struktúra, a javasolt eszközkombinációk java része innen származik. Az egyes eszközöknél bemutatott jó gyakorlatok, példák többségében azonban leginkább a hivatkozott település nyilvánosan elérhető forrásaiból származnak.

komplexebb funkcionalitás szempontjait figyelembe vevő új épületek létrehozása a jellemző. Ezeknek az összetett funkciójú komplexumoknak a létrehozása és működtetése (pl. Graphisoft Park) már nagyrészt kiesik az önkormányzatok hatásköréből és jelentős befektetéseket (magán, banki, kockázati tőke) mozgósítanak. **Az önkormányzatok partnerként például a terület kedvezményes vagy ingyenes átadásával,** vesznek részt ezek létrehozásában, majd működtetésében.

72. Ábra: Gazdaságösztönzést szolgáló infrastruktúrák, mint a helyi gazdaságfejlesztési célú szolgáltatások befogadó keretei

Forrás: BM OKI: Gazdaságfejlesztési útmutató, 42.o.

3.1.1 A1. Gazdasági hasznosítású terület

A befektetésösztönzés legelemibb **infrastrukturális jellegű feltétele**. Az iparterület vállalkozások részére elérhető, zöld- vagy barnamezős beruházás keretében megvalósítható létesítmények kialakítására alkalmas helyszín. Határai **a szabályozási tervben** kerülnek meghatározásra. Mivel nem önálló működési egység, munkaszervezet általában nem kapcsolódik hozzá.

Célja: működési terület biztosítása külső befektetők, és terjeszkedni kívánó helyben működő vállalkozások számára. Elsősorban kisebb településeken ajánlott, ahol a „gazdaságfejlesztés tudatos koordinációja és a gazdaságösztönzési eszközök alkalmazása kezdeti szakaszban jár.”⁸⁵

137

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

- településszerkezeti tervben kialakításra kerüljön egy összefüggő, gazdasági hasznosítású terület,
- a földterület az önkormányzat tulajdona / amennyiben nem az, a földterület vásárlás, a tulajdonosokkal történő megegyezés jelentős erőforrásokat igényel,
- a terület fizikai rendezését, a telekalakítást finanszírozhatja az önkormányzat, ha erre nincs módja, a betelepülő vállalkozás is segíthet,
- a közművek közvetlen elérhetőségének biztosítása.

Gyakori eszközkombinációk:

- B1 kedvezményes helyi területértékesítési / bérleti politika
- C2 vállalkozókat segítő egyablakos ügyintézés

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- saját tulajdonú terület hasznosítási mód szerinti besorolásának rendezése,
- területvásárlás /tulajdonosokkal történő hasznosítási célú megállapodás,
- a terület fizikai rendezése, telekalakítás,
- közművek elérhetőségének biztosítása.

⁸⁵ BM OKI: Gazdaságösztönzési Útmutató (2019), 43.o.

Jó gyakorlatok

Komló Újság, 2020.04.09.: „Egy közel 800 méteres aszfaltos út – Nagyrét utca elnevezéssel – kialakítása kezdődhet el az egykori Annabella presszó épületétől a Sikondai útig. A majdan a tömegközlekedést is kiszolgáló, kerékpározásra és gyalogos forgalomra is egyaránt alkalmas szakasz a **munkahelyteremtő vállalkozások** megtelepedését is segítheti.

A korábban elnyert TOP-os pályázat munkaterületét adták át a napokban. Az Annabella presszót a Sikondai úttal való összekötésével egy többhektárnyi területet kapcsolnak rá a város vérkeringésére. A cél, hogy megfelelő infrastruktúrát alakítsanak ki a leendő vállalkozások számára.

Komló **nem bővelkedik beruházásra alkalmas területekből**, így ez a projekt különösen nagy jelentőséggel bír. Az említett területen már évek óta működik a Kalatherm Kft. és a RATI Kft. üzeme. A szóban forgó 410 millió forintos fejlesztésnek köszönhetően bővül a hasznos területek nagysága... „A beruházás legfontosabb célja, hogy a Határ úti területtel együtt **700-800 munkahely létesüljön** az ide települt vállalkozásokon keresztül” – hangsúlyozta Polics József polgármester. Nagy jelentősége van annak – tette hozzá -, hogy a területet bejegyezték a külgazdasági minisztérium befektetésösztönzéssel foglalkozó ügynökségéhez, a HIPA-hoz. A rendszer segít a **külföldi befektetők szeme elé kerülni**, akik Komló Város Önkormányzatának **munkahelyteremtési kezdeményezéseinek segítségével kedvezményesen juthatnak hozzá iparterületekhez.**”⁸⁶

3.1.2 A2. Ipari parkok

Az 1996. évi XXI. tv-ben **ipari parkként** került meghatározásra: „az infrastruktúrával ellátott olyan terület, ahol elsősorban termelő és feldolgozóipari tevékenységet végző, valamint innovációra törekvő vállalkozások találhatók.”⁸⁷

A törvényben rögzítették még a térségi **gazdaságfejlesztési szervezet** fogalmát is, amelyet az ipari park és szabad vállalkozási zóna fejlesztéséhez szükséges képességek rendelkezésre állásához kötöttek.

A törvény 22. § rögzíti a **szabad vállalkozási zónák** és az ipari parkok működésére vonatkozó alapvető működési feltételeket:

- (1) A Kormány a területfejlesztési célok érdekében szabad vállalkozási zónákat hozhat létre.

⁸⁶ <http://www.komloiujzag.hu/?p=41813>

⁸⁷ 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről, 5§ j), p) és y) <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99600021.tv>

(2) A szabad vállalkozási zónákban a területfejlesztési célok érdekében - külön jogszabályban meghatározott - pénzügyi és más kedvezményeket kell biztosítani.

(3) Az önkormányzatok és társulásaik sajátos területfejlesztési céljaik érdekében ipari parkokat és egyéb fejlesztési egységeket hozhatnak létre.

Az ipari park fogalmát kibővítették és le szabályozták a **297/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet**⁸⁸ az ipari parkokról (1. §): „**legalább 20 hektár** alapterületű, **infrastruktúrával** ellátott, **termelő és szolgáltató tevékenységnek helyet adó, „Ipari Park”** címmel rendelkező terület.”

Az ipari parkok szerepük alapján betölthetik a következő funkciókat:

- **Integrátor ipari park**, amikor alapfunkciója mellett az ipari parkban és az annak térségében működő vállalkozások számára rendszeres és magas színvonalú üzleti szolgáltatást is nyújt.
- **Kistérségi gazdaságfejlesztő ipari park**, alapfunkciója mellett kistérségi gazdaságfejlesztési tevékenységet folytat a területileg illetékes Fejlesztési Tanácsokkal kötött megállapodás alapján; és területén inkubátorház működik.
- **Minősített ipari park** cím: az „Integrátor Ipari Park” címet és a „Kistérségi Gazdaságfejlesztő Ipari Park” címet tartalmazó gyűjtőfogalom.
- Különleges cím a **Tudományos és Technológiai Ipari Park**, amelyet olyan szervezet nyerhet el, amelynek fennálló kutatási vagy együttműködési szerződése van egyetemmel, főiskolával vagy akadémiai intézettel és a betelepült vállalkozások közül legalább három együttműködik K+F+I tevékenység végzésében.

Ezen utóbbi kategória első lépcsőjének tekinthető az Egyetemi Ipari Park, amely hazánkban a **Debrecen Science Park**⁸⁹.

⁸⁸ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100297.kor>

⁸⁹ <https://www.agr.unideb.hu/innovacio/oldal.php?megnyit=1014>

73. Ábra: Felvétel a Debreceni Science Park-ról

Forrás: Internet

Az országban egyedi ipari park, a kutató fejlesztő, szaktanácsadási, illetve szolgáltató tevékenység mellett itt az oktatás gyakorlati oldala is bemutatható a 25 hektáros területen, ahol nemzetközi szinten is jelentős innovációs platform került kialakításra.

A betelepítési politika során fontos szempontként jelentkezik azon vállalatok preferálása, amelyek a gazdaságfejlesztési szerepük mellett folyamatos **megrendelőként is** jelen vannak az egyetem kutatási tevékenységénél, az egyetemi spin-off és start-up cégek számára, mint szakmai befektetők és/vagy finanszírozók.

Több olyan területet találhatunk, amely bár **nem viseli az ipari park címet**, de hasonlóan működik, pl. **Graphisoft park**. 7,5 hektáros területen, több mint 30 szervezet (köztük nagyobb vállalatok, mint a Microsoft vagy az SAP, és innovatív kisvállalkozások, mint a Thales Nanotechnológiai Rt. működik, több száz főt foglalkoztatva.

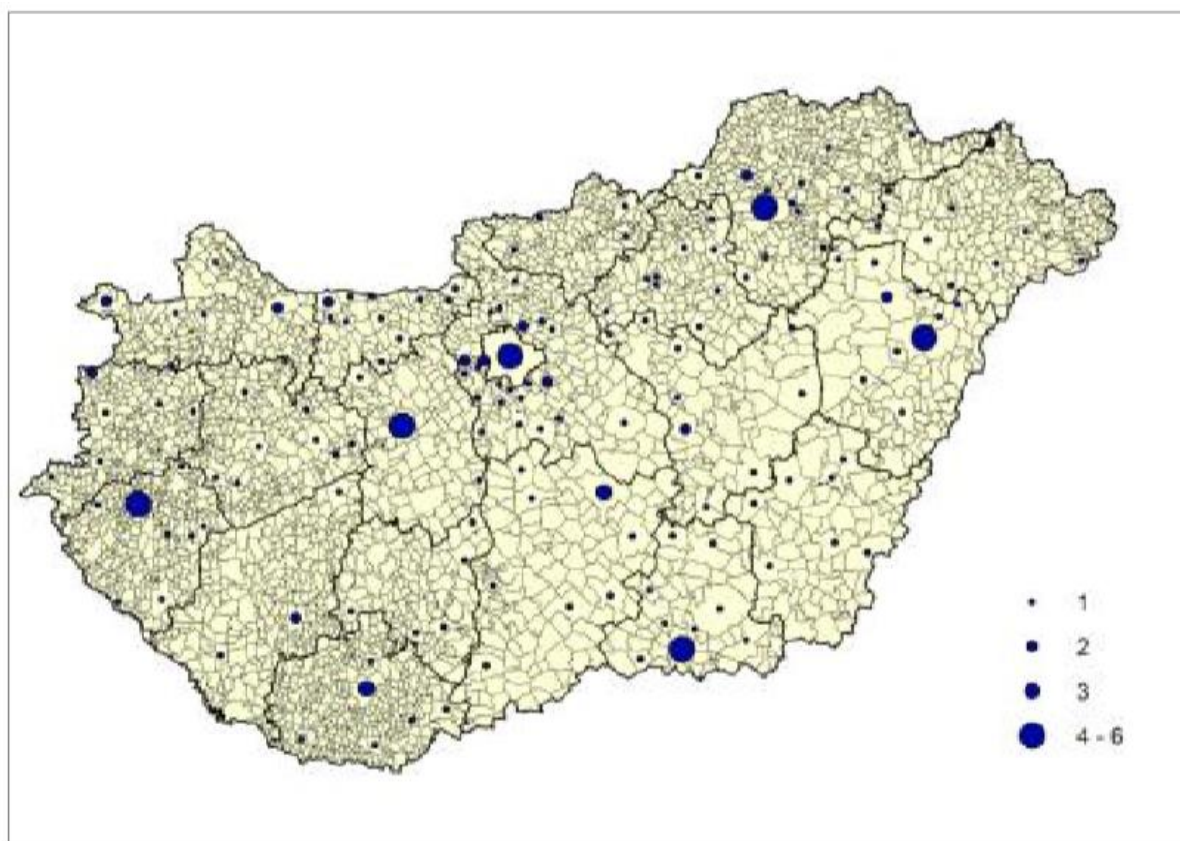
A Magyarországon létesülő ipari parkok **jellege** szerint lehet:

- zöldmezős,
- zöldmezős, de a fejlesztés során épületek is épülnek,
- reorganizációs,

- részben reorganizációs, részben zöldmezős,
- meglévő iparterület parkká szervezése, illetve zöldmezős beruházási rész,
- zöldmezős, valamint volt katonai terület hasznosítása.

Az ipari parkok tulajdonosai jellemzően gazdasági társaságok, önkormányzatok, illetve az állam (Inpark/NIPÜF⁹⁰). Az átlagos terület az országban 92 hektár, az átlagos betelepítettség meghaladja az ipari park területének felét. Az ipari park területét **jellemzően eladják** és csak a parkok egynegyede adja bérbe a területet.

74. Ábra: Ipari parkok Magyarországon, 2016

Forrás: kormány.hu

Az ipari parkok legnagyobb sűrűségben a fővárosi agglomerációban találhatók. Ezen túlmenően a jelentősebb városokban, járásközpontokban egy, esetleg kettő ipari parkot találunk, 3 vagy annál több ipari parkkal csak megyeszékhelyek, régióközpontok rendelkeznek.

⁹⁰ Az **Inpark** a magyar állami tulajdonú NIPÜF Nemzeti Ipari Park Üzemeltető és Fejlesztő Zrt. cégcsoportjának márkanéve.

Az idézet BM OKI tanulmányában publikált vizsgálat fontosabb megállapításai:

- Az 5-25 ezer fős településeken belül az ipari park léte **bizonyos gazdasági mutatók jelentős megugrásával** jár együtt (nettó árbevétel, exportértékesítés aránya).
- Ezek azonban **nem járnak együtt a lakosság jövedelemszintjének** és életminőségének számottevő javulásával.
- Így a települések **népességmegtartó-képességében sem jelentkezik pozitív elmozdulás.**

A méretgazdaságosság és a koncentrált jelenlét ugyan számtalan előnyhöz juttatja az ipari parkokban működő vállalkozásokat, de mára önmagában **egy ipari park cím nem jelent versenyelőnyt**, ha az eszköz komplexitásában rejlő lehetőségeket nem sikerül kihasználni.

142

„Az ipari parkok által koncentrált formában felkínált versenyelőnyök (ipartelepítési tényezők) különösen alkalmasak lehetnek a vállalkozások versenypozícióinak javítására, amennyiben a kereslethez illeszkedő, illetve azt anticipáló formában képesek erőforrások felkínálására. A regionális szerepkörű, meghatározó iparvállalatokat, szolgáltató és logisztikai központokat vonzó **központi ipari parkok** más telephelyigények kielégítésére alkalmasak, mint az egyes **kis- vagy mikrotérségek munkaerőpiacát összefogó helyi foglalkoztató társai**. A nagyvállalatok más szolgáltatási kört vesznek igénybe, mint az inkubációt is igénylő helyi kis- és középvállalkozások. Az alapvető fejlesztési célok, **a térségi tényezőkínálat fejlesztése és a belső erőforrások mobilizálása–menedzselése azonban mindkét léptékben érvényesek**, és elérésük egyaránt javítja a külső befektetők és a helyi vállalkozók működési feltételeit. A befektetésvonzás, gazdaságszervezés és érdekképviselés kedvező irányban befolyásolhatja ezt a fejlődési folyamatot, érvényre juttatásukra pedig az ipari parkok mellett az iparvállalatok, fejlesztő szervezetek (kamarák, innovációs ügynökségek, klaszterek), a szakképző és oktató intézmények, valamint a közsféra együttműködésével nyílik lehetőség... „⁹¹

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

- A cím elnyerésének feltétele: legalább **20 ha** ipari terület, ahol legalább **5 vállalkozás** együtt legalább 100 főt foglalkoztat.
- A cím megszerzésének feltétele egy olyan kötelezettségvállalás is, amely a cím elnyerését követően a vállalkozások minimális száma 10-re, az összes foglalkoztatotti létszám 350 főre emelkedik.

⁹¹ Lux Gábor (2013): A Baranya megyei ipari parkok közlekedési adottságai és fejlesztési problémái. Kiss Éva (szerk.): A hazai ipari parkok különböző dimenzióban. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 29.o.

Gyakori eszközkombinációk:

- A4 Inkubátorház és / vagy üzleti szolgáltató ház
- B1 kedvezményes területértékesítési politika
- B2 helyi adópolitika, adókedvezmények
- C1 üzleti és inkubációs szolgáltatások, tanácsadás
- C3 üzleti/befektetési célú marketing tevékenység
- E1 közszolgáltatások: közlekedés infrastruktúra és szolgáltatások szervezése

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- ipari park cím megszerzésének kezdeményezése,
- ipari parki menedzsment (teljes vagy partneri) biztosítása.

143

Jó gyakorlatok**Győr:**

Győri Ipari Park⁹²: Az ország első ipari parkja a Győri Ipari Park (1992), bruttó összterülete 203 ha. 13 ország 100 vállalkozása található itt cca. 7000 foglalkoztatottal. Az újonnan érkező cégek számára személyre szabott szolgáltatásokat nyújtanak, a meglévő cégek számára kötelező jellegű nonprofit szolgáltatásokat biztosítanak, de elérhetők egyéb szolgáltatások is szállítmányozás, vámszabadraktározás, vámügyintézés, Iparvágány használat stb. Az Ipari Park központjában elhelyezkedő Szolgáltatóház és az Innovációs és Technológiai Központ szolgáltatásai is a cégek rendelkezésére állnak. A letelepedő cégek működését azzal is segítik, hogy győri szolgáltató cégekkel olyan partnerkapcsolatokat építenek, amelyekkel az Ipari Parkba költöző vállalkozások szinte minden igényét ki tudjuk elégíteni (pl.: könyvelés, adóügyek, marketing, informatika, tervezői- mérnöki- kivitelezői feladatok).

Budapest:

Graphisoft Park⁹³: bár nem viseli az ipari park címet, de hasonlóan működik Óbudán. (intenzív kutatás-fejlesztést ill. más igényes, kreatív szellemi munkát végző cégek). A 7,5 hektáros barnamezős területen több különálló épületben összesen 25 ezer négyzetméter iroda építését tervezték. Több mint 30 szervezet (köztük nagyobb vállalatok, mint a Microsoft vagy az SAP, és innovatív kisvállalkozások, mint a Thales Nanotechnológiai Rt.) működik, több száz főt foglalkoztatva.

⁹² <http://www.ipgyor.hu/szolgaltatasok>

⁹³ <http://www.graphisoftpark.hu>

Debrecen:

Nyugati Ipari Park⁹⁴: Az ipari park Debrecen nyugati ipari övezetében található, a repülőtértől 6 km-re. Az ipari park területe 30 hektár, melyre 80-100 kis-, és középvállalkozás települt be. A park kiépült belső úthálózattal rendelkezik, iparvasútján 4-6 irányvonat fogadható. Továbbá a Nyugati Ipari Park önálló energia kontingenssel rendelkezik, közmű alaphálózatok kiépültek, internet kapcsolat biztosított. A betelepült vállalkozások tevékenységi köre kiterjed építőanyag gyártásra, építési, épületgépészeti, fa- és bútoripari tevékenységre és ahhoz kapcsolódó szolgáltatásokra, komplex gépipari technológiák, szerszámok és szerszámgépek tervezésére és gyártására, kereskedelmi, komplex logisztikai és környezetvédelmi szolgáltatásra, hulladék- és haszonanyag gyűjtésre és feldolgozásra, valamint számtalan további tevékenységre. A betelepülő vállalkozások számára az ipari parkot üzemeltető társaság szolgáltatások széles körét tudja biztosítani, valamint a betelepült vállalkozások közötti együttműködésben is nagy potenciál rejlik.

Debrecen Ipari Centrum⁹⁵: 200 hektáros városi tulajdonú területen, az Új Főnix Terv keretében épülő ipari park, melynek jelenleg a közművesítése zajlik. A tervek szerint az ipari parkban 10-15 ezer ember is dolgozhat majd. A betelepülő vállalkozások számára kiváló minőségű belső úthálózatot, valamint széleskörű szolgáltatási rendszert képes kínálni a Debreceni Ipari Centrum. Eddig egy csomagolástechnológiai, egy logisztikai, egy elektromos ipari vállalkozás jelentette be a parka települését, valamint két buszgyár is építésnek indult.

DÉLÉP Ipari Park⁹⁶: 2002-ben nyerte el az ipari park címet. Kezdetben 27 vállalkozás működött a területén, melyek száma mára 60-ra emelkedett. A terület sajátossága, hogy a térség egyetlen barnamezős ipari parkja, mely sok szempontból előnyeként is felfogható. A DÉLÉP kiváló megközelíthetőséggel rendelkezik: a vasútállomás közelében fekszik, valamint belső iparvágánnyal is rendelkezik. Az 5-ös főút, valamint az M43-nak köszönhetően az úthálózatba is megfelelően beágyazott. Az ipari park folyamatos fejlesztéseken esik át, melynek köszönhetően fokozatosan épül a belső úthálózat, villamoshálózat, csatornahálózat, térvilágítás, valamint az informatikai háttér.

⁹⁴ <http://www.nyip.hu/>

⁹⁵ <https://www.dvrt.hu/hu/projektek/debreceni-ipari-centrum>

⁹⁶ <https://delepiparipark.hu/a-kezdetektol-napjainkig/>

Szeged:

HAÁSZ Kereskedelmi és Ipari Park⁹⁷: 12 hektáros egybefüggő ingatlanegyüttes. A park saját vasúti csatlakozással rendelkezik, az autópályához közel helyezkedik, valamint villamos és buszmegálló is található mellette. A park saját transzformátor állomással rendelkezik, valamint egy 500 kW-os naperőművel, melynek segítségével a park teljes energia igényét képes visszatáplálni a hálózatba. Az ipari park folyamatos fejlesztések alatt áll, melynek köszönhetően a telephellyel rendelkező vállalkozások egyre jobb szolgáltatást vehetnek igénybe.

Első Szegedi Ipari Park⁹⁸: 1998-ban nyerte el ipari parki címét. A 11,3 hektáros park a belváros közelében, a hamarosan elkészülő autópálya csomópontához, valamint egy kisgépek fogadására alkalmas repülőtérhez közel helyezkedik el és saját vasúti iparvágánnyal rendelkezik. A park kisebb részben rehabilitációs, nagyobb részben zöldmezős terület, valamint tartalékterülettel is rendelkezik, mellyel akár 70 hektárosra is bővíthető.

Miskolc:

Déli Ipari Park⁹⁹: A Miskolc déli határában található park 2009-ban szerzett ipari parki címet. A terület előnyös elhelyezkedésének köszönhetően könnyedén megközelíthető: M30-as autópálya bekötőútja mellett a Budapest–Miskolc vasúti fővonal és a 3-as számú főút között, a betelepült nagyáruházak és más kereskedelmi létesítmények szomszédságában helyezkedik el. Az ipari park 62,5 hektár területű, valamint alpinfrastruktúrával (út- és híd, vízellátás, csapadékvíz- és szennyvízelvezetés, valamint a villamos- és gázenergiával történő ellátás lehetőségének biztosítása) ellátott.

Felsőzsolcai Logisztikai Ipari Park¹⁰⁰: 2005-ben nyerte el az ipari park címet. Területe eredetileg 62 hektár volt, mely a növekvő igények hatására mára 103 hektárra nőtt. A terület teljesen kiépült infrastruktúrával rendelkezik: több mint 3 km nagy teherbírású úthálózat, víz, szennyvíz, csapadék elvezetés, gázhálózat, villamos energiaellátás, közvilágítás és a nagysebességű telekommunikációs hálózat (optikai kábel). A haza vállalkozások mellett számos külföldi vállalkozás (amerikai, német, francia, osztrák, belga, holland, spanyol) is telephellyel rendelkezik a Felsőzsolcai Logisztikai Ipari Parkban.

⁹⁷ <https://kipszeged.hu/>

⁹⁸ <http://www.eszip.hu/cikkshow.php?cid=280>

⁹⁹ <http://midip.hu/>

¹⁰⁰ <http://www.fiz.hu/>

Kaposvár:

Videoton Ipari Park¹⁰¹: Kaposvár keleti részén található, a várost elkerülő út, valamint az épülő R67-es gyorsforgalmi út közelében. Nevét az ipari park nevét a legnagyobb foglalkoztató, az elektronikai berendezések összeszerelésével foglalkozó Videoton Elektro-Plast Kft.-ről kapta, de letelepült itt élelmiszeriparral, raktározási tevékenységgel és személyszállítással foglalkozó vállalat is.

Keleti Ipari Park¹⁰²: A szintén Kaposvár keleti részén található ipari park 24 hektár szabad területtel rendelkezik, melyből 8 hektár teljesen közművesített, a fennmaradó 16 hektáron csupán a telken belüli közművesítést és a belső úthálózatot kell kiépíteni. A terület előnyös elhelyezkedése miatt könnyen elérhetők a főbb útvonalak, az elkerülő utak és az M7-es autópálya. A parkban telephellyel rendelkező vállalkozások egyik legjelentősebbike a Metyx Hungary Kft., amely műanyag-kompozit gyártással foglalkozik, valamint szélerőművekhez gyárt alkatrészeket. Szomszédságában fekszik az ipari hűtőberendezéseket előállító Cabero Industrial Kft., valamint a Gépközvetítő Kft. is, mezőgazdasági gépek bérbeadásával és az ahhoz kapcsolódó kiegészítő szolgáltatásokkal foglalkozik.

Inpark¹⁰³: Kaposvár legújabb ipari parkja, melynek üzemeltetője az állami tulajdonban lévő Nemzeti Ipari Park Üzemeltető és Fejlesztő Zrt. (NIPÜF), és építkezési munkálatai 2019-ben kezdődtek. A park területe 35,8 hektár melynek jelenleg a közművesítése zajlik. A NIPÜF szolgáltatási között logisztikai és gyártó épületek fejlesztése, megvásárlása, tervezése és engedélyezése, építése, értékesítése és bérbeadása, kulcsrakész megoldások nyújtása, projektmanagement, valamint kormányzati kapcsolatokban való támogatás is szerepel.

¹⁰¹ <http://www.kgik.hu/ipari-parkok-ipari-teruletetek-13.html>

¹⁰² <https://vallalkozom.kaposvar.hu/hu/ingatlanok/kiemelt-ingatlanok/keleti-ipari-park/>

¹⁰³ <http://www.kgik.hu/ipari-parkok-ipari-teruletetek-13.html>

75. Ábra: Ipari parkok összehasonlítása

	Méret (hektár)	Közművesített	Autópálya közelsége	Repülőtér közelben	Saját iparvágány
Győr Ipari Park	203	igen	igen	nincs	van
Graphisoft Park	7,5	igen	igen	van	nincs
Debrecen: Nyugati Ipari Park	30	igen	igen	van	van
Debrecen Ipari Centrum	200	igen	igen	van	nincs
Szeged – DÉLÉP Ipari Park	41,7	igen	igen	kisgépek fogadására alkalmas	van
Szeged – HAÁSZ Kereskedelmi és Ipari Park	12	igen	igen	kisgépek fogadására alkalmas	van
Első Szegedi Ipari Park	11,3	részben	igen	kisgépek fogadására alkalmas	van
Miskolc Déli Ipari Park	62,5	igen	igen	kisgépek fogadására alkalmas	nincs
Felsőzsolcai Logisztikai Ipari Park	103	igen	igen	kisgépek fogadására alkalmas	nincs
Kaposvár – Videoton Ipari Park	?	igen	nem	nincs	nincs
Kaposvár – Keleti Ipari Park	24	részben	nem	nincs	nincs
Kaposvár – Inpark	35,8	zajlik	nem	nincs	nincs

Forrás: Saját szerkesztés

A vizsgált ipari parkok általános jellemzője az autópálya gyors elérhetősége, ezáltal az úthálózatba való megfelelő beágyazottsága. Szintén általánosan megállapítható, hogy az ipari parkok belső infrastruktúrája néhány esettől eltekintve teljes mértékben kiépített. A debreceni ipari parkok számára előnyt jelent a Debreceni Nemzetközi Repülőtér közelsége. A vizsgált területek méretüket tekintve széles skálán, 7,5 és 203 hektár között mozognak.

Bólyi Ipari Park^{104,105}

Az ipari park helyén az 1990-es rendezési tervben jelöltek ki először iparterületet; magát az ipari parkot 1998-ban alapították zöldmezős beruházással, 3 betelepült vállalkozás részvételével. 2002-ben már 600 alkalmazottja volt, amellyel lényegében megszüntette a helyi munkanélküliséget és hozzásegítette a települést a **mikrotérségi központtá** fejlődéshez. Az ipari park szervezetének 100%-os tulajdonosa a városi önkormányzat; a betelepített terület 78%-át értékesítették, 22%-át pedig – elsősorban hazai kis- és középvállalkozásoknak – bérbe adták. Az ipari park szerkezeti adottságai alapján a **kis- és középvállalkozásokra alapozott helyi foglalkoztató ipari parkok** közé sorolható, de ezen a kategórián belül magyar viszonyok között kiemelkedően sikeres, Bóly munkaerőpiacán túllépve **kistérségi foglalkoztató szerepet játszik**, a legfontosabb munkaadó a város környezetében.

¹⁰⁴ Lux Gábor (2013): A Baranya megyei ipari parkok közlekedési adottságai és fejlesztési problémái. Kiss Éva (szerk.): A hazai ipari parkok különböző dimenzióban. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 15-19.o.

¹⁰⁵ <https://varos.boly.hu/bolyi-ipari-park/ipari-park>

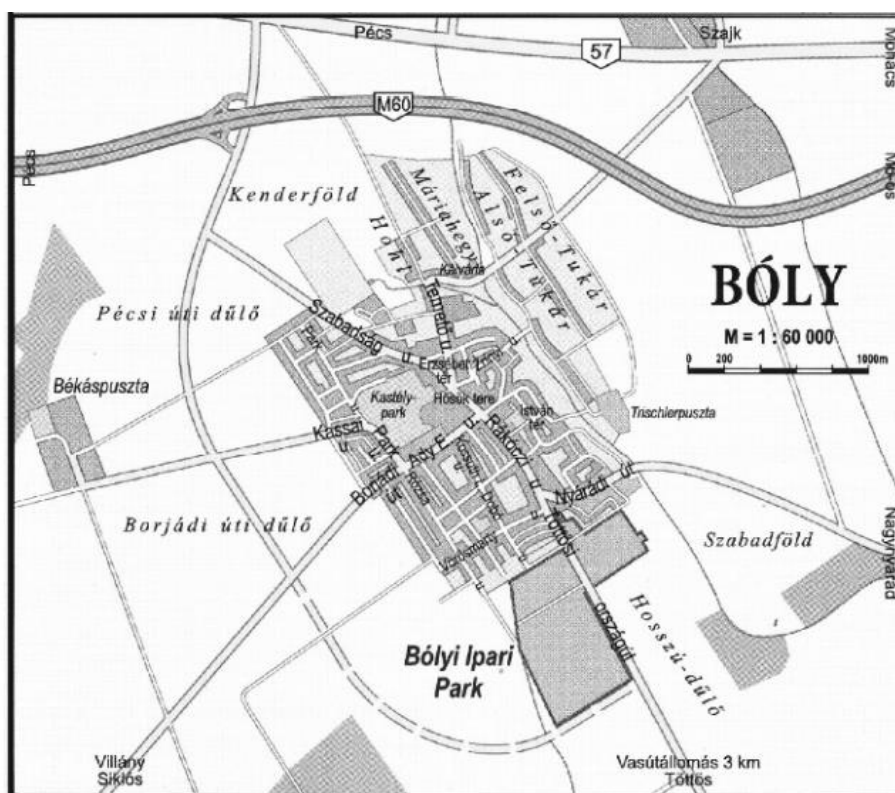
A betelepült vállalkozások között a legjelentősebb az **Eckerle Automotive** Bóly Kft. (korábban SMT Hungária Kft.). Az exportorientált cégek fő piaca **Németország**, Csehország, Ausztria. A Bólyban települt vállalkozások számára releváns versenyelőnyök között lényeges **a szakképzett munkaerővel** való viszonylag jó ellátottság, amit kiegészít a munkavállalók **némettudása**. Egyes vállalkozások letelepülésében szerepe volt a **családi-rokoni kapcsolatoknak**. Az M6-os autópálya hatása abszolút pozitív, de nem önmagában meghatározó elem.

A helyi vállalkozások működéséhez az ipari park külön kedvezményeket biztosít, pl. kedvezményes (70%-on átadott) energiaárakkal. A legsikeresebb önkormányzati segítség viszont a csarnoképítés és a csarnokbérleti rendszer lett. A kis- és középvállalkozások számára rendkívül nehéz feladat a tőke- és infrastruktúraigényes, szabványokkal és előírásokkal terhelt telephely-létesítés, ehhez sem szabad tőkével, sem szaktudással nem rendelkeznek; ezért komoly kereslet mutatkozik kulcsrakész csarnokhely biztosítására.

Az ipari park hosszú távú gazdasági céljai – erős helyi vállalkozóréteg kialakítása – egyenként 4000 m² területen 800 m² csarnok; felszereltségük két iroda, 10-30 fős öltöző, vizesblokkok, étkező; a gyártóterületen 5 t portáldaru, pneumatikus hálózat, 250 kW villamos teljesítmény, elektromos kapuk, tűzjelző és vagyonvédelmi rendszer, 16 parkoló, termálvíz alapú padlófűtés. mellett a település szociális céljai, **a fiatal vállalkozók megtartása és hazahozatala** jelentik a beruházások motivációját.

Az ipari park helyközi-távolsági közlekedési kapcsolataiban a megye más ipari parkjaihoz hasonlóan a **közút** meghatározó, a vasúti szállítás drágasága, lassúsága és szervezeti merevsége miatt nem merül fel reális lehetőségként.

76. Ábra: Bólyi ipari park

Forrás: Lux Gábor (2013): A Baranya megyei ipari parkok közlekedési adottságai és fejlesztési problémái, 19.o.

A vállalkozások zavartalan energiaellátása és a termelés kiesések megakadályozása érdekében többszörös átfedésű, saját generátorkapacitással is rendelkező áramellátás működik. A belső szolgáltatásokat a **Bólyi Ipari Park Üzemeltető Kft.** szervezi: üzemi étkeztetést, bevásárlásszervezést, szervezett munkásszállítást, takarítást, hulladékgyűjtést, rendezvényszervezést is végeznek, amely további biztos keresletet biztosít a szolgáltatások nyújtásába bevont helyi vállalkozók számára.

3.1.3 A3. Logisztikai központ

A hagyományos logisztikai szolgáltatásokon felül más szolgáltatási funkciókat is ellátó logisztikai szolgáltató központok (LSZK) korszerű információs, kommunikációs és irányítási rendszerekkel rendelkeznek. A logisztikai központ csomópont orientált, közlekedési módok összekapcsolását biztosító regionális szerepkörű szolgáltató vállalkozás. Szerepet vállalnak az áruforgalom szervezésében, az összetett hálózati rendszerek optimalizálásában. A logisztikai központok létrehozása azért is célszerű, mivel a termékek életciklusai a folyamatos fejlesztéseknek és innováció miatt egyre rövidebbek, az új termékek minél gyorsabb eljuttatása a fogyasztóhoz a siker kulcseleme.

77. Ábra: Helsinki folyosók, LSZK körzetek és jellemző vasúti tranzit áruáramlatok

Helsinki folyosók, LSZK körzetek és jellemző vasúti tranzit áruáramlatok

150

Forrás: https://www.mkt.hu/wp-content/uploads/2019/09/Egri_Imre-Hollik_Csaba.pdf

Logisztikai Szolgáltató Központok főbb **feladatai**:

- a közlekedési ágazatok összekapcsolása,
- az ágazatok közötti "fordítókörong" jellegű kapcsolat megteremtése,
- a termelőtől a fogyasztóig terjedő szállítás, ellátó és elosztó rendszerek szervezése megvalósítása,
- kapcsolódó logisztikai feladatok (üzemen belüli szállítás, raktározás),
- az ügyfél kívánsága szerinti végkiszerelés, csomagolás, diszponálás,
- az együttműködő partnerek számára az üzemi követelményekhez szükséges infrastruktúra készenlétben tartása.

78. Ábra: Logisztikai Szolgáltató Központ szolgáltatásai

Forrás: saját szerk., <http://www.logsped.hu/lzsk.htm> alapján

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei (kritikus feltételek, ezek összehangolt fejlesztése szükséges):

- közlekedési infrastruktúra,
- csomóponti infrastruktúra - szállítási módok (inter-modalitás) összekapcsolásának biztosítása) - informatikai infrastruktúra,
- humán infrastruktúra.

Az eszköz erőforrásigénye viszonylag nagy, hosszútávon megtérülő eszköz.

Gyakori kombinációk:

- B1 kedvezményes területértékesítési politika
- B2 helyi adópolitika, adókedvezmények
- C1 üzleti és inkubációs szolgáltatások, tanácsadás
- C3 üzleti/befektetési célú marketing tevékenység

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- terület biztosítása; marketingben való koordinációs részvétel,
- saját tulajdonú cég menedzsment-szervezet.

152

Jó gyakorlatok

Debreceni Logisztikai Központ és Ipari Park Kft.: A Debreceni Logisztika Központ és Ipari Park 21 hektáron terül el, 40.000 m² fedett raktárkapacitással és intermodális címmel rendelkezik. Felújították a teljes csatorna- és szennyvízhálózat rendszert. Az Irodákat is magában foglaló korszerű üzemcsarnok hűtését és fűtését megújuló energiaforrásokból biztosítják.¹⁰⁶

A Gyál Logisztikai Központ alig 22 kilométerre fekszik Budapest központjától, és fejlett a környék közlekedési infrastruktúrája. Az ingatlan az M0 autótú és az M5 autópálya csomópontjánál található, mindössze 18 kilométerre a Liszt Ferenc Nemzetközi repülőtértől. A létesítmény a Goodman első számú európai ingatlanbefektetési alapja, a Goodman European Partnership (GEP) tulajdonában van. Kialakításának köszönhetően az épület kisebb vállalatok és nagy cégek elvárásainak egyaránt képes megfelelni, az A kategóriás raktár az ügyfelek működési igényei szerint alakítható. A teljes bérbe adható területe 44 735 négyzetméter.¹⁰⁷

3.1.4 A4. Inkubátorház és / vagy üzleti szolgáltató ház

Elsősorban az **induló vállalkozások számára közös szolgáltatásokat**, üzleti-szakmai támogatást, tanácsadást biztosító (szolgáltató) létesítmény, amely segíti a helyi vállalkozások fejlesztését. Célja, hogy kezdő mikro- és kisvállalkozásokat, vagy új fejlődési (innovációs) szakaszba lépő mikro-, kis- és középvállalkozásokat a maga eszközrendszerével az induló, vagy átmeneti szakaszban segítse. Az inkubátorház, inkubátorcsarnokként is elterjedt.

¹⁰⁶ <http://www.logsped.hu/delog.htm>

¹⁰⁷ <http://hu.goodman.com/ingatlanok/kiado-ingatlanok/gyali-logistics-centre>

Az inkubátorházak a helyszín biztosításán túlmenően a menedzsment funkciók ellátását is támogatják. Az üzleti szolgáltatóház nagyon hasonló tartalmú, de a szolgáltatások nem feltétlen kedvezményesen érhetők el. Ezek:

- információs központ,
- digitális kommunikációs hálózat,
- számítógépes hálózat, internet kapcsolat,
- rendezvények lebonyolításához szükséges infrastruktúra,
- bérelhető tárgyalótermek,
- kávézó / étterem,
- épület(ek)- és irodák takarítása,
- irodahelyiségek bérlete stb.

153

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

- infrastruktúra (a célnak megfelelő zöld vagy barnamezős iroda épület, ipari csarnok) rendelkezésre állása ipari parki vagy városi környezetben,
- fontos, hogy jól megközelíthető helyen legyen,
- irodatechnikai és kommunikációs berendezések,
- éttermi (catering) szolgáltatás (biztosítása).

Gyakori kombinációk:

- A2 Közművekkel ellátott ipari park
- B1 kedvezményes területértékesítési és bérleti politika
- B2 helyi adópolitika, adókedvezmények
- C1 üzleti és inkubációs szolgáltatások, tanácsadás

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- működést segítő jogszabályi háttér megalkotása,
- fejlesztési és működtetési források biztosítása.

Jó gyakorlatok

A **Szegedi és Logisztikai Ipari Park**¹⁰⁸ területén létrejött inkubátorház intézményének a célja, hogy elsősorban a szegedi induló vállalkozásokat segítse működésük első 5 évében.

¹⁰⁸ <http://inkubatorhaz-szeged.hu/bemutakozas.html>

Az Inkubátorház 1057,8 m²-en 10-12 vállalkozás számára tud bérlehető irodákat, műhelyt, raktárt és tárgyalótermet biztosítani, egyéb szolgáltatásai a település, térség vállalkozásai számára is elérhetőek lesznek.

A **Lakits Villa Üzleti és Virtuális Inkubátorház**¹⁰⁹ célja, hogy szolgáltatásaival megfeleljen a hagyományos inkubátorházzal szemben támasztott elvárásoknak, továbbá webes felületén keresztül, virtuális szolgáltatásokat nyújtva segítse a vállalkozások működését. Vállalkozástámogató szakmai szolgáltatásaikkal nem csak bérlőiket segítik, hanem az ezt igénylő külsős vállalkozásokat is.

79. Ábra: Felvétel a pécsi Lakits Villáról

Forrás: Internet

A **virtuális inkubátorház** lényege, hogy a jellemzően statikus weboldalak helyett kétirányú kapcsolatot biztosít mind a már beköltözött bérlők, mind az arra készülők, mind az egyszerűen segítséget igénylő vagy szolgáltatást igénybe venni kívánó vállalkozások számára. Működése során lehetővé teszi, hogy az inkubátorház által kínált, alkalomszerűen bérlehető tárgyalók, oktatótermek vagy eszközök időbeosztását és foglalásait netes felületen „intézzék”, továbbá az érintettek és az érdeklődők számára tablószerűen nyilvántartsa.

¹⁰⁹ <http://www.lakitsvilla.hu/szolgáltatások/virtualis-inkubatorhaz---pecs-5>

A tanácsadási szolgáltatások (pl.: szervezetfejlesztés, jogi tanácsadás, pályázatírás-pályázatfigyelés, pénzügyi tanácsadás, piackutatás-marketing, ügyviteli tanácsadás, munkaügyi tanácsadás stb.) az inkubátorházban működő és külső vállalkozások számára egyaránt elérhetők a webes felületen keresztül. A megfelelő rovatban feltett kérdéseket az adott terület szakértője válaszolja meg és küldi vissza írásban az érdeklődő számára, költség- és munkaidő-kímélő módon.

3.1.5 A5. K+F+I központ /Tudáspark /Technológiai Park

Tudományos és Technológiai Ipari Park címet olyan szervezet nyerheti el, amelyiknek fennálló kutatási vagy együttműködési szerződése van egyetemmel, főiskolával vagy akadémiai intézettel és a betelepült vállalkozások közül legalább három együttműködik K+F+I tevékenység végzésében.

155

Az eszköz célja, hogy a kutatás-fejlesztés és innováció gyakorlati hasznosulásával tartsa fenn a település / térség versenyképességét és a gazdasági fejlődését, ezzel is ösztönözve a jobb minőségű és magasabb hozzáadott értékű termékek létrehozását. Mindezek segítségével a település /térség a magasan képzett munkaerő számára is vonzóvá tehető. A felsőoktatási intézményekkel együttműködve a **fiatalok pályaaorientációját is képes támogatni**, akik betekintést kapnak, hogy milyen egy ipari projekten dolgozni. Ösztöndíj programok is indíthatók, ezzel is támogatva a tehetséges hallgatókat.

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

A technológiai innovációhoz esetlegesen szükséges **alapkutatást** célszerű felsőoktatási intézmények segítségével végezni, míg az **alkalmazott kutatásokat és gyakorlati fejlesztéseket innovatív vállalkozások segítségével** érdemes megvalósítani. Továbbá egy ipari park közelsége is fontos, bár az **inkubáció** egy nagyvállalaton belül is kialakítható vagy az együttműködő egyetem is biztosíthat épületet, helyszínt a működéshez.

Az eszköz egyetemi (vagy egyetemhez közeli) nagyobb városban alkalmazható sikeresen, ahol a vállalkozások kritikus tömege is jelen van.

Gyakori kombinációk:

- A2 Ipari park
- C1 üzleti és inkubációs szolgáltatások, tanácsadás
- D3 triple- vagy quadruple-helix együttműködések és az ezekre alapozott living lab-ek létrehozása

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- helyszín biztosítása (szükség esetén) pl. saját tulajdonú barnamezős ingatlan,
- együttműködés a három ill. négyoldalú együttműködésekben (living lab környezet biztosítása termékek, megoldások teszteléséhez).

Jó gyakorlatok

Debrecen Science Park – Debreceni Egyetem Tudományos Technológiai és Innovációs Park. Az országban egyedi ipari park, a kutató fejlesztő, szaktanácsadási, illetve szolgáltató tevékenység mellett itt **az oktatás gyakorlati oldala is** bemutatható a 25 hektáros területen, ahol nemzetközi szinten is jelentős innovációs platform került kialakításra. Működtető a 100% egyetemi tulajdonú Debreceni Agrárcentrum Innovációs Nonprofit Közhasznú Kft. „Az Agrárcentrum Kht. elsődlegesen megfogalmazott küldetése az akadémiai szektor és civil, üzleti szféra közötti kölcsönösen előnyös kapcsolatok építése és erősítése, a két szektor közötti közvetítés, technológia- és humán-transzfer, ezzel hozzájárulva az akadémiai szektorban keletkező K+F eredmények gyakorlatban történő hasznosításához. A tevékenységéből adódóan szerteágazó kapcsolatrendszerrel rendelkezik, egyrészt a kutató-fejlesztő helyek és személyek, másrészt a civil, szakmai és gazdasági szereplők terén.”¹¹⁰

Győr, FIEK (Felsőoktatási és Ipari Együttműködési Központ)¹¹¹: A projekt kiemelkedő, több szakterület szereplőinek együttműködésében létrejövő, K+F+I eredmények gazdasági hasznosítását tűzte ki célul. Megvalósításának bázisát az egyetem szellemi erőforrásai és laboratóriumi infrastruktúrája adja, amelyet tudatos fejlesztésekkel alkalmassá kell tenni, hogy oktatási és kutatási alapfeladatain túlmenően megfeleljen a regionális gazdaság által támasztott igényeknek és hatékony tudás- és technológiatranszfert valósítson meg. A FIEK kétirányú technológiai transzfert valósít meg: fejlesztési ötletek az iparból, kívülről származnak, az ipari kihívásokra ad választ kutatási tevékenységével, illetve az egyetemen létrejövő eredményeket közvetíti a vállalkozások felé. Az eszközalkalmazás sikerének feltételei között említhető az támogató önkormányzat, és a jó együttműködések (kamara, önkormányzat, ipari park)

¹¹⁰ <https://www.agr.unideb.hu/innovacio/>, <https://www.udinnovaciospark.hu/hu/innovacios-park>

¹¹¹ <https://fielk.sze.hu/kezdolap>

Szegedi Tudományegyetem, Kutatás-fejlesztési és Innovációs Igazgatóság¹¹²

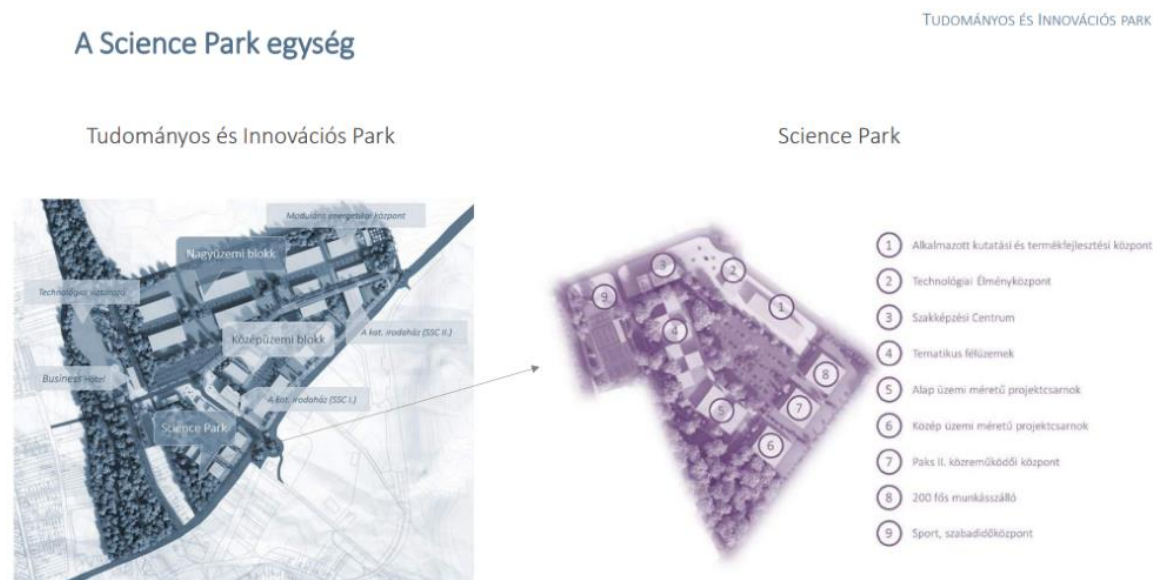
További külföldi példa:

- Technológiai Park, Zágráb¹¹³
- Urban Mill – Espoo, Finnország¹¹⁴

PTE Tudományos és Innovációs Park - (projekt - tervezet)

Ugyan csak ötlet fázisában van, de mindenképpen említésre érdemes, hogy a PTE „Fokozatváltás a Dél-Dunántúli régióban” programjában olyan **szellemi és vállalkozási ökoszisztéma** kialakítását tervezi, amely képes magához vonzani az innovációt, **javítja a térség tőkevonzási képességét**. Mindezeknek köszönhetően a magasan kvalifikált munkaerő megtartási képessége erősödik, a térségben kialakult munkaerőtartalék mobilizálódik. A koncepció a Pécsi Tudományegyetem tudásbázisán magas beruházási és foglalkoztatási potenciállal rendelkező, innovatív tudásra és technológiákra alapozó iparágakban működő **vállalatok letelepítését készíti elő**, olyan kapcsolódó, kiszolgáló funkciók kialakításával, mint A kategóriás (SSC szolgáltatások központja) irodaház, képzési központ, munkásszállás. A tervezett park teljes területe: 68,2 hektár.

80. Ábra: A pécsi Tudományos és Innovációs Park

Forrás: Fokozatváltás a Dél-Dunántúli régióban

¹¹² <http://www.inno.u-szeged.hu>

¹¹³ <http://www.tehnopark.hr/eng>, <https://www.zicer.hr/eng/>

¹¹⁴ <https://urbanmill.org/english/>

3.1.6 A6. Helyi piac

A helyi termék értékesítésének legjobb színtere a helyi termelői piac vagy helyi termék bolt, amely a hagyományos piactól (bolttól) éppen a helyi termékek hangsúlyos megjelenésében különbözik. A helyi piacon főként (esetenként kizárólag) helyi termékek értékesítése történik (helyi termék 50 km-en belül, az adott térségre jellemző eljárással készül). Legalább 51%-ban helyi hozzáadott értéket tartalmaz a helyi alapanyag vagy helyi munkaerő tekintetében). Célja **elsősorban a helyi gazdálkodók működésének és a piacra jutás lehetőségének támogatása**. Elsősorban kisebb és középméretű (akár városi) településeken ajánlott, ahol a helyi erőforrásokra (termőföld) való tudatos támaszkodás kitörési pontot, vagy kiegészítő tevékenységet jelent.

158

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

- a (közművesített) piactér megléte,
- a piac működését támogató infrastruktúra fejlesztése (közutak, parkolók, parkosítás).

Gyakori kombinációk:

- B3 helyi pénz
- C3 üzleti/befektetési célú marketing tevékenység
- D1 helyi gazdakör /menedzser klub

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- a helyszín biztosítása (piactérhez / helyi bolthoz), forrás biztosítása a piac kiépítésére,
- a (közművesített) piactér megléte,
- a piac működését támogató infrastruktúra fejlesztése (közutak, parkolók, parkosítás).

Jó gyakorlatok

A **Garaboly¹¹⁵ Gasztró- és Kézműves Piac**, Szentesen a piac 40-50 termelője és kézművese minden hónap 3. szombatján 1000-2000 látogatót vonz. Minden árus saját előállítású vegyszermentes élelmiszereit és eredeti kézműves termékeit hozza el a Piacra. Kapható sokféle méz, sajt, szörp, lekvár, magolajok, gyógynövények, paprika- és csokoládé készítmények, a természetben gyűjtött és feldolgozott gombák, húsok, zöldségek és sok-sok kézműves tárgy.

¹¹⁵ <https://www.programturizmus.hu/ajanlat-szentesi-helyi-termeloi-piac.html>

Tamási Térségi Termék¹¹⁶ a tamási kistérségben megtermelt bármilyen termék, vagy a térségben termelt alapanyagokból itt előállított késztermék, melyet a kistérségben élő termelő, vagy itt működő vállalkozás állít elő. A helyben hozzáadott érték, az elvégzett munka az, amitől egy termék Tamási Térségi Termékké válik. Ezeknek a termékeknek a piacra juttatása a kistermelők számára sokkal nehezebb, mint a multinacionális áruházláncokkal szerződésben álló, ipari mennyiséget (és minőséget) előállító gyártóké. A helyi termékeknek helyük van az emberek bevásárlókosarában, hűtőjében, mert sokkal egészségesebb, és gyakran finomabb, alapvetően jobb minőségű élelmiszerekről és egyediséget, értéket hordozó kézműves termékekről beszélünk, olyan értékekről melyek háttérbe szorultak az utóbbi évtizedek őrült fogyasztási versenyében.

A **Nemzeti Agrárkamara** termelői piac kereső portálja: <https://www.nak.hu/termeloipiac-kereso?view=items>

A **Márokért Szociális Szövetkezet¹¹⁷** a környező falvakkal együttműködve tucatnyi településről gyűjti be az alapanyagokat (jellemzően zöldség-gyümölcs), amelyeket az önkormányzat által kialakított üzemben, önkormányzati tulajdonú céggel dolgoztat fel (savanyúságok, lekvárok, tésztafélék). A szomszédos Villány központjában, turisztikailag frekvenciált helyen üzletet bérel, ahol igényes környezetben értékesíti a termékeket. Az elhelyezkedésnek és a marketing munkának köszönhetően (jó brand, igényes és kreatív csomagolás és címkézés, jó ár- és minőségpolitika, hatékony promóció) a bolt jelentős forgalmat bonyolít. A termelést, feldolgozást és értékesítést láncba fűző vállalkozás jövedelmezően működik.

Helyi piacok **Baranyában**: <https://www.baranyazoldut.eu/termeloi-piac/>

3.2 B. Helyi pénzügyi jellegű gazdasági ösztönzők eszközcsoport

A direkt pénzügyi ösztönzők a gazdaságösztönzés leggyakoribb és legkézenfekvőbb közvetlen hatású eszközeinek tekinthetők. Hagyományos gazdasági környezetben még igen, de innováció és technológia orientált környezetben kevésbé jelentenek már versenyelőnyt az önkormányzatok számára.

A **kedvezményes területértékesítési és bérleti politika** a gazdasági hasznosítású területek, csarnokok és / vagy irodahelyiségek kedvezményes megvásárlását / bérletét támogatja (esetenként inkubációs jelleggel).

¹¹⁶ <https://www.tamasitermek.hu/>

¹¹⁷ <https://www.bama.hu/kozelet/helyi-kozelet/tovabb-fejlodhetnek-a-maroki-finomsagok-1923539/>

Többnyire feltételekhez kötött, mint például a létrehozandó telephely alkalmazotti létszámával arányosan érvényesíthetők a kedvezmények a piaci árakhoz képest. Megfelelő helyi adópolitika kialakítása vállalkozásokat képes vonzani (megtartani).

A helyi adók szabályozásával, helyi építési szabályok módosításával, is lehet hatni a befektetőkre és telephelyet kereső vállalkozásokra. Fontos, hogy a helyi adópolitika egységes elvekre épülő, stabil és kiszámítható legyen. A vonatkozó törvény meghatározza a helyi önkormányzatok által kivethető adók típusait, a kivethető adók mértékének felső határát, valamint olyan központi adómentességeket és kedvezményeket, amelyeket az adótípus bevezetése esetén alkalmaznia kell az önkormányzatnak. **E keretek figyelembevételével az önkormányzatok, a helyi sajátosságokhoz, költségvetési, adópolitikai és gazdaságösztönzési céljaikhoz igazodóan formálhatják adópolitikájukat.** Helyi adó bevételeik szinte kizárólag helyi iparűzési adóból (HIPA), illetve nem lakás célú építmény és telekadóból származnak, speciális helyzetekben lehet jelentősége az IFA-nak.

160

A **helyi pénz** a helyi erőforrás alapú gazdaságfejlesztési megközelítés esetén alkalmazott fizetőeszköz, a közgazdasági pénzhelyettesítők egyik fajtája, melyek gazdasági szabályozó szerepet is betöltenek. A helyi fizetőeszközök gazdasági és nem gazdasági szereplőket kötnék össze egy adott területen belül. Ezeket a fizetőeszközöket az adott térségen kívül nem lehet pénzként felhasználni, így fizetési eszköz funkciójuk korlátozott. A helyi pénzek szerepe a helyi, vagy regionális fejlesztésekhez szükséges belső erőforrások helyben tartása, a meglévő, de kihasználatlan kapacitások és a kielégítetlen helyi igények jobb összekapcsolása.

3.2.1 B1. Kedvezményes területértékesítési és bérleti politika

A gazdaságösztönzés ill. befektetésösztönzés legközvetlenebb módja. Széles körben használt, ezért a települések számára valódi versenyelőnyt csak speciális esetekben jelent.

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

- rendelkezésre álló saját tulajdonú önkormányzati földterület/ingatlan.

Gyakori kombinációk:

- A1 Gazdasági hasznosítású terület
- A2 Ipari park
- B1 kedvezményes területértékesítési és bérleti politika

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- helyi rendeletek megalkotása a területértékesítés során érvényesíthető kedvezményekről.

Jó gyakorlatok

Bóly¹¹⁸: A legsikeresebb önkormányzati befektetésösztönző eszköz **a csarnoképítés és a csarnokbérleti rendszer**: az önkormányzat az Ipari Parkban pályázati, illetve banki forrásból csarnokokat épít, amit kedvezményrel ad bérbe helyi vállalkozásoknak.

Komló 7/2014. (v. 16.) Önkormányzati rendelete¹¹⁹ a munkahelyteremtés támogatásáról, amely lehet:

- a) ingatlan kedvezményes tulajdonba adása,
- b) ingatlan kedvezményes bérbeadása,
- c) a) és b) pontokba foglalt támogatásokkal együtt vagy önállóan kedvezményezett részére vételi jog biztosítása,
- d) kamattámogatás,
- e) beruházással, munkahelyteremtéssel kapcsolatos működési kiadások (így különösen: bér, járulék, készletfinanszírozás), díjak részbeni átvállalása,
- f) beruházáshoz szükséges munkák, tanulmányok elvégeztetése,
- g) munkahelyteremtéssel érintett leendő foglalkoztatottak képzési, helyi lakhatási kiadásaihoz történő hozzájárulás, amennyiben ezen kiadások a munkáltatót terhelik,
- h) pályázati önerő kiegészítése,
- i) egyéb, nem pénzbeli juttatás.

Mohácson a Város Képviselő-testülete egyéni elbírálás alapján az önkormányzati tulajdonú telkekből engedményes árú telekkel támogathatja elsősorban az ipari célú új vállalkozásokat, munkahelyteremtéseket, valamint a meglévő vállalkozásokat, amennyiben új telephelyet létesítenek, illetve dolgozói létszámot bővítenek. Az Önkormányzat az Ipari Parkban vállalkozás létesítése, illetve bővítése esetén a telekárból munkahelyenként **600.000 Ft engedményt** biztosít, amennyiben az helyi, azaz mohácsi munkavállalóval kerül betöltésre. Az Ipari Parkba betelepülő vállalkozások a vállalt munkahelyteremtés és -megtartás megvalósulása esetén mentesítendőek a víz-és szennyvíz-közmű hozzájárulás megfizetése alól.

¹¹⁸ <https://varos.boly.hu/bolyi-ipari-park/udvozoljuk-a-bolyi-ipari-parkban>

¹¹⁹ http://www.komlo.hu/?page_id=8563

Debrecen, Szeged, Nyíregyháza, Miskolc, Eger, Kaposvár és Baja egyaránt alkalmaz kedvezményes területértékesítési és bérleti politikát a beruházásösztönzés érdekében.

Szeged, illetve Eger esetében a vállalkozások beruházásait szolgáló támogatás magántulajdonú ingatlanokra és az önkormányzat tulajdonában álló ingatlanokra egyaránt kiterjed. Szegeden csak bérleti díj támogatás, Egerben pedig bérleti és vételi díj támogatás egyaránt igényelhető a vállalkozások beruházásaihoz. Debrecen, Nyíregyháza, Kaposvár, Miskolc¹²⁰ és Baja¹²¹ kedvezményes területértékesítési és bérleti politikája kizárólag az önkormányzat közvetett, vagy közvetlen tulajdonában álló vagy tudományos és technológiai park területén elhelyezkedő ingatlanokra terjed ki. A támogatás ezek vételi vagy bérleti díjából kerül levonásra. A támogatások mértékét az önkormányzat egyénileg határozza meg. Ez alól egyedül Kaposvár képez kivételt, ahol minden újonnan létrehozott munkahely után 500 000 Ft támogatás igényelhető a vállalkozások részéről telekvásárlásra.

81. Ábra: Helyi kedvezményes területértékesítési és bérleti politikák egyes településeken

	Ingyen vételi támogatás	Ingyen bérleti támogatás	Milyen ingatlanra igényelhető?	Támogatás mértéke
Szeged	nem	igen	magán és önkormányzati tulajdonú	egyéni
Eger	igen	igen	magán és önkormányzati tulajdonú	egyéni
Debrecen	igen	igen	önkormányzati tulajdonú	egyéni
Nyíregyháza	igen	igen	önkormányzati tulajdonú	egyéni
Kaposvár	igen	igen	önkormányzati tulajdonú	500 000 Ft/ új munkahely, bérlet esetén egyéni
Baja	igen	igen	önkormányzati tulajdonú	egyéni

Forrás: Saját szerkesztés

¹²⁰ **Miskolcon:** az Önkormányzat 32/2008. (XI. 26.) számú rendelete¹²⁰ „Miskolc vállalkozásfejlesztési és befektetés-ösztönzési programjáról” 10. § (1) szerint az Önkormányzat a beruházás nagyságától függően az Önkormányzat tulajdonában lévő ingatlan értékesítésekor **telekárkedvezményt** adhat a befektető vállalkozásnak az ingatlan piaci árából. A kedvezmény mértéke az ingatlan független szakértő általi értékbecslése vagy a versenytárgyalás során kialakult piaci árhoz viszonyítva a piaci értéket megfelelően közzétett nyílt és feltételhez nem kötött árveréshez hasonlítható pályázati eljárás keretében tett legjobb ajánlatot alapul véve, vagy független szakértői vélemény alapján kell meghatározni. A kedvezmény pontos összegéről a kérelem és mellékletei vizsgálata alapján a Polgármester dönt. Döntésénél figyelembe veszi, hogy az Önkormányzat és a Miskolc Holding Zrt. közös számítása alapján hogyan aránylik egymáshoz a város számára várható pénzügyi haszon és a nyújtott szolgáltatások költsége.

¹²¹ **Baján** a vállalkozások, a gazdasági fejlődés és a munkahelyteremtés helyi támogatásáról szóló **10/2013. (V.31.)¹²¹** önkormányzati rendelet alapján önkormányzati tulajdonú ingatlan értékesítése során a rendeletben meghatározott feltételek teljesítése esetén vállalkozás részére történő értékesítés során az ingatlan vételárából adandó kedvezmény formájában nyújtható beruházás-ösztönző, illetve munkahelyteremtő támogatás: Telekárkedvezmény: 250 M, 100 M, 50 M, 15 M Ft-os (ÁFA nélkül) meghaladó alaptervekenységet szolgáló tárgyi eszköz beruházás esetében 50%, 35%, 20%, 10% telekárkedvezményt biztosít az önkormányzat, amennyiben ezt a beruházástól számított 5 évig nem idegenítik el.

3.2.2 B2. Helyi adópolitika, adókedvezmények

Az önkormányzatok adóalanyai a vállalkozások és a lakosság. **A vállalkozásoktól származik a helyi iparűzési adó (HIPA), a vagyoni típusú adók (építményadó és telekadó); kommunális adó, idegenforgalmi adó).** Ezek kivetése és mértéke gazdaságösztönzési eszközként is alkalmazható. A HIPA alacsonyabb mértéke (maximum 2%) nem feltétlen jelent versenyelőnyt a nagyobb városokban, mivel azok számos más módon is képesek a betelepülni szándékozni vállalkozásoknak előnyöket biztosítani, viszont **kisvárosok közti versenyben még vonzó lehet** a 2%-nál alacsonyabb HIPA. A vállalkozások építmény és telekadó vonatkozásában érzékenyek. Ez az adó nem lehetőséget ad több szempontú differenciálásra, ami tükrözhet helyi ágazati preferenciákat. További lehetőség: ágazati preferenciák alkalmazása, helyi adó felhasználás címkézése, adókivetés ütemezése.

163

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

A sikeres eszközalkalmazás feltétele a költségvetés helyzetéből adódó mozgástér is hiszen az minél szűkebb, annál kevésbé van mód az adópolitikát rugalmasan alakítani és ezáltal versenyelőnyre szert tenni.

Az önkormányzat által nyújtható adómentesség, adókedvezmény kérdésében az 1990 évi C., az önkormányzati törvény 39/C. §-a rendelkezik:

- 1) Az önkormányzat rendeletében jogosult adómentességet, adókedvezményt megállapítani a vállalkozó számára.
- 2) Az önkormányzat rendeletében adómentességet, adókedvezményt állapíthat meg annak a vállalkozónak, akinek/amelynek **adóalapja nem haladja meg a 2,5 millió Ft-ot.** Az önkormányzat az adómentességre, adókedvezményre való jogosultság szempontjából 2,5 millió Ft-nál alacsonyabb adóalapösszeget is meghatározhat. Az adómentesség, adókedvezmény terjedelmének, mértékének valamennyi mentességre jogosult vállalkozó számára **azonosnak kell lennie.**
- 3) Az önkormányzat rendeletében jogosult a **házi orvos, védőnő vállalkozó** számára adómentességet, adókedvezményt megállapítani, feltéve, ha annak vállalkozási szintű iparűzési adóalapja az adóévben a **20 millió forintot nem haladja meg.** Az adómentességnek, adókedvezménynek valamennyi házi orvos, védőnő vállalkozó számára **azonosnak kell lennie.**
- 4) Az önkormányzat jogosult arra, hogy rendeletében **adómentességet vagy adókedvezményt állapítson meg a vállalkozó azon beruházásának értéke vagy annak egy része után,** melyet a vállalkozó az adóévben helyezett üzembe.

Az önkormányzat - ha az adómentességként vagy adókedvezményként igénybe vehető beruházás értéke meghaladja az adóévben a településre megállapított adóalap vagy adó összegét - rendeletében meghatározhatja azt is, hogy a vállalkozó a beruházás értéke adómentességként vagy adókedvezményként igénybe nem vett része után az adóévet követő adóévben, adóévekben vehesse igénybe az adómentességet, adókedvezményt. Az önkormányzat az adómentesség mértékét a településre kimutatott adóalap, az adókedvezmény mértékét a településre kimutatott adó %-ában korlátozhatja. Az adómentesség, adókedvezmény terjedelmének, mértékének **valamennyi vállalkozó számára azonosnak kell lennie.**

164

Az államkincstár rendszeréből lekérdezhetőek a települések által kivetett adók:

<https://hakka.allamkincstar.gov.hu/Default.aspx>

Gyakori kombinációk:

- A1 Gazdasági hasznosítású terület
- A2 Ipari park
- B1 kedvezményes területértékesítési és bérleti politika
- B3 Beruházási támogatás

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- törvények adta lehetőségek és a reális pénzügyi mozgástér mérlegelése,
- helyi szintű jogszabályalkotás.

Jó gyakorlatok

Mohács:

- Mentés a helyi iparűzési adó megfizetése alól az a vállalkozó, akinek/amelynek a Htv. 39.§ (1) bekezdés, illetőleg a 39/A.§ vagy 39/B.§ alapján számított (vállalkozási szintű) adóalapja nem haladja meg a 2,4 millió Ft-ot.
- A helyi iparűzési adó 50%-ának megfizetése alól mentesül az a Htv. 52.§ 23. pontja szerint meghatározott háziorvos, védőnő vállalkozó, akinek/amelynek a Htv. 39.§ (1) bekezdés, illetőleg a 39/A.§ vagy 39/B.§ alapján számított (vállalkozási szintű) adóalapja nem haladja meg az évi 20 millió forintot.

- A helyi iparűzési adó 25%-ának megfizetése alól mentesül az a vállalkozás, amelyik az adóévben a számvitelről szóló törvény szerint számított **legalább 1 milliárd forint aktívált értékű beruházást** helyez üzembe és a beruházás eredményeként **25 fő** új munkahely létesül az Önkormányzat illetékességi területén.
- A helyi iparűzési adó 50%-ának megfizetése alól mentesül az a vállalkozás, amelyik az adóévben a számvitelről szóló törvény szerint számított **legalább 2 milliárd forint aktívált értékű beruházást** helyez üzembe és a beruházás eredményeként **50 fő** új munkahely létesül az Önkormányzat illetékességi területén.
- A helyi iparűzési adó 75%-ának megfizetése alól mentesül az a vállalkozás, amelyik az adóévben a számvitelről szóló törvény szerint számított **legalább 3 milliárd forint aktívált értékű beruházást** helyez üzembe és a beruházás eredményeként **75 fő** új munkahely létesül az Önkormányzat illetékességi területén.
- A helyi iparűzési adó 100%-ának megfizetése alól mentesül az a vállalkozás, amelyik az adóévben a számvitelről szóló törvény szerint számított **legalább 4 milliárd forint aktívált értékű beruházást** helyez üzembe és a beruházás eredményeként **100 fő** új munkahely létesül az Önkormányzat illetékességi területén.

Komlóska¹²²: a kilencvenes években a térség rossz adottságai miatt már nem voltak vállalkozások a faluban, így érdemi adóbevétele sem képződött. Komlóska az egyik leghátrányosabb helyzetű térségben helyezkedik el, mégis képesek voltak dinamikus fejlődésre, a helyi gazdaság ösztönzésére megfelelő adópolitika kialakításával és alkalmazásával. Az iparűzési, kommunális, ingatlan és egyéb adók eltörlése révén vonzóvá tették a vállalkozások számára a települést és azóta több mint 200 vállalkozás érkezett a faluba (összesen több mint 3000 embert foglalkoztatnak). Főként szállítmányozó cégek települtek (vagy székhelyüket jelentették be) a közelbe (logisztikai központ számára ideális), öko-ipari parkot hoztak létre. A fejlődésnek az egyik alapja, hogy vállalkozások által befizetett súlyadóból 40%-ot visszakaptak az államtól.

¹²² BM OKI, HVK_5CT_Gazdaságösztönzési_Útmutató, 2019, 54.o.

3.2.3 B3. Beruházási támogatás

Az európai uniós versenyjogi értelemben vett állami támogatásokkal kapcsolatos eljárásról és a regionális támogatási térképről szóló **Korm. rendelet (37/2011. ¹²³)** alapján a települési önkormányzatok a beruházó kérelmére **pénzügyi támogatást nyújthatnak**.

A 2016. október 11-i SA.46346 (2016/N). számú bizottsági határozat szerinti regionális támogatási térkép alapján **a Dél-Dunántúl régióban 50%, támogatási intenzitással**, melynek mértéke - a nagyberuházások kivételével - a kisvállalkozások beruházásai esetében 20 százalékponttal, a középvállalkozások beruházásai esetében 10 százalékponttal növelhetők. Nagyberuházások esetében az alkalmazható maximális támogatási intenzitás ötvenmillió euró elszámolható költségréstől a KKV-khez hasonlóan 50 %, az ötvenmillió euró és a százmillió euró közötti elszámolható költségréstől pedig 25%, a százmillió euró feletti elszámolható költségréstől pedig 17%.

166

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

A befektetés-ösztönzési célból nyújtott pénzügyi támogatások a 2011/37 Korm. rendeletben a támogató önkormányzatra vonatkozó szigorúan meghatározott módon és mértékben nyújthatók. Fontos, hogy az Önkormányzat ne csak az pályázati eljárás formai szabályait, hanem **a támogatói döntés meghozatalának intézményi kereteit, és a támogatói döntések kritériumait is** transzparens módon meghatározza. A Kritériumrendszer megfogalmazásakor mérlegelni kell a támogatott beruházástól remélt pénzügyi és egyéb hasznokat (foglalkoztatás, társadalmi hasznosság, multiplikáció) és a támogatás mértékének viszonyát.

Gyakori kombinációk:

- B1 kedvezményes területértékesítési és bérleti politika
- C1 üzleti és inkubációs szolgáltatások, tanácsadás
- C2 vállalkozókat segítő egyablakos ügyintézés

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- törvények adta lehetőségek és a reális pénzügyi mozgástér mérlegelése,
- helyi szintű jogszabályalkotás.

123

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100037.KOR&searchUrl=/gyorskereso%3Fkeyword%3D37/2011.%2520%28III.%252022.%29%2520Korm.%2520rendelet>

Jó gyakorlatok:

Miskolcon: az Önkormányzat egyedi támogatási szerződés alapján vállalkozásfejlesztési támogatást nyújthat. A vállalkozásfejlesztési támogatás jogcímen regionális beruházási és foglalkoztatási támogatás (a továbbiakban: beruházási támogatás) nyújtható. (Az egyes (azonos elszámolható költségekkel rendelkező) projektekhez nyújtható támogatás támogatási intenzitása nem haladhatja meg a 37/2011. (III. 22.) Korm. rendelet 25. § (1) bekezdésében meghatározott mértékeket.

Kaposvárott: A vállalkozás **munkahelyteremtő támogatást** igényelhet minden általa megvalósított új beruházási projekt után, amellyel újonnan létesített munkahelyeket teremt. A munkahelyteremtő támogatás összege teljes idejű (napi 8 órás) foglalkoztatást biztosító új álláshelyenként egyszeri legfeljebb 500.000,- Ft/fő. A támogatás akkor vehető igénybe, ha az új munkavállalót a vállalkozás legalább a minimálbér vagy a garantált bérminimum 120%-nak megfelelő bérrel alkalmazza.

167

3.2.4 B4. Innovatív pénzügyi eszközök: helyi fejlesztési tőkealap és Szabályozott ingatlanbefektetési Társaság

A vállalkozásfejlesztési tőkealap célja a helyi adottságokat figyelembe vevő **gazdaságfejlesztés ösztönzése**, a munkaerőmobilitás ösztönzése, a vállalkozóbarát gazdasági környezet erősítése, a helyi KKV-k versenypozícióinak javítása. A **tőkealap** a 2014. évi XVI. törvény alapján, befektetési jegyek kibocsátásával/lejegyzésével jön létre. Befektetési profilja egy adott település vagy térség gazdaságfejlesztési céljainak szolgálatában, többségében innovatív vállalkozásokat finanszíroz, vagy éppen a gazdaságfejlesztési infrastruktúra (ipari park, munkásszálló, bérlakások, irodakapacitás) fejlesztését szolgáló alap, amely befektetéseivel tulajdonrészt szerez, a projekt-társaság operatív működtetésében a befektetés időhorizontján részt vesz, majd tulajdonrészét előre meghatározott feltételek mentén értékesíti.

A befektetés-ösztönzés egy másik, lehetséges innovatív eszköze a **Szabályozott Ingatlanbefektetési Társaság**. A SZIT optimális keretet biztosíthat az önkormányzat befektetési célú ingatlan tranzakciói számára, például ipari parkok fejlesztés/üzemeltetése területén. A szabályozott ingatlanbefektetési társaságokra azonban speciális szabályok és különleges feltételek vonatkoznak. A szabályozott ingatlanbefektetési társaság csak meghatározott tevékenységet végezhet:

- ingatlan adásvétel,
- ingatlan üzemeltetés,
- ingatlan bérbeadás,

- ingatlankezelés,
- vagyonkezelés.

Működési feltételei:

- Csak Nyrt. lehet.
- Folyamatosan kell működnie.
- A tárgyévi eredményből keletkező elvárt osztalékot ki kell fizetni a beszámoló jóváhagyását követő 30 kereskedési napon belül. Ha a vállalkozásnak nincs elég szabad pénzeszköze, akkor a szabad pénzeszközök 90%-át kell osztalékként kifizetni az adott határidőn belül.
- A tulajdonosok csak 10%-ban lehetnek bankok, biztosítók.
- A társaság indulótőkéjének minimum 5 milliárd forintnak kell lennie.
- 25%-os közkezhányad szükséges és a közkezhányadnak megfelelő névértékű részvény tőzsdén vásárolható, értékesíthető kell, hogy legyen.

168

A szabályozott ingatlanbefektetési társaságok **mentesülnek a társasági adó és a helyi iparűzési adó fizetési kötelezettség alól.**

Mindezekon felül a SZIT-ek csak 2 %-os vagyonszerzési illetéket fizetnek, míg a kapcsolt vállalkozástól megszerzett ingatlan, vagyoni értékű jog vagy ingatlannal rendelkező társaság vagyoni betétjének megszerzése esetén mentesülnek a visszerthes vagyonszerzési illeték megfizetése alól.

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

- 2014. évi XVI. törvény¹²⁴ rendelkezik a kollektív befektetési formákról és kezelőikről, a 2011. évi CII. törvény¹²⁵ pedig a szabályozott ingatlanbefektetési társaságokról.
- A tőkealap és a SZIT működtetése egyaránt speciális szakértelmet és egyidejűleg komoly helyismeretet kíván. Alkalmazásuk így közép-, de leginkább nagyvárosokban, vagy regionális szinten valósítható meg.

Gyakori kombinációk:

- C1 üzleti és inkubációs szolgáltatások, tanácsadás
- C3 üzleti/befektetési célú marketing tevékenység

¹²⁴ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1400016.tv>

¹²⁵ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100102.tv>

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

A tőkealapok és a SZIT-ek is speciális, komoly szakértelmet igénylő fejlesztési társulások. Az önkormányzatok mindkét esetben akár tulajdonosként (Kecskemét), akár a fejlesztési koalíció tagjaként (Graphisoft Park) részt vehetnek ezek működtetésében, vagy szakértelem és források híján azok működési feltételeit támogathatják (adózási környezet, promóció stb.)

Jó gyakorlatok:

Kecskemét: a Kecskemét Vállalkozásfejlesztési Alap a **Modern Városok Programon** belül a gazdaság fejlesztését szolgáló üzleti elképzelések megvalósításában és finanszírozásában partner a következő 15 év során. Kelet-Európa első, kifejezetten vállalkozásfejlesztési céllal létrejött, EU forrásból finanszírozott befektetési alapjaként komoly törekvései vannak a régió fejlesztését illetően.

Az Alapkezelő 100%-os tulajdonosa Kecskemét Megyei Jogú Város Önkormányzata, főbb tevékenységei pedig a következők:

- projektjavaslatok előszűrése, előterjesztése,
- résztulajdonosként való részvétel projektek megvalósításában,
- monitoring, kiszállás,
- nyilvántartások, jelentések készítése.

A Kecskemét Vállalkozásfejlesztési Alapot a **Városi Alapkezelő Zrt. képviseli.**

Kecskeméti, vagy kecskeméti telephelyű vállalatokat és startupokat, finanszíroznak, akik helyben szeretnék terveiket megvalósítani, három kategóriában:

Tőkebefektetések összege szerint:

- 10 000 000 Ft alatt
- 10 - 50 000 000 Ft között
- 50 000 000 Ft felett

Befektetési céljaik:

Az Alap az alábbiakban felsorolt jellemzőkkel bíró célprojektek finanszírozásában vállal szerepet:

- **Vállalkozásfejlesztési projektek:** Nem állami, önkormányzati tulajdonban, vagy 25% alatti állami, önkormányzati tulajdonban álló magánvállalkozások, amelyek tevékenysége közvetlenül és közvetve támogatja a stratégiai célokat. A megtérülés forrásai lehetnek a folyamatos és a cégtérkéssel történő kiszállás, illetve a társtulajdonos kivásárlása is.

- **Energiahatékonyságiprojektek:** Az energetikai projektek keretében piaci, illetve állami és önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok, szervezetek energia felhasználásának racionalizálása kerül végrehajtásra, amelyek megtérülése az alacsonyabb energiaigény által csökkent költségekből valósul meg. Az energialogisztikai projekt esetében hasonlóképpen a tevékenységhez kapcsolódó költségek csökkenéséből realizált haszon jelenti a megtérülés forrását.
- **Egyéb K+F+I fejlesztésekhez kapcsolódó projektek.**

A SZIT létrehozására és működtetésére vonatkozó szabályozás továbbra is szigorú feltételeket ír elő az ingatlanpiaci szereplők számára, de a hazai viszonyokra átszabott korlátok lazítottak a korábbi tőke és kifizetési követelményeken. Ennek következtében már több ingatlantársaság is bejelentette, hogy SZIT formában kíván működni a jövőben¹²⁶. A NAV immár SZIT-ként tartja nyilván a **Graphisoft Park**-ot, korábban pedig szabályozott ingatlanbefektetési elővállalkozásként vette nyilvántartásba a Budapesti Ingatlan Hasznosítási és Fejlesztési Nyrt-t (BIF) is.

Debreceni Városi Alap: az MFB Csoport tag MFB Invest Zrt. 2019. utolsó negyedében jelentette be legújabb alapja, a Városi Tőkelap indulását. Elsőként Debrecenben került sor az operatív feltételek összehangolására, az együttműködési nyilatkozatok aláírását követően pedig megnyílt a 10 milliárd Ft keretösszegű tőkelap a helyi, megyei vállalkozások számára, melyből fejlesztési, beruházási lehetőségek megvalósításához kaphatnak tőkejuttatást. Az Alap 12 év futamidővel, 7 éves befektetési periódussal működik, az átlagos befektetési méret a tervek szerint 100 M Ft és 1 Mrd Ft között alakul. Az Alapból bármely iparági szektorból, kizárólag magyarországi székhelyű vállalkozások országhatáron belül megvalósított projektjei finanszírozhatók.

2020 tavaszán Budapesten kívül egyedül Kecskeméten működött a szükséges engedélyekkel rendelkező alapkezelő. Baranyában egyetlen alapkezelő sem működik.

3.2.5 B5 Helyi fejlesztési pályázati alap

Az 1996. évi XXI. törvény [Tftv.] rendelkezik a területfejlesztés intézmény- és eszközrendszeréről. **A Tftv. 11. §** (1) szerint: A megyei önkormányzat és a fővárosi önkormányzat területfejlesztési feladatai:

b) a területfejlesztési tervek végrehajtásával kapcsolatos feladatok ellátása keretében:

bb) dönt a hatáskörébe utalt fejlesztési források felhasználásáról,

¹²⁶ <https://www.rsm.hu/blog/2018/03/szit-elonyok-kis-es-nagybefektetoknek>

bf) dönt a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból a megyei önkormányzat hatáskörébe utalt pénzeszközök felhasználásáról,

bg) a megye gazdaságának és foglalkoztatásának fellendítése érdekében gazdaságfejlesztési, befektetés ösztönző tevékenységet lát el, aminek elősegítése érdekében külön szervezetet hozhat létre vagy megállapodás alapján más szervezettel működhet együtt;

20. § (1) szerint A területfejlesztési célok megvalósítását az általános gazdasági szabályozás, a normatív és a térségre vonatkozó sajátos pénzügyi eszközrendszer összehangolt működése, a forráskoordináció, valamint a miniszterek számára az összehangolás érdekében külön jogszabályban meghatározott jogkörök biztosítják.

A területfejlesztési törvény módot ad arra, hogy a Megyék terület-, illetve gazdaságfejlesztési céljaik megvalósítása érdekében fejlesztési forrásokat kezeljenek.

A pályázati rendszer versenyeztető jellegéből fakadó torz elosztási hatások mérséklésének igénye felveteti a **global grant**¹²⁷ típusú eljárások alkalmazásának lehetőségét. Általánosságban jellemző, hogy a forráselosztásra általában alkalmazott, a pályázatokat versenyeztető eljárásrend nem tudja teljes mértékben biztosítani, hogy az egyenlő esélyű hozzáférés területileg arányosan valósuljon meg. A global grant egyik legfontosabb előnye az éppen az lehet, hogy a megfelelő közvetítő szervezet az adminisztratív eljárások mellett az adott szektor szereplői közötti bizalomra és nyílt kommunikációra is építhet a fejlesztési célok meghatározása, az esetleges kockázatok feltárása és kezelése során. Ezáltal az adminisztratív eljárások lényegesen egyszerűsíthetők, és a szakmailag felkészült, de kevesebb adminisztrációs kapacitással rendelkező szervezetek számára is hozzáférhetővé válnak a támogatási források. A közvetett támogatások odaítélési jogának megfelelő delegálása alapjaiban befolyásolja a global grant forma sikerét. A Megye mellett megfelelő legitimitású területi és szakmai szereplők (egyetem, Kamara, települések stb.), bevonása megfontolandó lehet.

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

- a megyei fejlesztési pályázati alap kezeléséhez elengedhetetlen szervezeti háttér biztosítása,
- kormányzati és/vagy uniós fejlesztési források allokációja az alap feltöltéséhez,
- allokációs stratégia és akcióterv készítése.

¹²⁷ HÉTFÁ Elemző Központ: A forrásfelhasználás intézményrendszerének fejlesztése a korábbi tapasztalatok és értékelési eredmények áttekintése, NFÜ 2013

Gyakori kombinációk:

- C3 üzleti/befektetési célú marketing tevékenység
- D3 triple vagy quadruple helix együttműködések és az ezekre alapozott living lab-ek létrehozása
- D4 mikro-térégi együttműködések

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- Megyei Közgyűlési hatáskör, a települési önkormányzatok kezdeményező, koordináló szerepe fontos lehet.

Jó gyakorlatok

A **LEADER**¹²⁸ az Európai Unió vidékfejlesztési politikájának egy sajátos módszere. Nemcsak egy program, hanem egy metodika, amelynek segítségével a vidéken élők meghatározhatják a térségük hosszú távú fejlesztési prioritásait. A LEADER egy eszköz, partnerségen alapul, amely partnerség komponensei a közsféra, vállalkozói sféra és a civil sféra képviselőiből áll. Cél tehát a helyi partnerségek megerősítése, alulról jövő vidékfejlesztési politika előmozdítása.

Az **1303/2013** számú Közös előírásokat tartalmazó rendelet (EU) 32–35. cikke (4) a közösség által irányított helyi fejlesztéssel kapcsolatban a LEADER szemléletmódján alapul, és érinti a Közös Stratégiai Keret négy alapját – Európai Regionális Fejlesztési Alap, Európai Szociális Alap, Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap, Európai Halászati Alap – a 2014 és 2020 közötti programidőszakban (ezek az ESB-alapok – európai strukturális és befektetési alapok).

A **CLLD** olyan konkrét eszköz, amely a régiók alatti szinten használható, és helyi szinten egészíti ki az egyéb fejlesztési támogatásokat.

- konkrét, szubregionális szintű területekre összpontosít,
- közösség által irányított, a helyi nyilvánosságot és a magánszektor társadalmi gazdasági érdekeit képviselő helyi akciócsoportokkal,
- olyan integrált és több szektort felölelő, területspecifikus helyi fejlesztési stratégiákon keresztül valósul meg, amelyek kialakításukkal figyelembe veszik a helyi igényeket és lehetőségeket, továbbá

¹²⁸ <https://web.archive.org/web/20081212114652/http://www.mako.hu/en/node/1684>

- figyelembe veszi a helyi igényeket és lehetőségeket, a helyi környezetben innovatív jellemzőket foglal magába, hálózatépítési tevékenységeket, valamint értelemszerűen együttműködést is tartalmaz.

Ez az egységes módszertan lehetővé teszi majd az alapok egymáshoz kapcsolt és integrált felhasználását a helyi fejlesztési stratégiák megvalósításában.

3.3 C. Üzleti szolgáltatások és promóció eszközcsoport

A gazdaságösztönzési eszközrendszer fontos, gazdasági infrastruktúrákat kiegészítő eleme az önkormányzatok által vagy azok koordinációjával biztosított vállalkozásokat támogató szolgáltatások köre. A legелеmibb szolgáltatás, amit az önkormányzat a vállalkozások érdekében képes biztosítani a **gyorsított, illetve egyablakos ügyintézés**. A rövid várakozási időkkal dolgozó eljárások és gyors egyablakos ügyintézés a vállalkozások alapelvárásai közé tartozik.

Az önkormányzatok további lehetősége az **üzleti/ inkubációs jellegű szolgáltatások biztosítása ipari parki, vagy városi környezetben**. A saját tulajdonban működtetett ipari parkok elkülönített működési szabályozókkal bíró inkubátorházai, vagy városi vállalkozói központjai a digitális megoldások mai elterjedtségét megelőzően kulcsfontosságúak voltak. Manapság az irodai szolgáltatásokkal szemben előtérbe kerül a szabad vagy kedvezményes iroda és tárgyaló használat (mihez szabad Wifi hozzáférés természetes).

Továbbra is fontos kisebb településeken a vállalkozásoknak nyújtott **pályázati, vagy hitelfelvételi tanácsadás** sokszor a kamarákkal együttműködve. Az adatok és információk rendszerezése és különféle adatbázisok következetes fejlesztése az üzleti szolgáltatások és kommunikáció alapja.

A **kataszterizáció**, például ingatlankataszter, vagyongataszter, vállalkozói kataszter bizonyos gazdaságösztönzési eszközök használhatóságának alapfeltétele.

A **településmarketing** a marketing speciális területe, ami nem egy termék, hanem egy **hely** eladására, népszerűsítésére törekszik. A marketing tevékenységek speciális körét kifejezetten gazdaságösztönzési céllal folytatják a települések. A **befektetés marketing** célja a potenciális befektetők megszólítása, ingatlan portfólió, erőforrás portfólió megfelelően célzott bemutatásával. A helyi gazdaságot élénkítő termékbemutatók szervezése, informális térségi vállalkozói események támogatása (facilitálása) a helyi gazdasági szereplők együttműködését és piacra jutását segítheti.

3.3.1 C1. Üzleti és inkubációs szolgáltatások, tanácsadás

Az **A4 inkubációs tér** a kedvezményes üzleti szolgáltatások, a klaszteresedés és a hálózatosodás lehetőségét biztosítja. Inkubációs tér biztosításán túl, **üzletviteli szolgáltatás, pénzügyi szolgáltatás, induló vállalkozások segítése és hálózatosodásának támogatása, tanácsadás** jelenti a szolgáltatások magját. Az inkubációs folyamat értéknövekedéssel jár, és akkor hatékony, ha a nyújtott értéknövelő szolgáltatások mind nagyobb növekedést eredményeznek a vállalkozás értékében.

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

- Gazdaságfejlesztési célú inkubációs szolgáltatások esetén a tőkebefektetés központi vagy helyi kormányzati befektetést jelent (amelyet esetleg egy egyetem saját forrásából kiegészít), a megtérülés pedig a helyi gazdaság élénkülése.

174

Gyakori kombinációk:

- A4 Inkubátorház és / vagy üzleti szolgáltató ház

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- infrastruktúra vagy virtuális felület biztosítása a szolgáltatások befogadásához,
- forrás biztosítása a szolgáltatások folyamatos ellátása érdekében.

Jó gyakorlatok

A FŐNIX Inkubátorház és Üzleti Központ Debrecen¹²⁹ belvárosában, frekventált üzleti környezetben, jól megközelíthető helyen, a FÓRUM bevásárló- és szórakoztató központ szomszédságában található, így a kedvező bérleti feltételekhez kiemelten jó infrastruktúra társul. Helyiségbérlésen túl (kiadó iroda, üzlethelyiség, bemutatóterem, raktár, irattár, egyéb helyiség) telephelyhasználati lehetőség, adminisztratív, üzletviteli és tanácsadói szolgáltatások is fellelhetők az üzleti központ szolgáltatási portfóliójában.

Inkubátorház Szeged¹³⁰ az alapinfrastruktúra. irodák, tárgyalóterem, konferenciaterem, raktár, oktatóterem, parkolók biztosításán túl az alábbi szakmai szolgáltatásokat kínálja:

Alap- és irodatechnikai szolgáltatások: irodai szolgáltatások, vagyonvédelem, őrző-védő és vagyonvédelmi feladatok ellátása, portaszolgálat, takarítás, büfé-étkező és postakezelés.

¹²⁹ <http://www.fonixinku.com/>

¹³⁰ <http://inkubatorhaz-szeged.hu/szolgaltatasok.html>

Szakmai szolgáltatások vonatkozásában:

- Üzletviteli tanácsadás:
 - az inkubátorház üzemeltetője biztosítja, alvállalkozó bevonásával,
 - működtetéshez, működéshez kapcsolódó tanácsadás,
 - üzleti tervek készítése az inkubátorház bérleti számára.
- Jogi tanácsadás:
 - az inkubátorház üzemeltetője végzi.
- Iparjogvédelmi tanácsadás:
 - az inkubátorház üzemeltetője biztosítja, alvállalkozó bevonásával,
 - szabadalmakhoz, know-how-khoz kapcsolódó tanácsadás.
- Pályázatkezelés:
 - az inkubátorház üzemeltetője biztosítja, alvállalkozó bevonásával,
 - források bevonásának elősegítése, pályázatok készítése, forráskoordináció.
- Partnerkeresés:
 - az inkubátorház üzemeltetője biztosítja, alvállalkozó bevonásával,
 - a nyújtott szolgáltatásokhoz kapcsolódó ügyfelek felkutatása, piackutatási tanácsadás.

Baranya Megyei Vállalkozói Központ¹³¹

1991-ben -, elsősorban a külföldi támogatások, mint pl. a PHARE program fogadása és hatékony felhasználása, a vállalkozói kultúra elterjesztése céljából alapították meg az Alapítvány a Vidék Kis- és Középvállalkozásainak Fejlesztésére - Baranya Megyei Vállalkozói Központot. Alapvető feladata a hazai, elsősorban a Pécs városában, Baranya megyében és a régióban működő mikro-, kis- és középvállalkozások (KKV) felkarolása és megerősítése, a vállalkozások támogatása tanácsadással, mikrohitellel, pályázatírással és más, a helyi sajátosságokra és igényekre épülő projektekkal.

Ezt többféle kedvezményes, fix kamatozású mikrohitel nyújtásával (Új Széchenyi Hitel Program keretében nyújtott mikrohitel), az Új Széchenyi Terv keretében kiírt, illetve különböző mezőgazdasági pályázatok készítésével, üzleti tanácsadással, valamint átfogó vállalkozói képzések és rendezvények szervezésével (Szentlőrinci Gazdanapok, Kertészeti Börze és Tarkavásár) valósítják meg.

¹³¹ <http://bmvk.hu/>

3.3.2 C2. Vállalkozókat segítő egyablakos ügyintézés

Az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló **2015. évi CCXXII. törvény** (a továbbiakban: E-ügyintézési tv.) 1. § 17. pont b) alpontjának, valamint 108. § (1) bekezdésének megfelelően az önkormányzatok 2018. január 1. napjától kötelesek biztosítani az ügyek elektronikus intézését az E-ügyintézési tv.-ben, valamint az elektronikus ügyintézés részletszabályairól szóló 451/2016. (XII. 19.) Korm. rendeletben meghatározottak szerint.

Az ügyfél beadványait a hivatal bonyolítja le az illetékes hatóságoknál, részletesen tájékoztatva a kérelmezőt az ügymenetről, vagy a hiánypótlásról. Az elbírálási idő pedig 30 napról 21 napra csökkent. Az ügyek egy részéről csak informálódhatunk, más ügyekben beadhatjuk kérvényeinket és valamit helyben elintézhetünk.

176

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

- önkormányzatok / hivatalok szervezeti felkészítése.

Gyakori kombinációk:

- minden eszköz

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- szervezetfejlesztés.

Jó gyakorlatok

Móráhalom¹³²: Ennek az eszköznek a tekintetében a valódi áttörést a 2009–2010-ben megvalósult ÁROP „Polgármesteri Hivatalok szervezetfejlesztése” című projekt hozta, melynek keretében kialakították az egyablakos ügyintézés, megújították a belső szervezeti folyamatokat és az önkormányzati intézményekkel való kapcsolattartást. Az önkormányzat honlapján ma már elektronikus módon elérhetők az önkormányzati hatósági ügyek intézéséhez szükséges nyomtatványok és az adózással kapcsolatos információk és elektronikus be is nyújthatók azok. A folyamatban lévő fejlesztések szükséges engedélyeztetése töredéke az átlagos ügyintézési időeknek.

Győr Megyei Jogú Város¹³³ Önkormányzata vagy Polgármesteri Hivatala a feladat- és hatáskörükbe tartozó ügy, valamint a jogszabály alapján biztosítandó szolgáltatásaik igénybevételéhez, lemondásához vagy módosításához szükséges ügyeknek az ügyfelekkel történő elektronikus intézését biztosítja.

¹³² BM OKI: Gazdaságösztönzési útmutató, 2018, 57.o.

¹³³ <http://ekozig.gyor.eu/kezdolap>

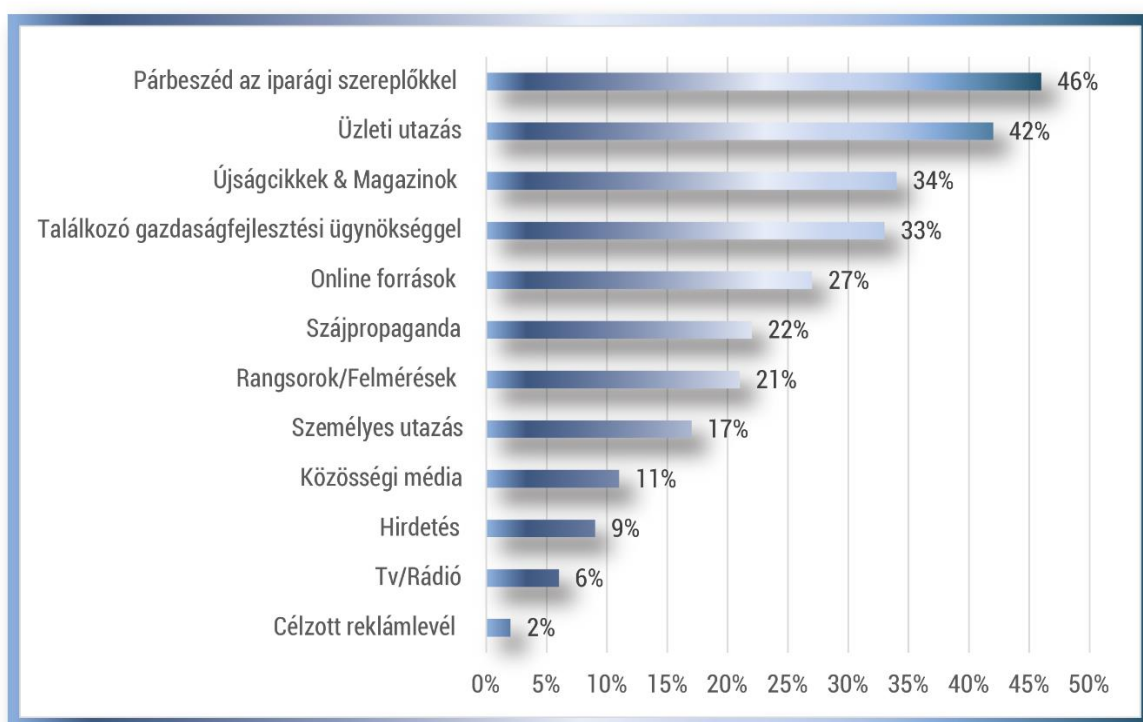
A fenti követelményeknek megfelelően Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata és Polgármesteri Hivatala az ekozig.gyor.eu weboldalon letölthető, kitölthető és beküldhető nyomtatványain, Építéshatósági ügyekben az ÉTDR rendszeren keresztül, egyéb esetben e-Papír beküldési lehetőségen keresztül biztosítja elektronikus ügyintézési lehetőséget. Az elektronikus kapcsolattartáshoz az ügyfélnek rendelkeznie kell ügyfélkapuval, esetlegesen hivatali, per és/vagy cégkapuval.

3.3.3 C3. Üzleti/befektetési célú marketing tevékenység

A településmarketing, a marketing stratégia speciális eszköz, szinte valamennyi további gazdaságösztönző eszközhöz kapcsolódik. A befektetésösztönzés célja a település, a régió tőkevonzó képességének növelése, a térség versenyképességének javítása. Feladata a befektetés-ösztönző folyamatok menedzselése. A befektetés marketing a marketing stratégia azon elemeire fókuszál, amelyek a célja a befektetők megszólítása, településre vonzása. Alapvető célja az adott terület erősségeinek, belső értékeinek feltárása, megfelelő hasznosítása, bővítése, fejlesztése és kommunikálása. Ennek leglényegesebb eszközei:

177

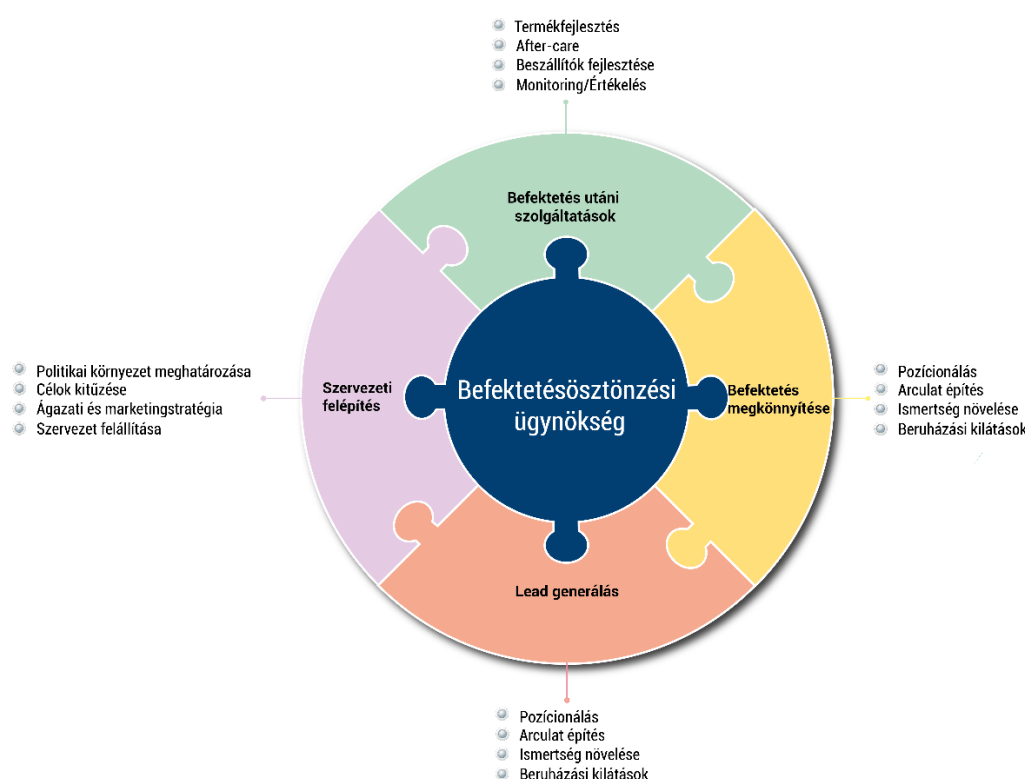
82. Ábra: Legfontosabb információforrások, amelyek befolyásolják egy adott terület üzleti környezetének vezetői megítélését (százalék)

Forrás: <http://mci.ei.columbia.edu/files/2012/12/MCI-City-Investment-Promotion-Handbook2.pdf>

A befektetés ösztönzési marketing tevékenység **jelentős erőforrásigénye** (pénzügyi és humán egyaránt) leginkább a nagyvárosok, régiók, kormányok, esetleg tőkeerős privát kereskedelmi ingatlan-fejlesztők terepe. A kisebb településeknek sem kell azonban lemondania a professzionális befektetés-marketing által biztosított versenyelőnyről! Mindenképpen megfontolandó a befektetés ösztönzés marketing tevékenységének a koordinált megszervezése regionális, megyei szinten, például **Megyei Befektetési Ügynökség** formájában, egyetemi, kamarai közreműködéssel, a régióközponttal, **Péccsel együttműködésben**. Az ügynökség feladatai az alábbiak lehetnének:

83. Ábra: A befektetésösztönzés rendszere

Forrás¹³⁴: Henry Loewendahl, *Innovations in Foreign Direct Investment Attraction*, 3.0.

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

- települési marketing stratégia (beágyazottság biztosítása) befektetési marketing akcióterv,
- a marketing tevékenységekhez használt digitális adatbázisok, kataszterek elkészítése,
- célcsoport orientált marketing tevékenység,

¹³⁴ <https://publications.iadb.org/en/innovations-foreign-direct-investment-attraction>

- eszközök kombinációjának akciókra koncentráló megválasztása,
- infokommunikációs lehetőségek/eszközök, hatékony kommunikáció/kommunikációs csatornák (belső: intranet, külső: honlap, email, kiadványok, közösségi média jelenlét,
- szervezeti háttér: befektetési ügynökség.

Gyakori kombinációk:

- minden egyéb eszköz

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- településmarketing stratégia konzekvens végrehajtása,
- fő üzenetek megfogalmazása és adattartalmak biztosítása,
- források, felületek biztosítása.

179

Jó gyakorlatok:

EDC Debrecen Város- és Gazdaságfejlesztési Központ¹³⁵: tulajdonosai a város életének meghatározó szereplői: Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata, Debreceni Egyetem, Cívis Ház Zrt. Az EDC csapat munkája révén olyan nagy volumenű külföldi beruházásokat sikerült a városba csábítani, mint a Diehl, Krones, Continental, BMW. Az EDC Debrecen foglalkozik ezen túl a nagyobb városi beruházások előkészítésével és koordinációjával, a helyi vállalkozók Európai Unió pályázatok kapcsán történő támogatásával, valamint a város Smart City stratégiájával.

Palkonya¹³⁶ - Európa kulturális térképén az egyutcás baranyai falu. Palkonya egykori innovatív és kreatív polgármestere kezdte el a márkáépítési folyamatot, aminek következtében a falu, nemzetközi ismertséget is kapott. A falu az egyik legjelentősebb magyarországi művészeti fesztivál, az Ördögkatlan állandó helyszíne. Palkonya alapító tagja az Európa Kulturális Faluja Mozgalomnak, 2007-ben sikerrel pályázott az Európa Kulturális Faluja címre. A község nevezetes műemlék pincefalujában egész évre való programok vannak. A Palkonya brand és arculat (naprakész honlapja és színvonalas kiadványai miatt) a településhatáron túl is jól ismert, üzenetei számtalan turistát vonzanak a faluba

¹³⁵ <http://invest.debreceen.hu/>

¹³⁶ BM OKI: Gazdaságösztönzési útmutató, 2018, 58.o.

3.3.4 C4. Kataszterizáció

A különféle adattartalmakkal bíró platformok létrehozása alapfeltétele, egyben eszköze a település és befektetésösztönzési marketingnek, valamint az egyes partneri (stakeholder) csoportokkal történő kommunikációnak – együttműködésnek. A gazdaságösztönzéshez releváns kataszterek:

- önkormányzati tulajdoni kataszter,
- kizárható területek és létesítmények katasztere (önk. magán),
- vállalkozói kataszter,
- intézményi kataszter.

Lényeges a kataszterek nyílt adatként (open data) való kezelése, hogy a gazdasági szereplők a helyi gazdaság fejlődése érdekében használhassák azokat.

180

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

- helyi adatbázisok léte (bármilyen formában),
- digitalizáció feltételei,
- szakértő feldolgozás.

Gyakori kombinációk:

- C1 üzleti és inkubációs szolgáltatások, tanácsadás
- C3 üzleti/befektetési célú marketing tevékenység

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- adatok biztosítása; rendszerezése,
- digitalizáció IT feltételeinek biztosítása,
- adatbiztonság feltételeiről való gondoskodás.

Jó gyakorlatok

Törökbálint¹³⁷ 2016-2017-ben a Norvég Alap által nyújtott támogatásból finanszírozott „Helyi és kistérségi gazdaságfejlesztés alapjainak lerakása önkormányzati kapacitásfejlesztéssel és tudástranszferrel” elnevezésű projektjének a keretében végrehajtotta a település gazdaságfejlesztési szempontból releváns adatainak kataszterizálását és hozzáférhetővé tételét.

¹³⁷ <https://www.torokbalint.hu/app/cms/TorokbalintApp/index?id=471>

Ezek a kataszterek többek közt:

- szálláshely nyilvántartás,
- termelői piac nyilvántartás,
- kereskedelmi tevékenységek nyilvántartása,
- ipari tevékenységet folytató telepek nyilvántartása.

3.4 D. Gazdasági szereplők együttműködését előmozdító eszközcsoporth

181

A helyi gazdasági környezet vonzereje egyre kevésbé az infrastrukturális adottságok, az üzleti szolgáltatások, adókedvezmények, pénzügyi ösztönzők stb. körének függvénye. **Az érett gazdasági ökoszisztémákban a vonzerő egyre inkább a vállalkozások és a működésükben érintett egyéb szereplők együttműködésének lehetőségén és eredményességén múlik.** A hazai gazdasági környezetben a szereplők között az együttműködések jellemzően kétoldalúak, ugyanakkor a fejlett ökoszisztémák három és négyoldalú együttműködések keretében épülnek és működnek. Az alábbi ábra bemutatja a gazdasági szereplők hazai településeken jellemző kétoldalú együttműködési formáit:

84. Ábra: Hazai kétoldalú együttműködések formái

	vállalkozások	önkormányzat	egyetemek kutatóhelyek	lakosság
vállalkozások	beszállítói hálózatok – termelési szinergiák, termelési – értékesítési láncok és vertikumok klaszteresedés menedzser klub / helyi vállalkozói érdekvédelmi csoportok	a vállalkozások bevonása a település- és gazdaságfejlesztésbe; rendszeres, kölcsönös érdekegyeztetések (igényfelmérés, fórumok), településrendezési szerződések, versenyképességi szerződés alkalmazása	K+F+I célú együtt működések, közös termékfejlesztés, innovációk tesztelése valós ipari (termelési) környezetben	munkaerő biztosítása, a helyi közösség, mint piac és mint értéktérítő együttműködő fél, living lab – élő labor tesztkörnyezet biztosítása egyes termékek/szolgáltatások esetében
önkormányzat		térségi együtt- működések a gazdaságfejlesztés érdekében helyi tervek egyeztetése / közös projektek / projektszinergiák kihasználása	K+F+I partnerség kereteinek biztosítása – az eredmények városfejlesztési célú hasznosítása (tesztelése – pl. okos város)	gazdaságfejlesztési célok egyeztetése / lakossági bevonás a tervezésbe
egyetemek kutató- helyek			kutatási szinergiák kihasználása, kapcsolódó képzési struktúrák és tartalmak összehangolása, közös kidolgozása	living lab – élő labor tesztkörnyezet biztosítása
lakosság				a helyi erőforrások közösségi szintű értékelése és fejlesztése

Forrás: BM OKI, Gazdaságösztönzési Útmutató 2019, 60.o.

3.4.1 D1. Helyi vállalkozói / menedzser klub

Az helyi vállalkozások vezetőinek formális (egyesületi) vagy informális (klub, kör) csoportja, amely közös célokat fogalmaz meg működésére vonatkozóan ezek általában:

- közös érdekérvényesítés,
- szakmai, működési együttműködések megalapozása,
- képzések, szakmai fórumok szervezése,
- rendezvények szervezése,
- sok esetben jótékony céllal,
- kapcsolatkeresés egyéb ágazatokkal – pl. egyetemi, kutatói szféra.

182

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

- erős helyi vállalkozások,
- az együttműködés előnyeinek felismerése,
- az önkormányzat támogató feltételeket megteremtő (facilitáló) szerepe.

Gyakori kombinációk:

- A4 Inkubátorház és / vagy üzleti szolgáltató ház

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- támogató szerep,
- rendezvény-helyszínek biztosítása,
- részvétel a reprezentatív eseményeken,
- rendszeres konzultáció az igényekről, fejlesztési elképzelésekről.

Jó gyakorlatok

Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara¹³⁸: 22.000 taggal, közel 900 önkéntes taggal, 40-nél több professzionális szakértővel működik, többek közt a 29 tagvállalkozással sikeresen működő Gépipari Klaszter menedzsment-szervezete, 6 szakmai klub és 8 üzleti közösség működtetője, a szakmai képzések szervezője, számtalan üzleti rendezvény és képzési program gazdája, a megye üzleti közösségének motorja.

¹³⁸ https://issuu.com/pbkik/docs/pbkik_leporello_magyar_2018

Baranya Megyei Vállalkozói Központ¹³⁹: Baranya megyében és a régióban működő mikro-, kis- és középvállalkozások (KKV) támogatása tanácsadással, mikrohittel, pályázatírással, fix kamatozású mikrohittel nyújtásával, üzleti tanácsadással, valamint átfogó vállalkozói képzések és rendezvények szervezésével (Szentlőrinci Gazdanapok, Kertészeti Börze és Tarkavásár).

BNI Déli Régió¹⁴⁰: pozitív, támogató, strukturált hátteret biztosít egy vállalkozás fejlődéséhez, az üzletszerzéshez és a kapcsolati tőke növeléséhez. Képzései és az általuk szervezett képzési programok révén segíti a tagvállalkozásait.

3.4.2 D2. Versenyképességi szerződés

183

A versenyképességi szerződés (VKSZ) a helyi önkormányzat és helyi gazdasági szereplők közötti megállapodás, ami minkét oldalon konkrét kötelezettségvállalásokat tartalmaz és egy stratégiai fontosságúnak ítélt téma területre koncentrál. Pozitív gazdaságélénkítő hatásának eléréséhez fontos létrehozni annak **végrehajtási mechanizmusait**. A versenyképességi szerződés a helyi gazdaságélénkítés, a gazdasági növekedés és minőség-orientált átalakulás hatékony eszköze lehet.

Versenyképességi szerződések az eddigiekben **jellemzően megyei jogú városok** (Kecskemét, Veszprém, Székesfehérvár) esetében kerültek aláírásra. A VKSZ akkor kínál megoldást, amikor a gazdasági szereplők száma, nagyságrendje, a felek kapcsolatának komplexitása, az együttműködés lehetőségei eléri azt a szintet, amikor akár egy jól működő stratégiai menedzsment egyoldalú kompetenciáit túllépve két- vagy esetleg többoldalú konkrét kötelezettségvállalásra is szükség van.

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

- magas szintű együttműködési kultúra és a felek egymás iránti bizalma,
- a települési önkormányzat által elfogadott fejlesztési dokumentumok,
- az eszköz kritikus településméret és összetettség felett alkalmazható hatékonyan,
- a VKSZ akkor kínál megoldást, ha két- vagy esetleg többoldalú konkrét kötelezettségvállalásra is szükség van egyes fejlesztési célok elérése érdekében.

Gyakori kombinációk:

- B2 helyi adópolitika, adókedvezménye

¹³⁹ <http://bmvk.hu/>

¹⁴⁰ <http://bni-deliregio.hu/hu-HU/rolunk>

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- a szerződések előkészítésének koordinációja,
- humán erőforrás felkészítése,
- a VKSZ következetes végrehajtás.

Jó gyakorlatok

Székesfehérvár¹⁴¹: a Fejér Megyei Kereskedelmi és **Iparkamara** és a **város** közt megkötött versenyképességi szerződésben szerepel egyebek között egyfajta lobbierő és kapcsolati tőke kiépítése a helyi vállalkozásokért; a helyi adórendszer, a lokális rendeletek/adórendeletek áttekintése; a szakképzés-oktatás (általános iskola, középfokú- és szakképzés) rendszerének/intézményrendszerének felülvizsgálata (figyelemmel az állami szerepvállalásra is). Egyébként a javaslatok között számos további olyan is olvasható, amely országos szinten is igényként jelentkezik. Például, hogy a közbeszerzési tenderek kiírásakor biztosítsanak hangsúlyosabb részvételi lehetőséget a helyi vállalkozások számára. Szükségesnek mondja a dokumentum a város infrastrukturális fejlesztését; s persze a helyi gazdaság szerkezetváltását, nagy hangsúllyal a zöldenergiára és háttérparára, az informatikára, illetve a sport- és egészségturizmusra.

3.4.3 D3. Triple vagy quadruple helix együttműködések és az ezekre alapozott living lab-ek létrehozása

A 3H-modell tudásalapú gazdasághoz kapcsolódik, annak növekedési lehetőségét támogatja azáltal, hogy forrásteremtés és annak koordinált, szinergiákat is eredményező felhasználása érdekében, a területi versenyképesség megerősítése céljából együttműködési keretet biztosít – a nevéből is eredően – három, a fejlesztésben alapvető szerepet játszó szférának: Egyetem (kutatói szféra) – Gazdaság – önkormányzat. A modell hangsúlyozza a szereplők egyenrangú szerepét.

A 4H-modell: A hatékony fejlesztésekhez azonban – ahogy ez az eddigiek során többször megfogalmazódott – szükség van a civil szféra integrálására is, részben közvetett érintettség, részben az igények közvetítése, részben a fejlesztések legitimációja miatt.

A living lab (az „élő labor”) új, innovatív gazdaságélénkítő eszköz, egy interaktív együttműködési modell, amely az ún. tripla (majd quadruple) helix modell (3H, 4H modell) keretében létrehozott fejlesztések valós élethelyeztében történő tesztelésének egyik gyakorlati megvalósulási keretét adja.

¹⁴¹ <https://www.szekesfehervar.hu/versenykepességi-szerződés-a-helyi-vállalkozásokért>

A nyílt innováció egyik leggyakoribb, manapság egyre divatosabbá váló megjelenési formája, mely egy olyan nyílt innovációs ökoszisztémát jelöl, ahol a kísérletezés és a közös alkotás valódi környezetben, valódi felhasználókkal közösen történik, és ahol a végfelhasználók a kutatókkal, cégekkel és közintézményekkel együtt kutatják, tervezik, valósítják meg az új és innovatív ötleteket, termékeket, szolgáltatásokat, megoldásokat és üzleti modelleket egyaránt.

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

- egyetem és innovációval foglalkozó nagyvállalatok jelenléte és együttműködési hajlandósága, gyakorlata jelenti a legfőbb feltételt,
- mivel a living lab komoly kooperációt igénylő partnerség, kialakításának feltétele a résztvevők közötti bizalom.

185

Gyakori kombinációk:

- A5 K+F+I központ / Tudáspark /Technológiai Park stb.

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

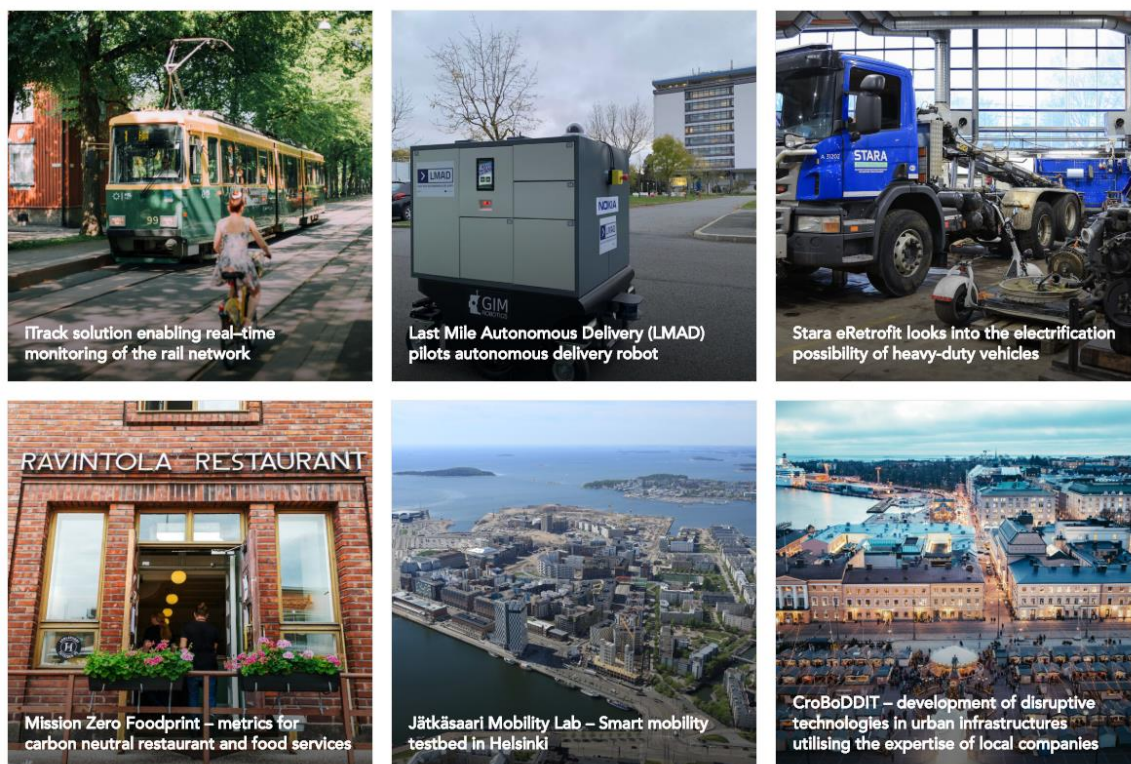
- partnerség – igények közvetítése / stratégiai szintű támogató hozzáállás / támogató jellegű külső kommunikáció / befogadó közeg megteremtése (fizikai és szellemi),
- szintén fontos az innovatív megoldások támogatása, befogadása,
- a lakossággal való helyes kommunikációs stratégia folytatása a részvételi hajlandóság erősítése érdekében.

Jó gyakorlatok

Finnországban, Umeå és Luleå városok térségében¹⁴² a Nokia új fejlesztéseit próbálják ki a felhasználók bevonásával, s csak ezt követően viszik piacra az új megoldásokat. Helsinki egyik kiüresedő ipari övezete új funkciót kapott az önkormányzat kezdeményezésére: egyetemet létesítettek művészeti és design képzésekkel, ma 15 ezer hallgatója van. A gyorsan növekvő lakossággal együtt alkotják a profi menedzsment szervezettel megtámogatott Helsinki Living Labot.

¹⁴² <https://forumvirium.fi/en/>

85. Ábra: Forum Virium Helsinki projektjei

Forrás: Forum Virium Helsinki (<https://forumvirium.fi/en/projects/>)

A **Botnia**¹⁴³ tesztkörnyezet Svédország első és legnagyobb működő nyílt tesztkörnyezete a mobilszolgáltatások területén. A Living Lab különféle, a mobilszolgáltatások piacán tevékenykedő szereplő (mikro-, kis-, középvállalkozás) számára nyitott együttműködés, melynek célja az ellátási lánc különféle aktorai közötti együttműködési mechanizmusok élénkítése a felhasználók aktív bevonásával.

Trebag, Nagykovácsi¹⁴⁴: TREBAG Kft. üzemelteti, egy 1989-ben alapított magyar magánvállalat, amely 15 éves tapasztalattal rendelkezik az európai projektekben és a transznacionális együttműködésben, különös tekintettel az innovációra, a K + F-re. és képzési programokra. A vállalat mintegy 50 projektben vett részt az LLL-ben a KA4, KA3, Leonardo da Vinci és Grundtvig programokban és 5 projektben a 4.-5. Keretprogramban. 2010-ben a TREBAG létrehozott egy Innovációs Lodge-t és a Well-Being Living Lab-ot Nagykovácsiban, amely 2011-ben tagja lett az Living Labs Európai Hálózatának (EnoLL). Az élő laboratórium számos, az EU-ban végrehajtott projekt eredményein alapul. Az egész életen át tartó tanulás programja, valamint a TREBAG know-how-jára épülő K + F tevékenységek.

¹⁴³ https://www.ltu.se/cms_fs/1.157454!/file/LTU%20Broschyr%20Botnian%20Living%20Lab%202010x148_lowres.pdf

¹⁴⁴ <https://enoll.org/network/living-labs/?livinglab=well-being-living-lab-nagykovacs#description>

3.4.4 D4. Mikro-térségi együttműködések

Egy térség gazdaságfejlesztési célú együttműködése, lehetőséget ad hálózatépítésre, a közös tudásmegosztásra, közös fejlesztések megvalósítására – az adottságok és erőforrások szinergiáinak kihasználására. Az együttműködés szerveződhet **területi alapon** (közeli települések közt) vagy gazdasági **ágazati profil** (pl. idegenforgalmi szereplők) alapján. Az térségi együttműködéseknek különös jelentősége van a forráshiányos periférikus területeken, ahol az összefogással a települések képessé tehetők az erőforrások. A helyi együttműködések létrejöhetnek helyi és térségi civil szervezetek közt, a köz- és vállalkozói szféra összefogásával, területi alapú szakmai együttműködések formájában is.

187

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

- együttműködésre kész települések beazonosítása,
- vizsgálni kell, létezik-e e kölcsönös gazdasági függés, közös cél, esetleg milyen érdekellentétek lehetnek az együttműködő felek közt,
- érdemes meghatározni egy általános célt, stratégiát, tisztázni a vállalt kötelezettségeket, felelősségeket, munkamegosztást,
- a partnerek közti kommunikációnak folyamatosnak kell lennie és a felmerülő problémákat közösen kell megoldaniuk,
- a közreműködők hozzájárulásának és előnyeiknek egyensúlyban kell lenniük.

Gyakori kombinációk:

- minden eszköz térségi kiterjesztésben

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- az alkalmazhatóság feltételeinek a biztosítása.

Jó gyakorlatok

Az Éltető Balaton-felvidékért Egyesület¹⁴⁵ Magyarország egyik jól működő LEADER szervezete. Az együttműködés célja a helyi termelők támogatása, turisztika programok, attrakciók összehangolása, közösség-építés, helyi értékek felkutatása. Egy helyi vidékfejlesztési stratégiát is kidolgozott az egyesület, hasonlóan a többi LEADER szervezethez Magyarországon.

Segíti a szervezeten belüli együttműködést, pályázatokat ír ki és bírál el, hazai és EU-s pályázatokban működik közre, védjegyet működtet, ezekkel is elősegítve a tagok jövőbeni sikerét.

Dél - Baranya Határmenti Települések Egyesülete: két kistérség, 88 település önkormányzatainak, civil szervezeteinek, vállalkozóinak széles körű összefogásának eredményeként jött létre azzal a céllal, hogy meghatározza a területének fejlődési irányvonalait, és erre megalkossa a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiát (HVS) és a fejlődés útjára állítsa a térséget. A térség önkormányzatai, civil szervezetei és gazdasági társaságai kezdtek együtt gondolkodni, a közös fejlődési irányvonalakat megfogalmazni. A **Helyi Vidékfejlesztési Stratégia** kidolgozásában meghatározó volt, hogy egymástól adottságaiban és lehetőségeiben is eltérő, de egymást kiegészítő két kistérség együttműködésén alapuljon. A térség erőssége is ebben a sajátos természeti és termőhelyi, sokszínű kulturális és építészeti adottságokban rejlik.

Észak - Hegyháti Mikrotérségi Unió: Alsómocsolád, Bikal, Mágocs, Mekényes, Nagyhajmás települések önkormányzatai, gazdasági szereplői, intézményi és civil szervezetek összefogásával 2014. márciusában elhatározták, hogy együttműködésük eredményeként létrehoznak egy, az 5 település szinergikus fejlődését lehetővé tevő közös fejlesztési programot. A munka eredményeként az 5 település létre hozta az Észak - Hegyháti Mikrotérségi Uniót, melynek célja, hogy a közös fejlesztési elképzeléseket támogassa. A megvalósítás érdekében az érintett felek – gazdasági szereplők, önkormányzatok, civil szereplők, intézmények – közös akaratából létrejött:

- Egy, a térség meghatározó szereplői által megkötött mikrotérségi paktum megállapodás, amelynek aláírói kinyilvánították szándékukat, hogy csatlakoznak a közös fejlesztési elképzelések kialakításához, megvalósításához.
- A program működtetésére az alapító önkormányzatok megbízták a Hegyhát Észak Térségi Egyesületet, melynek keretében 2014. szeptember 1.-től 1,5 státusszal munkaszervezetet hoztak létre. 2015 októberétől a további munka szervezeti hátterét a megalapított Észak – Hegyháti Unió Nonprofit Kft. adja.
- A munkaszervezet a megbízás alapján a korábbi együttműködési alkalmak dokumentációja, egyéni interjúk, közösségi felmérések, munkacsoportok tervező alkalmai, szakmai szervezetekkel való szoros együttműködés munkafolyamatában alakította ki és ajánlja elfogadásra a következő időszak fejlesztési stratégiáját.

3.5 E. Gazdasági szereplők működését támogató közszolgáltatások eszközcsoport

A vállalkozások jellemzően nem tartják elsődleges telephelyválasztási tényezőnek az egyes helyben elérhető közszolgáltatások jellemzőit, ugyanakkor a cégek működését bizonyos szolgáltatások (elsősorban a közösségi közlekedés és óvodai, bölcsődei ellátás) jelentősen képesek befolyásolni. A vállalkozások véleménye¹⁴⁶ alapján **a legfontosabb közszolgáltatás a munkaerő mobilitására kiható közösségi közlekedés**. A befektetővonzás elsődleges kérdése a megfelelő képzettségű munkaerő rendelkezésre állása, aminek pusztán a helyi munkaerőkínálat ritkán tud megfelelni. A munkaerő mobilitása kulcskérdés: a nagyvárosokban a helyi közösségi közlekedési szolgáltatásért az önkormányzat felel, míg regionális szinten a szolgáltatásszervezés kormányzati (Nemzetgazdasági Minisztérium) hatáskör. A vállalkozások, vagy azok érdekközössége gyakorta kezdeményez egyeztetéseket a járatok kiterjesztése és a rugalmasabb, műszakokhoz igazodó menetrendek kialakítása érdekében, amelyek sikeresebbek az önkormányzati hatáskörben lévő szolgáltatások esetében. A családok foglalkoztathatóságának feltétele, hogy a munkavállalók iskolás kor alatti gyermeküket biztonságban tudhatják, amíg dolgoznak. A humán közszolgáltatások – bölcsőde, óvoda / családi napközik működése / engedélyeztetése az önkormányzatok feladata. Egyre nagyobb jelentőségű ezen közszolgáltatások rugalmas biztosítása, amihez az önkormányzatok és a vállalkozások rendszerint közös megoldásokat keresnek. Amíg az egyéb humán közszolgáltatások (kultúra, sport stb.) az összetett technológia intenzív és nagy foglalkoztatókat mobilizáló gazdasági környezetben jelentenek versenyelőnyt, a városüzemeltetés teljesítménye a közterületek minősége szinte kivétel nélkül minden vállalkozás számára fontos – kiemelten a turisztikai ágazatban.

3.5.1 E1. Műszaki közszolgáltatások: közlekedés infrastruktúra és szolgáltatások szervezése

A közösségi közlekedés a lakosság és munkáltatók/munkavállalók jelentős részét közvetlenül érintő szolgáltatás. A legszélesebb körben igénybe vett közösségi közlekedési eszköz az autóbusz (jelentős igény a középvárosi mérettől jelentkezik). Az ipari parkok, jelentősebb üzemek elérését a munkáltatók igényeihez rugalmasan igazodó menetrend vagy újabb járatok bekapcsolása segíti. A nagyobb városokban felmerül, hogy az agglomerációból ingázó munkavállalók közlekedési igényeit miként lehet

¹⁴⁶ BM OKI, Gazdaságösztönzési Útmutató, 2019, 65.o.

megoldani vállalat és önkormányzat és/vagy önkormányzatok közötti együttműködésekkel (feladat- és költségmegosztással). Ennek híján a nagy foglalkoztatók maguk oldják meg a munkaerő mobilizálására vonatkozó igényeik kielégítését

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

- szoros együttműködés a közlekedési szolgáltatókkal,
- igényfelmérés, utazási szokások vizsgálata,
- szolgáltatás elemeire vonatkozó módosítási javaslatok megfogalmazása: pl. a menetrendek módosítása.

Gyakori kombinációk:

- A2 Ipari park (mint vállalkozói, foglalkoztatotti kritikus tömeg)

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- igényfelmérés,
- saját hatáskörben szolgáltatás-szervezés,
- biztosítani kell a szolgáltatás pénzügyi és működési feltételeit: megfelelő buszpark, parkoló és szervizkapacitás kialakítása.

Jó gyakorlatok

Pécs – Tüke Busz Zrt.: Az utasinformációs rendszer fontos eleme a közösségi közlekedési szolgáltatásnak, segíti pozitív megítélését, attraktivitását. Ez a kommunikációs eszköz a gazdasági élet szereplőinek is fontos, hiszen Pécs esetében 70.000 utast ér el hirdetésekkel, információkkal. A pécsi Tüke Busz Zrt. Európai Unió projekt révén audiovizuális utastájékoztató rendszert telepített az autóbuszaiába. A Társaság álláshirdetéseket, vagy vásárlásösztönző anyagokat is közvetít a buszain, ezen keresztül maga is bevételt szerez. A közösségi közlekedés hálózatának átalakítása szintén egy a fejlesztési lehetőségek közül. A gazdasági folyamatok is szükségessé tehetik a vonalhálózat módosítását, a megszűnő vagy éppen létrejövő munkahelyek hatással vannak a lakosság utazási keresletére. Pécsen a fejlesztés célja az volt, hogy a peremterületek lakossága átszállási kényszer nélkül juthasson el a belvárosba. Az átalakítás pozitívan érintette a Pannon Power Zrt-t is, az üzem és a városi cég együttműködésének eredménye a munkarendhez igazodó járatok. Cél, hogy a városban működő többi nagyobb vállalkozás munkavállalói is igényeikhez (műszakokhoz) igazítottan, gyorsabban (és olcsóbban) érjék el munkahelyüket.

3.5.2 E2. Humán közszolgáltatások - munkavállalást befolyásoló közszolgáltatások (gyermekfelügyelet)

A lakossági igények kielégítésének kötelezettségén túl, az önkormányzatnak fontos a helyi vállalkozások elégedettsége a bölcsődék, óvodák, iskolák szolgáltatásaival kapcsolatban. A szolgáltatási idő rendszerint kritikus pont. Célszerű, ha a vállalkozás (ipari park) közelében lévő intézmény nyitvatartási rendjét – az önkormányzat és a vállalkozó egyeztetni. Nagyobb vállalkozások az önkormányzattal együttműködve kezdeményezhetik közös beruházás megvalósítását. Ennek részletes feltételeit egyeztetni kell, s szintén meg kell állapodni az üzemeltetésről, annak költségeiről. A munkahelyen (vagy szomszédságában) kialakított bölcsőde (napközi), esetleg óvoda erősíti a telehelyválasztás motivációját.

191

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

- a gazdasági szereplők igényeinek pontos ismerete,
- becsült várható költségek,
- amennyiben vállalat és önkormányzat közös fejlesztésben is elképzelhetőnek látja a vállalati szféra igényeinek kielégítését, úgy meg kell állapodni a feladat- és felelősségi körök, költségek megosztásáról.

Gyakori kombinációk:

- nem releváns

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- a szolgáltatásokkal kapcsolatos folyamatos igényfelmérés,
- alternatív finanszírozási módok – üzleti tervek kidolgozása az igények kielégítése céljából.

Jó gyakorlatok

Kecskeméten a helyi vállalkozások javaslatokat tesznek arra, hogy milyen városfejlesztési beavatkozásokat kellene végrehajtani ahhoz, hogy a munkavállalókat meg lehessen tartani. Ezek esetenként érintenek olyan témákat is mint pl. a bölcsődei, óvodai ellátás. Ennek nyomán pl. létezik együttműködés vállalati bölcsőde működtetésére, itt az épületet a város biztosítja. Az önkormányzat ezzel rugalmasan reagált egy konkrét igényre: biztosította az infrastruktúrát az adott cég pedig azt a pluszt teszi hozzá (elsősorban forrás formájában), ami a munkatársak igényeinek kielégítését lehetővé teszi a szolgáltatás vonatkozásában. Ezzel az adott szolgáltatás a (köz)szolgáltatás korlátain túllép.

3.5.3 E3. Egyéb humán közszolgáltatások

A nagybefektetők jelentőséget tulajdonítanak annak, hogy egy-egy településen vezetőik és dolgozóik számára milyen rekreációs, szabadidős lehetőségek vannak. Ez nem fő döntési tényező a telephelyválasztásnál ugyanakkor két egyforma adottságú potenciális telephely közötti választásnál döntési pont lehet.

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

- nagyvárosi szolgáltatás portfólió rendelkezésre állása (színház, sport, egyéb szórakozási lehetőségek).

Gyakori kombinációk:

- nem releváns

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- a rekreációs, kulturális szabadidős létesítmények minőségének és szolgáltatásinak tudatos fejlesztése,
- a finanszírozásba a helyi cégek (társasági adó) bevonása.

Jó gyakorlatok

Székesfehérváron rekreációs ipar a termelő cégek számára nagyon fontos (Fehérvár tüdeje program részeként 189 ha területen erdősítés, szabadidőpark zöldterületfejlesztés zajlik). A csarnokfejlesztés egészségfejlesztéssel párosul – országos és nemzetközi sportcsapatoknak edzőtáborozással – sportegészségügyi centrum létesül, aminek használata a helyi cégek dolgozói számára is elérhető. A belváros komplex rehabilitációja a kulturális programok egyre sokszínűbb volta a helyi életminőséget, az egyre élénkülő turizmust és a gazdaságösztönzést egyaránt szolgálja

3.5.4 E4. Önkormányzati beruházások, mint gazdaságélénkítő tényezők (pl. turisztikai v. megújuló energia integrált hasznosítása)

Sokak által vitatott, hogy gazdaságösztönzési eszköznek tekinthetők-e a **más ágazatokhoz köthető fejlesztések**. A **turisztikai fejlesztések** célja a meglévő látványosságok és értékek „eladható vonzerővé” fejlesztése. A turizmus alternatív, fő v. kiegészítő jövedelemforrást jelent a település számára közvetlenül adóbevételekként, munkahelyeket teremt, serkenti a meglévő vállalkozásokat és igényt teremt újak létrehozására, megtelepedésére, **azaz befeketedés-ösztönző hatással bír.**

A megújuló energiaforrások integrált hasznosítása alatt a térségben fellelhető (biomassza, szélenergia, vízenergia, geotermikus energia és napenergia) energiaforrások közösségi hasznosítását értjük, lehetőleg komplex rendszerek (smart grid: termelés tárolás (többszörös) felhasználás) formájában. Amennyiben az önkormányzati fejlesztésekkel a gazdaságösztönzési eszközként értelmezhető infrastruktúrák (pl. ipari park) energiaigénye csökkenthető az a vállalkozások számára vonzó tényező lehet.

Az alkalmazhatóság legfontosabb feltételei:

- turisztikai vonzerő megléte, vagy létrehozása amire a fejlesztés építhető,
- megújuló energiaforrások hasznosíthatósága.

Gyakori kombinációk:

- nem releváns

Önkormányzatok lehetséges szerepe az eszköz használatában:

- forrásszerzés (EU pályázati vagy partnerségben mozgósított) komplex beruházások végrehajtására.

Jó gyakorlatok

Bólyban az 1980-as évek elején feltárt termálvíz hasznosítására komplex projektet dolgoztak ki és valósítottak meg. Az önkormányzati intézmények fűtésének megoldása volt a cél. A megoldás egyszerre segíti az energia- és pénzügyi hatékonysági követelményeknek való megfelelést. A beruházás tartalma: 1500 m mély termálkút fúrása és egy felhasznált (lehűlt) vizet visszasajtoló berendezés telepítése. A fejlesztést követően az önkormányzat vállalkozások részére is biztosít geotermikus energiát fűtési és technológiai célra (irodaház, üzemcsarnokok), amelyből többletbevétele képződik. Az olcsó energia a betelepülő vállalkozások számára jelent vonzerőt. A forró víz először a közintézményeket, majd az ipari park csarnokait fűti, végül egy önkormányzati tulajdonban működő vállalkozás (zöldség- és gyümölcszárító üzem) is felhasználja.

4 BARANYA MEGYEI TELEPÜLÉSEK ELEMZÉSE

4.1 A stratégia: Települési és regionális megközelítés

Jelen befektetésösztönzési stratégia két okból is megkívánja a lokális és regionális megközelítés közti differenciálást.

- a **Megye**, mint regionális egység, a **globális térben versenyez** befektetésekért. A települések közül ez mindössze Pécsről, mint regionális központról, a Pécs-Komló-Mohács-(Eszék) gazdaságfejlesztési övezet centrumáról mondható el, illetve a Harkány-Villány-Siklós turisztikai mikro-desztináció bír még bizonyos fokú nemzetközi láthatósággal. Ebben a dimenzióban a potenciális befektetők motivációi, illetve ezek prioritásai részben mások, mint a lokális térben. A beruházásokért folytatott globális versenyben ugyanis egyes döntési szempontok súlya, jelentősége kisebb, mások viszont relatíve felértékelődnek, illetve eleve csak nemzetközi relációban értelmezhetőek. (bér- és energiaköltségek, politikai stabilitás stb.).
- Az Önkormányzati törvény, illetve a települési, illetve a megyei önkormányzatra vonatkozó egyéb jogszabályok a Megye által potenciálisan alkalmazható **befektetés-ösztönzési célt szolgáló eszközök** körét a települési önkormányzatokhoz képest lényegesen szűkebbre szabta. A Megye terület-, illetve vidékfejlesztési feladatainak végrehajtásához a jogszabályi környezetből következően többnyire kizárólag soft-jellegű eszközökkel rendelkezik. Ezen a helyzeten vélhetően a tervezett jogszabályváltozások (**különleges gazdasági övezetek**), illetve a 2021-től megnyíló uniós ciklus **területi forrásai** sokat változtathatnak majd.

Tekintettel az alkalmazott back-casting megközelítésre, amely szerint a stratégiai célok a befektetési döntéseket mozgató tényezők és a befolyásolásukat célzó potenciális önkormányzati eszközrendszer összevetéséből származnak, célszerűnek látjuk a **Megye, illetve a települések (járások), befektetésösztönzési stratégiáját külön tárgyalni**, nem elhanyagolva a két stratégiai szint közti összefüggések feltárását sem.

A **Megye** befektetésösztönzési stratégiájának konstruálásakor a stratégia alapjául szolgáló vízió a bevezetőben említett, a **Financial Times FDI-Intelligence**¹⁴⁷ projektjében a **nemzetközi** tőkemozgások motivációinak vizsgálatához alkalmazott módszertani megközelítést alkalmazza, míg a **települések** stratégiája alapjául a **BM OKI HVK**¹⁴⁸ projektjében alkalmazott, a lokális, települések közti telephelyválasztási döntések motivációs tényező-katasztert használjuk.

¹⁴⁷ <https://www.fdiintelligence.com/article/76767>, 42.o.

¹⁴⁸ <https://bm-ok.hu/News/ViewFile?fileID=1127>

Amint azt a korábbiakban a BM OKI által elvégzett empirikus kutatásokra¹⁴⁹ hivatkozva bemutattuk, a vállalkozások (újra)befektetési döntéseit befolyásoló szempontok prioritásaira három tényező gyakorol érdemi befolyást: a vállalkozás mérete, ágazati besorolása, illetve a vizsgált **település típusa**.

A **megye települései közti disztinkciót** befektetés-ösztönzési szempontból már csak azért is indokolt megtenni, mert a település jellege: természetföldrajzi adottságai, társadalmi-demográfiai jellemzői, vagy éppen ipari tradíciói nemcsak a vállalkozók befektetési döntéseire vannak hatással, ugyanezen tényezők az egyes települési önkormányzatok potenciális gazdaságösztönzési eszköztárát is alapvetően befolyásolják (fejlesztési területek rendelkezésre állása, finanszírozási források rendelkezésre állása, stb.)

A Baranya Megyei Területfejlesztési Program¹⁵⁰ **területi célkitűzései** 4 térségtípust azonosítanak a megye területén:¹⁵¹

1. **Hátrányos helyzetű, fejletlen gazdaságú térségek ... Baranya megye nyugati felén** (Ős-Dráva program területe, Szigetvár, Sásd térsége) ... A térségben jelentős szerepet játszik a **primer szektor**: a mezőgazdaság, élelmiszertermelés, az erdő és vadgazdálkodás. Jelenleg a nagyüzemi mezőgazdaság dominál a térségben, ami a helyi lakosság csak egy szűk rétege számára biztosít megélhetőséget. A hátrányos helyzetű térségek egyik kitörési pontja a **helyi, családi gazdaságok megerősítése** ... elsődleges céljuk a **területi önellátásra** való törekvés.
2. **Pécs és agglomerációja, illetve Komló és térsége**... Komló és szűkebb környezete esetében kihasználható adottságot jelentenek ...az **ipari hagyományok**, több jelentős ... vállalkozás, valamint a **munkaerő** jelenléte. ... (A) **K+F+I tevékenységek** fejlesztése, **erős stratégiai együttműködési keretek** kialakítása Pécs város, a Pécsi Tudományegyetem és a Baranya Megyei Önkormányzat között. A város geopolitikai helyzete és nagysága magába hordozza a lehetőséget, hogy a város és térsége nemzetközi szinten is növelje láthatóságát és **regionális csomóponttá váljon**. Ehhez a közúti közlekedés terén az M6-M60 autópályák határig való meghosszabbítása jelenti azt a súlypontot, amelyeken keresztül a megye és Pécs bekapcsolódhat a nemzetközi vérkeringésbe. A város és térsége jelentős, de jelenleg kevésbé kihasznált **turisztikai adottságokkal** rendelkezik.

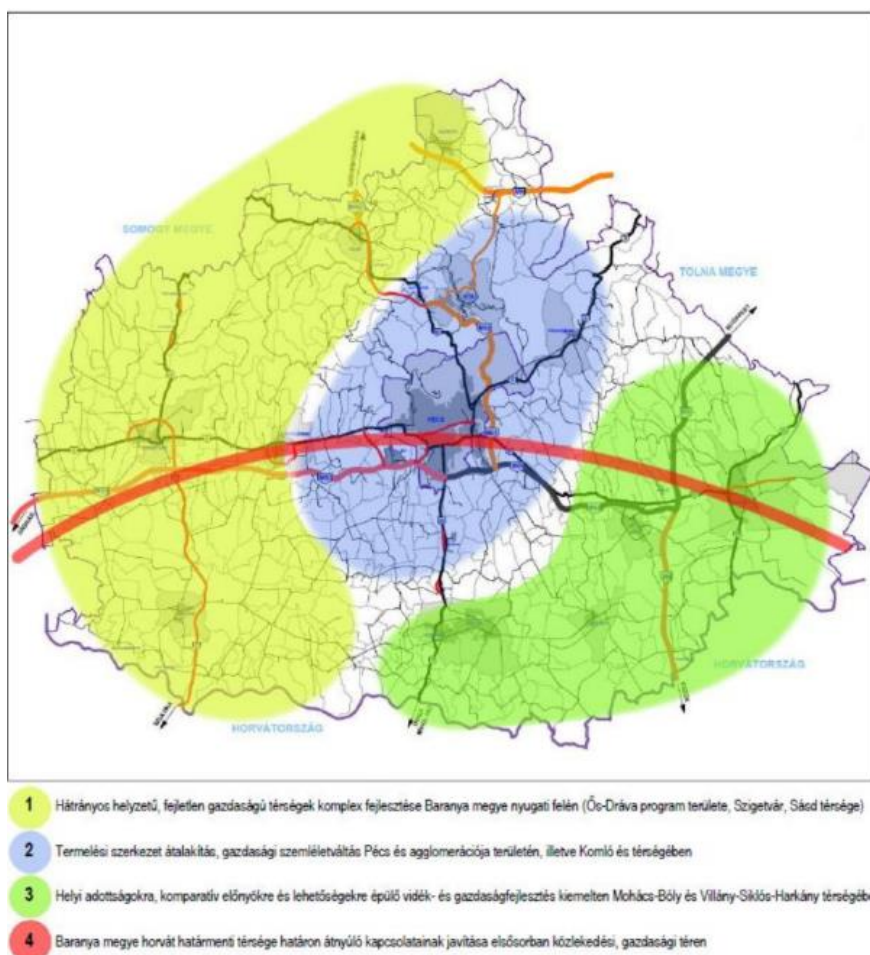
¹⁴⁹ BM OKI Gazdaságösztönzési útmutató, 2019

¹⁵⁰ Baranya Megyei Területfejlesztési Program, 2014, 31-34.o.

¹⁵¹ Részben ezzel összhangban Baranya Megye Területrendezési Terve (16 és 17 sz. melléklet) gazdaságfejlesztési, illetve turizmusfejlesztési célterületeket definiál.

3. **Mohács-Bóly és Villány-Siklós-Harkány térsége.** Tekintettel arra, hogy a mohácsi járás az élelmiszeriparban lényegesen kisebb szerepet játszik, mint ahogy azt a mezőgazdasági alapanyag termelése és az adottságai alapján valószínűsíteni lehet, szükséges a **feldolgozóipari kapacitások fejlesztése**. A **siklósi kistérség** délnyugati, nyugati részében komplex gazdaságfejlesztési beavatkozásokra van szükség elsősorban olyan területeken (mezőgazdasági, építőipari, kiskereskedelem, részben vendéglátás), amelyek összhangban állnak a lakónépesség képzettségi színvonalával. **Villányban** mezőgazdasági, turisztikai (kiemelten borturisztika) és szálláshely szolgáltatás tekintetében, **Siklóson** pedig a gazdasági szolgáltatás (tanácsadás, ipari park jelenléte), kereskedelem, építőipar vonatkozásában van kiaknázható potenciál. **Harkány** erőforrásai termál- és egészségturisztikai, valamint idegenforgalmi szálláshely-fejlesztéseket tesznek indokolttá, melyeket szükségszerűen támogat a turisztikai marketing. A helyi erőforrások és komparatív előnyök tekintetében kiemelt jelentőséggel bír a **turizmus, a kulturális és örökség-, a bor- és termálturisztikai kínálat**. Horvátország északi területei közelebb esnek hozzá, mint hazánk egyes fejlett területei, ideértve Budapestet is. Javasolt a **horvát térségekkel történő szorosabb együttműködés** az ipar és a turizmus területén.
4. **Baranya megye horvát határ menti térsége** határon átnyúló kapcsolatainak javítása elsősorban közlekedési, gazdasági téren. A térség átjárhatósági viszonyainak javításához elengedhetetlen az M6/A5, M60/A12 autópályák hiányzó szakaszának kiépítésére, a 67. sz. főút országhatárig történő meghosszabbítása és szükséges a határon átnyúló közösségi közlekedés fejlesztése is. Ennek további elengedhetetlen feltétele a Drávát érintő határszakasz átkelési lehetőségeinek bővítése. A turisztikai fejlesztésekben a teljes határtérség kiemelkedő potenciállal rendelkezik, mely a határon átnyúló együttműködés eszközeivel tovább fejleszthető a borturizmus, termálturizmus, kulturális és örökségturizmus, gasztroturizmus, kerékpáros turizmus, ökoturizmus.

86. Ábra: A területi célok térképi ábrázolása

Forrás: Baranya Megyei Területfejlesztési Program

Baranya Megye jelen befektetésösztönzési stratégiája a Területfejlesztési Programhoz képest több okból is eltérő területi megközelítést alkalmaz:

- Jelen befektetési stratégia szükségszerűen **városi fókuszú**. Ennek kézenfekvő oka, hogy a befektetésvonzás alapvetői tényezői jellemzően városi rangú településeken lelhetőek fel (kivétel pl. Hosszúhetény, vagy Vajszló). A szükséges ipari infrastruktúra, a humán erőforrások, az üzleti szolgáltatások, és a fogyasztói piacok mind a városokban koncentrálódnak, amelyek közlekedési adottságai is lényegesen kedvezőbbek a vidéki településekhez viszonyítva. Ez utóbbiakban tipikusan az élelmiszergazdasághoz¹⁵², a lokális kézműiparhoz és szolgáltatásokhoz, esetleg a szociális foglalkoztatáshoz köthető gazdasági aktivitások vannak csupán jelen.

¹⁵² A nagyüzemi birtokszerkezet, valamint extenzív növénytermesztés túlsúlya jelentősen korlátozza a szektor foglalkoztatási kapacitását.

- A teljes minta alapján a vállalkozók **telephelyválasztását befolyásoló legfontosabb**¹⁵³ **tényezőknek** az alábbiak bizonyultak. A **zölddel** jelölt tényezők **települési**, a **kékkel** jelölt **megyei**, illetve **kormányzati** kompetenciakörbe tartoznak. Az **sárgával** jelzett „piac elérhetősége” a település **földrajzi adottságai** által meghatározott. Az egyaránt **szürkével** jelölt „helyi (családi) kötődés” pedig részben a vállalkozó familiáris viszonyainak, részben pedig a települési identitás erősségének a következménye, amely elköteleződés lehet az önkormányzat aktivitásának is következménye, csakúgy, mint az üzleti szolgáltatások magas minősége, amely egyfelől a kínált piaci szolgáltatások jellegétől, de részben az önkormányzat tárgyi szerepvállalásától is függ (koordináció, önkormányzat által kínált üzleti szolgáltatások). Alábbi ábra jól mutatja, miért fontos a települési és a megyei (kormányzati) befektetés-ösztönzési stratégia közti distinkció.
 - A **települések** a befektetések vonzása tekintetében a vállalkozói felmérések szerint a legtöbbet a szükséges **fejlesztési infrastruktúra** (infrastruktúrával jól ellátott ipari terület) biztosításával és a **vonzó települési környezet** biztosításával tehetik.
 - A **megye** és a (kormányzat) pedig a megfelelő mennyiségű és minőségű **humán erőforrás** biztosításával. A megye szerepe jelen szabályozási környezetben elsősorban a **koordinációs és érdekérvényesítő (lobby)** tevékenység ellátásában merül ki, de a tervezett jogszabálmódosítások, illetve a 2021-ben kezdődő uniós ciklus kohéziós alapjának területi forrásai sokat változtathatnak ezen a helyzeten.

9. Táblázat: Telephelyválasztást befolyásoló legfontosabb tényezők

megfelelő képzettségű munkaerő rendelkezésre állása
megfelelő méretű megvásárolható/ bérelhető földterület
az iparterület közüzemi infrastruktúrával való ellátottsága
közlekedési infrastruktúra – autópálya közelsége, gyors elérhetősége
piac jó elérhetősége / közelsége (szolgáltatások esetében)
üzleti szolgáltatások jó elérhetősége és magas minősége
a városi környezet, fekvés - kedvező benyomás a településről
helyi (családi) kötődés
közbiztonság

Forrás: Saját szerkesztés

¹⁵³ A tényezőkre vonatkozó középértékek ezekben az esetekben meghaladják a 2,24-es matematikai átlagot.

A Megye Pécsen kívüli 13 városi rangú településének befektetésösztönzési szempontból releváns tényezői és az általuk alkalmazott eszközrendszer feltárása érdekében **kérdőíves adatgyűjtést, személyes interjúkat és kiterjedt szekunder kutatást végeztünk**. A kutatás eredményeként három településtípus rajzolódott ki:

- **Ipari-logisztikai jellegű települések:**

Pécs gazdasági agglomerációjának települései: Komló, Pécsvárad, Kozármisleny (és potenciáljában Szentlőrinc) valamint **Mohács, Bóly**, illetve **Szigetvár** tekinthető ipari-logisztikai ágazati fókuszú településnek, illetve mikro-térségnek, utóbbi települések gazdasági-foglalkoztatási decentrumként a megye gazdaságának meghatározó szereplői, Mohács és Bóly befektetésösztönzési szempontból a globális befektetés-akvizíciós piac potenciális aktorai.

- **A Turisztikai profilú települések:**

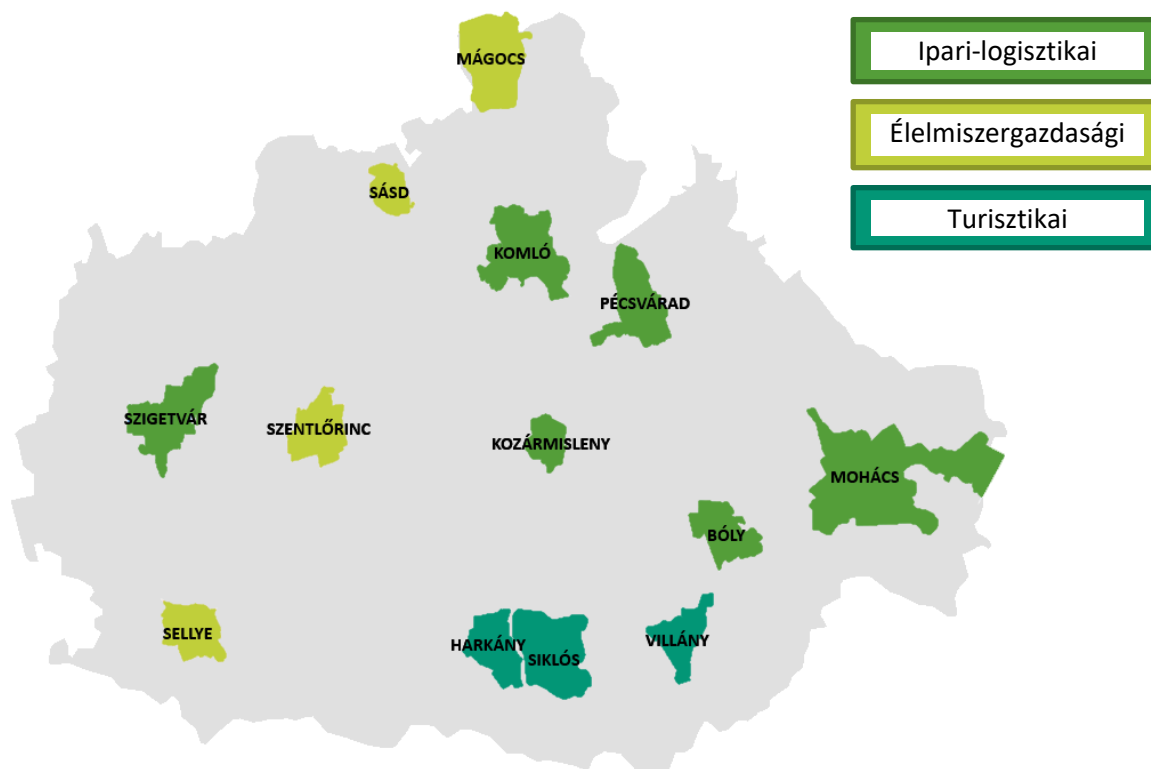
Siklós-Villány-Harkány övezet, valamint a Mecsek, és a Dráva-mente településeinek természeti, kulturális adottságai turisztikai, szolgáltatás-alapú ökoszisztéma fejlesztését kívánják meg, gazdaságösztönzési tevékenységük fókuszában nem elsősorban a befektetés-vonzás, hanem a lokális ökoszisztémák fejlesztése, támogatása, illetve a desztináció külső promóciója áll.

- **Élelmiszergazdasági profilú települések:**

a megye északi, nyugati és déli perifériájának települései: **Mágocs, Sásd, Sellye**, valamint **Szentlőrinc** (részben ebbe a csoportba tartozik Siklós is a járása nyugati perifériájának jellemzői miatt) Ezen települések társadalmi-munkapiaci jellemzői, jellemzően rurális, élelmiszergazdasági, vagy éppen egykori bányászati-ipari profilja befektetésösztönzési szempontból jellemzően más vállalkozói, befektetői preferenciákkal szembesíti a települési önkormányzatokat. Ebben az övezetben a befektetés-ösztönzési tevékenység kényszerűen a szociális szempontú gazdaságszervezési aktivitások mögé szorul. Mivel a fejlett gazdasági tevékenységek elsősorban a központi városhoz (és annak agglomerációjához) kötődnek, a fragmentált, aprófalvas településszerkezet közlekedési adottságai különösen kedvezőtlenek, és a városoktól távoli (határmenti) területek földrajzi periférián belüli társadalmi– gazdasági perifériát alkotnak.¹⁵⁴

¹⁵⁴ Lux Gábor (2013): A Baranya megyei ipari parkok közlekedési adottságai és fejlesztési problémái. Kiss Éva (szerk.): A hazai ipari parkok különböző dimenzióban. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 7.o.

87. Ábra: Baranyai települések csoportosítása

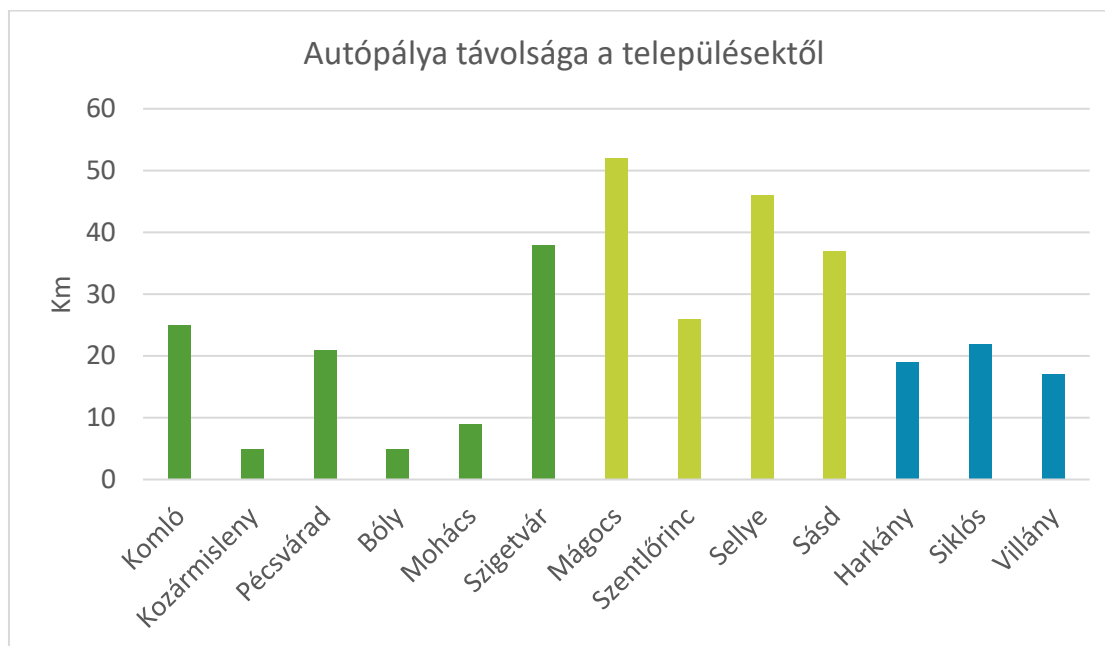
Forrás: Saját szerkesztés

4.2 Csoportosítás indoklása

4.2.1 Gazdasági potenciál és infrastruktúra

A települések megközelíthetőségének vizsgálata során figyelembe vett szempontok alapján látható különbségek jelennek meg a település típusok között. Az alábbi ábrán a települések autópálya-hálózathoz mért távolsága jelenik meg, melyen jól látható a kék színnel jelölt ipari-logisztikai, valamint a sötét-zölddel jelölt turisztikai fókuszú városok élelmiszergazdasági fókuszú településekhez képesti jó megközelíthetősége.

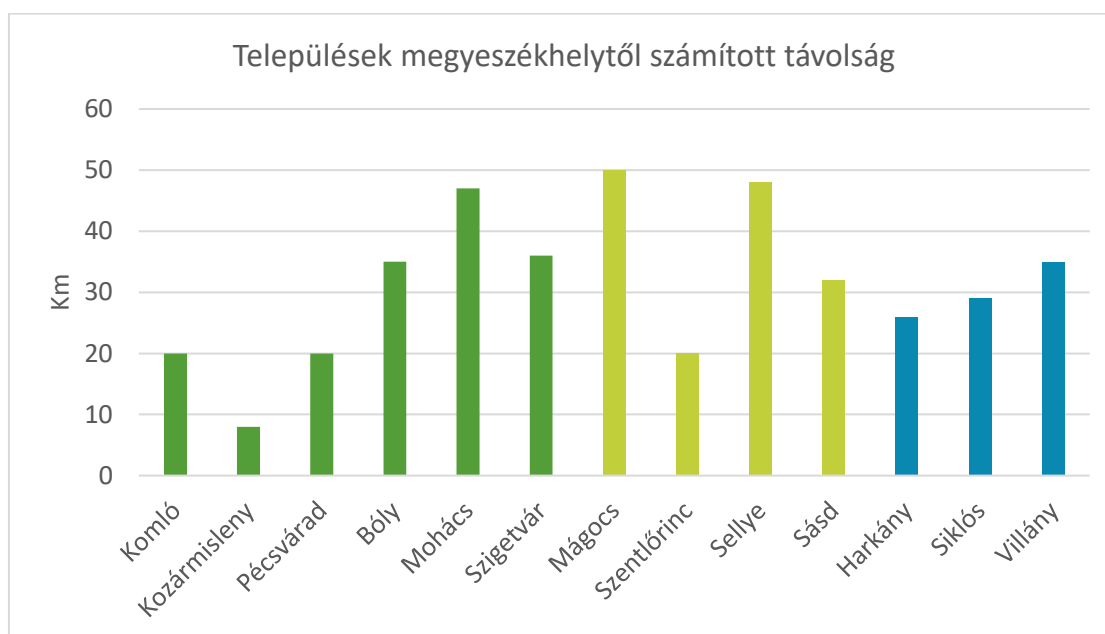
88. Ábra: Az egyes települések autópályához mért távolsága

Forrás: Saját szerkesztés

Hasonló jelenség figyelhető meg a megyeszékhelyhez képesti távolság esetén is: Az ipari-logisztikai (átlagosan 28 km) és turisztikai (átlagosan 30 km) fókuszú települések átlagosan közelebb helyezkednek Pécshez, mint az élelmiszergazdasági (átlagosan 38 km) fókuszú városok. Ebből a megállapításból mindkét esetben kivételt képez Szentlőrinc.

89. Ábra: Az egyes települések megyeszékhelytől mért távolsága

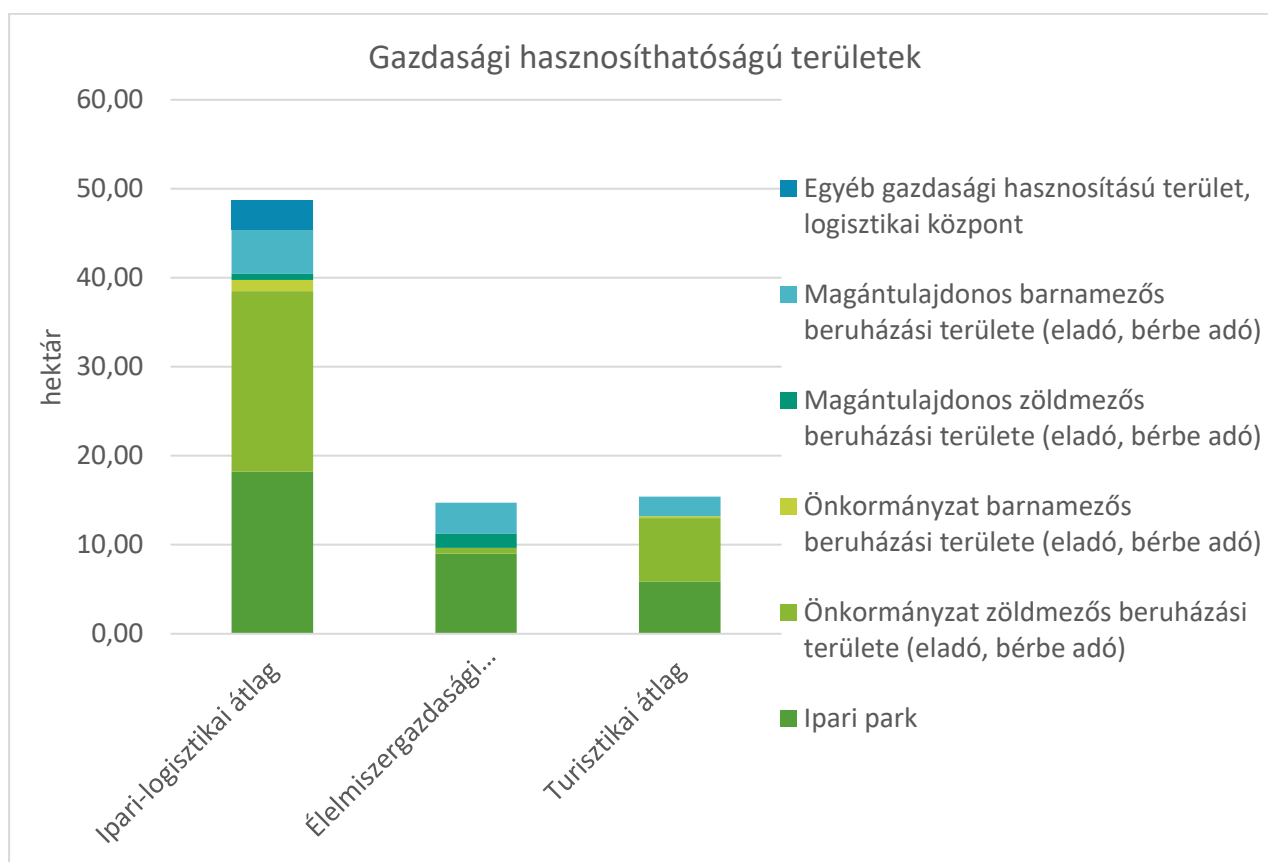

Forrás: Saját szerkesztés

A gazdasági hasznosíthatóságú szabad területek mennyisége, valamint azok megoszlása is alátámasztják a települések ilyen módú besorolását: az ipari-logisztikai jellegű településeken átlagosan jóval nagyobb szabad fejlesztési területek állnak rendelkezésre, az élelmiszergazdasági fókuszú és turisztikai fókuszú települések esetében a szabad terület mennyiségében nagy eltérés nem figyelhető meg, azonban szerkezeti megoszlásuk különbözik.

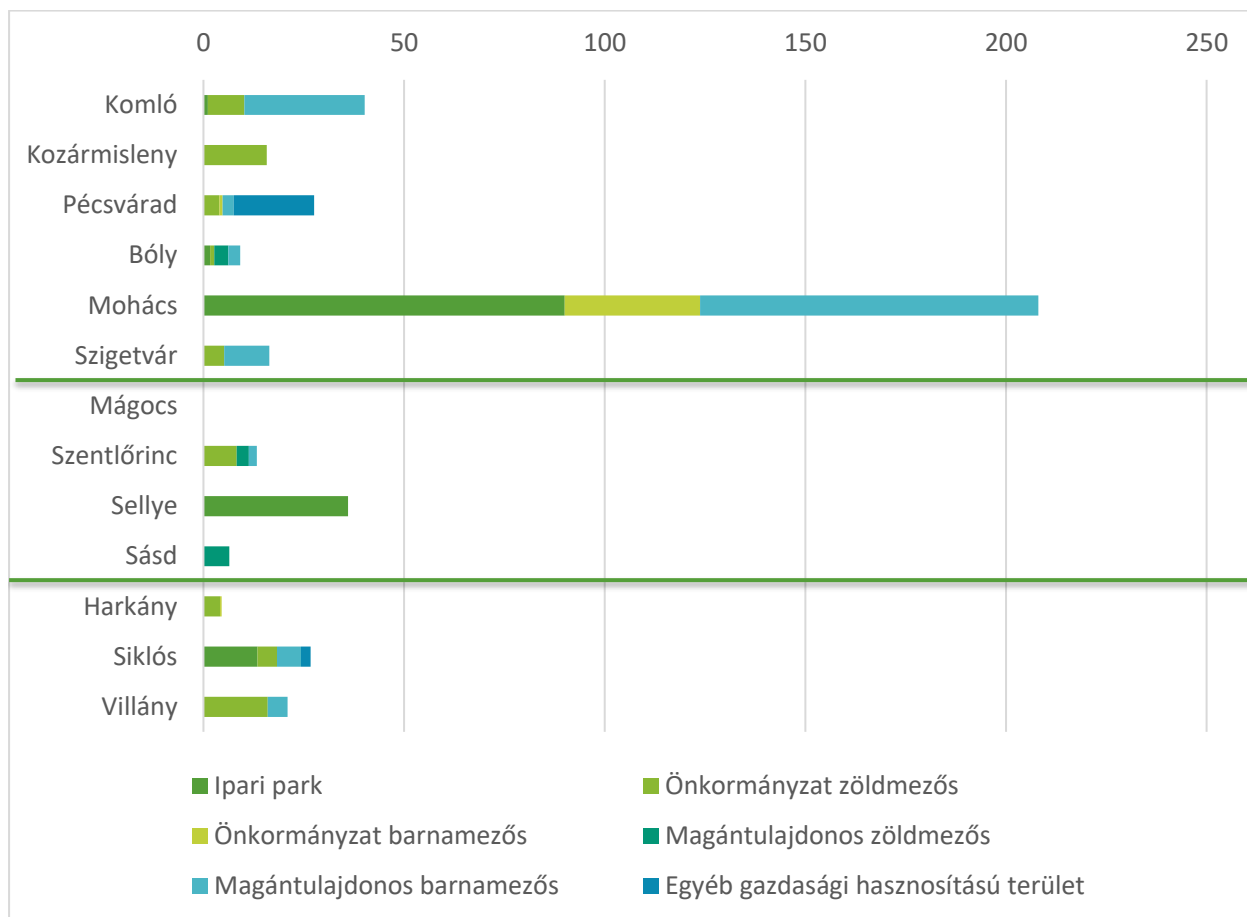
Ipari-logisztikai fókuszú települések rendelkeznek átlagosan a legnagyobb kapacitással ipari parkokban, mely befektetésösztönzési szempontból rendkívül előnyös helyzetet teremt ezen települések számára. Emellett a zöldmezős beruházási területek dominánsak, melyek nagy arányban önkormányzati tulajdont képeznek, ezzel tovább gazdagítva a települések befektetésösztönzési eszköztárát.

90. Ábra: Gazdaságfejlesztési területek település csoportok szerinti átlagos mérete

Forrás: Saját szerkesztés települések adatszolgáltatása alapján

91. Ábra: Vizsgált települések beruházásra alkalmas vagy alkalmassá tehető területei (hektár)

Forrás: Saját szerkesztés a települési önkormányzatok adatszolgáltatása alapján

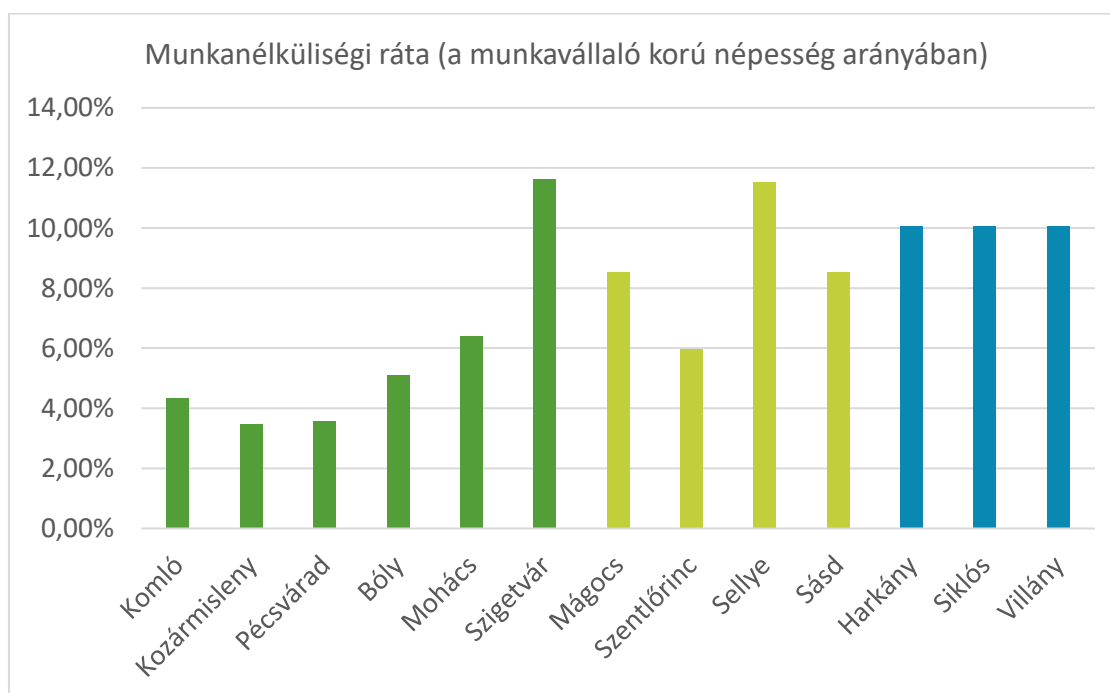
A megye településeinek a fenti klaszterekbe rendezése természetesen némileg önkényesnek tekinthető. Vannak ugyanis olyan települések, amelyek klasszifikációja nem egyértelmű:

- Szigetvár, Mohács és Pécsvárad ipari-logisztikai besorolása ellenére is komoly turisztikai jelentőséggel bír, de némi turisztikai potenciál Sellyében (Ormánság) és a Mecsek településeiben is van (Mágocs, Sásd).
- Szigetvár Péctől való relatív nagyobb távolsága és könnyűipari tradíciói okán (Mohácshoz hasonlóan) egyfajta megyei decentrumként a térsége ipari-szolgáltató központjaként funkcionál, bár jónéhány jellemzője alapján (munkapiac, konnektivitás) inkább az élelmiszergazdasági fókuszú (fél-)perifériás települések között volna a helye.
- Szentlőrinc földrajzi pozíciói (az Ormánság kapuja) és élelmiszergazdasági potenciálja ellenére Pécs közelsége, „gravitációs ereje” okán a település Pécs gazdasági agglomerációjához is tartozik (alvóváros).

4.2.2 Humántőke

A munkaerőpiacon is jelentős különbségek jelentkeznek a három település típus között. A gazdaságilag fejlettebb ipari- logisztikai fókuszú települések járásában (Szigetvár kivételével) alacsony munkanélküliségi ráta jellemző (átlagosan 6%). Ezen mutató az élelmiszergazdasági fókuszú települések esetében (átlagosan 8,6%), és a turisztikai fókuszú városok esetében is jelentős mértékben magasabb (10%).

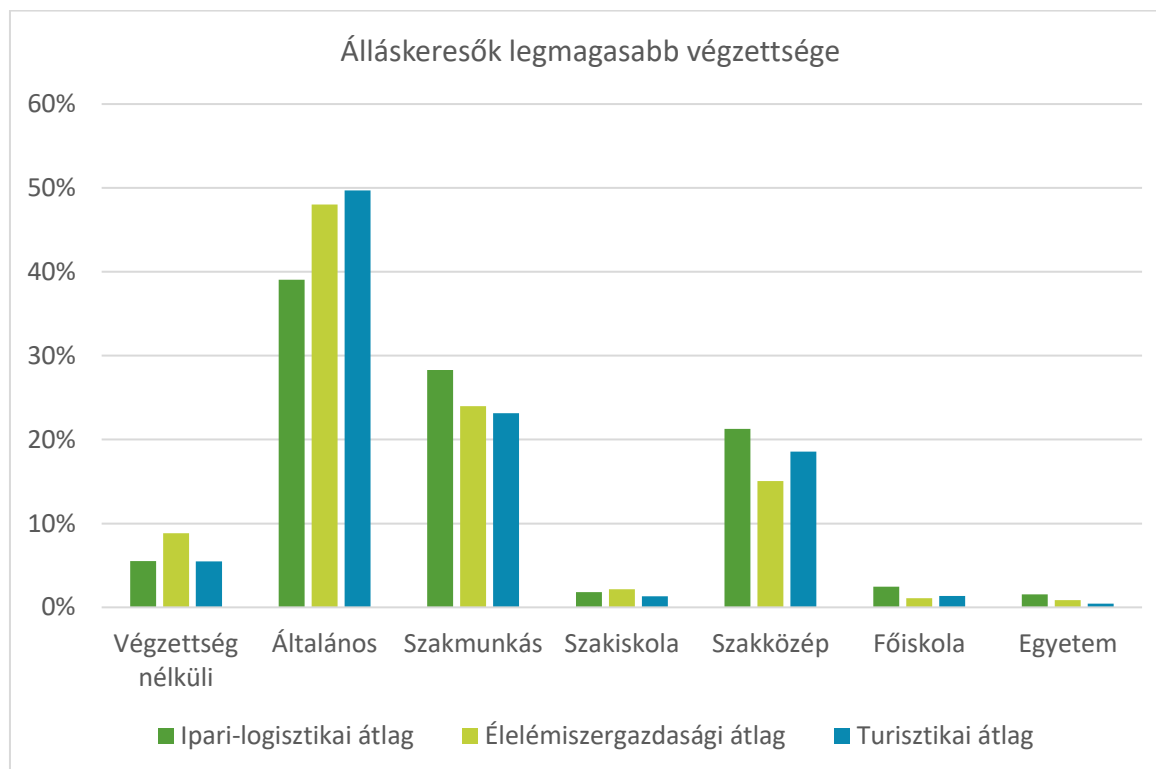
92. Ábra: A települések járásának munkanélküliségi rátája

Forrás: Saját szerkesztés KSH adatai alapján

Az alábbi ábra alapján az ipari-logisztikai fókuszú települések átlagolt eredményeiből megállapítható, hogy ezen településeken a legnagyobb a szakképzettek és a felsőfokú végzettségűek aránya a munkanélküliekben belül. Az élelmiszergazdasági fókuszú települések esetében a legmagasabb a végzettség nélküliek aránya, míg a turisztikai fókuszú csoport esetében az általános iskolát végzett álláskereső csoportja domináns.

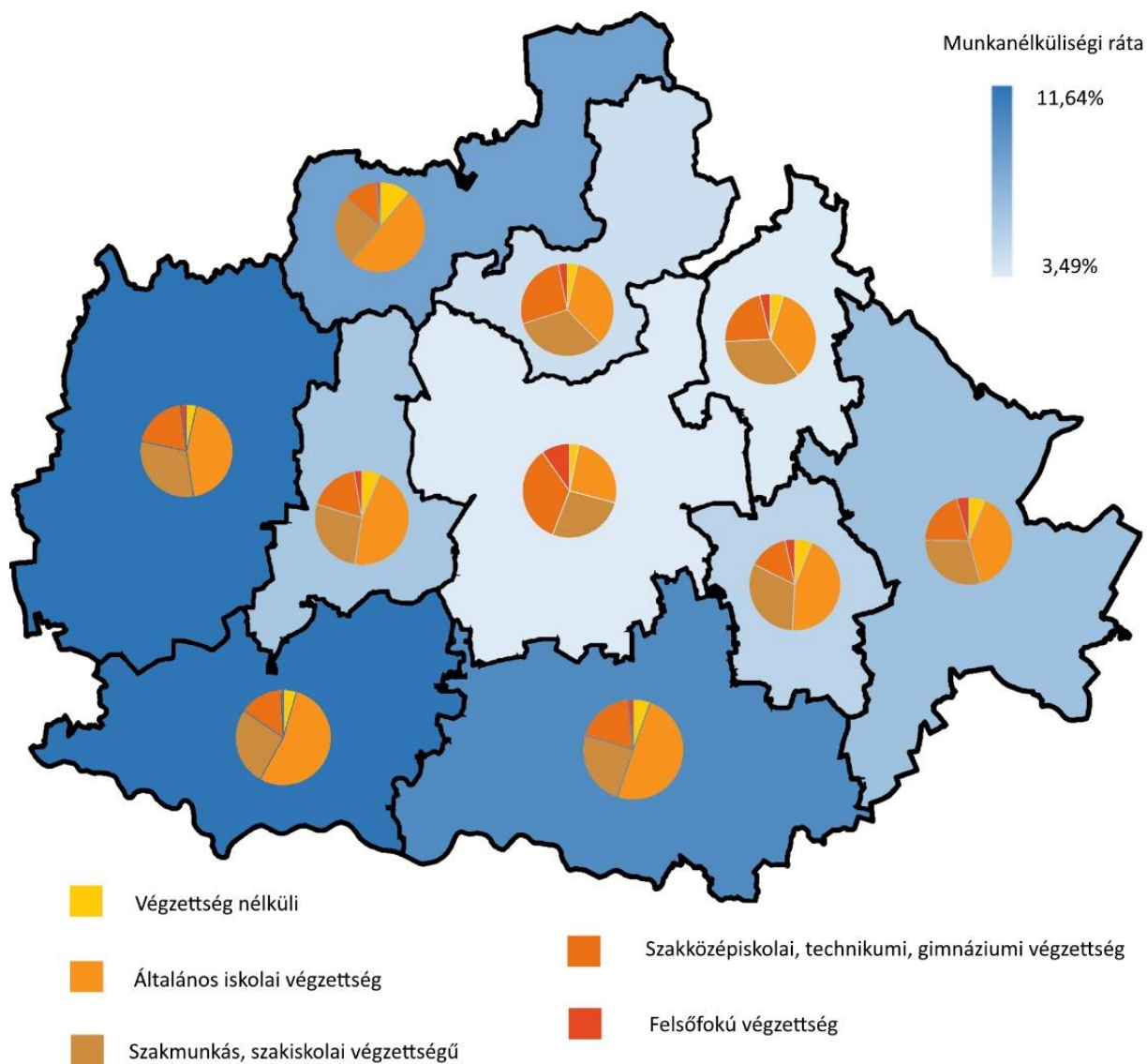
93. Ábra: A települések járásában álláskeresők legmagasabb végzettség szerinti megoszlása

Forrás: Saját szerkesztés KSH adatai alapján

A fenti ábrákon településcsoportonként bemutatott adatok lejjebb járásonként is megfigyelhetők. Mind a munkanélküliségi ráta, mind az álláskeresők végzettsége szempontjából jól definiálhatók az elmaradottabb járások, így az elmaradottabb települések is. 2018-ban a szigetvári és a sellyei járásokban volt a legmagasabb a munkanélküliségi ráta, a legtöbb végzettség nélküli álláskereső pedig a hegyháti járásban jelentkezett be.

94. Ábra: Munkanélküliségi ráta és az álláskeresők legmagasabb iskolai végzettsége járásonként Baranya megyében (2018)

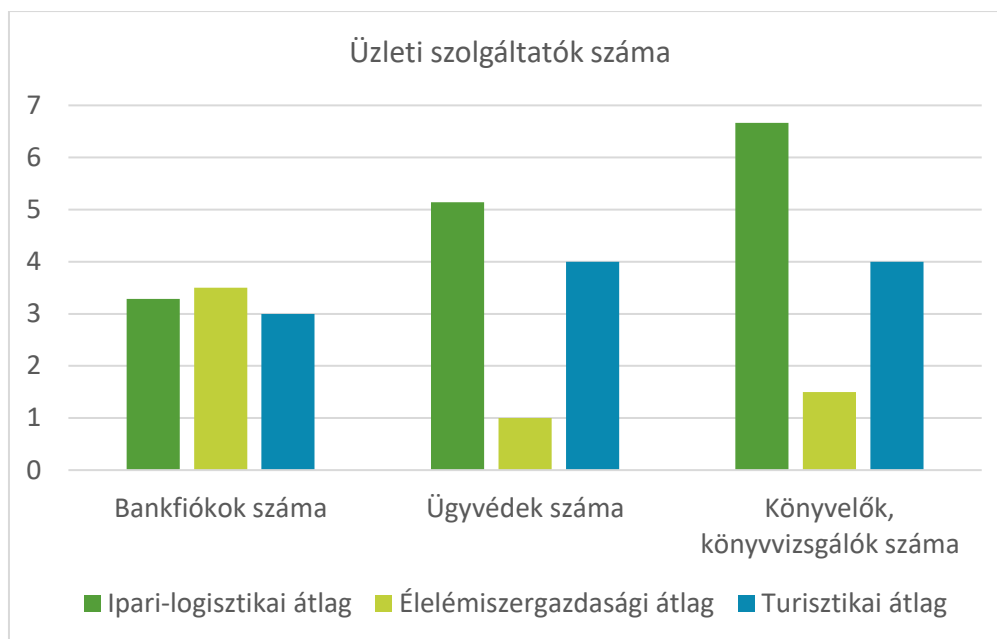

Forrás: Saját szerkesztés KSH alapján

4.2.3 Üzleti környezet

Az üzleti szolgáltatások terén is láthatóan elkülönül a három település csoport. Az ipari-logisztikai fókuszú településhalmaz mindhárom üzleti szolgáltatás terén kiemelkedik.

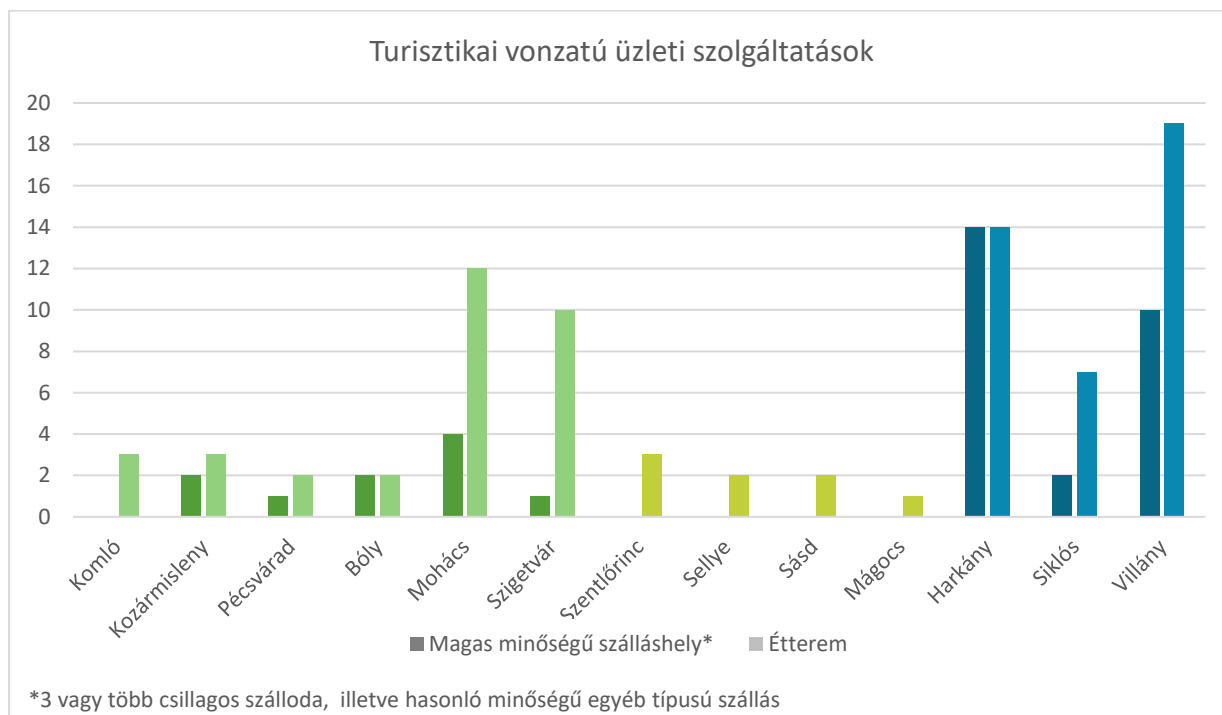
95. Ábra: Üzleti szolgáltatók átlagos száma település csoportonként

Forrás: Saját szerkesztés KSH adatai alapján

Az erőteljesen turisztikai vonzatú üzleti szolgáltatások terén is lényeges különbség figyelhető meg: a turisztikai fókuszú településcsoport városaiban átlagosan található éttermek, valamint magasminőségű szálláshelyek száma lényegesen meghaladja a másik két csoport városai által alkotott átlagot. Az éttermek esetében több mint kétszeres, míg a szálláshelyek tekintetében a négyszerest is meghaladó különbségről beszélhetünk.

96. Ábra: Turisztikai vonzatú üzleti szolgáltatások átlagos száma településcsoportonként

Forrás: Saját szerkesztés

4.3 Települések által használt eszközrendszer

A gazdaságösztönzési eszközrendszer fejezet alatt kifejtett struktúra alapján megvizsgáltuk, hogy egyes települések milyen eszközöket alkalmaznak és azokat mennyire intenzíven használják, hol lehet szükség az eszközrendszert érintő fejlesztésekre.

A települések befektetésösztönzési eszközrendszerének vizsgálata kapcsán az analízis eredményeit igyekeztük szemléletes formában összefoglalni. A választott színkódos ábrázolás némileg leegyszerűsítő ugyan, de segíti az egyes települések tárgyi pozícióinak összevetését és segíti az egyes számításba jöhető eszközök használata intenzitásának a megítélését. A fejezet táblázatainak színkódjai az alábbiakat jelentik:

	van, megfelelő színvonal, intenzíven alkalmazott
	van, fejlesztése szükséges, elégséges színvonal / nem kifejezetten befektetőknak, vállalkozásnak, de hatással van rá
	fejlesztés, kidolgozás alatt
	nincs

4.3.1 Gazdaságösztönzést szolgáló infrastruktúrák (infrastrukturális jellegű eszközök és feltételek) eszközcsoport

		Ipari-logisztikai						Élelmiszergazdasági				Turisztikai		
		Komló	Kozár-misleny	Pécs-várad	Bóly	Mohács	Szigetvár	Szent-lőrinc	Mágocs	Sellye	Sásd	Harkány	Siklós	Villány
A	Gazdaságösztönzést szolgáló infrastruktúrák (infrastrukturális jellegű eszközök és feltételek) eszközcsoport													
A1	Gazdasági hasznosítású terület													
A2	Ipari parkok													
A3	Logisztikai központ													
A4	Inkubátorház és/vagy üzleti szolgáltató ház													
A5	K+F+I központ /Tudáspark /Technológiai Park													
A6	Irodaterület													
A7	Helyi piac													

Amit ennél az eszközcsoportnál megfigyeltünk az az, hogy gazdasági hasznosítású terület szinte minden városban található. Ezek között vegyesen található zöld- és barnamezős beruházásra alkalmas ingatlan, illetve turisztikai célra felhasználható terület (üdülőtelek). A legtöbb önkormányzatnak van valamekkora zöld mezős beruházásra alkalmas területe, de nagyrészt nem közművesített és nincs közlekedési infrastruktúra kialakítva. Számos önkormányzat magántulajdonosokkal is kapcsolatban áll, akiknek a területeit ki tudják ajánlani érdeklődő befektetők részére. Több önkormányzat számára problémát jelent azonban, hogy részben természetföldrajzi adottságai (Mágocs és Komló), részben a lokális ingatlanpiac anomáliái (Szigetvár), vagy éppen jogi problémák (Mágocs) miatt saját fejlesztési területei alig vannak nincsenek, és az esetleges önkormányzati vásárlások is akadályba ütköznek.

A vizsgált települések közül 5 rendelkezik ipari parkkal, melyek mind önkormányzati üzemeltetés alatt állnak. Sellyén és Siklóson aránylag kis kihasználtsággal működnek az ipari parkok, sok értékesítésre váró terület van még. Komló és Bóly esetén 1-2 ha közötti szabad terület található, így 96-99%-os a kihasználtság. Mohács rendelkezik a megyeszékhely után a legnagyobb ipari parki területtel 225 ha-ral, amiből 90 ha szabad területe van, és egyedül itt található a települések közül inkubátorház. Logisztikai központ, K+F+I központ vagy tudáspark nem található egyik vizsgált településen sem.

Szabad irodaterülettel csak néhány település rendelkezik, ezek is legtöbb esetben korszerűtlenek, rossz műszaki állapotban vannak vagy teljes felújításra szorulnak.

4 vizsgált település rendelkezik fedett piaccal, vásárcsarnokkal, 5 további településen fedetlen piac működik és Sellye esetében pályázat keretén belül már elkészült a helyi fedett piac, ami várhatóan késő ősztől lesz üzembe helyezve.

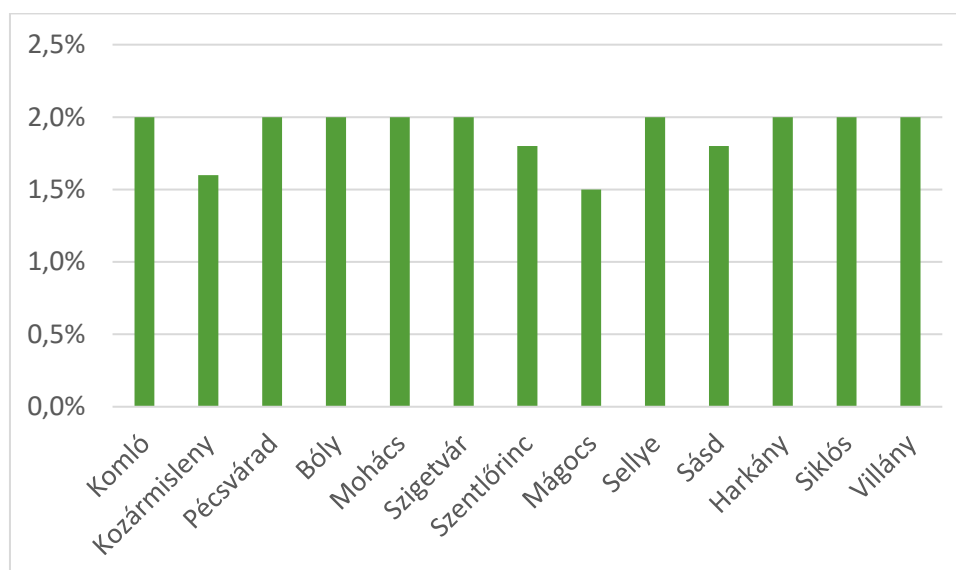
4.3.2 Helyi pénzügyi jellegű gazdasági ösztönzők eszközcsoport

		Ipari-logisztikai						Élelmiszeripari				Turisztikai		
		Komló	Kozármisleny	Pécsvára	Bóly	Mohács	Szigetvár	Szentlőrinc	Mágocs	Sellye	Sásd	Harkány	Siklós	Villány
B	Helyi pénzügyi jellegű gazdasági ösztönzők eszközcsoport													
B1	Kedvezményes területértékesítési és bérleti politika													
B2	Helyi adópolitika, adókedvezmények													
B3	Beruházási támogatás													
B4	Innovatív pénzügyi eszközök: helyi fejlesztési tőkealap és Szabályozott ingatlanbefektetési Társaság													
B5	Helyi fejlesztési pályázati alap													

Egyes településeken a törvényben meghatározott maximális mértéknél alacsonyabb adókulcsokat alkalmaznak, sok település pedig nem vet ki építmény- és telekadót.

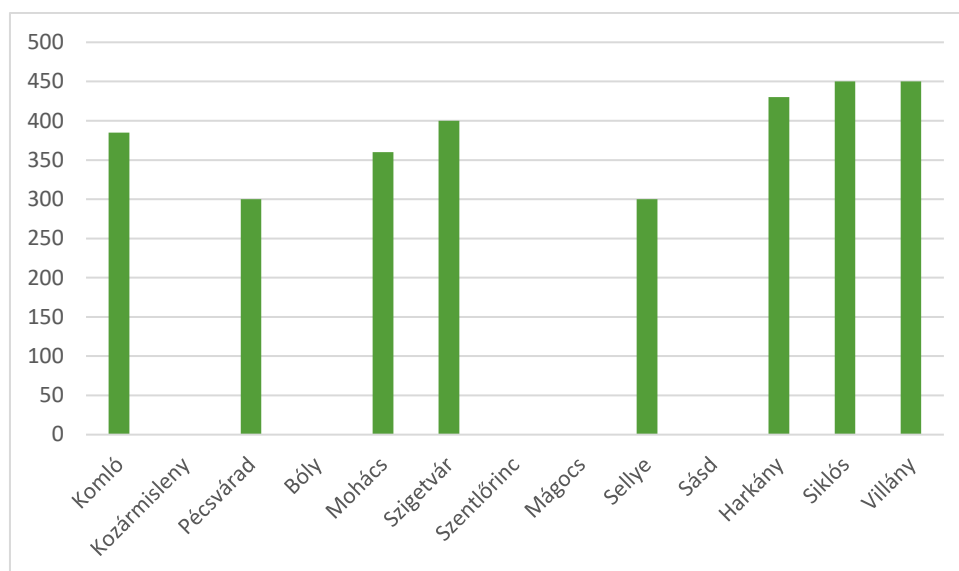
211

97. Ábra: Helyi iparüzési adó (az adóalap százalékában)

Forrás: Saját szerkesztés, <https://hakka.allamkincstar.gov.hu/> alapján

98. Ábra: Idegenforgalmi adó (Ft/nap)

Forrás: Saját szerkesztés, <https://hakka.allamkincstar.gov.hu/> alapján

Komlón, Mohácson és Sellyén születtek a helyi foglalkoztatás ösztönző önkormányzati rendeletek. Ezek telekadó kedvezményt, iparüzési adó kedvezményt vagy munkahelyteremtő támogatást biztosítottak meghatározott feltételek teljesülése esetén a vállalkozóknak. Egyes települések az ipari parkban lévő vagy egyéb önkormányzati területeket ajánlanak a befektetőknek kedvezményes áron. A felsoroltak fejében meghatározott összegű beruházást vagy meghatározott számú létrehozott munkahelyet várnak el.

4.3.3 Üzleti szolgáltatások és promóció eszközcsoport

		Ipari-logisztikai							Élelmiszergazdasági				Turisztikai		
		Komló	Kozár-misleny	Pécs-várad	Bóly	Mohács	Szigetvár	Szent-lőrinc	Mágocs	Sellye	Sásd	Harkány	Siklós	Villány	
C	Üzleti szolgáltatások és promóció eszközcsoport														
C1	Üzleti és inkubációs szolgáltatások, tanácsadás														
C2	Vállalkozókat segítő egyablakos ügyintézés														
C3	Üzleti/befektetési célú marketing tevékenység														
C4	Kataszterizáció														

Az üzleti szolgáltatások talán az az eszközcsoport, ahol a vizsgált települések a leggyengébben teljesítettek. Üzleti tanácsadás keretén belül Komló, Bóly és Szentlőrinc segíti a vállalkozásokat a következő témák valamelyikében: pályázati lehetőségekről és egyéb támogatásokról szóló tanácsadás, kezdő vállalkozásoknak szóló tanácsadás, üzleti terv készítés, piacképesség felmérése, segítség ingatlan bérbeadásához, bérletéhez, szakmai fórumok szervezése.

Az egyablakos ügyintézés vállalkozások számára kevésbé elterjedt.

Az önkormányzati tulajdonú területekről általában elég információval rendelkeznek a települések, de ez nincs kataszterbe rendezve. Néhány helyen található meg az a jó gyakorlat, hogy a kataszter részét képezik a nagyobb, fejlesztett magánterületek is. A kataszter fontos részletei a terület tulajdonosa, az ingatlan címe, helyrajzi száma, a terület nagysága, beépítettség jellege, a területen található közművek jellemzői.

4.3.5 Gazdasági szereplők működését támogató közszolgáltatások eszközcsoport

[illegible]

A közszolgáltatásokról általánosságban elmondható, hogy megfelelő minőségűek. A táblázat első két sorában látható, hogy mely településeken van (vagy nincs) helyi közösségi közlekedés, illetve, hogy mely települések nyilatkoztak arról, hogy a helyközi tömegközlekedéssel (autóbusz vagy vasút) nincsenek teljes mértékben megelégedve a zsúfoltság, járat sűrűség miatt. Egyes esetekben a több műszakos munkarendben dolgozó cégek kénytelenek saját szolgáltatóval megoldani a munkába járást. A helyi tömegközlekedés helyett néhány település falubuszt, iskolajáratot működtet.

A humán közszolgáltatásokat az alapján jellemeztük (több mutató segítségével) az egyes településeken, hogy járási szinten mennyi az oktatási intézményekbe járó diákok száma 1000 lakosra vetítve az országos átlaghoz képest.

99. Ábra: Diákok száma 1000 lakosra vetítve járásonként.

Terület	Lakosság 2018	Óvodába beírt gyermek száma (gyógytárgyterápiával neveléssel együtt) (fő) / 1000 lakos	Általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban / 1000 lakos	Gimnáziumi tanulók száma a nappali oktatásban / 1000 lakos	Szakközépiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő) / 1000 lakos	Szakközépiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő) / 1000 lakos	Szakközépiskolai és képzőiskolai iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő) / 1000 lakos
Mindösszesen Terület	9 772 756	33	74	19	16	7	0,7
Baranya megye	360 704	32	71	20	12	7	1,1
Bólyi járás	11 322	33	79	-	-	8	-
Hegyháti járás	11 617	34	69	-	-	10	-
Komlói járás	32 761	28	60	10	6	6	1,8
Mohácsi járás	33 045	30	68	12	6	6	1,5
Pécsi járás	175 235	32	73	34	20	7	1,4
Pécsváradi járás	11 327	28	65	-	16	7	2,5
Sellyei járás	13 123	37	82	-	3	9	-
Siklósi járás	34 364	34	71	8	1	7	0,2
Szentlőrinci járás	13 936	35	75	-	10	7	-
Szigetvári járás	23 974	32	74	5	4	8	0,5

Forrás: Saját szerkesztés KSH alapján

Az önkormányzatok által rendelkezésünkre bocsájtott adatokból látszik, hogy a települések többsége komoly figyelmet fordít a helyi vállalkozókra és új cégek bevonására, munkahelyek teremtésére. Ehhez szinte minden település folyamatos fejlesztéseken dolgozik, melyek közül néhányat kiemelünk: piac és vásárcsarnok rekonstrukciója (Komlói), meglévő ipari terület alpinfrastruktúra fejlesztése (Komlói), Szabadidőpark és Vállalkozók Háza (Komlói), napelemek elhelyezése történik az óvoda, bölcsőde és sportcsarnok épületein (Kozármisleny), a foglalkoztatás és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével (Pécsvárad), termálvizes távfűtés biztosítása az ipari parkba (Bóly), új zöldmezős iparterület kialakítása (Mohács), gyógyhelyfejlesztési pályázat (Szigetvár), fedett piac építése (Sásd), fürdőfejlesztés, megújuló energia hasznosítás (Harkány), új, nagyobb befogadóképességű szennyvíztelep (Siklós), új termálkút kialakítása (Villány).

4.3.6 Összefoglalás

Az összefoglaló táblázatban feltüntettük a vizsgálatok alapján kialakított 3 település csoportot. A települések profiljaikból adódóan eltérő befektetőket keresnek, így néhol egyes eszközök fontosabbak, hangsúlyosabbak a többinél.

		Ipari-logisztikai						Élelmiszeripari				Turisztikai				
		Komló	Kozár- mislény	Pécs- várad	Bóly	Mohács	Szigetvár	Szent- lőrinc	Mágocs	Sellye	Sásd	Harkány	Siklós	Villány		
A	Gazdaságfejlesztést szolgáló infrastruktúra (infrastrukturális jellegű eszközök és feltételek) eszközcsoport															
A1	Gazdasági hasznosítású terület														10 /13	
A2	Ipari parkok														5 /13	
A3	Logisztikai központ														0 /13	
A4	Inkubátorház és/vagy üzleti szolgáltató ház														1 /13	
A5	K+F+i központ /Tudáspark /Technológiai Park														0 /13	
A6	Irodaterület														3 /13	
A7	Helyi piac														4 /13	
B	Helyi pénzügyi jellegű gazdasági ösztönzők eszközcsoport															
B1	Kedvezményes területértékesítési és bérleti politika														5 /13	
B2	Helyi adópolitika, adókedvezmények														7 /13	
B3	Beruházási támogatás														3 /13	
B4	Innovatív pénzügyi eszközök: helyi fejlesztési tőkealap és Szabályozott ingatlanbefektetési Társaság														0 /13	
B5	Helyi fejlesztési pályázati alap														0 /13	
C	Üzleti szolgáltatások és promóció eszközcsoport															
C1	Üzleti és inkubációs szolgáltatások, tanácsadás														3 /13	
C2	Vállalkozókat segítő egyablakos ügyintézés														1 /13	
C3	Üzleti/befektetési célú marketing tevékenység														4 /13	
C4	Kataszterizáció														3 /13	
D	Gazdasági szereplők együttműködését előmozdító eszközcsoport															
D1	Helyi vállalkozói / menedzser klub														6 /13	
D2	Versenyképességi szerződés														0 /13	
D3	Triple vagy quadruple helix együttműködések és az ezekre alapozott living lab-ek létrehozása														7 /13	
D4	Mikro-térségi együttműködések														11 /13	
E	Gazdasági szereplők működését támogató szolgáltatások eszközcsoport															
E1 a	Műszaki közszolgáltatások: közlekedés infrastruktúra: helyi tömegközlekedés														5 /13	
E1 b	Műszaki közszolgáltatások: közlekedés infrastruktúra: helyközi tömegközlekedés														9 /13	
E1 c	Műszaki közszolgáltatások: infrastrukturális szolgáltatások														13 /13	
E2	Humán közszolgáltatások - munkavállalást befolyásoló szolgáltatások (gyermekfelügyelet)														9 /13	
E3	Egyéb humán közszolgáltatások														12 /13	
E4	Önkormányzati beruházások, mint gazdaságélénkítő tényezők (pl. turisztikai v. megújuló energia integrált hasznosítása)														10 /13	
Összesen megfelelően használt eszközök száma (max. 26)		12	7	8	15	16	10	8	7	8	11	11	12	6		
Összesen fejlesztendő vagy fejlesztés alatt álló eszközök száma (max. 26)		6	2	3	1	1	2	7	6	4	3	2	3	2		

5 A STRATÉGIA CÉLRENDSZERE ÉS AKCIÓTERVE

5.1 A stratégiai célok származtatása

A befektetésösztönzés, a működőtőke adott településre történő betelepülése alapvetően két szint sikeres együttműködése esetén valósul meg:

- Egyrészt **makro szinten, azaz a nemzetgazdaság szintjén** olyan vonzó, befektetéseket generáló, kiszámítható piaci és jogszabályi kereteket garantál és biztosít az állam, amely révén a befektetők hosszútávra tervezhető-kiszámítható módon, előre kalkulálhatják befektetésük jövedelmezőségét, másrészt a jogi garanciák mentén befektetéseik értékállóságát és a tulajdonukhoz való joguk elévülhetetlenségét várják el egy adott nemzet szintjén történő jogállami garanciákban. Ezek mellett a befektetésösztönzés nemzeti szintű kedvezmény- és támogatási rendszere ma már szintén elvárt annak érdekében, hogy egy adott ország sikeres legyen a működőtőke vonzásban.
- A befektetések mindazonáltal azonban nem nemzeti, hanem **települési szinten valósulnak meg**, amely azt jelenti, hogy minden szolgáltatást helyi szinten kell, hogy megkapjon egy adott vállalkozás, legyen szó akár a hard kategóriába sorolható közművekről, közlekedési kapcsolatokról, akár a soft eszközök körébe sorolható települési szintű szolgáltatásokról, mint amilyen pl., az egyablakos ügyintézés, a helyi buszközlekedés megszervezése, vagy épp az expatrióták számára a letelepedést megkönnyítő szolgáltatások. Ennek megfelelően **a települési szint számít** manapság **a befektetőkért vívott verseny fő színterének**, különösen adott országon belül. Jellemző, hogy egy-egy nagyobb beruházásért folytatott versenyben két-három ország két-három települése marad az utolsó körös, ún. short-list választáson és az adott államok a településeken keresztül „licitálnak” a befektetés elcsábítására.

Ebben a dichotóm rendszerben a térségi szintnek csak igen korlátozott szerepe van – különösen Magyarországon –, tekintettel arra, hogy a különböző jogszabályok révén mind a régió, mind a megye és járás alapvetően csak tervezési-statisztikai szinten, illetve a közszolgáltatások szervezése szintjén jelent valós egységet, források-feladatok és a jogszabályokban rögzített kompetenciák tekintetében nincs mérhető szerepe a területi szintnek.

Összeségében kijelenthető az is, hogy tulajdonképpen a befektetőket a telephelyválasztási kritériumok biztosítása során nem érdekli, hogy a fenti komplex vonzó környezetet milyen feladatmegosztás mellett biztosítja az adott helyszín. A XXI. századi gyakorlatnak megfelelően valamennyi tényező meglétét „elvárják” attól a helyszíntől, ahová az adott fejlesztés elhelyezésre kerül.

Komplex FDI mutatók vizsgálata alapján elmondható, hogy a különféle részletesen bemutatott tényezők mellett alapvetően egy szempont az, ami leginkább számít azokban az ágazatokban, melyekből Pécs-Baranya is befektetőket kíván vonzani: ez pedig a helyi gazdaság fejlettsége. A működőtőke alapvetően a fejlett, jól működő gazdasági kapcsolatokkal rendelkező, prosperáló területeket keresi, nem az olcsó, depressziós, sok esetben hanyatló területeket. Erre jó példa, hogy 2019-ben a legnagyobb FDI-t továbbra is az USA vonzotta 251 milliárd USD értékben, Kína második helyezése 140 milliárd USD tőkevonzást jelentett, míg a globális harmadik helyezett Szingapúr 110 milliárd USD értékben vonzott működőtőkét a tavalyi évben. Magyarország összességében nagyon jól teljesít tőkevonzás tekintetében, 2018-ban 9,25 milliárd USD értékben vonzott az ország működőtőkét.

Ez az adat alátámasztja azt a tényt, hogy Baranya esetében alapvetően a helyi-térségi szint tőkevonzásával van probléma, azaz egy prosperáló makro környezetben marad le térségünk úgy, hogy az országon belüli versenytársak gyorsuló ütemben körözik le Baranyát. A lemaradás okaiként pedig egyrészt a települések szintjén azonosított tényezők hiányát lehet megjelölni, melyek vélhetőleg hiába kerülnének egyesével biztosításra minden egyes település esetén, a sikerek könnyen lehet, hogy továbbra is elmaradnának. Ennek oka, hogy **Baranya településeit, a térség erőforrásait, egy egységes szervező erő mentén indokolt lenne egy rendszerbe szervezni, ez pedig egy horizontálisan jelen lévő, helyi, de alapvetően a települések szintje felett álló, azokkal komplementer viszonyban lévő, új típusú partnerségen alapuló, megyei szintű intézkedéscsomag lehetne, melyek Baranya megye befektetésösztönzési stratégiájának horizontális eszközeiként kerülnek nevesítésre.**

Az eszközök jelentős része ma is létezik, azonban nincs egy olyan egységes szervező erő mögöttük, amely hatékonyan tudná a megye valamennyi térségének érdekét érvényesítve megjeleníteni ezeket a szempontokat, eszközöket. A térség települési mind méretüknél, mind gazdasági helyzetüknél fogva nem alkalmasak arra, hogy térségi segítség nélkül felvegyék a versenyt az ország társadalmi-gazdasági szempontból fejlettebb, versenyképesebb, népesebb középvárosaival. Rengeteg analóg példát lehetne hozni baranyai település, más hasonló méretű településsel történő összevetésével, ehelyett azonban az az érv kerül kiemelésre, hogy **a megyei szinten biztosított horizontális eszközökkel véleményünk szerint mérhető mértékben csökkenthető az a versenyhátrány, ami a települések részletes helyzetelemzése során feltárássra került.** Valamennyi bemutatásra kerülő horizontális eszköz esetében a Baranya Megyei Önkormányzat lenne ezen eszközök gazdája és felelőse, egyfajta szolgáltatóként a megye valamennyi települése számára.

Ki kell hangsúlyozni azt a körülményt, hogy a best-cost lokációkat kereső befektetői elvárás, önmagában egyetlen baranyai település – beleértve a megyeszékhelyt – sem tudja ma biztosítani, garantálni. Azzal a körülménnyel, hogy az ország jelentős részénél alacsonyabb a munkaerő költsége Baranyában nem lehet új befektetőket vonzani, ez semmilyen szempontból nem jelent versenyelőnyt Baranyának, mint ahogy az sem, ha és amennyiben a települések szintjén jelzett valamennyi hiányzó eszköz pótlásra-biztosításra kerül az adott településen. **A stratégia célok eléréséhez szükséges valamennyi települési eszköz biztosítása szükséges, ámde nem elégséges eszköz Baranya gazdasági felzárkóztatásához, működőtőke vonzásának erősítéséhez.** Ezt a körülményt erősíti az a baranyai helyzet is, amely a részletes helyzetelemzés keretében bemutatásra került, jelesen **a megye települései méretüknél, demográfiai helyzetüknél és a helyi gazdaság állapota miatt eleve kizáródnak a befektetői megkeresések legnagyobb részéből.** A megyeszékhely utáni legnépesebb település, Komló a településméret alapján éppen befér a 20-100 ezer lakos közötti középváros kategóriába, de rajta kívül a megye valamennyi többi városi jogállású települése kisvárosnak minősül, amely befektetői szemmel nem látható településméret.

Az alábbi táblázatban foglaltuk össze a vállalkozások befektetési döntéseinek befolyásoló tényezőit, a befektetők prioritásainak sorrendjében. Zöld színnel azokat a tényezőket jelöltük, amelyek befolyásolására a települési önkormányzatok rendelkeznek konkrét, effektív eszközökkel. Kékkel jelöltük azokat, amelyek befolyásolására az önkormányzatok nem, vagy csak áttételesen képesek, mert azok az államigazgatási hierarchia magasabb döntési szintjeinek (Megye, Kormány) kompetencia körébe tartoznak. Szürke színnel azokat a tényezőket jelöljük, amelyeket alapvetően a gazdaság privát szereplői alakítanak, de a települési önkormányzat, mint a települési ökoszisztéma meghatározó szereplője, képes rájuk hatást gyakorolni, sárgával pedig azokat, amelyek természeti, földrajzi adottságként nem befolyásolhatóak.

10. Táblázat: Vállalkozások befektetési döntéseinek tényezői

S1	Megfelelő képzettségű munkaerő
S2	Megfelelő méretű, infrastruktúrával megfelelően ellátott, megvásárolható/ bérelhető földterület, irodakapacitás
S3	Vállalkozások működését támogató közszolgáltatások
S4	Közlekedési infrastruktúra – autópálya közelsége, gyors elérhetősége
-	Piac jó elérhetősége / közelsége (szolgáltatások esetében)
S5	Üzleti szolgáltatások jó elérhetősége és magas minősége

S6	A városi környezet, fekvés - kedvező benyomás a településről
S7	Helyi (családi) kötődés
-	Közbiztonság ¹⁵⁵

Forrás: Saját szerkesztés

Jelen befektetésösztönzési stratégia tehát a back casting módszert alkalmazva (stratégiai) céljait a vállalkozók befektetési döntéseit befolyásoló tényezőkből (telepítési tényezők) származtatja. Operatív céljait, tervezett intézkedéseit pedig a befektetés ösztönzés aktorai potenciális eszközrendszerének és a telepítési tényezők megyei és települési állapotának összevetéséből vezeti le, a fejezet elején bemutatott okokból következően két, települési-lokális, és megyei-regionális szinten.

220

5.2 Stratégiai célok I.: települési szint

A települések kompetencia körébe tartozó stratégiai célok tehát¹⁵⁶:

S2	Megfelelő méretű, infrastruktúrával megfelelően ellátott, megvásárolható/ bérlehető földterület, irodakapacitás
S3	Vállalkozások működését támogató közszolgáltatások
S5	Üzleti szolgáltatások jó elérhetősége és magas minősége
S6	A városi környezet, fekvés - kedvező benyomás a településről
S7	Helyi (családi) kötődés

A BM OKI többször hivatkozott kutatási eredményeit, valamint saját primer adatgyűjtésünk tapasztalatait felhasználva Baranya városi rangú településeit három klaszterbe rendeztük:

1. ipari-logisztikai jellegű
2. élelmiszergazdasági jellegű
3. turisztikai-szolgáltató jellegű

¹⁵⁵ A közbiztonság kérdése, csakúgy, mint a politikai stabilitás fontos telepítési tényező ugyan, különösen a befektetőkért folytatott globális versenyben minősülnek annak, de tárgyalásuk meghaladja jelen stratégia korlátait.

¹⁵⁶ Továbbra is a vállalkozások telephelyválasztási döntéseinek prioritási sorrendjében.

Az egyes településtípusok adottságai, helyzete befolyásolja a vállalkozások befektetési döntéseinek szempontrendszerét és hatással van a települések által használt eszközök típusára, azok hatékonyságára. Mindebből következően az egyes települések stratégiai prioritásai és a számukra optimális eszközkombinációk is jellemzően eltérőek:

- **Az ipari-logisztikai** jellegű települések versenyeznek a befektetésekért, adottságaik, szolgáltatásaik révén potenciális vonzáskörzetük túlnyúlik a járás, sőt akár a megye határait, egyes településeik a globális befektetői piac szereplői (Mohács, Bóly, és természetesen a megyeszékhely: Pécs).
- **Az élelmiszergazdasági** jellegű települések befektetésösztönzési aktivitása a települést övező lokális térre terjed ki, jellemzően járási fókuszú. Célja a helyi vállalkozások működésének, fejlesztéseinek a támogatása, a település foglalkoztatási potenciáljának megtartása, erősítése érdekében. Tipikus az élelmiszergazdaság, helyi kézműipar, lokális szolgáltatások, fontosak a helyi együttműködések, a szociális foglalkoztatás.
- **A turisztikai-szolgáltató** jellegű települések gazdaságélénkítő tevékenysége is más, mint az ipari-logisztikai települések „klasszikus” befektetés ösztönzési aktivitása. Kommunikációja ugyanúgy kifelé irányul, de ennek célja nem elsősorban befektetések akvirálása, hanem vendégek, fogyasztók bevonása. Az élelmiszergazdasági település-klaszterhez hasonlóan fókuszában a helyi vállalkozások támogatása, a koordináció, a kommunikáció, a lokális desztináció fejlesztése áll.

Az egyes stratégiai célokhoz rendelt eszközkombináció elemeinek leírását, a fellelhető jógyakorlatokat a potenciális befektetésösztönzési eszközrendszert bemutató fejezetben találhatók meg, néhány eszközhöz kapcsolódó jó példák (pl. C3 befektetésösztönzési marketing) az 1. mellékletben találhatók meg.

Az egyes településtípusok konkrét településeinek akciótervezése számára a fejezet elején a települések befektetésösztönzési eszközrendszerének jelenlegi használatát bemutató táblák és az alábbi stratégiai eszközkombinációk összevetése nyújt támpontot.

5.2.1 Javasolt intézkedések, eszközkombinációk I.: Ipari-logisztikai település-csoport

S2	Megfelelő méretű, infrastruktúrával megfelelően ellátott, megvásárolható/ bérelhető földterület, irodakapacitás
A2	Ipari park
A3	Logisztikai központ
B1	Kedvezményes helyi területértékesítési / bérleti politika
B2	Helyi adópolitika, adókedvezmények
E4	Önkormányzati beruházások, mint gazdaságélénkítő tényezők pl. turisztikai v. megújuló energia integrált hasznosítása

222

Indoklás:

A megfelelő infrastruktúrával (közművek, közlekedés) ellátott, lehetőleg önkormányzati tulajdonú fejlesztési terület mindhárom településtípus szempontjából kulcsfontosságú, hiszen a helyi vállalkozások foglalkoztatási potenciáljának fenntartása, megerősítése szempontjából a szabad fejlesztési terület létének alapvető a jelentősége.

Az ipari-logisztikai jellegű települések azonban a globális befektetési térben versenyeznek, képesnek kell lenniük a bevonzani kívánt, a településen kívülről érkező vállalkozások letelepítésére is. Ez a törekvés egyfelől más településtípusokhoz képest egy léptékkal nagyobb, min 20, de akár 2-300 ha megfelelően előkészített fejlesztési terület birtoklását **A2** feltételezi, másfelől elengedhetetlenné teszi bizonyos pénzügyi ösztönzők: **B1, B2** hangsúlyosabb alkalmazását is. (valamint intenzívebb befektetési marketing tevékenység végzését és az üzleti szolgáltatások magasabb színvonalának meglétét is.)

A megyét érintő tervezett **nagy infrastrukturális fejlesztések** (M6, M60, M9), Duna-híd, dunai közforgalmi kikötő jelentősen javítják a megye egésze, de különösen az ipari-logisztikai települések közlekedési-logisztikai pozícióit. Ezen okból elsősorban Mohács, de Bóly, Szentlőrinc és Szigetvár is profitálhat a várható **logisztikai** kapacitásigények kielégítésével **A3**.

Fontos lehet a következő uniós ciklus és a más nemzeti forrásból finanszírozott programok forrásait a települések **befektetési vonzerejének további növelésére** felhasználni, például az iparterületek geotermális vagy fotovoltaiikus energiával történő kedvezményes ellátása révén **E4** (Bóly pl.)

Fontos megjegyezni, hogy Pécs közvetlen gazdasági agglomerációjához tartozó települések alkalmasak lehetnek **SSC**-k fogadására: speciális ágazati beágyazottsága okán Komló (gépipar), Pécsvárad (gyógyszeripar), Kozármisleny pedig Pécshez való fizikai közelsége mellett a lokális közszolgáltatások magas minőségével válhat vonzó célponttá. Az **SSC**-k letelepítéséhez szükséges magas minőségű (A+) irodai kapacitás és a megyeszékhely viszonylatában jó közlekedési kapcsolatok szükségesek.

S3	A vállalkozások működését támogató közszolgáltatások
E1	Közszolgáltatások: közlekedési infrastruktúra és szolgáltatások szervezése
E2	Humán közszolgáltatások - munkavállalást befolyásoló közszolgáltatások (gyermekfelügyelet)

Indoklás:

A helyi közösségi közlekedés megszervezése **E1** a megyeszékhelyen kívül csak néhány településen releváns, a városok többségében az egyéni modalitások a dominánsak. A városok mindegyike foglalkoztatási decentrum, tipikusan a járás kistépülési lakosainak **ingázási célpontja**. A városok elérhetőségének biztosítása a kistérség településeiről alapvető feltétele a gazdaságösztönzésnek. Ez feltételezi a **helyközi közlekedés foglalkoztatási szempontú szervezését**, és az **közüti infrastruktúra** minőségének javítását. Az ipari-logisztikai jellegű települések ezen túlmenően is, akár a megye egész területéről, sőt azon kívülről is vonzanak munkavállalókat, így a járáson belüli helyközi közösségi közlekedéssel való elérhetőségen túl, a megyeszékhellyel való zavartalan, a munkaadói igényekkel összehangolt közösségi közlekedési kapcsolat is nagy jelentőséggel bír. A közúti kapcsolatok és általában a jó megközelíthetőség nemcsak a munkába járás, hanem az **áruszállítási igények** kielégítése szempontjából is rendkívül fontos. A települések kompetenciája a közlekedésszervezési és közlekedési infrastruktúra tekintetében azonban nem terjed a közigazgatási határaikon túl, sőt a közutak tekintetében még azon belül is korlátozott.

A munkavállalást támogató humán közszolgáltatások (óvoda, bölcsőde) **E2** a baranyai városok mind kapacitások, mind minőség tekintetében jó ellátottak.

S5	Üzleti szolgáltatások jó elérhetősége és magas minősége
A4	Inkubátorház és / vagy üzleti szolgáltató ház
C1	Üzleti és inkubációs szolgáltatások, tanácsadás
C2	Vállalkozókat segítő egyablakos ügyintézés
C3	Üzleti/befektetési célú marketing tevékenység
C4	Kataszterizáció

Indoklás:

Az eredményes befektetésösztönzési tevékenységhez a vállalkozói beruházások fogadására alkalmas terület biztosítása csak szükséges, ám nem elégséges feltétel. Az ipari-logisztikai településcsoport városai magas minőségű üzleti szolgáltatások nyújtásában is érdekeltek. Ezen szolgáltatások egyik célcsoportja a részben a településen **már megtelepedett vállalkozások** köre, amelyek üzleti sikerességét, foglalkoztatási potenciáljának megerősítését szolgálják az ipari parkok **A2** és inkubátorházak **A4** által nyújtott üzleti szolgáltatások. A magas minőségű üzleti szolgáltatásoknak **befektetésvonzó** funkciója is van, ennek nyújtásában, vagy a vonatkozó piaci szereplők koordinálásában (jogi, számviteli szolgáltatások, pályázati, pénzügyi tanácsadás) az önkormányzatoknak fontos szerepe van. Amennyiben az önkormányzat erőforrásai erre elegendőek, mindenképpen javasolt legalább egy fő **gazdaságfejlesztési referens** hivatali alkalmazása, akinek feladata a vállalkozókkal való kapcsolattartás mellett a befektetési marketing tevékenység támogatása és az üzleti szolgáltatók megfelelő koordinálása és kiejánlása is.

224

A vállalkozásokat támogató **egyablakos és lehetőleg online ügyintézés C2** önkormányzati ügyekben alapvető, de fontos a vállalkozások támogatása az önkormányzati hatáskörön kívül eső hivatali ügyeik esetében is (gazdaságfejlesztési referens).

Rendkívül fontos a befektetők gyors és hatékony informálása érdekében, hogy az önkormányzat ipari területeire és a közszolgáltatásainak elérhetőségére kiterjedő naprakész **(online) kataszteri rendszert** alakítson ki és működtessen. A (potenciális) befektetők tájékoztatása és a településre vonzása érdekében legalább ilyen fontos a **professzionális befektetési marketing** tevékenység: **C3**.

Baranya befektetésösztönzési stratégiájának sikere nagyban a **Megyének a stratégia megvalósítását támogató tevékenységén** múlik. A települések a megyén belül is versenyez(het)nek a befektetésekért, így a Megyének a jelen stratégián nyugvó koordinációs tevékenysége hozzá kell járuljon a befektetések települések közti hatékony és minden lokális érdeket figyelembe vevő allokálásához. A Megyének ezen túl feladata az is, hogy **támogassa és összehangolja a települések befektetési célú marketing tevékenységét**, és szükség szerint **professzionális akvizíciós szolgáltatásokat nyújtson** a települések-, illetve az oda érkező vagy már ott működő vállalkozások számára. Feladata mindez azért is, mert a fenti feladatok ellátásához a települések többsége sem anyagi, sem szakmai kapacitással sem rendelkezik. **A Megye mindezen tevékenységüket a leghatékonyabban saját Befektetési Ügynökség felállításával láthatná el.**

S6	A városi környezet, fekvés - kedvező benyomás a településről
S7	Helyi (családi) kötődés
E3	Egyéb humán közszolgáltatások (kultúra, sport, rekreáció)
D1	Helyi vállalkozói / menedzser klub

Indoklás:

Az elmúlt időszak **TOP-os és Magyar Falu** fejlesztéseinek köszönhetően a megye települései megszépültek. Az általános településkép, a parkok, játszóterek építése révén a **zöld infrastruktúra** mennyiségében is minőségében is sokat javult. Az uniós források mellett egyéb kormányzati programok is segítettek a települési **sportélet és infrastruktúra** fejlesztésében **E3**. (TAO, ovifoci stb.) Az egyes településeken ennek ellenére mutatkozó infrastrukturális hiányok orvoslása (pl. Vajszló, Sásd uszodaprogram), folyamatban, vagy tervezés alatt van (Harkány sportuszoda, Vajszló komplex sportfejlesztés) stb.

A **helyi kötődést, identitást megerősítő programok, fesztiválok** nemcsak a helyi polgárok kötődését erősítik, de egyben hatékony településmarketing eszközök is egyben.

A helyi vállalkozói klubok, szervezetek a helyi kötődés erősítésén túl a vállalkozók közti eszmecsere színtere, ahol az üzleti kapcsolatok építése mellett a település ügyei is terítékre kerülnek **D1**.

5.2.2 Javasolt intézkedések, eszközkombinációk II.: élelmiszergazdasági település-csoport

S2	Megfelelő méretű, infrastruktúrával megfelelően ellátott, megvásárolható/ bérelhető földterület, irodakapacitás
A1	Gazdasági hasznosítású terület
A6	Helyi piac
B2	Helyi adópolitika, adókedvezmények

Indoklás:

Ahogy az ipari-logisztikai településtípus kapcsán leszögeztük, az infrastruktúrával megfelelően (közművek, közlekedés) ellátott, lehetőleg önkormányzati tulajdonú fejlesztési terület **A1** **megléte kulcsfontosságú**, hiszen a helyi vállalkozások foglalkoztatási potenciáljának fenntartása, megerősítése szempontjából a szabad fejlesztési terület (5 – 20 ha minimum) létének alapvető a jelentősége.

A fejlesztési terület **nem feltétlen kell, hogy ipari park minősítéssel** rendelkezzen, de az ott működő vállalkozások segítése érdekében az önkormányzatnak célszerű biztosítani bizonyos alapvető **támogató üzleti szolgáltatásokat** (önkormányzati gazdaságfejlesztési referens, akár megyei koordinációban). Az élelmiszergazdasági profilú városok nagyobbik része (Mágocs, Sásd, Sellye) természeti, infrastrukturális és nagyjából ezen okok valamelyikéből származóan gazdasági (és társadalmi) szempontból is **periférikus helyzetűnek** tekinthető. A klaszter városai közül talán Szentlőrinc tekinthető kivételnek, viszont Szigetvár és Siklós térsége is részben ebbe a kategóriába sorolható.

A kategória települései az imént vázolt helyzetükből következően gazdaságösztönzési aktivitásukat a **lokális foglalkoztatási kapacitások megerősítésére** kell, hogy fókuszálják. A cél nem elsősorban a más térségben tevékenykedő vállalkozások beruházásainak a bevonása, hanem a térségben (járásban) **már működő vállalkozások foglalkoztatási képességének a javítása**, hozzáadott érték teremtő képességének a fokozása. A gazdasági tevékenységek jellemző ágazati profilja az élelmiszergazdaság, azon belül is az **élelmiszerfeldolgozás- és agrár-logisztika** (tárolás, hűtés, csomagolás stb.), a kézműipar, és kisleptékű ipari-feldolgozóipari tevékenység, valamint az aktív és falusi **turizmus**.

Mágocs, Sásd és Sellye városok egyfajta megyei foglalkoztatási decentrumként kell, hogy szervezzék a járásuk gazdaságát, biztosítaniuk kell a térségi populáció foglalkoztatásának infrastrukturális feltételeit. A térség lakosságának társadalmi jellemzői megkívánják a versenygazdaság tevékenységének támogatása mellett, a **szociális fókuszú** non-profit tevékenységek felkarolását is (szociális foglalkoztatás).

Szentlőrinc pozíciója kettős: **Pécshez való közelsége** ugyan egyfelől könnyen elérhető munkalehetőséget és számos urbánus szolgáltatás igénybevételének lehetőségét kínálja a város polgárai számára, ám ugyanez a közelség „fekete lyukként” magához is vonzza a potenciális gazdasági tevékenységek javát, korlátozva, szinte megfojtva a város gazdasági ökoszisztémáját. Pécs, és így az élelmiszergazdaság felvevőpiacának, valamint az Ormánság közelsége, Szentlőrinc számára komoly lehetőséget kínál az **élelmiszerfeldolgozás és agrár-logisztikai** tevékenységek fejlesztése tekintetében, amit a város termál-energia kapacitásai is támogathatnak.

A településcsoport városai relatív versenypozícióikat az infrastruktúrával ellátott fejlesztési területek biztosításán túl:

- aktív **adópolitikával B2** (önmagában általában hatástalan!!),
- az iparterületek **kedvezményes energia-ellátásának** biztosításával (termál-energia: Szentlőrinc, Sellye, vagy éppen Mágocs),
- vagy önkormányzati **csarnokprogram** (lásd Bóly) indításával biztosíthatják.

Az élelmiszergazdasági profilú városok csoportja szempontjából kiemelt jelentősége van **a helyi piac A6** létesítésének, fejlesztésének. A helyi termékek piacának biztosításán túl, a falusi turizmus élénkítése mellett a helyi piacnak **településmarketing** szempontjából is jelentősége lehet. A rövid ellátási láncok szervezésének, a kisléptékű élelmiszerfeldolgozásnak, a közétkeztetés alapanyagai biztosításának pedig a helyi piac az alapköve.

S3	A vállalkozások működését támogató közszolgáltatások
E1	Közszolgáltatások: közlekedési infrastruktúra és szolgáltatások szervezése
E2	Humán közszolgáltatások - munkavállalást befolyásoló közszolgáltatások (gyermekfelügyelet)
E4	Önkormányzati beruházások, mint gazdaságélénkítő tényezők pl. turisztikai v. megújuló energia integrált hasznosítása

Indoklás:

A településcsoport városai **a térség foglalkoztatási centrumai**. Az általuk kialakított ipari terület megközelíthetősége a városból és a város térségéből biztosított kell legyen, akár helyi-, akár helyközi **közösségi közlekedés igénybevétele E1** útján, és biztosítani kell az egyéni közlekedési modalitások használatának feltételeit is (bicikliút, parkoló). Más megoldás híján az önkormányzat(ok) gesztorálásában (és finanszírozásában akár) az iparterületen működő vállalkozásokkal együttműködésben munkásjáratok indítása is megfontolandó lehet.

Az élelmiszergazdasággal kapcsolatos tevékenységek általában logisztika-igényesek (tárolás, nagy tömegű szállítási kapacitás-igény), ami ugyanígy igényli a megfelelő minőségű és kapacitású közúti közlekedési kapcsolatot. Ahogy említettük, Szentlőrincet ebbéli adottságai kifejezetten predesztinálnák a térség **agrár-logisztikai centrumának** szerepkörére.

A településcsoport városai által biztosított **humán közszolgáltatások E2** megfelelő minőségűek, azok fejlesztése (TOP, Magyar Falu program) folyamatos.

A csoport városainak fejlesztéseinek a fókuszában a korábbiaknál sokkal hangsúlyosabban kell a **gazdaságfejlesztés szempontjainak megjelenie E4**. Ennek a szempontnak a múltbeli háttérbe szorulása azonban nem feltétlen csak az illetékes városvezetések hibás döntéseit tükrözi vissza, gondot jelent e tekintetben a térségi fejlesztési források allokációjának a korábbi gyakorlata is, ugyanis a TOP, vagy épp a Magyar Falu program intézkedési struktúrája és az azok közötti előzetes forrásallokáció nem feltétlen felelt meg a helyi fejlesztési igényeknek.

S5	Üzleti szolgáltatások jó elérhetősége és magas minősége
C2	Vállalkozókat segítő egyablakos ügyintézés
C3	Üzleti/befektetési célú marketing tevékenység

228

Indoklás:

A településcsoport városaiban a vállalkozási tevékenységet kiszolgáló **üzleti szolgáltatások** nehezen, vagy egyáltalán nem érhetőek el (speciális pénzügyi, jogi szolgáltatások, pályázati tanácsadás, magas kategóriájú szálláshely, étterem stb.), így különösen fontos lehet az önkormányzatok vállalkozásokat támogató, segítő tevékenysége, úgymint:

- **egyablakos ügyintézés**, mentorálás egyéb hivatali ügyekben **C2**
- önkormányzati **gazdaságfejlesztési referens** alkalmazása

A **településmarketing** jelentősége **C3** ugyan közel sem akkora, mint az ipari-logisztikai, vagy éppen a turisztikai-szolgáltató klaszterben, hiszen az előbbi csoport befektetőket, utóbbi vendégeket kíván a településre csábítani, de a település imázsának kialakítása, a település belső kohéziójának megerősítése fontos a gazdasági ökoszisztéma sikeressége szempontjából is. A városi rendezvények, fesztiválok, a város külső kommunikációja, mindezen túl a település **turisztikai vonzerejét** is növelheti.

S6	A városi környezet, fekvés - kedvező benyomás a településről
S7	Helyi (családi) kötődés
D4	Mikro-térségi együttműködések
E3	Egyéb humán közszolgáltatások (kultúra, sport, rekreáció)

Indoklás:

Az élelmiszergazdaság alapanyagtermeléssel kapcsolatos tevékenységei jellemzően **a városi téren kívül** szerveződnek. A városok közigazgatási területén belül legfeljebb feldolgozási, kereskedelmi és logisztikai tevékenységek jelennek meg.

Az élelmiszergazdaság primer és szekunder tevékenységeinek a térbeli jellemzői, valamint a termelés és a fogyasztás térbeli elkülönülése így a város és a várostérség vállalkozásainak és településeinek **szorosabb együttműködését** feltételezik **D4.** A Leader-közösségek, különféle turisztikai együttműködések a többi település-klaszternél sokkal intenzívebben vannak jelen.

5.2.3 Javasolt intézkedések, eszközkombinációk III.: turisztikai-szolgáltató jellegű település-csoport

S2	Megfelelő méretű, infrastruktúrával megfelelően ellátott, megvásárolható/ bérelhető földterület, irodakapacitás
A1	Gazdasági hasznosítású terület
A6	Helyi piac

229

Indoklás:

A turisztikai-szolgáltató jellegű településcsoport legtisztább profilú két városa Villány és Harkány. Mindkét település vállalkozásainak túlnyomó többsége **közvetlenül vagy közvetve a turisztikai ágazathoz kapcsolódik**. Villány esetében a gasztro-turisztikai szolgáltatások alapját a térség (Villány, Villányköved, Palkonya stb.) szőlő- és borkészítési kapacitásai jelentik, míg Harkány esetében a kereskedelmi szálláshely- és más kapcsolódó (egészség)turisztikai szolgáltatások bázisát a harkányi gyógyvíz jelenti. Siklós kulturális- és egészségturisztikai szolgáltatási profilja mellett járási székhelytelepülésként **a térség foglalkoztatási központja** is. Ebbéli funkciójára tekintettel Siklós számára kulcsfontosságú, hogy a turizmuson kívüli ágazatok letelepítését szolgáló, **jó minőségű infrastruktúrával** ellátott **fejlesztési területekkel A1** rendelkezzen. A gazdaságfejlesztési tevékenység **foglalkoztatási fókuszú** kell legyen, és leginkább a térségben **már tevékenykedő** vállalkozások fejlesztése, foglalkoztatási és jövedelemtermelési képességének támogatása kell legyen a célja. Harkány és Villány gazdaságösztönzési aktivitásainak elsősorban az **alapvonzerő** (borászat, egészségipar), másodsorban a desztináció **kiegészítő termékeinek** a fejlesztését kell célozniuk. Fontos azonban az is, hogy a településen működő vállalkozások esetleges telephelyigényét önkormányzati fejlesztési területekkel (2-5 ha) ki lehessen szolgálni, és fontos azért is, mert a tiszta turisztikai profilú városok (különösen Harkány) különösen kitettek a gazdasági válságok esetleges következményeinek, így a település érdeke a gazdasági tevékenységek **bizonyos fokú diverzifikációjának ösztönzése**.

A **helyi piac** ebben a településcsoportban nem csupán a helyi termékek értékesítési infrastruktúráját biztosítja, nemcsak a gasztronómiai szolgáltatások alapanyagforrását jelenti, hanem egyben **kiegészítő turisztikai vonzerőt** is jelent a településre látogató vendégek számára. **A6**

S3	A vállalkozások működését támogató közszolgáltatások
E1	Közszolgáltatások: közlekedési infrastruktúra és szolgáltatások szervezése
E2	Humán közszolgáltatások - munkavállalást befolyásoló közszolgáltatások (gyermekfelügyelet)
E4	Önkormányzati beruházások, mint gazdaságélénkítő tényezők pl. turisztikai v. megújuló energia integrált hasznosítása

Indoklás:

A **helyi közlekedési infrastruktúra** kiépítettsége és minősége a turisztikai profilú települések szempontjából kettős jelentőségű. Egyfelől azért, mert a munkába járás elemi feltétele a turisztikai központ jó és a munkaidőhöz alkalmazkodó megközelíthetősége, de legalább ilyen fontos a településre érkező vendégek közlekedési igényeinek kielégítése is. **E1**

A munkavállalást támogató közszolgáltatások biztosítása **E2** a megye többi városi rangú településéhez hasonlóan biztosított.

Az önkormányzat gazdaságélénkítő beruházásai közül ennél a településcsoportnál a **településkép javításával** kapcsolatos fizikai beavatkozások is kiemelt fontosságúak, hiszen a településre érkező vendégek elégedettsége szempontjából a település zöld infrastruktúrája, rekreációs és kulturális szolgáltatásai, a szabadidő minőségi eltöltésének lehetősége meghatározó. **E4**

S5	Üzleti szolgáltatások jó elérhetősége és magas minősége
C2	Vállalkozókat segítő egyablakos ügyintézés
C3	Üzleti/befektetési célú marketing tevékenység

Indoklás:

A turisztikai szektor tipikus szereplői mikrovállalkozások, amelyek adminisztratív kapacitásai általában korlátozottak, illetéknépp az átlagosnál jobban rászorulnak **üzleti szolgáltatások igénybevétele**re. Az önkormányzat gazdaságélénkítési tevékenységének így az egyik legfontosabb eleme a helyi vállalkozások adminisztrációjának a támogatása **egyablakos C2**, és/vagy on-line hivatali ügyintézés, illetve a piaci alapú üzleti szolgáltatások közvetítésével (pénzügyi tanácsadás, pályázati tanácsadás, tervező ajánlása stb.) koordinálásával.

A befektetési célú marketing tevékenység **C3** ennél a településcsoportnál tulajdonképp azonos a **településmarketinggel**, hiszen a turisztikai piacon értékesíteni kívánt termék maga a település, a desztináció. A tárgyi tevékenység célkeresztjében elsősorban nem is feltétlen a befektetők, hanem a vendégek, látogatók településre vonzása van.

S6	A városi környezet, fekvés - kedvező benyomás a településről
S7	Helyi (családi) kötődés
D4	Mikro-térsegi együttműködések
E3	Egyéb humán közszolgáltatások (kultúra, sport, rekreáció)

231

Indoklás:

A turisztikai profilú települések számára fontosak a **mikrotérsegi együttműködések D4** (borutak, gasztronómiai egyesületek, turisztikai klaszterek stb.), hiszen a szakmai koordináción túl ezek az együttműködések segítenek elérni egy-egy turisztikai alágazat szolgáltatásainak **kritikus tömegét** is. A látogatók tartózkodási idejének meghosszabbítása, költségeik növelése szempontjából kiemelt fontossága van a települések közti és a területükön működő vállalkozások közti együttműködésnek (komplementer termékek) is. (Siklós-Villány-Harkány pl.)

Egy-egy desztináció szolgáltatásainak komplexitása kulcskérdés a vendégek tartózkodási ideje és költségeinek relatív nagysága tekintetében. A **kulturális szolgáltatások E3, rendezvények, fesztiválok** nem csak a település társadalmának belső kohézióját erősítik, de kiegészítő termékként hozzájárulnak a térségbe érkező látogatók minőségi időtöltéséhez, sőt akár önálló vonzerővé is fejlődhetnek (Villány: Márton nap stb.)

5.2.4 Javasolt intézkedések összefoglalása

		Ipari-logisztikai	Élelmiszer-gazdasági	Turisztikai
A	Gazdaságösztönzést szolgáló infrastruktúrák (infrastrukturális jellegű eszközök és feltételek) eszközcsoport			
A1	Gazdasági hasznosítású terület		S2	S2
A2	Ipari parkok	S2		
A3	Logisztikai központ	S2		
A4	Inkubátorház és/vagy üzleti szolgáltató ház	S5		
A5	K+F+I központ /Tudáspark /Technológiai Park			
A6	Helyi piac		S2	S2
B	Helyi pénzügyi jellegű gazdasági ösztönzők eszközcsoport			

		Ipari-logisztikai	Élelmiszer-gazdasági	Turisztikai
B1	Kedvezményes területértékesítési és bérleti politika	S2		S2
B2	Helyi adópolitika, adókedvezmények	S2	S2	S2
B3	Beruházási támogatás			
B4	Innovatív pénzügyi eszközök: helyi fejlesztési tőkealap és Szabályozott ingatlanbefektetési Társaság			
B5	Helyi fejlesztési pályázati alap			
C	Üzleti szolgáltatások és promóció eszközcsoport			
C1	Üzleti és inkubációs szolgáltatások, tanácsadás	S5		
C2	Vállalkozókat segítő egyablakos ügyintézés	S5	S5	S5
C3	Üzleti/befektetési célú marketing tevékenység	S5	S5	S5
C4	Kataszterizáció	S5		
D	Gazdasági szereplők együttműködését előmozdító eszközcsoport			
D1	Helyi vállalkozói / menedzser klub	S7		
D2	Versenyképességi szerződés			
D3	Triple vagy quadruple helix együttműködések és az ezekre alapozott living lab-ek létrehozása			
D4	Mikro-térsegi együttműködések		S7	S7
E	Gazdasági szereplők működését támogató közszolgáltatások eszközcsoport			
E1	Közszolgáltatások: közlekedési infrastruktúra és szolgáltatások szervezése	S3	S3	S3
E2	Humán közszolgáltatások - munkavállalást befolyásoló közszolgáltatások (gyermekfelügyelet)	S3	S3	S3
E3	Egyéb humán közszolgáltatások	S7	S7	S7
E4	Önkormányzati beruházások, mint gazdaságélénkítő tényezők (pl. turisztikai v. megújuló energia integrált hasznosítása)	S2	S3	S3

5.3 Stratégiai célok II.: megyei (regionális) szint

A befektetésösztönzés szempontjából az eszközöket – attól függően, hogy mely területi szint tudja, illetve jogosult azt biztosítani – kategorizálhatjuk helyi, illetve központi eszközökként is, illetve az alapján, hogy egy adott eszköz nemcsak egy települést, hanem egy nagyobb térséget, vagy egy településcsoportot tesz versenyképesebbé helyi, illetve horizontális eszközként is klasszifikálhatunk. Tekintettel arra, hogy a számos olyan eszköz van, melyet nem tudnak a települések önmagukban biztosítani, vagy befolyásolni, illetve ezen eszközök jelentős része akár térségi akár nemzeti szinten irányított és menedzselt a horizontális eszközöket ennél fogva tágabb értelmezésként úgy klasszifikáljuk, mint minden olyan eszközt, melynek irányítása és szervezése meghaladja a települési szint kompetenciáját, ugyanakkor nem része a nemzeti szintű jogi szabályozásnak és incentiváknak.

Egy adott beruházás támogatásához kapcsolódóan rengeteg olyan eset van, amikor a felelősségi- és hatáskörök egyszerű esetekben is meghaladják egy település kompetenciáját, eszközeit, legyen szó akár arról, hogy egy országos közúthoz történő útcsatlakozást szükséges létesíteni, vagy egy új buszmegálló helyet kell kialakítani egy ipari parknál az országos személyszállító vállalat járatához, vagy éppen egy adott település középiskolájának a tanrendjébe integrálni szükséges egy speciális gép használatához illeszkedő képzési programot. Ezek a példaszerű esetek minden esetben meghaladják a települések jog- és hatáskörét, ellenben úgy nyilatkoznak róluk a befektetői tárgyalásokon a települések képviselői, mintha bírnának azokkal a kompetenciákkal, melyek ezeknek a példákban említett „egyszerű” ügyeknek a megoldásához szükségesek. Ha és amennyiben horizontálisan megjelenítünk egy megyei aktort, úgy azonban kialakítható egy olyan struktúra, amely képes lehet ezen valamennyi települést érintő ügyekben közbenjárni a megfelelő szervezeteknél.

Tekintettel arra, hogy a települési szinteken felsorolt eszközök biztosítása mellett a befektetők által elvárt körülmények jelentős részének biztosítása szempontjából jogilag nem kompetens az adott település, indokolt egy átfogó horizontális eszközként biztosításra kerülő ösztönző, support tevékenységet ellátó szint bevezetése. A települések kompetenciáját alapvetően az alábbi jogszabályokban rögzített hatáskörök, illetve feladatok szabályozzák le:

- 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól,
- 2007. évi CLXXXI. törvény a közpénzekből nyújtott támogatások átláthatóságáról,
- 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről,
- 2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről,
- 1988. évi I. törvény a közúti közlekedésről,
- 2013. évi CCXVI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény módosításáról.

Ezen törvények – és az egyéb jogszabályok – elsősorban nem annak a peremfeltételnek megfelelően kerültek kodifikálásra, hogy a települési szint tőke- és befektetésvonzó képességét szükséges támogatniuk, ami szintén indokolja, hogy a keretekhez illeszkedve szükséges egy jogilag releváns aktornak felvállalnia a jogszabályi keretekhez illeszkedve azon feladatok koordinációját, melyek meghaladják a települési szint kompetenciáját. Ezek az eszközök valamennyi település versenyképességét, érdekérvényesítő képességét egyszerre javítják, ezért horizontális eszközöknek nevezzük őket.

A telephelyválasztást befolyásoló tényezők települési szintű vizsgálatánál az alábbi tényezők bizonyultak a legfontosabbnak megyei szinten:

S1	Megfelelő képzettségű munkaerő
S4	Közlekedési infrastruktúra – autópálya közelsége, gyors elérhetősége

Fentieknek megfelelően Baranya Megye Befektetésösztönzési Stratégiája az alábbi horizontális eszközöket nevesíti:

1. **Baranya megyei térségi befektetésösztönző és gazdaságfejlesztési ügynökség létrehozása**
2. **Szakképzési kerekasztal működtetése a Pécs-Baranyai Kereskedelmi- és Iparkamarával együttműködésben**
3. **Baranya megyei közlekedésfejlesztési kerekasztal működtetése**
4. **Gazdaságfejlesztési tőkealap létrehozása, működtetése**

234

5.3.1 Baranya megyei térségi befektetésösztönző és gazdaságfejlesztési ügynökség létrehozása

Az ügynökség létrehozása a megye járásai, illetve vidéki településeinek támogatása szempontjából megkerülhetetlen, tekintettel arra, hogy a fentiekben részletesen bemutatott okok miatt Baranya települései önmagukban befektetési szempontból nem vonzó (egy-két kivételtől eltekintve), illetve ezen települések saját erőből és kompetenciából nem tudnak vonzó befektetési célponttá válni. Az ügynökség küldetése kettős:

- egyrészt, hogy láthatóvá és vonzóvá tegye Baranya – ma még befektetői szemmel nem látható – településeit a működőtőke számára,
- másrészt, hogy a működőtőke betelepülése esetén szükségesé váló olyan szolgáltatásokat, amelyek meghaladják a települési szint kompetenciáit megszervezze, illetve felelősséget vállaló partnerként támogassa ezen szolgáltatások kialakítását, megteremtését.

Fenti kettős küldetésnek megfelelően az ügynökség feladatait az alábbiak szerint lehet megnevezni:

1. A települési szint szakmai és koordinációs támogatása a befektetésösztönzési stratégiában településenként nevesítésre kerülő hiányzó eszközök megteremtésében, kialakításában.

Ez jelentheti pl. egy ipari parki bővítéshez kapcsolódó tervezési-szabályozási feladatok elvégzését, egy rendeletalkotáshoz kapcsolódóan a jogi norma elkészítését-minőségbiztosítását, vagy pl. egy hiányzó közmű kialakításához kapcsolódó pályázat elkészítését, lebonyolítását. Ezt a szolgáltatást az ügynökség bilaterális megállapodások alapján biztosítja a települések-járások számára, elsősorban azok igényei-felkészültsége függvényében.

2. Egységes, kiejánlható baranyai befektetési portfólió kialakítása, azaz a nemzeti szinten sem látható baranyai települések befektetésösztönzési szempontú integrációja, piaci képviselője.
3. Baranya településeinek képviselője a nemzeti szintű befektetési-, gazdaságfejlesztési szervezeteknél, illetve folyamatokban. Ennek különösen hangsúlyos elemeként együttműködési megállapodás kötése a Nemzeti Befektetési Ügynökséggel (HIPA) kettős fókusszal:
 - egyrészt a kormányzati szinten jelentkező befektetői igények esetén Baranya egységes képviselőjére, megjelenítésére, azaz konkrét üzleti megkeresés esetén a megye bevonásával kerül sor a baranyai lokáció kiejánlására,
 - másrészt a megye fokozott megjelenítése a kormányzati szintű, elsősorban a HIPA-n keresztül megrendezésre kerülő eseményeken, vásárokon, expókon.
4. A 2021-2027 közötti uniós források felhasználásához kapcsolódó gazdaságfejlesztési- és befektetésösztönzési fejlesztési programok kidolgozása, illetve a konkrét projektek megvalósítása a települési-, járási szintű projekt kedvezményezettekkel közösen.
5. Nemzetközi gazdaságfejlesztési projektek generálása, különös tekintettel a magyar-horvát-szerb határvidék területén működő közsféra és üzleti partnerek közötti együttműködések erősítésére. Ebben a folyamatban kiemelt szereplőként jelenik meg a Pannon Európai Területi Társulás, mint munkaszervezet, illetve forrásoldalról a 2021-2027 közötti uniós időszakra tervezés alatt lévő Interreg VI-A Magyarország-Horvátország Együttműködési Program kínálati lehetőségek.
6. Az ügynökség kiemelt feladata a térség gazdaságának fejlesztésében érdekelt térségi- és helyi szervezetek közötti együttműködési mechanizmusok kidolgozása és tartalommal való megtöltése, melyben kiemelt partnerek:
 - Baranya Megyei Kormányhivatal,

- Pécs-Baranyai Kereskedelmi- és Iparkamara,
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Baranya Megyei Igazgatósága,
- Pécsi Tudományegyetem,
- Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata,
- Baranya Megyei Vállalkozói Központ.

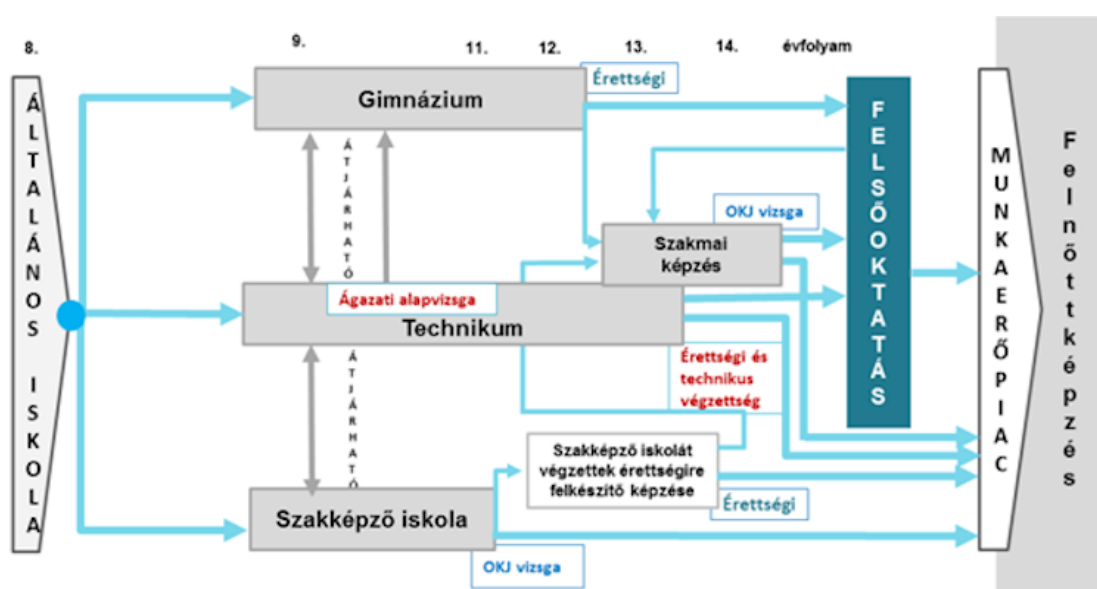
5.3.2 Baranya megyei képzési kerekasztal működtetése

Képzési kerekasztal működtetése a Pécs-Baranyai Kereskedelmi- és Iparkamarával és a Pécsi Tudományegyetemmel együttműködésben.

236

Az általános befektetői attitűdök, valamint a befektetők számára legfontosabb telepítési-döntési tényezők vizsgálata során részletesen bemutatásra került, hogy egy adott térség befektetői megítélése szempontjából a két legfontosabb szempont a helyi gazdaság állapota, illetve a vonzó munkaerőpiaci helyzet. A befektetői döntéshozatal szempontjából a legfontosabb telepítési tényezőként a megfelelő képzettségű munkaerő rendelkezésre állása az elsőszámú kritérium, amely körülmény kialakítása és biztosítása mind jogszabályi-, mind pénzügyi-finanszírozási szempontból meghaladja a települési szint kompetenciáját, még a megyeszékhely megyei jogú városok esetében is. Az alábbi ábra kitűnően illusztrálja, hogy képzési oldalról nemcsak egy adott befektető, hanem tulajdonképpen az oktatási rendszer valamennyi szereplője igen nehezen tudja csak átlátni a képzési rendszer folyamatát:

100. Ábra: Magyarországi képzési rendszer

Forrás: Pécsi Szakképzési Centrum honlapja (<https://www.pecsiszc.hu/index.php/kepzesek/aktualis-kepzesek/365-a-magyar-szakkepzesi-rendszer-2>)

Összességében, Baranya megye befektetői vonzerejének növelése szempontjából, a munkaerő képzettségéhez kapcsolódó vállalások számítanak a telepítési tényezők között a legszűkebb keresztmetszetnek, az alábbiak miatt:

- A befektetői tárgyalásokon rendszerint nem vesznek részt a képzőhelyek képviselői, illetve amennyiben részt is vesznek akár a szakképzési centrum, akár a KLIK képviselői, úgy csak korlátozott döntési jogkörük van egy-egy befektetői igényhez-kéréshez illeszkedő képzés indításához kapcsolódóan, tekintettel a bonyolult jogszabályi környezetre.
- Csak a kiemelkedően nagy befektetések-beruházások esetében vesz részt az állami szint képviselője is a befektetők felé történő – esetünkben képzési – kötelezettségvállalások meghozatalában, így különösen nehéz egy-egy kisebb, felfutó munkaerő igénnyel rendelkező fejlesztés igényeihez alakítani a megyei szinten szervezett, azonban központi jogszabályokkal rendkívül szorosan szabályozott szakképzési környezetet.
- A Pécsi Szakképzési Centrum tagintézményeiben településenként eltér a képzési portfólió, így pl. egy szigetvári beruházás esetén a középfokú szakmai képzési igényt lehet, hogy Pécssett, vagy Komlón biztosítja az oktatási rendszer, ami sok esetben teljesen eltér a befektetői igénytől, nem is beszélve a gyakorlati képzési lehetőség potenciális ellehetetlenüléséről.
- Sok esetben amikor sikerül a megfelelő című-tartalmú képzési programmal támogatni a befektetőt, a képzés részletes megismerése során derül ki, hogy napjaink igen gyorsan változó technológiai igényeit, illetve egyéb más követelményeit nem tudja lekövetni a képzési rendszer, amely végül egy befektetői szemmel messze nem tökéletes képzési környezetet eredményez, még azokban az esetekben is, ahol látszólag találkozik a keresleti és a kínálati oldal.
- Baranya jelenlegi képzési portfóliója – a szakmák neve és a szakmákat tanuló diákok száma alapján – nem versenyképes pl. a borsodi, hajdú-bihari, és egyéb észak-magyarországi képző központokkal való összehasonlításban. A fejlettebb gépipari foglalkoztatási helyzet miatt a képzőhelyek több szakmában, több helyszínen és magasabb színvonalú oktatást kínálnak középfokú szinten az ipari befektetők számára. Ennek oka egyrészt a diákok magasabb száma és a lényegesen fejlettebb ipari környezet. Ez a körülmény kiegészül egy a baranyaihoz hasonló társadalmi-gazdasági-infrastrukturális közeggel, amely összességében sokkal jobb telephelyválasztási alternatívát eredményez ezekben a térségekben.
- A felsőfokú képzés esetében hasonló problémákat és versenyhátrányokat lehet megfigyelni, melyek közül ki kell emelni, hogy a Pécsi Tudományegyetem műszaki-informatikai képzése nem rendelkezik azzal a képzési portfólióval és mérettel, amely versenyképessé tenné

Baranyát a befektetőkért vívott versenyben. Különösen a mesterszintű képzések szűk spektruma és volumene az, ami miatt a befektetők elbizonytalanodnak egy-egy tervezett baranyai beruházás mérnök szükségletének kielégítése szempontjából.

Mindezen szempontok megalapozzák annak az igényét és szükségszerűségét, hogy **egy releváns területi szereplőnek mindenképpen fel kell vállalnia a közép- és felsőfokú képzési igények befektetői szempontú összehangolását és koordinációját a gazdaság fejlődése érdekében**. A megye olyan mértékben le van maradva ezen a területen, hogy intézményi, illetve települési szinten képtelenség a befektetésösztönzés fejlődését remélni térségi koordináció nélkül.

A baranyai befektetésösztönzési stratégia horizontális intézkedései közül fontosságát tekintve kiemelkedik a megyei képzési kerekasztal megszervezése, befektetői és kormányzati tárgyalásokon való képviselete, tekintettel arra, hogy a megye felzárkóztatásának a legfontosabb, megkerülhetetlen eszköze a képzési rendszer és programok piaci-gazdasági orientációjának fokozása. Rövidtávú célként kell megfogalmazni, hogy képzési szempontból kínálati piaccá kell tenni a megyei közép- és felsőfokú oktatást, mert amennyiben a jelenlegi követő rendszerű struktúra hosszabb távon továbbra is meghatározó marad, úgy a térség befektetői szempontú leértékelődése tovább fog folytatódni.

A hosszú évek óta hangoztatott paradigmaváltást a képzési rendszeren végig kell vezetni, azaz: nem olyan képzési programokat kell kínálni, amire a diákoknak-szülőknek igénye van, melyhez rendelkezünk humán- és fizikai infrastruktúrával, hanem olyat, amire a XXI. századi gazdaságnak igénye van. Ennek koordinációja-menedzselése a Baranya Megyei Önkormányzat által szervezett megyei képzési kerekasztal kell, hogy legyen, melyben kiemelt partnere az önkormányzatnak a Pécs-Baranyai Kereskedelmi- és Iparkamara és a Pécsi Tudományegyetem.

5.3.3 Baranya megyei közlekedésfejlesztési kerekasztal megszervezése és működtetése

A helyzetfeltárás keretében részletesen bemutatásra került, hogy a megye közlekedési infrastruktúrájának minősége, hálózati sűrűsége, vonalvezetése nagyléptékű fejlesztések nélkül nem alkalmas arra, hogy növelje a térség vonzerejét a befektetők szemében, sőt a megye perifériális térségei számára a felzárkózás legkomolyabb akadályát képezi a közlekedési infrastruktúra fejletlensége.

Az eszközök bemutatása során nem cél, hogy a helyzetfeltárásban leírtak újból részletesen bemutatásra kerüljenek, sokkal inkább kihangsúlyozandók azok a célvezérelt intézkedések, melyek alapvetően kettős szempontrendszer szerint iniciálják a helyzet megváltoztatását:

- Egyrészt számos olyan fejlesztés van előkészítési fázisban, melyek rövid- és középtávon biztosan megépítésre-megvalósításra kerülnek, amely esetekben **megyei koordinációval el kell érni, hogy a megye szereplői számára összességében legelőnyösebb alternatíva legyen az, amely konkrét kivitelezésre kerül.** Ennek különösen a vonalas infrastruktúra fejlesztése esetén van nagy fontossága, mint amilyen a tervezés alatt lévő M9-es autópálya déldunántúli nyomvonala, de ide sorolható pl. a mohácsi kikötő funkcionális fejlesztésének műszaki tartalma is.
- Másrészt különösen fontos egy **egységes baranyai álláspont kialakítása valamennyi olyan közlekedési infrastruktúra-, vagy szolgáltatás döntéssel és forrással még nem rendelkező fejlesztéshez kapcsolódóan,** amelynek hatása van a települések gazdasági életére, befektetői vonzására. Példaként lehet ezen a területen említeni a Pécs-Pogány repülőtér fejlesztését, vagy épp a vasúti menetrendi szolgáltatás ritkítását.

Összességében kijelenthető, hogy a közlekedési koordináció az a terület, ahol a települési- és a megyei-térégi szereplőknek a legkevesebb a kompetenciája, melyet tovább fokoz az a körülmény, hogy a döntések alapvetően kormányzati szinten születnek, ezért különösen fontos a köztes, azaz a megyei szint érdekegyeztető, koordináló, lobbiz szerepkörének felvállalása és erősítése. Különösen fontos annak hangsúlyozása, hogy ezt a feladatkört jelenleg senki nem látja el térségi szinten, parlamenti képviselők, polgármesterek, esetleg közszolgáltató cégek (MÁV, Volán) vezetői próbálják artikulálni a helyi-települési igényeket a központi döntéshozatali szintek felé. Ebben a mechanizmusban egyetlen szereplő sem tud hitelesen garanciát vállalni adott esetben egy konkrét befektetői vállalat teljesítéséért, a települési szint forráshiánya miatt még abban az esetben sem, ha az adott ügy (véletlenül) a települési kompetenciák körébe tartozna. Baranya felzárkóztatásának megkerülhetetlen eszköze a közlekedési beruházások koordinációja a települések, a meglévő gazdasági szereplők és a jövő befektetői igényei szempontjából.

A koordináció fontossága a repülőtér fejlesztése szempontjából tűnik a legfontosabb feladatnak, tekintettel arra, hogy jelenleg nem ismert, hogy a tulajdonosoknak milyen konkrét hasznosítási-fejlesztési tervei, finanszírozási mechanizmusa van, nem tudni, hogy a Pécsi Tudományegyetem fejlesztése milyen mértékben támaszkodik egy működő repülőtér bázisára, illetve a megyei gyógy- és gasztroturisztikai vállalkozások szempontjából mit jelenthet, jelenthetne egy működő nemzetközi repülőtér. Több kezdeményezés volt a repülőtér iránti igények feltárása, azonban összességében kijelenthető, hogy még előzetes megvalósíthatósági tanulmány szintjén sem ismert a repülőtér előtti fejlődési perspektíva, illetve annak hatása a helyi gazdaság fejlődési pályájára.

5.3.4 Megyei gazdaságfejlesztési tőkealap létrehozása, működtetése

240

Az ország néhány városában, térségében (Debrecen/Hajdú-Bihar megye, Kecskemét, Békés-megye) sikeres, területi szereplők közreműködésével életre hívott tőkealapok működnek, segítve az adott város vagy megye gazdaságösztönzési tevékenységét. Az alapok elsődleges befektetési fókusza a gazdasági infrastruktúra, ipari parkok, irodai kapacitások, munkásszállók, energetikai fejlesztések, exkluzív bérlakások) finanszírozása.

Baranya az ország legtökeszegényebb térségei közé tartozik, gazdasági infrastruktúrája pedig a fejlesztésre szorul, így rendkívül fontos volna egy olyan tőkealap létrehívása, amely akár uniós, akár kormányzati forrásból (előbbire Kecskemét, utóbbira Hajdú-Bihar a példa) támogatja a megye gazdasági infrastruktúrájának az (újja)építését. Kecskemét önkormányzati tulajdonú professzionális alapkezelő működtetésével, Hajdú-Bihar pedig az MFB szakmai kapacitásainak igénybevételével hajtja végre a befektetéseit, Baranya esetében a szükséges szakmai kapacitások híján a hajdúsági példa tűnik követhetőnek.

A tőkealap azoknak a fejlesztési projekteknek a finanszírozására nyújt lehetőséget, amelyek megtérülők, így finanszírozásuk piaci alapon értelmezhető. A nem megtérülő infrastrukturális beruházási elemek (buszmegálló, humán infrastruktúra stb.) finanszírozásának forrásai továbbra is az uniós és a hazai támogatások kell, hogy szolgáljanak.

5.4 Időbeliség

A befektetésösztönzési stratégia implementálásának lényegi intézkedéseit a fentiekben ismertetett akcióterv foglalja össze. Az akcióterv települési szintje település-típusonként meghatározza mindazokat az intézkedéseket, amelyek elősegítik a megye városai befektetési vonzerejének növelését. Az akcióterv megyei szintje a Megye döntően horizontális jellegű, támogató feladatait taxálja.

A stratégia megvalósításához szükséges eszközök, és az azokhoz kapcsolódó kompetenciákat, felelősségeket a stratégia potenciális eszközrendszerét bemutató fejezetében részletesen ismertettük, tisztázva az eszközök jogi alapjait, működési mechanizmusát, bemutattuk a kapcsolódó jó gyakorlatokat.

A sztenderd akciótervezési módszertan megköveteli az akcióterv intézkedései időbeli összefüggéseinek, struktúrájának a bemutatását is. Erre jelen dokumentumban több okból sem vállalkozhatunk. Egyfelől az akcióterv intézkedései között nincs érdemi kauzális összefüggés, amiből az következik, hogy tulajdonképpen az akciótervi intézkedések megvalósításának nincs szigorú időbeli szekvenciája, azok tetszőleges sorrendben megvalósíthatók. Másfelől fontos megjegyezni azt is, hogy a megvalósítás valódi sorrendiségére a Megye és a települések gazdaságfejlesztési kapacitásait és forrásait döntően meghatározó uniós és kormányzati döntések alapvető befolyással bírnak. Amit az akcióterv intézkedéseinek időbeliségéről biztosan állíthatunk, az az, hogy a megvalósítást támogató intézkedéseknek, így különösen a Megyei Befektetési Ügynökség felállításának, és az érdemi pénzügyi forrásokat nem igénylő képzési- és a közlekedési Kerekasztal életre hívásának primátusa kell legyen.

A Megye legelső feladata a stratégia megvalósításának kapcsán az Ügynökség feladatkörének, szervezeti és finanszírozási keretrendszerének kialakítása, amely Befektetési Ügynökség aztán az akcióterv további intézkedéseinek, mind megyei, mind pedig települési szinten első számú aktora lesz. Mindezzel párhuzamosan a Megye kezdeményezi az érintett szereplőkkel történő koordinációt a képzési- és a közlekedési Kerekasztal működési mechanizmusának kialakítása, illetve az esetleges szervezeti-jogi háttérének megteremtése érdekében.

A Megye szakmai koordinációjában, optimális esetben a már működő Ügynökség bevonásával, pontosítani szükséges a megye településeinek befektetésösztönzési célú fejlesztési igényeit, konkrét fejlesztési projektek megfogalmazása érdekében. Szükséges áttekinteni az egyes települések befektetési tevékenységének rendeleti háttérét, illetve a rendelkezésükre álló támogató HR és infrastrukturális kapacitásokat.

6 FÜGGELÉKEK

6.1 Szakképzés Baranya megyében

- kihívások, problémák, lehetőségek -

A gazdaság működése és növekedése csak megfelelő munkaerő rendelkezésre állása mellett valósulhat meg. Egyrészt kreatív és rugalmas, versenyképes szaktudással bíró fiatalokat nevelő, vonzó szakképzési rendszer, másrészt keresletvezérelt, kimenet-szabályozott felnőttképzési rendszer kialakítására van szükség.

Baranya megye gazdasági igényeit a jelenlegi szakképzési rendszer csak részben tudja kiszolgálni. Elsősorban kínálatalapú, nem képes reagálni a munkaerő-piac igényére sem az iskolai rendszeren belül, sem a felnőttképzés területén. A gazdasági szereplők szembesülnek azzal, hogy a szakképző iskolák, valamint a felnőttképzők oktatási kínálata kevésbé veszi figyelembe a foglalkoztatói elvárásokat. A képzési kínálat mellett a képzések tartalmi elavultsága is egyre jellemzőbb kritikaként fogalmazódik meg.

244

6.1.1 Általános szakképzési helyzetkép

A középfokú oktatást a demográfiai trendek nagyban befolyásolják. A népességfogyással az elmúlt 20 évben jelentősen csökkent az általános iskolások száma, ami a középfokú képzésben is érezteti a hatását. A gyerekek középfokú beiskolázása tekintetében a gimnáziumok népszerűsége nem csökkent, ez természetesen a szakképző intézmények tanulói létszámának alakulását negatívan érinti. Az állami fenntartású gimnáziumok mellett az egyházi gimnáziumok is versenyeznek a tanulókért. A szakképzésben szakgimnáziumban, szakközépiskolában és szakiskolában folyik szakmai képzés. Az osztályok kevés szakma kivételével, alacsony létszámmal működnek. Több szakma esetén a jelentkezők alacsony száma miatt a meghirdetett képzések el sem indulnak. Komoly létszámproblémák vannak a kétkezi szakmák terén. A beiskolázási problémák mellett további kihívás a szakmai képzésben tapasztalható lemorzsolódási arány. Ez a szakközépiskolákban, szakiskolákban jelentős mértékű.

Bár az utóbbi évek családpolitikai intézkedése úgy tűnik a születési szám csökkenését megállította, a tanulói létszámokban növekedésre egyelőre nem lehet számítani. A szakképzésben tanulók létszámát a szakképzés vonzóbbá tételével lehet csak növelni. A szakképzés kibocsátásának volumenét a hatékonyság és a minőség, hasznosíthatóság növelésével lehet elérni.

Az általános iskolai korosztály számára a szakképzés kevésbé vonzó, a szülők jelentős része egy általános középfokú iskolát tart fontosnak, a szakmaválasztás így későbbre tolódik. A nem gimnáziumot választók körében erősen befolyásoló tény az alacsony általános iskolai eredményesség. Így a szakképző iskolai beiskolázás kontraszelektálttá is válik sok esetben. Az alapkompétenciák hiánya nagy kihívás elé állítja mind az oktatókat mind a tanulókat, mely hozzájárulhat a lemorzsolódáshoz, a végzettség nélküli iskolaelhagyáshoz, a tanulás abbahagyásához. Ezen fiatalok számára lehetőséget kell teremteni arra, hogy speciális képzési programban tanuljanak, és legalább egy rész-szakképesítéssel, rész-szakmával lépjenek ki a képzési rendszerből.

Elmondható azonban, hogy a munkaerő-piaci helyzet változása miatt egyre több érettségire épülő szakma kerül a figyelem középpontjába. Fontos emiatt a gimnáziumban zajló pályaaorientáció során a felsőoktatási továbbtanulási utak reális alternatívájaként a kétéves technikusképzés lehetőségét és előnyeit is bemutatni a fiatalok számára.

Felnőttkorban viszont egyértelműen felértékelődik egy olyan szakma elsajátítása, mely jól hasznosítható mind megélhetés, jó elhelyezkedés vagy karrierépítés tekintetében. Fontos továbbá, hogy jelentős azon szakmák száma, melyek iránti érdeklődés életkori sajátosságok miatt csak később alakul ki.

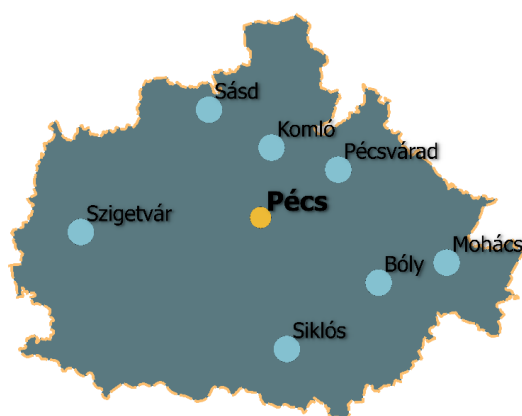
Az élethosszig tartó tanulás szükségességének felismerése, valamint a pályamódosításra kényszerítő külső körülmények a felnőttkori tanulás legjellemzőbb motivációi. Az elmúlt években nőtt az iskolai rendszerű szakképzésben a felnőttoktatásba jelentkezők száma a kormányzati intézkedéseknek, elsősorban a második szakma ingyenes megszerzésének lehetőségének köszönhetően. Álláskeresők, közmunka programokban résztvevők számára kínált programokban és piaci alapon meghirdetett tanfolyami, azaz iskolarendszeren kívüli képzéseknél a részt vevők motivációs és tanulási képességi szintje jelentősen befolyásolja az eredményességet. A képzési paletta erősen kínálatvezérelt.

A jövő szakmai utánpótlás-nevelésében egyre nagyobb hangsúlyt kell fektetni a felnőtt korosztály szakmai képzésére, valamint továbbképzésére. E korosztály sokaságára tud a munkaerőpiac számítani. A szakképzési struktúra rugalmasabbá tétele, képzettségi szintekhez való igazítása szükséges ehhez, valamint, hogy tudatosabb, érettebb pályaválasztásukat segítsük. A pályaaorientációs szolgáltatások köre az életpálya, karrierutak felvázolásával kell, hogy bővüljön, mely szolgáltatással a kamara által menedzselt Dél-Dunántúli Gépipari Klaszter a gépipari szakmák esetében már rendelkezik.

6.1.2 Iskolai rendszerű szakképzés Baranya megyei szereplői

A **Pécsi Szakképzési Centrum** közel 6500 tanulóval a megye egyetlen szakképzési centruma. Fenntartásában és irányításában 12 szakképző intézmény működik 7 Baranya megyei településen. Tagintézményeiben elsősorban szakgimnáziumi, szakközépiskolai és szakiskolai oktatás-nevelés folyik, de a centrum lehetőséget nyújt a nappali, esti munkarend szerinti felnőttoktatásban, valamint felnőttképzésben való részvételre is.

101. Ábra: Pécsi Szakképzési Centrum tagintézményeinek földrajzi elhelyezkedése

Forrás: Pécsi Szakképzési Centrum

A Pécsi Szakképzési Centrum – részben a duális képzésnek köszönhetően – kiterjedt szakmai kapcsolatokkal rendelkezik. A munkaerő-piac és a gazdaság elvárásainak való megfelelés szándéka motiválja kapcsolatrendszerük építését és fejlesztését.

A tagintézmények széles képzési kínálata több mint 20 szakmacsoportban nyújt közép- és emelt szintű szakképzést. Vonzáskörzetük meghaladja Pécs és Baranya megye határait. Képzési profiljuk növekedésével a régió más megyéiből, Tolna és Somogy megyéből, de egyes szakmák esetében az ország más megyéiből, sőt, a határon túlról is érkeznek diákok.

Pécsett alapvetően párhuzamosság nélkül, tiszta profillal tevékenykednek iskolái. A vidéki települések kínálata illeszkedik a járási munkaerő-piaci igényeihez, többségük egyedüli középiskolaként népességmegtartó, közösségépítő és kultúrákövetítő szerepet is betölt.

A csökkenő tanulói létszám miatt elsősorban a vidéki települések iskoláinak fennmaradása okoz gondot. A bolyi iskolában a képzés sajnos kifutó jellegű, új tanulókat 2019/20-as tanévben már nem fogadtak.

Tagintézményei képzési kínálata:

Település	Intézmény neve	képzési kínálat, ágazatok
Pécs	Pécsi SZC Angster József Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája, Szakiskolája és Általános Iskolája	közlekedésgépész, gépészet, villamosipar, kreatív
	Pécsi SZC Pollack Mihály Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	építőipar, vegyipar, földmérés
	Pécsi SZC Radnóti Miklós Közgazdasági Szakgimnáziuma	közgazdaság, szállítmányozás és logisztika, informatika
	Pécsi SZC Simonyi Károly Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	épületgépészet, faipar, kreatív, szépészet, informatika, elektronika és elektrotechnika
	Pécsi SZC Zipernowsky Károly Műszaki Szakgimnáziuma	gépészet, informatika, villamosipar és elektronika
	Pécsi SZC Zsolnay Vilmos Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	vendéglátóipar, turizmus, kereskedelem
Komló	Pécsi SZC Komlói Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája, Szakiskolája és Kollégiuma	gépipar, kereskedelem, informatika, közgazdaság, szociális
Mohács	Pécsi SZC Mohácsi Radnóti Miklós Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	vendéglátóipar, informatika, rendészet és közszolgálat, faipar, gépipar, élelmiszeripar
Pécsvárad	Pécsi SZC II. Béla Gimnáziuma, Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	élelmiszeripar, rendészet és közszolgálat
Sásd	Pécsi SZC Sásdi Vendéglátóipari Szakközépiskolája	vendéglátóipar
Siklós	Pécsi SZC Garai Miklós Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	kereskedelem, vendéglátóipar
Szigetvár	Pécsi SZC Zrínyi Miklós Gimnáziuma, Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Szakiskolája	vendéglátóipar, kereskedelem, informatika, gépipar, faipar, építőipar

A **Pécsi Tudományegyetem Egészségügyi és Szociális Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája** egészségügyi és egészségügy technikai szakképzést folytat 20-25 szakmában. A beiskolázási adatokat tekintve kijelenthető, hogy a megye egyik legnagyobb szakképző iskolája lett az elmúlt évek során. A tanulók fele esti munkarendben felnőttoktatás keretei között szerez szakképesítést. Gyakorlati képzésük jelentős része a Pécsi Tudományegyetem Klinikai Központja koordinálásában valósul meg, de duális partnerei között találjuk a Harkányi Termál Rehabilitációs Centrumot, a Szigetvári és Mohácsi Kórházat, az Országos Mentőszolgálat állomásait, gyógyszerházakat és fogtechnikai laborokat is. Az iskola szakmai munkáját a PTE Egészségtudományi Kar égisze alatt folytatja. Iskolai rendszerben nem indítható egészségügyi tanfolyamokat is kínálnak.

A **Baptista Szeretetszolgálat Egyházi Jogi Személy fenntartásában** 2 vegyes profilú intézmény működik, szakképzést alacsony tanulói létszámmal folytatnak. A Cserepka János Baptista Általános Iskola, Középiskola és Sportiskola szociális, pedagógia és sport ágazatokban kínál szakképzést.

A Baptista Szeretetszolgálat EJSZ Széchenyi István Gimnáziuma és Szakgimnáziuma – közlekedésgépész ágazat kifutó jelleggel, valamint rendészet és közszolgálat ágazatban közszolgálati ügyintéző szakképesítés a Baranya megyei Rendőr-főkapitánysággal együttműködve.

Baranya megye sajátossága, hogy a **mezőgazdasági szakmacsoportos szakképesítések** oktatása az Agrárminisztérium fenntartásában lévő intézményekben, míg az élelmiszeripari szakmacsoportba tartozó szakképesítések oktatása többségében az Innovációs és Technológiai Minisztérium fenntartásában lévő szakképző iskolákban valósult meg. A megyében középfokú agrárszakképzést folytató intézmények közül egy alapítványi, kettő minisztériumi és egy tankerületi fenntartású. A tanulók létszáma az elmúlt években, évente valamivel több, mint 500 fő, a tanulható szakképesítések száma pedig 19 db.

6.1.3 Szakképzési kínálat ágazati megoszlása

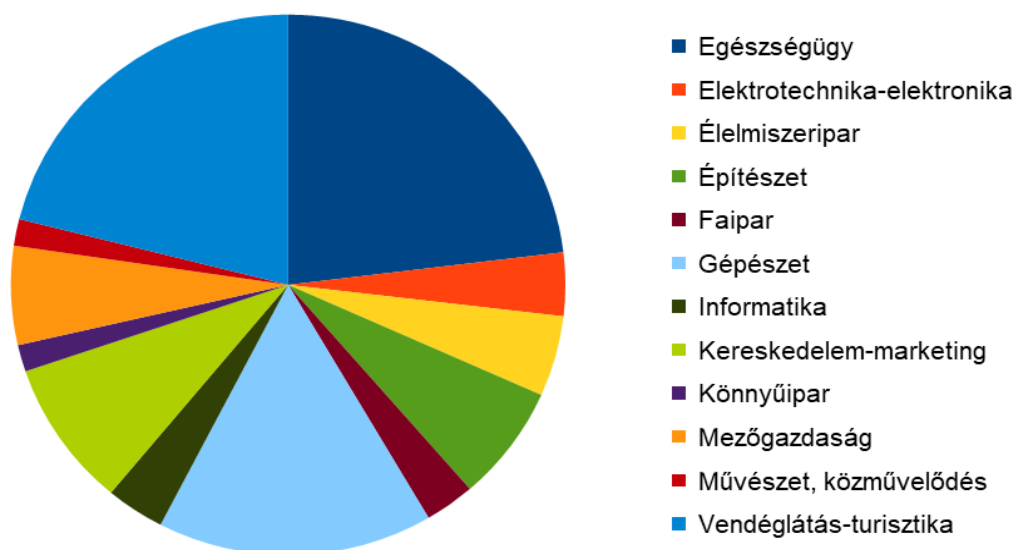
Munkaerő-piaci relevancia okán a szakképzésben résztvevők ágazati megoszlását nem a beiskolázási, hanem a végzettséget megszerzők tekintetében vizsgáltuk. Természetesen fontos aspektus a tanulást megkezdők létszáma is, azonban mind a tanulók, mind a felnőttoktatásban részt vevőknél jellemző a végzettség nélküli iskolaelhagyás. Ennek okaira most nem térünk ki.

A megye szakképzést folytató intézményeiben jelentős különbségeket láthatunk az iskolai rendszerű és a piaci alapon működő iskolarendszeren kívüli képzések esetén a szakmacsoportok tekintetében. Ahogy a bevezetőben is említettük a kínálat nem munkaerő-piaci oldalról keresletvezérelt. Ez alól talán csak az egészségügyi képzések emelkednek ki, ahol különösen a felnőttoktatásban a résztvevők jelentős része már az egészségügyben dolgozik, szakmai tudását elmélyíteni, legalizálni kívánja.

Megállapítható, hogy egyes dinamikusabban fejlődő gazdasági ágazatok által preferált munkakörök egy részében alacsony a képzésben résztvevők száma. Más területeken pedig kiemelkedően magas, ahol a végzettek elhelyezkedési esélyei korlátozottabbak. Természetesen a végzettek nem feltétlenül helyezkednek el a megye munkaadójánál, elsősorban a fiatalabb korosztályra jellemző a jobb kereseti lehetőségek miatti elvándorlás országon belül és külföldre is munkavállalás céljából.

102. Ábra: Végzettség ágazati megoszlása – iskolai rendszerű képzések

2017-2019 között szakmai végzettséget szerzők szakmacsoportonkénti megoszlása

249

	2017.		2018.		2019.		
	nappali oktatás	felőtt- oktatás	nappali oktatás	felőtt- oktatás	nappali oktatás	felőtt- oktatás	összesen
Egészségügy	93	132	142	167	142	262	938
Elektrotechnika-elektronika	56		56	16	26		154
Élelmiszeripar	59		48	15	74		196
Építészet	62	26	62	24	76	32	282
Faipar	32	8	32	9	38		119
Gépészet	201	41	211	39	120	41	653
Informatika	32	7	32	6	57	5	139
Kereskedelem-marketing	102	5	102	7	126	15	357
Könnyűipar	20		20	20	5		65
Mezőgazdaság	85		85	4	66		240
Művészet, közművelődés	19		19		27		65
Vendéglátás-turisztika	257	35	257	45	246	17	857
összesen	1018	254	1066	352	1003	372	

Forrás: PBKIK

Iskolai rendszerben 2017-2019. között Baranya megyében a legtöbb tanuló egészségügyben (938 fő), vendéglátás-turisztika (857 fő), valamint gépészeti szakmákban (653 fő) szerzett végzettséget.

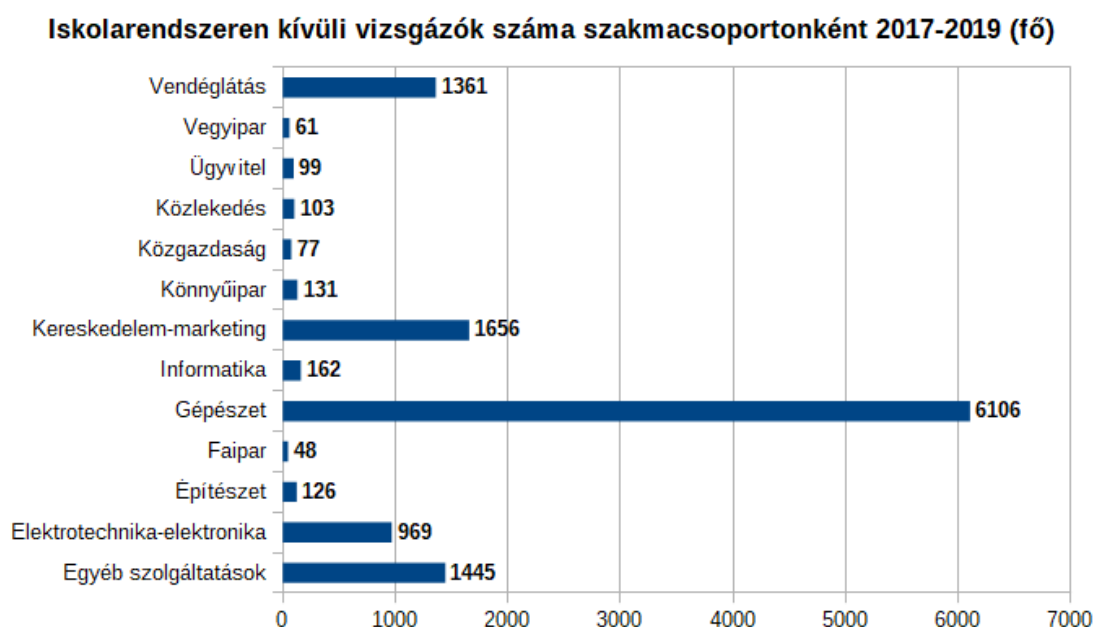
Vendéglátás-turisztika területén szakács 225 fő, pincér 221 fő, cukrász 139 fő, vendéglátásszervező 107 fő és turisztikai szervező 47 fő.

A gépészeti szakmacsoporton belül kiemelkedő létszámú a hegesztő 186 fő, gépi forgácsoló 93 fő, valamint a gépgyártástechnológiai technikus 85 fő aránya. Ebbe a szakmacsoportba tartozó épületgépészeti szakmákban 141 fő végzett, ennek fele központifűtés ill. gáz és hőtermelőberendezés szerelő.

Három év viszonylatában megfigyelhető, hogy egészségügyben a végzettek száma duplájára nőtt, ezen belül a felnőttoktatásban másfélszer többen végeztek, mint nappali tagozaton. Vendéglátóipari, kereskedelmi, valamint építőipari, faipari, élelmiszeripari szakmákban végzettséget szerzők száma azonosnak mondható. Drasztikus csökkenést (közel 50%) tapasztaltunk azonban a gépészet, elektronika-elektrotechnika, könnyűipar területén.

Az iskolai rendszerű képzések esetén megállapíthatjuk, hogy jellemzően nappali munkarendben vesznek részt a tanulók a képzésben, évente kb. 1000 fő szerez szakképesítést. Esti munkarendben, felnőttoktatásban 118 fővel többen végeztek 2019-ben, mint 2017-ben.

103. Ábra: Végzettek ágazati megoszlása – iskolarendszeren kívüli képzések

Forrás: BPKIK

Az elmúlt évek felnőttképzési tendenciáit a kamara által gondozott szakmák Baranya megyei záróvizsgáinak statisztikái alapján vizsgáltuk.

A szakmacsoportokon belül kiemelkedően magas számban végeztek a tanfolyami résztvevők a következő szakmacsoportokban, ezen belül a következő szakmákban:

- Gépészet – építő- és anyagmozgató gép kezelője 5491 fő
- Kereskedelem-marketing – eladó ill. boltvezető 1190 fő, raktáros 336 fő
- Egyéb szolgáltatások - kézápoló és műkörömépítő ill. lábápoló 658 fő, az intézménytakarító ill. tisztítástechnológiai szakmunkás 446, valamint ingatlankezelő 142 fő.
- Vendéglátás - konyhai kisegítő 351, szakács 258, cukrász 192, vendéglátó eladó 135, szállodai recepció 126 fő
- Elektronika, elektrotechnika - FAM képzések részaránya magas 559 fő

251

Ezzel szemben a megyében erősen munkaerőhiánnyal küzdő ágazatokban igen alacsonynak mondható a végzettek száma:

- Építőipar (burkoló, festő, kőműves, szárazépítő) 126 fő
- Épületgépészet 48 fő
- Faipar 48 fő
- Könnyűipar - textiltermék összeállító 128 fő

A megye szinte egyedüli húzóágazatának nevezhető gépipar is komoly munkaerő problémákkal küzd, ebben az ágazatban elsősorban csak a hegesztő rész-szakképesítések záróvizsgáira felkészítő képzések voltak a jellemzőek (185 fő végzett). A jogszabályi előírások változása következményeként tömegesen voltak tanfolyamok és vizsgák az elmúlt években az emelőgép, illetve könnyű- és nehézgépkézeli szakképesítésekben (végzettek száma 5491 fő).

Képzettségi szintet tekintve megállapítható igen magas az alapfokú iskolai végzettségre épülő alsó középfokú szakképesítést, rész-szakképesítést szerzők száma, akik elsősorban kisegítő jellegű munkakörökben tudnak elhelyezkedni.

6.1.4 Duális képzés jelenlegi helyzete

A szakmai képzés hatékonyságának egyik feltétele, hogy a gyakorlati képzésben részt vegyenek a vállalatok. A duális képzés olyan szakképzési forma, amely során a szakképző iskolában, illetve a munkaerő-piaci szereplőknél, gazdálkodó szervezeteknél, cégeknél, egyéni vállalkozóknál, valamint intézményeknél folyó szakmai oktatás párhuzamosan, egymást kiegészítve történik. Duális képzésben az iskolai elméleti képzés mellett a „külső” partner szakmai gyakorlati képzést biztosít a tanulónak.

A tanuló így amellett, hogy gyakorlatot szerez, megismeri a vállalati kultúrát és versenyképes tudással lép a munkaerő-piacra a tanulmányai befejezése után.

A duális képzés számos előnnyel jár. A diák a képzés alatt megismeri a vállalat által alkalmazott alapanyagokat, technológiákat és az elméleti ismereteit munkahelyi körülmények között gyakorlatban is alkalmazhatja. Gyakorlati készségei munkavégzés közben fejlődnek. Az adott szakterület szakembereitől tanulhatja választott szakmája alapjait. A duális képzés a vállalat számára is előnyökkel jár. Saját diákjait kompetens és már helyi vállalati tapasztalattal rendelkező fiatal munkavállalóként tudja alkalmazni a későbbiekben. Közismert, hogy a középiskolákból a munkaerőpiacra kikerült állásukeresők legtöbbször a problémáival szembesülnek, hogy a vállalatok fiatal, ugyanakkor szakmai tapasztalattal már rendelkező munkavállalókat keresnek. A duális képzésben tehát már biztosított a 2-3 éves tapasztalatszerzés, amellyel nagyobb az elhelyezkedés esélye is. Sok esetben a duális képzők a jól teljesítő diákoknak álláslehetőséget kínálnak.

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, így a Pécs-Baranyai Kereskedelmi és Iparkamara meghatározó szerepet játszott és játszik abban, hogy a duális képzés elindult, és folyamatosan fejlődik. Baranya megyében a gazdálkodó szervezetek képzési hajlandósága jónak mondható. Baranya megyében a középfokú szakmai képzés keretei között átlagosan 2.500 fő vesz részt évente duális szakmai képzésben tanulószerveződéssel. A beiskolázottak csökkenő tendenciája e tekintetben is megfigyelhető. Szakközépiskolában tanulók 98%-a köt tanulószerveződést.

A szakközépiskolai képzésnél a tananyagtartalom komplexitása miatt szükséges az iskolai elméletigényes gyakorlati képzés. A technikus szintű képzéseknél tanulószerveződés-kötések részaránya megközelítőleg 50%. A többi tanuló gyakorlati képzése az iskolai tanműhelyekben folyik, nyári összefüggő gyakorlatra, illetve kiegészítő gyakorlatra együttműködési megállapodásokkal kerülnek a fogadó vállalatokhoz, cégekhez. (A 2019/2020-as tanév nyári gyakorlatára az együttműködési megállapodások kötése folyamatban van, az adat így nem teljes.)

11. Táblázat: Duális képzésben ipari, kereskedelmi és egészségügyi szakmákban résztvevők száma Baranya megye 2015-2020

év.01.01	Tanulószerveződések			Együttműködési megállapodások	
	tanulók	vállalkozások	képzőhelyek	tanulók	vállalkozások
2015	2389	385	489	1438	488
2016	2381	343	428	2074	611
2017	2412	321	397	1777	532
2018	2347	315	400	1466	433

év.01.01	Tanulószerződések			Együttműködési megállapodások	
	tanulók	vállalkozások	képzőhelyek	tanulók	vállalkozások
2019	2196	300	365	1207	367
2020	2130	329	380	322	138

Forrás: PBKIK

12. Táblázat: A duális agrárszakképzésben résztvevő tanulók és képzőhelyek száma Baranya megyében 2017-2019

Megye	Tanulószerződések száma			Tanulószerződéses tanulók létszám-változása 2017-2019, %	Képzőhelyek száma (2019)	Egy képzőhelyre jutó tanuló, 2019
	2017	2018	2019			
Baranya	203	272	327	61,1	324	1,0

Forrás: NAK

A tanulószerződéssel megvalósuló képzéseknél a gyakorlati idő aránya az elméleti óraszám viszonylatában igen magas 60-80%. A képzők kötelezettsége a gyakorlati képzés biztosítása mellett a szakmai gyakorlati vizsgára való teljes körű felkészítés is. Felelősségük így nagy, a szakképző iskolákkal való együttműködésük az évek során jelentősen javult. A vállalati oktatók kvalifikált szakemberek, a szakképzési törvénynek megfelelően legalább 5 éves szakmai tapasztalattal és szakképzettséggel, továbbá vagy mestervégzettséggel, vagy a kamara által biztosított gyakorlati oktatói végzettséggel is rendelkeznek. Több szakmában felsőfokú végzettségűek is részt vesznek az oktatásban.

Tanulószerződést a nappali képzésben érettségi vizsgával nem rendelkező tanuló csak sikeres szintvizsga birtokában köthet. Az erre való felkészülés az iskolai tanműhelyben vagy vállalkozások kizárólag gyakorlati képzést szolgáló tanműhelyében (KTM-ben) folyik. A felnőttoktatásban jellemzően esti munkarendben biztosított az elméleti képzés, a gyakorlati készségfejlesztés ebben az esetben is tanulószerződéssel vagy együttműködési megállapodással történik vállalati környezetben. Tanulószerződést a vállalkozás akár saját munkavállalójával is köthet, így segítheti saját munkavállalójának a szükséges szakirányú végzettség megszerzését.

A duális képzés jelenlegi helyzetét és fejlesztésének lehetőségét tekintve jelentős különbség van a vállalkozások mérete szerint. A közép-, illetve nagyvállalati duális képzési gyakorlatra jellemző, hogy általában elkülönített helyen vállalati tanműhelyben zajlik egy alapozó gyakorlati oktatás. A termelőmunkából részben vagy teljesen kivett gyakran több pedagógiai, módszertani képzettséggel rendelkező szakember vesz részt a gyakorlati képzésben. A vállalat mindennemű adminisztrációs feladatait, így a tanulószerződéssel kapcsolatosakat is irodai munkatársak látják el.

Az ilyen közép- illetve nagyvállalati jellegű képzőhelyek száma Baranya megyében alacsony. Jellemzően egyéni és kisvállalkozások foglalkoznak tanulóképzéssel. A KKV-k körében működő gyakorlati képzésre jellemző, hogy a tanulók kezdetektől részt vesznek a termelési, szolgáltatási folyamatokban. Oktatójuk saját termelő tevékenysége mellett mutatja meg számukra a különböző szakmai fogásokat. A képzőhelyek különböző technológiákat, eszközöket használnak, ennek fejlettsége igen eltérő. Különösen leterheltek az önfoglalkoztató egyéni vállalkozások. A tanulóképzéssel, az ezzel kapcsolatos adminisztrációs feladatokkal, finanszírozási kérdésekkel is maguknak kell foglalkozniuk. Ebben kérnek és szívesen fogadnak segítséget többek között a kamarai szakképzési tanácsadóktól.

6.1.5 Kamarai szerepvállalás

254

A kormányzattól átruházott, jogszabályban rögzített közjogi feladatként végzik a gazdasági kamarák a szakképzési feladataikat. A tanácsadói hálózatuk munkatársainak elsődleges feladata annak segítése, hogy a tanulók elsősorban gazdálkodó szervezetekkel megkötött tanulószerveződéssel vegyenek részt a duális képzésben. A tanácsadók a tanulószerveződések, valamint az együttműködési megállapodások ellenjegyzése és nyilvántartása mellett a képzési folyamatban jogszabály-értelmezési, képzésszervezési, adminisztrációs feladatokkal kapcsolatos és finanszírozási kérdésekben is segítik a képzőhelyeket. Szakképzési tájékoztatást és tanácsadást biztosítanak az érdeklődőknek, szülőknek, potenciális képzőhelyeknek, iskoláknak.

A duális képzésben csak azon gazdálkodó szervezetek vehetnek részt, melyeket – hatósági eljárás keretében – a kamara nyilvántartásba vett. A nyilvántartásba vételi eljárást a területi kamaráknál képzőhely-ellenőrzési referensek végzik szakmai kamarai szakértők és iskolai gyakorlati oktatásvezetők bevonásával. A nyilvántartásba vételt követően folyamatosan biztosított továbbá a gazdálkodó szervezeteknél folyó gyakorlati képzés jogszabályoknak megfelelő működésének ellenőrzése is.

A vállalkozások és a gazdasági fejlődés egyik meghatározó tényezője a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő mennyiségű és minőségű szakképzett munkaerő-utánpótlás kinevelése. A kamara pályaorientáció területén folytatott munkájában a baranyai vállalkozások, oktatási, a köznevelésben és szakképzésben közreműködő intézmények, továbbá az oktatás, a pályaorientáció és a szakképzés terén dolgozó szakemberek együttműködésével a fiatalokat olyan pályára segíti, melyben sikeresek lehetnek a jövőben és értékes munkaerővé válhatnak.

A kamara a pályaaorientációs tevékenysége során szakmákat, foglalkozásokat és hivatásokat ismerteti meg üzemlátogatásokon, szakmabemutató rendezvényeken és osztályfőnöki órákon keresztül, valamint munkaerő-piaci igényeket és munkáltatói elvárásokat, illetve képzési rendszerrel kapcsolatos ismereteket közvetít a diákok, szülők, pedagógusok felé. Rendezvényeiken, egyéni tanácsadásai során az önismeret fontosságát is kihangsúlyozza, mely a sikeres pályaválasztás egyik meghatározó feltétele. A megyei különlegességnek számító 4 szakmaismereti verseny (Gép-ésszel, AutóMánia, Villany-ász, Épít-ésszel) heteken át tartó impulzusként érkező élményeken keresztül ismerteti meg az általános iskolás gyermekeket a szakmákkal, eszközökkel, alapanyagokkal.

Elektronikus és papír alapú kiadványaikon, valamint a pályaválasztási döntést segítő kisfilmeken keresztül friss, naprakész információkhoz jutnak az érintett diákok, felnőttek.

Mindezek segítségével nem csupán a pályaválasztás előtt állók, hanem akár a pályájukat módosítók is olyan megfontolt döntést hozhatnak, mely által a számukra legmegfelelőbb (akár módosított) életpályát tervezhetik meg.

A területi kamarai feladatok a szakképzési törvény alapján:

- véleményt nyilvánít a megyében a szakképzési alapfeladat nem állami szakképző intézmény általi végzésének indokoltságára vonatkozóan,
- javaslatot tesz a szakképzésért felelős miniszter számára a megyei szakképző intézménybe történő beiskolázás irányaira,
- vezeti a megyei duális képzőhelyek nyilvántartását,
- elősegíti a tanulószerveződések, majd a szakképzési munkaszerződések megkötését, ennek érdekében ösztönzi a gazdálkodó szervezeteket a szakképzésben való részvételre,
- minősíti és ellenőrzi a duális képzőhelyek szakirányú oktatási tevékenységét,
- delegálja az ágazati alapvizsga elnökét és a szakmai vizsga vizsgabizottság ellenőrzési feladatokat ellátó tagját,
- szervezi a kamarai gyakorlati oktatói képzést és vizsgát,
- szervezi a mestervizsgára felkészítő, a szakmai tevékenység mesterszintű gyakorlásához szükséges mesterképzést és -vizsgáztatást,
- szervezi az országos tanulmányi versenyek területi elődöntőit
- közreműködik az életpálya-tanácsadási és a pályaaorientációs feladatok ellátásában.

6.1.6 Változó szakképzési rendszer 2020-tól

A magyar gazdaság és természetesen megyénk versenyképességének is egyik kulcsa a minőségi szakemberképzés. A szakképzésnek a jövőben a gazdaság igényeinek keresletvezérelt kielégítését kell szolgáltatnia figyelembe véve az Ipar 4.0 stratégiában megfogalmazott fejlesztési területeket. Az irányvonalakat, rendszer szintű változtatások prioritásait a szakképzés és felnőttképzés megújításának középtávú szakmapolitikai stratégiája, a Szakképzés 4.0 tartalmazza. A piaci szereplőkkel szövetségben, a gazdasági kamarák és a munkaerő-piaci szereplők kezdeményezésére gyakorlatiasabbá és vonzóbbá kell tenni a szakképzést. A stratégia célja, hogy a fiatalok úgy kerüljenek ki az iskolarendszerből, hogy olyan készségekkel és kompetenciákkal rendelkezzenek, amelyek megalapozzák a gazdaság által igényelt képzettség megszerzését és az egész életen át tartó tanulást. Lehetőség szerint ki kell terjeszteni minden szakmára a duális, gyakorlatközpontú képzési formát, ez biztosíthatja a speciális, adott munkahelyi technológiák és elvárások szerinti szakemberképzést. A digitális és idegen nyelvi készségek fejlesztése elengedhetetlen, szakma specifikusan a képzési követelményekbe be kell építeni.

A 2019 novemberében megjelent új Szakképzési törvény a szakképzési rendszert jelentősen átalakítja. Alapvető változást jelent, hogy az Országos Képzési Jegyzék alapján képzések már nem indíthatóak. A helyette életbe lépő Szakmajegyzék 174 szakmát tartalmaz, így a választható szakmák száma 2020. szeptember 1-jétől lecsökken. A Szakmajegyzéken szereplő szakmák elsajátítására kizárólag iskolai rendszerben, szakmai oktatás keretében van lehetőség, mely sikeres szakmai vizsga esetén technikumban és szakképző iskolában is államilag elismert középfokú végzettséget és szakképzettséget ad. Az iskolai rendszerű képzések struktúrája és intézményrendszere is változik. Az ötéves technikumban érettségi és technikus szintű szakképzettség szerezhető, a hároméves szakképző iskolában középfokú szakképzettség. Széles alapozású ágazati ismereteket sajátítanak el a tanulók a szakképző iskolában az első évben, a technikumban az első két évben, majd ágazati alapvizsgát tesznek. A 9. évfolyam végén, illetve a technikumban a 10. évfolyam végén, ágazaton belül szakmát választanak és lehetőség szerint duális képzésben folytatják tanulmányaikat. Tanulószerződés helyett szakképzési munkaszerződést kötnek a képzésben részt vevők a duális képzőhelyekkel.

A képzés tartalma is megújul. A korszerű szakmai kompetenciák leírását, az ágazati alapvizsga és szakmai vizsga követelményeit a 174 szakmához tartozó Képzési és Kimeneti Követelmények határozzák meg. Az anyagokat az ágazatért felelős minisztériumok és az Ágazati Készségtanácsok (ÁKT) munkájában részt vevő gazdasági szereplők is véleményezték, így a követelmények szakmailag megalapozottak, korszerűek és a gazdaság igényeit tükrözik.

A szakmákra központilag kiadott Programtantervek alapján a szakképző iskolák a helyi adottságokat figyelembe véve készítik majd el a helyi tanterveiket.

Az eddigi duális képzőhelyek mellett a szakképzési törvény úgynevezett képzőközpontokban történő duális képzésre is lehetőséget biztosít, ennek három típusát különbözteti meg: az ágazati képzőközpontot, a tudásközpontot felsőoktatási intézménnyel együttműködve és a vállalati képzőközpontot. A képzőközpontok létrehozásának célja egyrészt, hogy a legkorszerűbb eszközökkel felszerelt műhelyekben végezhessek a képzéseket, másrészt, hogy azon kisvállalatok is be tudjanak lépni képzőként kapcsolódni, ahol az adott szakma csak egy részének oktatására lenne lehetőség. Ágazati képző központot legalább négy mikro-vagy kisvállalkozás, vagy legalább kettő középvállalkozás vagy nagyvállalat alapíthat cégbírósi bejegyzéssel. A tanuló oktatását az alapító vállalatok különböző helyszínein, vagy közösen létesített gyakorlati képzőhelyen szervezhetik így meg. Az ágazati képzőközpontban akár a szakképzési centrum tulajdoni hányadot szerezhethet, így koordinátorként tud fellépni.

Az új szakképzési rendszer nagyobb rugalmasságot és átjárhatóságot biztosít a munkaerőpiacról az iskolarendszerbe, így felnőttként is lehetőség van két szakma és egy szakképesítés ingyenes megszerzésére iskolai rendszerű szakképzésben. Felnőttek esetében a képzési idő előzetes szakmai tudás és munkatapasztalat beszámításával lerövidülhet. Amennyiben a képzésben részt vevő az adott területen dolgozik, az őt foglalkoztató vállalat is részt vehet a képzésben duális partnerként. Az ingyenesség, a rugalmasság, rövidebb képzési idő, és a már megszerzett szakmai tapasztalat beszámíthatósága révén az új szakképzési rendszer a felnőtt lakosság átképzését, továbbképzését, az egész életen át tartó tanulást támogatni tudja.

Az Innovációs és Technológiai Minisztérium fenntartásában működő szakképzési centrumok feladata helyi szinten választ adni a gazdaság igényeire. A munkaadók szerepvállalása a gyakorlati képzésben elengedhetetlen, hiszen a cél, hogy a szakképzettséget szerzők az adott településen, régióban tudjanak elhelyezkedni.

A Szakmajegyzékben nem szereplő szakképesítéseket a szakképző intézmények vagy felnőttképzők által is megszervezhető szakmai képzés keretében lehet majd megszerezni. Ezen szakmai képzések, szakképesítések listája nem kerül jogszabályban kiadásra. A szakmai képzés eredményes elvégzéséről a képzésben résztvevő tanúsítványt szerez, amely előfeltétele a képzőtől független, akkreditált vizsgaközpontban teljesíthető képesítő vizsgának. Sikeres képesítő vizsga esetén a vizsgázó államilag elismert, szakképesítést tanúsító képesítő bizonyítványt szerez.

6.1.7 Lehetőségek és veszélyek

Nagyon későn jelentek meg az új szakképzési rendszerre vonatkozó jogszabályok: az új szakmalista 2019. szeptemberben, az új Szakképzési törvény novemberben, a végrehajtási rendelet 2020. februárban, az új szakmák képzési és kimeneti követelményei 2020. május végére. Ez befolyásolta a 8. osztályosok beiskolázását is.

A KKV-k által fenntartott KTM-ek szeptembertől megszűnnek. Emiatt olyan iskolákban, melyekben vagy nincs megfelelő tanműhely, és/vagy megfelelő oktató, vagy megfizetik a korábbi KTM-es vállalkozásnak, hogy az ágazati alapképzést lebonyolítsa, vagy sürgős személyi, tárgyi fejlesztéseket kell, hogy szeptemberig megvalósítsanak.

A KKV-k az új szakképzési rendszert, a szakmák képzési követelményeit nem ismerik. A tanulók szakképzési munkabérének mértéke jelentősen nőtt (minimálbér legalább 60%-a). A szakképzés költségeihez biztosított állami hozzájárulás paraméterei még nem jelentek meg. Azzal számolhatunk, hogy legalábbis átmenetileg ez negatívan fogja befolyásolni a képzési hajlandóságukat.

Csak azoknál a vállalkozásoknál (elsősorban nagyvállalatok) tud az új duális képzési rendszer sikeresen működni, ahol lesz megfelelő szakoktatói gárda, aki mind a szakmai, mind a pedagógiai követelményeknek eleget tud majd tenni, valamint a tárgyi feltételeik is maradéktalanul a rendelkezésre állnak.

Az Ágazati Képző Központok kialakítása megoldást jelenthetnek a megszűnő KKV-s képzőhelyek pótlására, kialakításuk idő-és beruházás igényes. A szakképző iskolák fejlesztése nem csak az ágazati alapképzés megvalósítása miatt fontos, van néhány olyan technikumi szakma, melyben Baranya megyében nehéz lesz külső duális képzőhelyet biztosítani és továbbra is iskolai tanműhelyi körülmények között kell majd a szakmai gyakorlatot megvalósítani (pl. mechatronikai technikus, automatikai technikus, informatikai szakmák).

Új Szakképzési Központ Baranyában, Pécsen

A műszaki pályák, a szakképzés presztízsének visszaállításához szükség van az elméleti és gyakorlati oktatás színvonalának emelésére, de az oktatás infrastruktúrájának fejlesztésére is. Főleg a high-tech hiányszakmák képzési hátterét kell felfejleszteni. A szakképzési centrum az egyetem és a kamara kezdeményezi olyan új szakképzési központi intézmény felépítését, amelyben e szakmákat a legújabb technológiai háttérrel és az elérhető legjobb oktatókkal lehet tanítani.

A jelenlegi szakképzésből kell átemelni e képzéseket, egyben racionalizálva a meglévő képző intézmények szakosodását és infrastrukturális hátterét. Az intézmény a magas szintű iskolai rendszerű oktatás mellett biztosítani tudná a gyakorlati képzés üzemek feletti képzési lehetőségét, amely ma hiányzik a képzési rendszerből. Független vizsgaközpontként is működhetne. Egy ilyen intézmény az egyetem műszaki képzéseinek gyakorlati hátterét is adni tudja. Mindezek alapján az új intézmény helyére legmegfelelőbb helyszín az egyetem technológiai és innovációs park projektje lenne. Így szoros kapcsolat alakulhatna ki az oktatóintézmények és a magas technológiát képviselő vállalkozások között. Legalább 2 év szükséges még, hogy az új rendszer ténylegesen beinduljon és azt követően 3 év, hogy meg is tudjon szilárdulni. A cégek ki fognak várni, nem fognak minden áron belevágni az új rendszerbe, csak ha azt már a működésük szempontjából biztonságosnak és kifizetődőnek ítélik.

Baranya megyében a kamara együttműködve a Pécsi Szakképzési Centrummal, a szakképző iskolákkal, valamint a vállalkozásokkal országosan is példaértékű pályaaorientációs rendszert alakított ki és működtet. Az érettségi utáni, valamint a felsőoktatásból akár oklevéllel, akár anélkül kikerülő hallgatók szakképzésbe vonására az országos pályaaorientációt és az új rendszer kommunikációját fejleszteni szükséges.

Az iskolarendszerű ingyenes szakmaszerzésbe és szakképesítés szerzésbe erőteljesen be kell vonni a megye hátrányos helyzetű régióiban élőket, annak érdekében, hogy munkaerő-piaci szempontból releváns képzettségeket szerezhessenek.

6.1.8 Mit képezzünk a jövőben?

Nehéz prognosztizálni, hogy Baranya megye adottságai és befektetői/potenciális befektetői körének figyelembe vételével milyen képzési igényekkel számolhatunk.

A munkáltatók körében az elmúlt időszakban a legnagyobb kritika az iskolai rendszerű képzési struktúra rugalmatlanságát érte. A munkaerőigény gyors kielégítése főleg speciális tudástartalommal a jövőben sem lesz elvárható ettől a rendszertől. A vállalkozások nem feltétlenül szakképzettséggel rendelkezőt, hanem elsősorban dolgozni akaró és tudó munkatársakat keresnek, hiszen erre van a leginkább szükségük. Akár át-/vagy a kiképzésüket is vállalják, ha nem is szakmát, de szükséges tudást biztosítva a munkatárs és ezáltal vállalkozásuk számára. Emiatt valószínűleg felértékelődnek a rövid ciklusú, rész-szakképesítések, illetve betanító jellegű képzések minden szakmacsoportban.

6.2 Ágazati helyzetelemzés

A Baranya megyei befektetésösztönzési stratégia keretében, az alábbiakban bemutatásra kerülő ágazati helyzetelemzés egy rövid, kizárólag a lényeges pontokra fókuszáló dokumentumfejezet, melynek nem az a célja, hogy a megye valamennyi ágazatának helyzetét részletes elemzés keretében bemutassa, hanem az, hogy a befektetésösztönzés szempontjából legfontosabb peremfeltételeket, mint helyi adottságokat összesítse. Az ágazati helyzetelemzés egy önálló tanulmány tárgyát is képezhetné, így az alábbiakban következő összegzés a ténymegállapításokat tartalmazó helyzetfeltárás, illetve a befektetésösztönzés kihívásai metszetében mutatja be a megye gazdaságát hármas ágazati bontásban. Az elemzés követi a stratégia településtípusainak besorolási módszertanát, azaz az élelmiszergazdaság-, ipar-logisztika és a turisztika metszetében értékeli a megye gazdasági helyzetét.

260

6.2.1 Élelmiszergazdaság

Baranya megye gazdasági teljesítményében az élelmiszergazdaság kiemelt szereppel bír, különösen a vidéki, Pécsen kívüli járások tekintetében. A megye természeti erőforrásaihoz illeszkedve ez a szektor tekinthető az ország többi megyéjéhez viszonyítva a leginkább versenyképes ágazatnak, egy-egy területen belül pedig nemzetközi láthatósággal és versenyképességgel is bíró szegmens különíthető el. Az élelmiszergazdaság alapját jelentő mezőgazdaság bruttó hozzáadott értéke több, mint 79 milliárd Ft, ami az országos arány 5,2%-a. Ez az országos szinten legfajsúlyosabb nemzetgazdasági ágazatunk. Mindez köszönhető a helyi gabonatermesztésnek, állattenyésztésnek és a borkultúrának. A megyében 1234 működő vállalkozás (ebből 1016 a pécsi járáson kívül) foglalkoztat 8800 főt (2018-as adat. A legtöbb vállalkozás önálló vagy társas mikro vállalkozás, ezek általában nem potenciális foglalkoztatók. Az élelmiszergazdaság a mezőgazdaságban megtermelt alapanyagok feldolgozásával állít elő magasabb hozzáadott értékű élelmiszeripari termékeket, ugyanakkor sajnos már ebben a szektorban is látszik a megye gazdasági teljesítményének minden ágazatot érintő problémája: **kevés, illetve folyamatosan visszaszorul a magasabb hozzáadott érték előállítására irányuló tevékenység**. Az élelmiszergazdaság esetében ez a következő formákban jelenik meg, a teljesség igénye nélkül, példák szintjén:

- A **húsipar** esetében az új mohácsi vágóhíd megépítése egyidejűleg eredményezett egy modern, nemzetközi szinten is versenyképes vágóhíd létrehozását, ugyanakkor a korábban a pécsi vágóhídon meglévő húsfeldolgozó kapacitás teljesen megszűnt és a mohácsi üzem kizárólag vágással, darabolással foglalkozik, melynek hozzáadott értéke igen kevés.

A cégcsoport alsómocsoládi telephelyén állít elő magasabb hozzáadott értékű élelmiszereket, de ez az üzem korábban a pécsivel párhuzamosan is működött.

- A **tejipar** gyakorlatilag megszűnt a megyében, a megye tejtermelői szekszárdi és kaposvári üzemekbe szállítják az alapanyagot jelentő tejet. A tulajdonosi helyzetet jól jellemzi, hogy az egyetlen magasabb hozzáadott értéket előállító üzem a Kőröstej Kft. kacsótai sajtüzeme, amely szintén megyén kívüli tulajdonosok birtokában van.
- A **malomipar, sütőipar** szintén kettős arculatú a megyében, egyrészt a pécsváradi Aranycipő révén van országosan ismert vállalkozás, másrészt ennek teljesítménye messze elmarad pl. a székesfehérvári-, győri, debreceni üzemek teljesítményétől.

Az élelmiszergazdaságban az elmúlt években kedvező folyamatokat is meg lehetett figyelni, melyek közül a legfontosabbak:

- **Szőlészet-borászat** területén – alapvetően a családi vállalkozások alapjain – igen magas minőségű termékek és szolgáltatások jelentek meg, melyek hazai- és nemzetközi szinten is láthatók, versenyképesek lehetnek. Ezen cégek piaci térnyerése a limitált gazdálkodási terület miatt vélhetően már elérte a maximumát, azaz nem várható látványos volumen- és/vagy jövedelem-, illetve foglalkoztatási hatás növekedés ezen cégekhez kapcsolódóan. **Megyei gazdaságfejlesztési szempontból kiemelten fontos ezen cégek versenyképességének megőrzése, illetve szolgáltatásfejlesztési tevékenységük, turisztikai és egyéb diverzifikációjuk támogatása** annak érdekében, hogy piaci pozícióikat hosszútávon is meg tudják őrizni.
- A **húsipar** területén több olyan **családi vállalkozás** jelent meg és erősödött meg, melyek magas hozzáadott értékű, prémium termékeikkel országos ismertségre tettek szert, pl. bogádi-, feked-i- stb. vállalkozások. Tekintettel arra, hogy a baranyai sváb kultúrához kapcsolódó tradicionális manufakturális élelmiszerek iránt folyamatosan nő az igény és a fizetőképes kereslet, indokolt ezen cégek és ágazatok vállalkozásfejlesztési támogatásokon keresztüli további fejlesztése.

Az élelmiszergazdaság területén a legfontosabb gazdaságfejlesztési- és befektetésösztönzési feladatokat a következőkben lehet összefoglalni:

- A **képzési-, szakképzési** programok fejlesztésével meg kell teremteni a magas hozzáadott értéket termelő munkaerő szakmai alapjait, melyek a természeti erőforrások bázisán új munkahelyeket teremtő befektetéseket generálhatnak.

- A **családi gazdaságok** létrehozását, illetve piaci megerősödését tovább kell támogatni kettős cél érdekében: egyrészt meg kell őrizni versenyképességüket a piacon, másrészt képessé kell őket tenni a termelési volumen léptékváltására, ezzel együtt új munkahelyek teremtésére és gazdasági teljesítményük növelésére.
- A képzési bázis erősítésével egyidejűleg **párbeszédet kell kezdeményezni a megyében jelen lévő integrált termelőkkel** (Bonafarm-csoport stb.) annak érdekében, hogy feltárássra kerüljenek azok a területek, melyek igényeit kisüzemi termeléssel, beszállítói fejlesztésekkel, kapcsolódó vállalkozásokkal ki lehet elégíteni, ezzel pedig új munkahelyek teremthetők.

6.2.2 Az ipari-logisztikai ágazat helyzete Baranya megyében

262

A megye településtípusainak besorolása keretében ipari-logisztikai arculattal rendelkező települések – kisvárosok – kerültek azonosításra, melyek összességében a megye gazdasági helyzetét. A teljesség igénye nélkül az ágazat helyzetét az alábbiakban lehet röviden összefoglalni:

- **A megye ipara összességében minden mutató tekintetében átlag alatt teljesít.** Az egy lakosra jutó ipari termelés, az ipari export, az iparüzési adóbevétel stb. tekintetében a megye az ország iparilag legkevésbé fejlett térségei közé sorolható. Az általános adatok azonban az ipar-logisztika megyén belüli területi egyenlőtlenségeit elfedik, melyek a településtípusok keretében részletesen bemutatásra kerültek. A megye keleti, délkeleti-, illetve központi területein (Mohács, Bóly, Pécs) ebből a szempontból kedvezőbb helyzetben vannak azonban ezek a járási adatok kizárólag Baranyán belül mondhatók jónak, dunántúli összevetésben, már messze nem kiemelkedő ezen térségek teljesítménye sem.
- **Külföldi ipari működőtőke befektetések szempontjából a megye helyzete kritikus.** Baranya helyzete különösen annak tükrében aggasztó, hogy a megyében Pécsen működik tudományegyetem műszaki képzéssel, van autópálya kapcsolata a nemzetközi piacokhoz és ennek ellenére a megye legnagyobb ipari foglalkoztatója is csak kb. 1000 főt alkalmaz, illetve a megyében az 1000 fő feletti, illetve az 500-1000 fő közötti ipari foglalkoztatók száma a legalacsonyabb a magyar megyék között. (Még Békés megye legnagyobb ipari foglalkoztatója is közel 3000 főt foglalkoztat (Linamar), úgy, hogy a megyében egyáltalán nincs felsőfokú műszaki képzés, illetve felsőfokú duális oktatási lehetőség.)
- Gyakorlatilag a Dél-Dunántúl, illetve Baranya megye az ország egyetlen olyan területe, ahol **az autóipari fejlesztések, illetve a gépipari beruházások-befektetések értéke kritikusan alacsony.** Ez az ágazat Magyarország sikertörténete úgy, hogy ehhez a baranyai térség mérhető mértékben egyáltalán nem járul hozzá, marginális az ágazat helyi teljesítménye.

A megye ipari helyzetét jól mutatja az is, hogy az ipari termelők között kritikusan alacsony az OEM besorolásúak száma, zömében tier 1-es és 2-es szintű alvállalkozói-, beszállítói kapcsolatok a jellemzők a nemzetközi termelési láncolatokba való integráció szempontjából.

- **Az ipar helyzetét kizárólag összehangolt kormányzati-, megyei-, települési- és oktatási programok helyzetével lehet javítani, amely pedig elengedhetetlen a megye népességmegtartó képességének növelése és ezáltal a romló társadalmi-gazdasági folyamatok megállítása, visszafordítása szempontjából. Összegezve az is kijelenthető, hogy ezen összehangolt iparfejlesztési program nélkül a megye leszakadó teljesítménye nem fordítható meg, melyben kritikus szempont a különböző szintek és ágazatok közötti összehangolt cselekvési terv végrehajtása. Kijelenthető az is, hogy az ipar fejlesztése nélkül Baranya gazdasági teljesítménye, leszakadása érdemben nem csökkenthető.**
- Különösen fontos lenne egy minden érintett szereplő által támogatott alapvetően ipari szakmákhoz kapcsolódó képzési- és ösztöndíj program, amely minimum ötéves időtávra tervezve tudna adni egy olyan befektetői-foglalkoztatói perspektívát, amely akár a helyben már működő vállalkozások számára biztosítaná a növekedés feltételeit, akár új befektetők számára kínálna transzparens, tervezhető és számonkérhető fejlesztési keretet. A megye kisvárosai és járásai önmagukban képtelenek ennek a kihívásnak megfelelni a bonyolult fenntartói és jogszabályi-kompetencia keretek mellett.

A logisztikai ágazat baranyai teljesítménye szintén jelentéktelennek mondható, amely a földrajzi- és infrastrukturális adottságok alapján egyáltalán nem nevezhető meglepőnek. A teljesség igénye nélkül az alábbi körülmények miatt a logisztikai ágazat is gyenge, fejletlen a megyében:

- **A megye földrajzi elhelyezkedése nem alapozza meg akár országon belüli, akár európai szintű szállítási-raktározási kapacitások kiépítését.** Az országon belüli periférikus helyzet nem indokolja országos ellátó központok elhelyezését Baranyában, illetve a nyugat-balkáni perifériák irányába vezető V/C korridor szintén nem kapcsol be nagy lakosságszámú, vagy jelentős gazdasági teljesítményű térségeket Európa vérkeringésébe. Ez a két szempont egyértelműen meghatározza, hogy Baranya esetében nem lehet hosszútávon sem jelentős logisztikai beruházásokkal számolni. A helyzetet tovább nehezíti, hogy a Budapest-Szarajevó-Ploce korridor teljes hosszon történő gyorsforgalmi autópálya szintű kiépítésének határideje továbbra sem eldöntött.

- A logisztika fejlődése szempontjából kiemelt alapfeltétel a közlekedési infrastruktúra kiépítettsége, különösen az intermodalitás feltételeinek a rendelkezésre állása. A korábbi pontban bemutatott peremfeltétel alapján a gyorsforgalmi közúti infrastruktúra hiányosságai (az M6-os autópálya, amely az V/C korridor eleme, illetve az M60-as autópálya, amely az V/B, azaz a Budapest-Rijeka korridor irányába biztosítana kapcsolatot) nehezítik a logisztikai funkciók és az ilyen fejlesztések baranyai megtelepedését-megvalósítását. A megye vasúthálózata, illetve ezek határon átnyúló kapcsolódási pontjai egyértelműen alkalmatlanok logisztikai funkciók kiszolgálására, csakúgy, mint a Pécs-Pogány repülőtér áruszállító gépek számára nem elegendő méretű (és még a potenciális fejlesztések után sem elegendő hosszúságú) kifutópályája. **Összességében a közlekedési ágazatok közül a dunai hajózás, illetve a schengeni övezet kapufunkciója az egyetlen olyan meglévő logisztikai telepítési tényező, amely komolyabb beruházásokat és ezzel munkahelyteremtést, gazdasági teljesítményt alapozhat meg.**
- A logisztikai funkciót erősíthetné, ha és amennyiben jelentős termelés zajlana a megyében, melyet a nemzetközi piacok felé történő kiszállítás előtt raktározni lenne szükséges. Ezt a körülményt előidézhetné egy-egy nagyobb ipari termelő (pl. autógyár), illetve a mezőgazdasági termények-alapanyagok esetében lehet indokolt az ilyen kapacitások-szolgáltatások kiépítése. Ennek megfelelően jelenleg az egyetlen gazdasági alappal rendelkező indokolt logisztikai fejlesztési irány a megye mezőgazdasági termékeihez kapcsolódó logisztikai bázis, illetve a schengeni övezethez kapcsolódó határbázis kiépítése, amely a megye egyik kiemelt projektjeként a **mohácsi kikötő fejlesztésében** realizálódik.

Fentiek alapján a logisztikai ágazat fejlődésére kizárólag az alpinfrastruktúra megteremtését követően lehet számítani, amely a jelenlegi helyzetben a mohácsi kikötőfejlesztést leszámítva más beruházás megvalósítását nem indokolja.

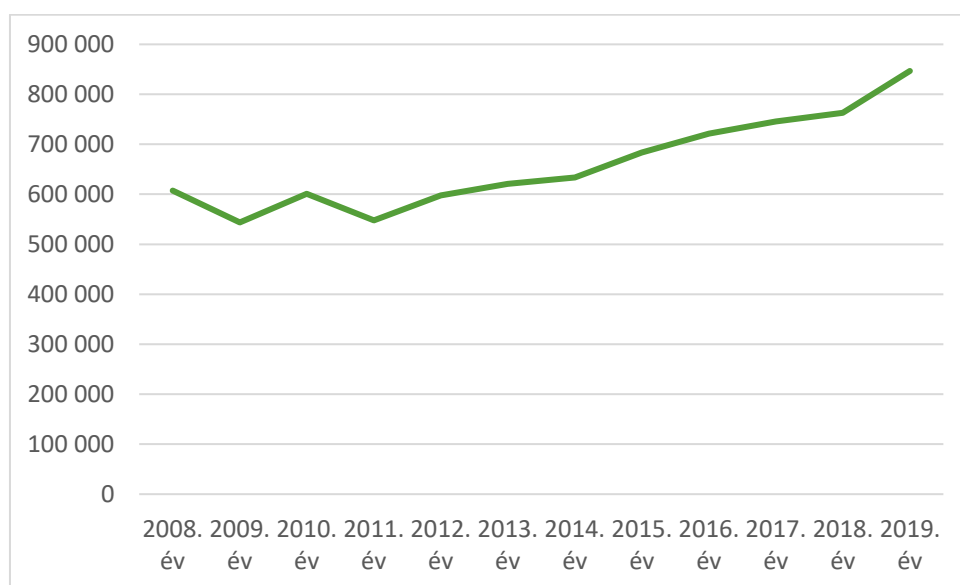
6.2.3 A turizmus helyzete Baranya megyében

A megye gazdasági ágazatai között a turizmus rendelkezik a legnagyobb fejlesztési potenciállal, ennek az ágazatnak az erőforrásai, illetve az ehhez kapcsolódó vállalkozások fejlesztése jelenti a megye rövid- és középtávú gazdasági fejlesztésének az alapját. A turizmus jelenlegi helyzetének komplex bemutatása-értékelése meghaladja a befektetésösztönzési stratégia kereteit, ugyanakkor az ágazat jelenlegi helyzetéhez kapcsolódóan a turizmus gazdaságon belüli helyzetéről az alábbi adatok adnak rövid tájékoztatást:

Baranya megye turizmusa számokban

Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken Baranya megyében (fő) **846 714 fő**¹⁵⁷. Ez az adott évben az összes Magyarországon töltött vendégéjszakák számának a 2,68%-a.

104. Ábra: Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken Baranya megyében (fő)

Forrás: Saját szerkesztés, KSH alapján

Működő vállalkozások száma a szálláshelyszolgáltatás, vendéglátás gazdasági ágban¹⁵⁸

- Baranya megye: **1009 db**
- Baranya megye kivéve Pécs járás: 541 db

Alkalmazásban állók száma közfoglalkoztatottakkal együtt a szálláshelyszolgáltatás, vendéglátás gazdasági ágban Baranya megyében¹⁵⁹: **3 046 fő**, ebből:

- fizikai foglalkoztatott: 2 370 fő
- szellemi foglalkoztatott: 674 fő

Összességében a turizmus bár jelenleg is fontos szerepet tölt be a megye gazdaságában, **a természeti- és kulturális erőforrások jelentősége és értéke alapján az ágazat teljesítménye országos viszonylatban átlag alattinak mondható.**

¹⁵⁷ Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis, 2019

¹⁵⁸ Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis, 2017

¹⁵⁹ Forrás: KSH, 2019. I–IV. negyedév

A turisztikai erőforrások alapján az ágazat sokkal nagyobb gazdasági érték – jövedelem előállítására volna képes, lényegesen nagyobb foglalkoztatási hatással, amennyiben az erőforrások egy integrált, valamennyi érintett szereplő és a megye valamennyi térsége számára elfogadott és támogatott program mentén fejlesztésre kerülnének. **A fejlesztések középpontjában a belföldi turisták igényeire szabott, élményelemeket kínáló aktív turisztikai szolgáltatások és vonzerők fejlesztése indokolt.** Ennek alapjai a megye szinten minden térségében adottak, szinte minden járásban jelen vannak már most is azok a vonzerők-, szolgáltatás kezdeményezések, melyek integrációjával, közös promóciójával, csomagba szervezésével és a szolgáltatások minőségének a fejlesztésével jelentős foglalkoztatási- és jövedelemtermelési fejlődést lehetne elérni.

A turizmus esetében a befektetésösztönzés keretében alkalmazott hármas kategória kevésbé jellemző a településekre, tekintettel arra, hogy a meglévő természeti-kulturális vonzerők alapján lehetne különböző csoportokat, tájegységeket szerinti megállapításokat tenni, melyek helyett az ágazat teljesítményének értékelése során, röviden, a teljesség igénye nélkül az alábbi megállapításokat lehet tenni:

- **A megye gyakorlatilag teljes területe alkalmas és országos viszonylatban vonzó felételeket biztosít a turizmus fejlesztéséhez.** Akár a Duna-Dráva menti kerékpáros- illetve aktív vízi turisztikai fejlesztésekre gondolunk, akár a megye belső területeihez kapcsolódó természeti erőforrás alapú (Mecsek, Villány, Hegyhát) turisztikai fejlesztésekre gondolunk, vagy a gyógy- és termálturisztikai erőforrásokra gondolunk, az alapok, a turisztikai vonzerők nagyon jónak mondhatók. **Baranya megyében gyakorlatilag minden feltétel és erőforrás adott ahhoz, hogy a megye 5-10 éves időtávon belül az ország egyik idegenforgalmi központjává váljon.**
- A megye történelmi tradíciói, a kulturális sokszínűsége kitűnő alapot teremt a fentieket kiegészítő komplementer fejlesztésekhez, legyen szó akár a pécsi-, szigetvári-, mohácsi történelmi értékekről, akár nemzetiségi kultúrához kapcsolódó vonzerőkről (baranyai svábság stb.).
- Fenti két adottságra alapozva Baranya megye ideális helyszínt biztosít komplex turisztikai fejlesztési programok megvalósítására és minden feltétel biztosított ahhoz, hogy egy integrált program megvalósítása mentén jogszabály által nevesített **kiemelt turisztikai fejlesztési térséggé** váljon. A megye 2021-2027 közötti fejlesztési programjának tervezésekor célszerű lenne fentiek alapján a turisztikai ágazat integrált fejlesztését a program központi elemévé tenni.

Fenti alapvetően pozitív alapok mellett, azonban az ágazat jelenlegi teljesítményének értékelésekor – a teljesség igénye nélkül – mindenképpen indokolt kiemelni az alábbi példákat, melyek egyrészt a jelenlegi helyzetet jellemzik, másrészt a fejlesztési potenciált mutatják be. A megye jelentősebb turisztikai erőforrásaihoz, értékeihez, illetve infrastruktúrájához kapcsolódva az alábbi rövid felsorolásszerű helyzetelemzést lehet adni (értékelés és részletes bemutatás nélkül, amely meghaladja a befektetésszöntöNZési stratégia kereteit):

- **Pécs, Európa 2010-es kulturális fővárosa, erőforrásaihoz viszonyítva turisztikailag alulteljesít.** Mind a vendégéjszakák száma, mind a turisztikai bevételeket tekintve a város komoly fejlődési potenciált hordoz, melyet a 2021-2027 közötti időszakban fejleszteni szükséges. Pécs gyenge központi szerepköre rontja a megye kapcsolódó településeinek, turisztikai termékeinek esélyeit, versenyképességét.
- **A megye gyógyvizes fürdői** (különösen Harkány) **potenciáljukhoz képest alulteljesítenek.** A fürdők szolgáltatásainak fejlesztésével, illetve a szálláshelyek fejlesztésével léptékváltás lenne elérhető a fürdők és fürdővárosok gazdasági teljesítményében. (Harkányt Zalakaroshoz, Sárovarhoz és Bükfürdőhöz szükséges hasonlítani, mint referencia fürdők-települések.)
- A **Dráva** (kisebb részben a Duna), mind **az aktív vízi turisztikai, az ökoturisztikai és a kerékpáros turisztikai szolgáltatások terén** jelentős potenciált hordoz, melyek jelenleg nem perfektuálódnak mérhető gazdasági teljesítményben. Ennek fejlesztése mindenképpen indokolt, mert ez a terület is az erőforrásokhoz képest **alulteljesít.**
- **A baranyai várak és történelmi emlékhelyek** (Siklós, Szigetvár, Pécsvárad, Mohács) **jelentős fejlesztési potenciált hordoznak, ugyanakkor ezek gazdasági hasznát még nem termelik kellő mértékben.** A siklói vár komplex fejlesztése, a szigetvári vár és a török kori emlékek fejlesztése jelentős gazdasági lehetőséget hordoz, illetve a „Mohács 500” program megvalósításával a nemzeti történelmi emlékhelyek fejlesztésével reális lehetőség volna ezen településeken a turisztika, mint gazdasági ágazat fejlesztésére.
- **A Mecsek vonzerejéhez képest turisztikai értelemben nincs kellőképpen kiaknázva** (Orfű, Abaliget, Pécsvárad, Magyarhertelend, Zengővárkony, Óbánya, Mecseknádasd stb.), egy integrált termék- és szolgáltatásfejlesztési programmal és promócióval a településeken élők számára lényegesen több munkahelyet tudna a szektor biztosítani.
- **Villány és a villányi bor- és hegyvidék alapvetően a megye kivételesen jól teljesítő turisztikai térségei közé sorolható.** Itt a fő feladat és kihívás a további szolgáltatásfejlesztés révén a pozíciók megtartása, illetve a térségi szerepkör erősítése (pl. Palkonya esetében).

Összegezve a turisztikai ágazatban vannak igen jó példák a megyében, ugyanakkor összességében az ágazat teljesítménye az attrakcióhoz-erőforrásokhoz viszonyítva nem nevezhető sikeresnek. A legfontosabb feladat a valódi térségi koordináció és promóció megteremtése lenne, illetve a már rövid távon is rendelkezésre álló források megfelelő felhasználásával, a szolgáltatások fejlesztésével a piaci pozíciók javítása, illetve ezen keresztül a jövedelemtermelő képesség növelése lenne a fő cél, amely az új munkahelyek révén a családok szintjén, az adóbevételeken keresztül pedig a települések, a közösségek szintjén eredményezne fejlődést.